SYNOPSIS PHYSICA. IN QUA QUICQUID HIS TEMPORIBUS...

Johannes Baptista Hacket

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
25 A
21

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

522

12.25.A.1

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

SYNOPSIS PHYSICA.

In qua quicquid his temporibus in ſcholis agitari ſolet, æqua formalitate, breuitate, & claritate traditur.

Auctore

A. R. P. F. IOANNE BAPTISTA HACQVETO

Hiberno, Fiderdenſi, Ordinis Prædicatorum.

Iam tertiò Ex. Regente, ſacræ Theologiæ Magiſtro, eiuſdemq; olim Mediolani Neapoli, & hic Romæ ordinario Profeſſore.

SOC. IESV * BIBL. SEC. COLL. ROM.
BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ROMAE,

Typis Franciſci Alberti Tani. 1659

Superiorum permiſſu.

Imprimatur.

Si videbitur Reuerendiſſ. P. Sac. Pal. Apoſt. Mag.

M. A. Ep. Hierap. Viceſgerens.

Imprimatur.

Fr. Raymundus Capiſuccus, Sac. Pal. Apoſt. Magiſter, Ordinis Prædicatorum.

Illuſtriſſ. & Excellentiſſ.

DOMINO

D. CAMILLO

PAMFILIO

Principi Vallis Montanæ, S. Martini, Roſſani & Meldolæ; Duci Montis Lanici, Sarſinæ, & Carpineti; Marchioni Montis Caluelli; Comiti Talamelli, Ranchij, & Polentæ; Baroni Aluiani, Atigliani, Poggij, Paludis, & Longobucci; Domino Lugnani, Cropolati, Pondi, Gabiniani Maentiæ, &c. Mecœnati vnico, & optimo.

SVPER *veſtro Primogenito, Domino Ioanni Baptiſtæ Pamfilio, Duci Carpineti, meam inſcripſi Dialecticam Synopſim (Princeps Excellentiſſime) modò autem hæc mea phyſica tuo ſe commendat patrocinio; Tuo in quam,*

a 3 *de*

de cuius virtutum ſatellitio ſi vnā prædicauero, reliquarum cateruā ſibi ignominioſa præteritione notam cenſoria grauiorem inuſtam fuiſſe indignabunda conqueretur. Tu enim ille es, Pamfili Princeps, Heroum Theatri inſigne decus, cuius nec dies, nec quies vlla tranſcurrit beneficijs otioſum; in quo ſingularis morum temperies, naturæ facilitas, ingenij perſpicacitas, limata eruditio, atq; omnis virtutis largiſſima militat æſtimatio. Tu ille es, in quo pietas in egenos, & ſuo tub Status & Ditiones moderaris? Qui pacis promouendæ ſolicitudine, Iuſtitiæ adminiſtrandæ zelo, Clementiæ exercendæ propenſione, Subditorum ad te corda rapis, pro quibus inſomnes alis curas; Qui etiam minimæ notæ, & tenuiſſimæ fortunæ pauperculos, tanta humanitate ad colloquia admit-

vnquàm propriis reſtitutivem, ſed po-
refloreſcant, erectis inſculpent tro- Cæ-
phæis; hãc grati animi epigraphen. mo-
CAMILLO PAMFILIO HI- 'e-
BERNORVM ASYLO. Verùm [illegible] aci-
hoc tui maximi Patrui Innocētij X. Quid
ſequeris veſtigia, qui paſtorali, & Qui
paterno zelo fidei tuend[illegible], ingentē in-
pecuniæ vim ad Hibernos tranſmi- 'u-
ſit, licet ſiniſtro caſu, & deuicta Ca- am
tholicorum acie, res tranſuerſim emi-
ruerint. Tu deniquè ille es, Prin- col-
ceps Ampliſſime, qui in expenao, hoc
[illegible] pignus offero,
fœlix vale.

Deuinctiſſ. & Obſequentiſs. Seruus

F. Ioan: Bapt. Hacquetus, S. T. M.
Ord. Prædic.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
25 A
21

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

522

12.25.A.21

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

SYNOPSIS PHYSICA.

In qua quicquid his temporibus in ſcholis agitari ſolet, æqua ſormalitate, breuitate, & claritate traditur.

Auctore

A. R. P. F. IOANNE BAPTISTA HACQVETO

Hiberno, Fiderdenſi, Ordinis Prædicatorum.

Iam tertiò Ex. Regente, ſacræ Theologiæ Magiſtro, eiuſdemq; olim Mediolani Neapoli, & hic Romæ ordinario Profeſſore.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

ROMAE,
Typis Franciſci Alberti Tani. 1659

Superiorum permiſſu.

Imprimatur.

Si videbitur Reuerendiſſ. P. Sac. Pal. Apoſt. Mag.

M. A. Ep. Hierap. Viceſgerens.

Imprimatur.

Fr. Raymundus Capiſuccus, Sac. Pal. Apoſt. Magiſter, Ordinis Prædicatorum.

Illuſtriſſ. & Excellentiſſ.

DOMINO

D. CAMILLO

PAMFILIO

Principi Vallis Montanæ, S. Martini, Roſſani & Meldolæ; Duci Montis Lanici, Sarſinæ, & Carpineti; Marchioni Montis Caluelli; Comiti Talamelli, Ranchij, & Polentæ; Baroni Aluiani, Atigliani, Poggij, Paludis, & Longobucci; Domino Lugnani, Cropolati, Pondi, Gabiniani Maentiæ, &c. Mecœnati vnico, & optimo.

NUPER veſtro Primogenito, Dominõ Ioanni Baptiſtæ Pamfilio, Duci Carpineti, meam inſcripſi Dialecticam Synopſim (Princeps Excellentiſſime) modò autem hæc mea phyſica tuo ſe commendat patrocinio; Tuo in quam,

de cuius virtutum ſatellitio ſi vnã prædicauero, reliquarum caterua ſibi ignominioſa præteritione notam cenſoria grauiorem inuſtam fuiſſe indignabunda conquereretur. Tu enim ille es, Pamfili Princeps, Heroum Theatri inſigne decus, cuius nec dies, nec quies vlla tranſcurrit beneficijs otioſum; in quo ſingularis morum temperies, naturæ facilitas, ingenij perſpicacitas, limata eruditio, atq; omnis virtutis largiſſima militat æſtimatio. Tu ille es, in quo pietas in egenos, & officioſitas ſupereminet in afflictos, ad cuius exindè profugium, etiam diſſitiſſimi accurruut Europæorum, id noſtri teſtentur Hiberni, qui temporum inclementia, ob Orthodoxiæ cultum, exules acti, & patrium ſolum vertere compulſi, apud te patrium inuenere ſolum, qui ſi

vn-

vnquàm propriis reſtituti[illegible]
refloreſcant, erectis inſculpent tro-
phæis; hãc grati animi epigraphen.
CAMILLO PAMFILIO HI-
BERNORVM ASYLO. *Verùm in*
hoc tui maximi Patrui Innocẽtij X.
ſequeris veſtigia, qui paſtorali, &
paterno zelo fidei tuendæ, ingentẽ
pecuniæ vim ad Hibernos tranſmi-
ſit, licet ſiniſtrò caſu, & deuicta Ca-
tholicorum acie, res tranſuerſim
ruerint. Tu deniquè ille es, Prin-
ceps Ampliſſime, qui in te[illegible]
ſtructura inexhauſtas expendis
opes, dùm regia magnificentia, plũ-
res ſacras Aedes ſimul in Vrbe ex-
citas; Quem tamen animi excelſi,
& erecti pleniſſimum, nunquàm
inſtitutæ pænituit liberalitatis; Qui-
què nunquàm ad te in neceſſitate
confugientem, inconſolatum remit-
tis; Tua enim iſta lautiſſima mens

 vel

im planè munificentiam in certamen prouocat; nam

largior imbre
Aſſolet innumeras hominum ditare cateruas;
Quippè velut denſo currentia munera nimbo
Vſquè videre licet populis nudare penates,
Aſſiduos intrare inopes, remeare beatos.

Quid autem dicam de tuo dexter- ... placidiſsimo regimine, quo tuo[s] ſtatus & Ditiones moderaris? Qui pacis promouendæ ſollicitudine, Iuſtitiæ adminiſtrandæ zelo, Clementiæ exercendæ propenſione, Subditorum ad te corda rapis, pro quibus inſomnes alis curas; Qui etiam minimæ notæ, & tenuiſsimæ fortunæ pauperculos, tanta humanitate ad colloquia ad-

mit-

Digitized by Google

INDEX

Controuerſiarum.

Controuerſia I. Vtrùm ens mobile ſit Phyſicæ obiectum? pagina. 1
Cont. II. V. Phyſica ſit ſcientia, eaque vna? pag. 11
Cont. III. V. Phyſica ſit ſcientia ſpeculatiua? 14
Cont. IV. Quomodò definiantur principia entis naturalis? 17
Cont. V. V. prima principia ſint contraria? 34
Cont. VI. V. principia naturalia ſint tantùm tria? 31
Cont. VII. An, & quid ſit materia prima? 37
Cont. VIII. V. materia prima ſit pura potentia? 43
Cont. IX. V. Materia prima habeat propriam exiſtentiam? 49
Cont. X. V. materia prima poſſit diuinitus exiſtere ſine forma? 55

Cont.

Cont. XI Qualis ſit potentia,& appetitus materiæ ad formam? 60
Cont. XII V materia prima ſit vna ſpecie, vel numero? 71
Cont. XVIII. V. materia prima ſit ingenerabilis, & incorruptibilis? 77
Cont. XIV. V. materia prima ſit principium, & radix corruptionis? 83
Cont. XV. An, & quid ſit ſubſtantialis forma? 85
Cont. XVI. V. aliquæ formæ ſubſtantiales educantur de potentia materiæ? 91
Cont. XVII. V. Anima rationalis educatur de potentia materiæ? 101
Cont. XVIII. V. formæ cæleſtes, & elementorum fuerint eductæ de potentia materiæ? 106
Cont. XIX. V. omnes formæ accidentales educantur de potentia ſubiecti? 110
Cont. XX. V. diuinitùs poſſint plu.

res

res ſubſtantiales formæ ſimul informare eandem numero materiam, & vna forma plures materias? 119
Cont. XXI. Quomodò conueniat priuatio cum materia, & forma in ratione Principij? 127
Cont. XXII. V. in materia ſit tantùm vna priuatio? 132
Cont. XXIII. Quæ ſint partes ſubſtantiales totius? 135
Cont. XXIV. V. totum diſtinguatur à partibus ſimul ſumptis? 142
Cont. XXV. V. totum conſtet materia, & forma vnitis aliquo nexu ab ipſis realitèr diſtincto? 151
Cont. XXVI. Quotuplex ſit vnio inter materiam, & formam? 159
Cont. XXVII. Quomodò definiatur natura? 162
Cont. XXVIII. V. materia prima, & materialis forma ſit natura? 172
Cont. XXIX. V. Anima rationalis, vt talis, ſit natura? 177
Cont. XXX. V. motus Cæli ſit natura?

ralis? 184
Cont. XXXI. V. à quocunque principio extrinſeco poſſit inferri violentia? 188
Cont. XXXII. V. detur motus medius inter naturalem, & violentum? 194
Cont. XXXIII. V. forma artis poſſit eſſe per ſe motus eius, in quo eſt? 198
Cont. XXXIV. V. ars poſſit efficere opera naturæ? 203
Cont. XXXV. Quomodo definiatur cauſa in communi? 207
Cont. XXXVI. Quotuplex ſit cauſa? 213
Cont. XXXVII. V. omnis cauſa ſit prior ſuo effectu? 218
Cont. XXXVIII. V. omnis cauſa ſit perfectior ſuo effectu? 224
Cont. XXXIX. V. cauſæ inter ſe collatæ habeant aliquam prioritatem perfectionis? 230
Cont. XL. V. duæ cauſæ totales, & eiuſdem ordinis, poſſint ſimul pro-

producere eundem effectum? 236
Cont. XLI. Quænam ſit cauſalitas cauſæ materialis? 247
Cont. XLII. Quid ſit cauſalitas formæ? 254
Cont. XLIII. Ad quod genus cauſę reducatur exemplar? 259
Cont. XLIV. Quid, & quotuplex ſit cauſa efficiens 265
Cont. XLV. V virtus principalis cauſę efficientis ſit forma ſubſtantialis ipſius? 276
Cont. XLVI. V. in cauſis creatis principium efficiendi vt quo, ſit accidens? 281
Cont. XLVII. V. accidens indigeat peculiari influxu ſubſtantiæ ad operandum? 291
Cont: XVIII. V. vnum accidens reſpectu alterius ſibi ſimilis poſſit eſſe cauſa principalis? 297
Cont. XLIX. V. paſſiones dimanent ab eſſentia per veram actionem? 301
Cont. L. Quæ ſit cauſalitas efficientis?

tis? 307
Cont. LI. V. cauſa ſecunda neceſſaria poſſit operari abſquè cōcurſu ſimultaneo cauſæ primæ. 313
Cont. LII. V. detur concurſus præuius in cauſa ſecunda? 321
Cont. LIII. V. ſit de ratione inſtrumenti agere vt motum à cauſa principali? 340
Cont. LIV. V. in omni inſtrumento requiratur propria operatio ad effectum principalis agentis? 248
Cont. LV. An, & quid ſit fortuna, & caſus? 354
Cont. LVI. An, & quid ſit fatum? 363
Cont. LVII. V. finis ſit realis cauſa? 367
Cont. LVIII. Quænam ſit ratio conſtitutiua finis? 373
Cont. LIX. V. apprehenſio finis ſit ratio cauſandi? 378
Cont. LX. Quæ ſit cauſalitas finis? 386
Cont. LXI. Quomodò definiatur mo-

...im planè munificentiam in certamen prouocat; nam

largior imbre
Aſſolet innumeras hominum ditare cateruas;
Quippè velut denſo currentia munera nimbo
Vſquè videre licet populis nudare penates,
Aſſiduos intrare inopes, remeare beatos.

Quid autem dicam de tuo dexter... placidiſsimo regimine, quo tuo... Status & Ditiones moderaris? Qui pacis promouendæ ſollicitudine, Iuſtitiæ adminiſtrandæ zelo, Clementiæ exercendæ propenſione, Subditorum ad te corda ...api..., pro quibus inſomnes alis curas: Qui etiam minimæ notæ, & tenuiſsimæ fortunæ pauperculos, tanta humanitate ad colloquia admit-

mittis vt vix te Principem, ſed potiùs experiantur Parentem. Cæterùm quò feror? Quid forte moliar in hac temporis fuga, & Schedæ arctitudine, tua enarrare facinora, Heros Præclariſsime? Quid verba perdo, rebus minora? Qui ex tuorum geſtorum decerpta inuentario, pauca retuli; cuius laudum vnam illam eſſe præcipuam arbitror, quòd pro meritis a nemine lauderis. Dumquè tua in me collata beneficia gratus expendo, hoc grati Animi Tibi pignus offero, fœlix vale.

Deuinctiſſ. & Obſequentiſs. Seruus

F. Ioan: Bapt. Hacquetus, S. T. M.
Ord. Prædic.

Ad Præfatum Principem

MECOENATEM

D. CAMILLVS

PAMFILIVS

ANAGRAMMA.

Lilium Mundi flos, ac pius ſum.

EPIGRAMMA.

ROma tuos ſiſtas priſcos iactare Camillos,
Nunc melior priſcis ecce CAMILLVS adeſt.
Hic PAMFILIADVM Gentis ſpes vna vetuſtæ;
Hic MVNDI FLOS eſt, LILIA TRINA, fragrans.
Hic laus Romulidum, ſtruit hic ſublimia Trino
Templa DEO; MAGNVS ſic erit, atquè PIVS.

AD

Ad Lectorem.

EN noſtra phyſica Synopſis hic tibi ſiſtitur, Amice lector; tibi opellam ingratam non fore ſperamus, quòd plura paucis exprimat, quæ enim in tot voluminum congeriè ſparſim ſcatent, ad has arctas reduximus metas, & medullas rerum vndequaquè ſelegimus, breuitatem, claritatem, & formalitatem pro ſolito amplectentes, eodem omnino ſtilo quo in cæteris noſtris operibus philoſophicis, & theologicis, tàm impreſſis, quàm imprimendis. Hæc interim tu boni conſule, & reliquas philoſophici curſus partes mox expectes, quas in tui gratiam luci damus. Salue verò ita, & vale, mi Lector.

INDEX

Controuerſiarum.

Controuerſia I. Vtrùm ens mobile ſit Phyſicæ obiectum? pagina. 1
Cont. II. V. Phyſica ſit ſcientia, eaquè vna? pag. 11
Cont. III. V. Phyſica ſit ſcientia ſpeculatiua? 14
Cont. IV. Quomodò definiantur principia entis naturalis? 17
Cont. V. V. prima principia ſint contraria? 34
Cont. VI. V. principia naturalia ſint tantùm tria? 31
Cont. VII. An, & quid ſit materia prima? 37
Cont. VIII. V. materia prima ſit pura potentia? 43
Cont. IX. V. Materia prima habeat propriam exiſtentiam? 49
Cont. X. V. materia prima poſſit diuinitus exiſtere ſine forma? 55

Cont.

Cont. XI Qualis ſit potentia,& appetitus materiæ ad formam? 60
Cont. XII V. materia prima ſit vna ſpecie, vel numero? 71
Cont. XVIII. V. materia prima ſit ingenerabilis, & incorruptibilis? 77
Cont. XIV. V. materia prima ſit principium, & radix corruptionis? 83
Cont. XV. An, & quid ſit ſubſtantialis forma? 85
Cont. XVI. V. aliquæ formæ ſubſtantiales educantur de potentia materiæ? 91
Cont. XVII. V. Anima rationalis educatur de potentia materiæ? 101
Cont. XVIII. V. formæ cæleſtes, & elementorum fuerint eductæ de potentia materiæ? 106
Cont. XIX. V. omnes formæ accidentales educantur de potentia ſubiecti? 110
Cont. XX. V. diuinitùs poſſint plu-

res.

res ſubſtantiales formæ ſimul informare eandem numero materiam, & vna forma plures materias? 119
Cont. XXI. Quomodò conueniat priuatio cum materia, & forma in ratione Principij? 127
Cont. XXII. V. in materia ſit tantùm vna priuatio? 132
Cont. XXIII. Quæ ſint partes ſubſtantiales totius? 135
Cont. XXIV. V. totum diſtinguatur à partibus ſimul ſumptis? 142
Cont. XXV. V. totum conſtet materia, & forma vnitis aliquo nexu ab ipſis realitèr diſtincto? 151
Cont. XXVI. Quotuplex ſit vnio inter materiam, & formam? 159
Cont. XXVII. Quomodò definiatur natura? 162
Cont. XXVIII. V. materia prima, & materialis forma ſit natura? 172
Cont. XXIX. V. Anima rationalis, vt talis, ſit natura? 177
Cont. XXX. V. motus Cæli ſit natura-

ralis? 184
Cont. XXXI. V. à quocunque principio extrinſeco poſſit inferri violentia? 188
Cont. XXXII. V. detur motus medius inter naturalem, & violentum? 194
Cont. XXXIII. V. forma artis poſſit eſſe per ſe motus eius, in quo eſt? 198
Cont. XXXIV. V. ars poſſit efficere opera naturæ? 203
Cont. XXXV. Quomodo definiatur cauſa in communi? 207
Cont. XXXVI. Quotuplex ſit cauſa? 213
Cont. XXXVII. V. omnis cauſa ſit prior ſuo effectu? 218
Cont. XXXVIII. V. omnis cauſa ſit perfectior ſuo effectu? 224
Cont. XXXIX. V. cauſæ inter ſe collatæ habeant aliquam prioritatem perfectionis? 230
Cont. XL. V. duæ cauſæ totales, & eiuſdem ordinis, poſſint ſimul pro-

producere eundem effectum? 236
Cont. XLI. Quænam ſit cauſalitas cauſæ materialis? 247
Cont. XLII. Quid ſit cauſalitas formæ? 254
Cont. XLIII. Ad quod genus cauſę reducatur exemplar? 259
Cont. XLIV. Quid, & quotuplex ſit cauſa efficiens 265
Cont. XLV. V virtus principalis cauſę efficientis ſit forma ſubſtantialis ipſius? 276
Cont. XLVI. V. in cauſis creatis principium efficiendi vt quo, ſit accidens? 281
Cont. XLVII. V. accidens indigeat peculiari influxu ſubſtantiæ ad operandum? 291
Cont: XVIII. V. vnum accidens reſpectu alterius ſibi ſimilis poſſit eſſe cauſa principalis? 297
Cont. XLIX. V. paſſiones dimanent ab eſſentia per veram actionem? 301
Cont. L. Quæ ſit cauſalitas efficientis?

tis? 307
Cont. LI. V. cauſa ſecunda neceſſaria poſſit operari abſquè cõcurſu ſimultaneo cauſæ primæ. 313
Cont. LII. V. detur concurſus præuius in cauſa ſecunda? 321
Cont. LIII. V. ſit de ratione inſtrumenti agere vt motum à cauſa principali? 340
Cont. LIV. V. in omni inſtrumento requiratur propria operatio ad effectum principalis agentis? 348
Cont. LV. An, & quid ſit fortuna, & caſus? 354
Cont. LVI. An, & quid ſit fatum? 363
Cont. LVII. V. finis ſit realis cauſa? 367
Cont. LVIII. Quænam ſit ratio conſtitutiua finis? 373
Cont. LIX. V. apprehenſio finis ſit ratio cauſandi? 378
Cont. LX. Quæ ſit cauſalitas finis? 386
Cont. LXI. Quomodò definiatur mo-

Ad Præfatum Principem

MECOENATEM

D. CAMILLVS

PAMFILIVS

ANAGRAMMA.

Lilium Mundi flos, ac pius ſum.

EPIGRAMMA.

ROma tuos ſiſtas priſcos iactare Camillos,
Nunc melior priſcis ecce CAMILLVS adeſt.
Hic PAMFILIADVM Gentis ſpes vna vetuſtæ;
Hic MVNDI FLOS eſt, LILIA TRINA, fragrans.
Hic laus Romulidum, ſtruit hĩc ſublimia Trino
Templa DEO; MAGNVS ſic erit, atquè PIVS.

AD

Ad Lectorem.

EN noſtra phyſica Synopſis hic tibi ſiſtitur, Amice lector; tibi opellam ingratam non fore ſperamus, quòd plura paucis exprimat, quæ enim in tot voluminum congeriè ſparſim ſcatent, ad has arctas reduximus metas, & medullas rerum vndequaquè ſelegimus, breuitatem, claritatem, & formalitatem pro ſolito amplectentes, eodem omnino ſtilo quo in cæteris noſtris operibus philoſophicis, & theologicis, tàm impreſſis, quàm imprimendis. Hæc interim tu boni conſule, & reliquas philoſophici curſus partes mox expectes, quas in tui gratiam luci damus. Salue verò ita, & vale, mi Lector.

INDEX

Controuerſiarum.

Controuerſia I. Vtrùm ens mobile ſit Phyſicæ obiectum? pagina. 1
Cont. II. V. Phyſica ſit ſcientia, eaquè vna? pag. 11
Cont. III. V. Phyſica ſit ſcientia ſpeculatiua? 14
Cont. IV. Quomodò definiantur principia entis naturalis? 17
Cont. V. V. prima principia ſint contraria? 34
Cont. VI. V. principia naturalia ſint tantùm tria? 31
Cont. VII. An, & quid ſit materia prima? 37
Cont. VIII. V. materia prima ſit pura potentia? 43
Cont. IX. V. Materia prima habeat propriam exiſtentiam? 49
Cont. X. V. materia prima poſſit diuinitus exiſtere ſine forma? 55

Cont.

Cont. XI Qualis ſit potentia, & appetitus materiæ ad formam? 60
Cont. XII V. materia prima ſit vna ſpecie, vel numero? 71
Cont. XVIII. V. materia prima ſit ingenerabilis, & incorruptibilis? 77
Cont. XIV. V. materia prima ſit principium, & radix corruptionis? 83
Cont. XV. An, & quid ſit ſubſtantialis forma? 85
Cont. XVI. V. aliquæ formæ ſubſtantiales educantur de potentia materiæ? 91
Cont. XVII. V. Anima rationalis educatur de potentia materiæ? 101
Cont. XVIII. V. formæ cæleſtes, & elementorum fuerint eductæ de potentia materiæ? 106
Cont. XIX. V. omnes formæ accidentales educantur de potentia ſubiecti? 110
Cont. XX. V. diuinitùs poſſint plu-

res

res ſubſtantiales formæ ſimul informare eandem numero materiam, & vna forma plures materias? 119
Cont. XXI. Quomodò conueniat priuatio cum materia, & forma in ratione Principij? 127
Cont. XXII. V. in materia ſit tantùm vna priuatio? 132
Cont. XXIII. Quæ ſint partes ſubſtantiales totius? 135
Cont. XXIV. V. totum diſtinguatur à partibus ſimul ſumptis? 142
Cont. XXV. V. totum conſtet materia, & forma vnitis aliquo nexu ab ipſis realitèr diſtincto? 151
Cont. XXVI. Quotuplex ſit vnio inter materiam, & formam? 159
Cont. XXVII. Quomodò definiatur natura? 162
Cont. XXVIII. V. materia prima, & materialis forma ſit natura? 172
Cont. XXIX. V. Anima rationalis, vt talis, ſit natura? 177
Cont. XXX. V. motus Cæli ſit natura

ralis? 184
Cont. XXXI. V. à quocunque principio extrinſeco poſſit inferri violentia? 188
Cont. XXXII. V. detur motus medius inter naturalem, & violentum? 194
Cont. XXXIII. V. forma artis poſſit eſſe per ſe motus eius, in quo eſt? 198
Cont. XXXIV. V. ars poſſit efficere opera naturæ? 203
Cont. XXXV. Quomodo definiatur cauſa in communi? 207
Cont. XXXVI. Quotuplex ſit cauſa? 213
Cont. XXXVII. V. omnis cauſa ſit prior ſuo effectu? 218
Cont. XXXVIII. V. omnis cauſa ſit perfectior ſuo effectu? 224
Cont. XXXIX. V. cauſæ inter ſe collatæ habeant aliquam prioritatem perfectionis? 230
Cont. XL. V. duæ cauſæ totales, & eiuſdem ordinis, poſſint ſimul pro-

producere eundem effectum? 236
Cont. XLI. Quænam ſit cauſalitas cauſæ materialis? 247
Cont. XLII. Quid ſit cauſalitas formæ? 254
Cont. XLIII. Ad quod genus cauſę reducatur exemplar? 259
Cont. XLIV. Quid, & quotuplex ſit cauſa efficiens 266
Cont. XLV. V virtus principalis cauſę efficientis ſit forma ſubſtantialis ipſius? 276
Cont. XLVI. V. in cauſis creatis principium efficiendi vt quo, ſit accidens? 281
Cont. XLVII. V. accidens indigeat peculiari influxu ſubſtantiæ ad operandum? 291
Cont: XVIII. V. vnum accidens reſpectu alterius ſibi ſimilis poſſit eſſe cauſa principalis? 297
Cont. XLIX. V. paſſiones dimanent ab eſſentia per veram actionem? 301
Cont. L. Quæ ſit cauſalitas efficientis?

tis? 307
Cont. LI. V. cauſa ſecunda neceſſaria poſſit operari abſquè cõcurſu ſimultaneo cauſæ primæ. 313
Cont. LII. V. detur concurſus præuius in cauſa ſecunda? 321
Cont. LIII. V. ſit de ratione inſtrumenti agere vt motum à cauſa principali? 340
Cont. LIV. V. in omni inſtrumento requiratur propria operatio ad effectum principalis agentis? 248
Cont. LV. An, & quid ſit fortuna, & caſus? 354
Cont. LVI. An, & quid ſit fatum? 363
Cont. LVII. V. finis ſit realis cauſa? 367
Cont. LVIII. Quænam ſit ratio conſtitutiua finis? 373
Cont. LIX. V. apprehenſio finis ſit ratio cauſandi? 378
Cont. LX. Quæ ſit cauſalitas finis? 386
Cont. LXI. Quomodò definiatur mo-

motus? 394
Cont. LXII. V. definitio motus cõueniat motui inſtantaneo? 401
Cont. LXIII. Quomodò diſtinguatur motus à termino ad quem? 408
Cont. LXIV. V. omnis motus ſubiectetur in mobili? 415
Cont. LXV. Actio ttanſiens ſubiectetur in agente? 420
Cont. LXVI. V. Infinitum creatum in actu naturalitèr poſſit dari? 427?
Cont. LXVII. V. implicet dari aliquam creaturam, quæ ſit infinita actu ſecundùm eſſentiam? 436
Cont. LXVIII. V. poſsit diuinitùs dari infinitum in actu ſecundùm magnitudinem &c. 442
Cont LXIX. V. vnum infinitum poſsit eſſe maius alio? 449
Cont. LXX. An, & quid ſit locus, & vbi? 454
Cont. LXXI. V. immobilitas ſit de ratione loci? 466

Cont. LXXII. V. locus naturalis addat ſupra rationem loci qualitatem conſeruatiuam locati? 473
Cont. LXXIII. V. omnibus corporibus conueniat eſſe in loco? 478
Cont. LXXIV. V. duo corpora diuinitùs poſſint eſſe in eodem loco? 484
Cont. LXXV. V. implicet vnum corpus eſſe in pluribus locis circumſcriptiuè? 492
Cont. LXXVI. V. vacuum ſit naturalitèr dabile? 506
Cont. LXXVII. V. corpus in vacuo poſſet moueri? 513
Cont. LXXVIII. V. motus in vacuo fieret in inſtanti? 520
Cont. LXXIX Quomodo definiatur tempus? 523
Cont. LXXX. V. tempus ſit aliquid reale? 529
Cont. LXXXI. V. realis exiſtentia temporis ſolùm inueniatur in inſtanti? 532
Cont. LXXXII. V. ſubſtantiæ genera-

ra-

Ad Præfatum Principem MECOENATEM D. CAMILLVS PAMFILIVS

ANAGRAMMA.

Lilium Mundi ſlos, ac pius ſum.

EPIGRAMMA.

ROma tuos ſiſtas priſcos iactare Camillos,
Nunc melior priſcis ecce CAMILLVS adeſt.
Hic PAMFILIADVM Gentis ſpes vna vetuſtæ;
Hic MVNDI FLOS eſt, LILIA TRINA, fragrans.
Hic laus Romulidum, ſtruit hic ſublimia Trino
Templa DEO; MAGNVS ſic erit, atquè PIVS.

AD

Ad Lectorem.

EN noſtra phyſica Synopſis hic tibi ſiſtitur, Amice lector; tibi opellam ingratam non fore ſperamus, quòd plura paucis exprimat, quæ enim in tot voluminum congeriè ſparſim ſcatent, ad has arctas reduximus metas, & medullas rerum vndequaquè ſelegimus, breuitatem, claritatem, & formalitatem pro ſolito amplectentes, eodem omnino ſtilo quo in cæteris noſtris operibus philoſophicis, & theologicis, tàm impreſſis, quàm imprimendis. Hæc interim tu boni conſule, & reliquas philoſophici curſus partes mox expectes, quas in tui gratiam luci damus. Salue verò ita, & vale, mi Lector.

INDEX

Controuerſiarum.

Controuerſia I. Vtrùm ens mobile ſit Phyſicæ obiectum? pagina. 1
Cont. II. V. Phyſica ſit ſcientia, eaque vna? pag. 11
Cont. III. V. Phyſica ſit ſcientia ſpeculatiua? 14
Cont. IV. Quomodò definiantur principia entis naturalis? 17
Cont. V. V. prima principia ſint contraria? 34
Cont. VI. V. principia naturalia ſint tantùm tria? 31
Cont. VII. An, & quid ſit materia prima? 37
Cont. VIII. V. materia prima ſit pura potentia? 43
Cont. IX. V. Materia prima habeat propriam exiſtentiam? 49
Cont. X. V. materia prima poſſit diuinitus exiſtere ſine forma? 55

Cont.

Cont. XI Qualis ſit potentia,& appetitus materiæ ad formam? 60
Cont. XII V materia prima ſit vna ſpecie, vel numero? 71
Cont. XVIII. V. materia prima ſit ingenerabilis, & incorruptibilis? 77
Cont. XIV. V. materia prima ſit principium, & radix corruptionis? 83
Cont. XV. An, & quid ſit ſubſtantialis forma? 85
Cont. XVI. V. aliquæ formæ ſubſtantiales educantur de potentia materiæ? 91
Cont. XVII. V. Anima rationalis educatur de potentia materiæ? 101
Cont. XVIII. V. formæ cæleſtes, & elementorum fuerint eductæ de potentia materiæ? 106
Cont. XIX. V. omnes formæ accidentales educantur de potentia ſubiecti? 110
Cont. XX. V. diuinitùs poſſint plures

res ſubſtantiales formæ ſimul informare eandem numero materiam, & vna forma plures materias? 119
Cont. XXI. Quomodò conueniat priuatio cum materia, & forma in ratione Principij? 127
Cont. XXII. V. in materia ſit tantùm vna priuatio? 132
Cont. XXIII. Quæ ſint partes ſubſtantiales totius? 135
Cont. XXIV. V. totum diſtinguatur à partibus ſimul ſumptis? 142
Cont. XXV. V. totum conſtet materia, & forma vnitis aliquo nexu ab ipſis realitèr diſtincto? 151
Cont. XXVI. Quotuplex ſit vnio inter materiam, & formam? 159
Cont. XXVII. Quomodò definiatur natura? 162
Cont. XXVIII. V. materia prima, & materialis forma ſit natura? 172
Cont. XXIX. V. Anima rationalis, vt talis, ſit natura? 177
Cont. XXX. V. motus Cæli ſit natura-

ralis? 184
Cont. XXXI. V. à quocunque principio extrinſeco poſſit inferri violentia? 188
Cont. XXXII. V. detur motus medius inter naturalem, & violentum? 194
Cont. XXXIII. V. forma artis poſſit eſſe per ſe motus eius, in quo eſt? 198
Cont. XXXIV. V. ars poſſit efficere opera naturæ? 203
Cont. XXXV. Quomodo definiatur cauſa in communi? 207
Cont. XXXVI. Quotuplex ſit cauſa? 213
Cont. XXXVII. V. omnis cauſa ſit prior ſuo effectu? 218
Cont. XXXVIII. V. omnis cauſa ſit perfectior ſuo effectu? 224
Cont. XXXIX. V. cauſæ inter ſe collatæ habeant aliquam prioritatem perfectionis? 230
Cont. XL. V. duæ cauſæ totales, & eiuſdem ordinis, poſſint ſimul pro-

producere eundem effectum? 236
Cont. XLI. Quænam ſit cauſalitas cauſæ materialis? 247
Cont. XLII. Quid ſit cauſalitas formæ? 254
Cont. XLIII. Ad quod genus cauſę reducatur exemplar? 259
Cont. XLIV. Quid, & quotuplex ſit cauſa efficiens 265
Cont. XLV. V virtus principalis cauſę efficientis ſit forma ſubſtantialis ipſius? 276
Cont. XLVI. V. in cauſis creatis principium efficiendi vt quo, ſit accidens? 281
Cont. XLVII. V. accidens indigeat peculiari influxu ſubſtantiæ ad operandum? 291
Cont: XVIII. V. vnum accidens reſpectu alterius ſibi ſimilis poſſit eſſe cauſa principalis? 297
Cont. XLIX. V. paſſiones dimanent ab eſſentia per veram actionem? 301
Cont. L. Quæ ſit cauſalitas efficientis?

tis? 307
Cont. LI. V. cauſa ſecunda neceſſaria poſſit operari abſquè cõcurſu ſimultaneo cauſæ primæ. 313
Cont. LII. V. detur concurſus præuius in cauſa ſecunda? 321
Cont. LIII. V. ſit de ratione inſtrumenti agere vt motum à cauſa principali? 340
Cont. LIV. V. in omni inſtrumento requiratur propria operatio ad effectum principalis agentis? 248
Cont. LV. An, & quid ſit fortuna, & caſus? 354
Cont. LVI. An, & quid ſit fatum? 363
Cont. LVII. V. finis ſit realis cauſa? 367
Cont. LVIII. Quænam ſit ratio conſtitutiua finis? 373
Cont. LIX. V. apprehenſio finis ſit ratio cauſandi? 378
Cont. LX. Quæ ſit cauſalitas finis? 386
Cont. LXI. Quomodò definiatur mo-

motus? 394
Cont. LXII. V. definitio motus cõueniat motui inſtantaneo? 401
Cont. LXIII. Quomodò diſtinguatur motus à termino ad quem? 408
Cont. LXIV. V. omnis motus ſubiectetur in mobili? 415
Cont. LXV. Actio tranſiens ſubiectetur in agente? 420
Cont. LXVI. V. Infinitum creatum in actu naturalitèr poſſit dari? 427
Cont. LXVII. V. implicet dari aliquam creaturam, quæ ſit infinita actu ſecundùm eſſentiam? 436
Cont. LXVIII. V. poſſit diuinitus dari infinitum in actu ſecundùm magnitudinem &c. 442
Cont LXIX. V. vnum infinitum poſsit eſſe maius alio? 449
Cont. LXX. An, & quid ſit locus, & vbi? 454
Cont. LXXI. V. immobilitas ſit de ratione loci? 466

Cont. LXXII. V. locus naturalis addat ſupra rationem loci qualitatem conſeruatiuam locati? 473
Cont. LXXIII. V. omnibus corporibus conueniat eſſe in loco? 478
Cont. LXXIV. V. duo corpora diuinitùs poſſint eſſe in eodem loco? 484
Cont. LXXV. V. implicet vnum corpus eſſe in pluribus locis circumſcriptiuè? 492
Cont. LXXVI. V. vacuum ſit naturalitèr dabile? 506
Cont. LXXVII. V. corpus in vacuo poſſet moueri? 513
Cont. LXXVIII. V. motus in vacuo fieret in inſtanti? 520
Cont. LXXIX Quomodo definiatur tempus? 523
Cont. LXXX. V. tempus ſit aliquid reale? 529
Cont. LXXXI. V. realis exiſtentia temporis ſolùm inueniatur in inſtanti? 532
Cont. LXXXII. V. ſubſtantiæ genera-
ra-

rabiles, & corruptibiles menſurentur tempore? 540
Cont. LXXXIII. V. Ad Quantitatem, Qualitatem, & Vbi detur per ſe motus? 547
Cont. LXXXIV. V. ad ſubſtantiam, & reliqua prædicamenta detur per ſe motus? 558
Cont. LXXXV. Vnde ſumatur vnitas ſpecifica, & generica motus? 364
Cont. LXXXVI. Vnde ſumatur vnitas numerica motus? 574
Cont. LXXXVII. Vnde ſumenda contrarietas motuum; & an idem poſſit ſimul moueri motibus cõtrarijs? 580
Tont. LXXXVIII. V. in continuo ſint actu vera indiuiſibilia? 587
Cont. LXXXIX. V. continuum componatur ex ſolis indiuiſibilibus? 593
Cont. LIX. V. dentur indiuiſibilia ſubſtantiæ? 599
Cont. LIXI. V. continuum conſtet ve-

ueris partibus, eiſq; actu infinitis? 602

Cont. LIXII. Quomodo incipiant & deſinant, ſucceſſiua, & inſtantanea? 610

Cont. LIXIII. Quomodo incipiant, & deſinant permanentia? 617

Cont. LIXIV. Quo pacto terminentur corpora naturalia penes magnitudinem? 621

Cont. LIXV. V. detur terminus paruitatis intrinſecus in animatis, & inanimatis? 628

Cont. LIXVI. V. omne quod mouetur ab alio moueatur? 635

Cont. LIXVII. V. requiratur approximatio mouentis ad mobile, vt operetur? 642

Cont. LIXVIII. V. grauia, & leuia moueantur à generante, vel à ſe ipſis? 653

Cont. LIXIX. V. detur impulſus mouens proiectum? 659

Cont. C. A quo cauſatur motus reflexus proiectorum? 662

Cont.

Cont. CI. V. mundus fuerit ab æterno conditus? 666
Cont. CII. V. mundus prout nunc eſt, poſsit ex ſolo concurſu Dei ordinario in æternum durare? 671
Cont. CIII. Vtrum res permanentes potuerint eſſe ab æterno? 676
Cont. CIV. V. repugnet res ſucceſſiuas fuiſſe ab æterno? 684

FINIS.

CONTROVERSIA I.

Vtrum ens mobile ſit Phyſicæ obiectum?

NOTA 1. Nos de philoſophia hic non agere in tota ſua latitudine, ſolùm enim agimus de naturali ſcientia, cuius obiectum comprehendit omne naturale ens, hoc eſt, omne ens mobile, ſecundùm aliquem motum corporeum, ſiue extenſum, motus enim purè ſpirituales, vt intellectiones, & volitiones, hùc nõ ſpectant, vndè phyſica prout in præſenti ſumitur, ſic rectè definiri poteſt. Scientia entis mobilis.

Nota 2. Hic recoli debere, quæ docuimus in noſtra ſynopſi logica ibidem agentes de logicę obiecto, explicantes quid ſit obiectum materia-

teriale, ſormale, adæquatum, inadæquatum, principale, minùs principale, quid ratio Quæ, & ſub Qua; illa enim nunc omittimus, ne acta agamus, eadem repetendo, hic autem de obiecto formali ſolùm controuertimus, quod pro noſtro facit inſtituto.

Nota 3. Quod hæc vox, naturalis, adiuncta ſubſtantiæ v.g. aut corpori, non ſumitur prout opponitur ſupernaturali, ſed pro ſubſtantia in ſe habente principium motus, & quietis, putà pro ſubſtantia compoſita ex materia, & forma, quæ dicuntur natura, vt dicemus infra.

Nota 4. Ens mobile non ſumi hic complexè pro aggregato ex ente, & mobilitate, vt duobus, ſed incomplexè pro quidditate, cui cõuenit mobilitas: neque etiam ſumitur terminatiuè, ſiuè pro eo, quod motum terminare poteſt, ſed radicaliter, & ſubiectiuè, pro habente primam radicem, ſeu principium

motus. ſumitur etiam ſtrictè, & propriè, pro eo, quod poteſt in ſe recipere aliquam mutationem, ſeu motum phyſicum, quod quidem non conuenit accidentibus, quia licet eorum aliqua poſſint eſſe terminus alicuius motus, nullum tamen illorum poteſt eſſe illius primum ſubiectum, & radicale principium; neq; etiam conuenit omnibus ſubſtantiis, quia vt docet D.Th. 1.p. q.52. Angeli æquiuocè tantùm moueri dicuntur.

Nota 5. Quod licet mobile, ſeu mutabile phyſicum debeat eſſe corpus, & ſubſtantia, formalitas tamen corporis aliud explicat, quàm formalitas entis mobilis, corpus enim formalitèr dicit radicem quantitatis, mobile autèm radicalitèr ſumptum, dicit radicem mutationis, ſeu tranſitus de potentia ad actum. His poſitis.

Dico 1. Ens mobile eſt obiectum formale phyſicæ. hæc concluſio ſta-

tuitur contra Auicen. Alb. Mag. Aegid. Tolet. Scotum cùm ſequacibus, & plures ex modernis variè ſentiẽtes; eſt tamen D. Th. 6. metaph. lec. 1. & ſæpiùs alibi, quem ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur. Illud pro obiecto formali alicuius ſcientię deſignari debet, quod formalitèr, & expreſsè continet rationem formalem, ſub qua omnia conſiderantur, quæ ad talem ſcientiam ſpectant; ſed hoc habet ens mobile reſpectu phyſicæ; ergo: maior patet de cõmuni Doctorum conſenſu, minor autèm probatur, quia ratio formalis obiectiua, ſub qua conſiderantur omnia à philoſopho naturali, eſt quod aliquo modo habeant in ſe principium motus, vt fatentur omnes, ſed ens mobile formalitèr, & diſtinctè importat id, quod habet principium, vel radicem motus, quam non niſi virtualitèr, & quaſi confusè dicit ens naturale, vel corpus naturale; ergo potiùs ens mobile

bile erit phyſicæ obiectum formale, quam quoduis aliud.

Dico 2. Quando dicitur ens mobile ſubiectum formale phyſicæ, ly mobile non ſumitur pro mobilitate formali, ſed aptitudinali, ſiuè radicali. hæc eſt communis inter Thomiſtas, & probatur; quia alias phyſicus ageret de accidente, mobilitas enim proxima, ſeu formalis, accidens eſt, & ſic non ageret de ſubſtantia, neque de natura, cuius oppoſitum infrà docebimus: ergò non conſiſtit in mobilitate formali, ſed radicali.

Arguitur 1. contra 1. concl. Illud eſt obiectum formale ſcientiæ, in quod omnes paſſiones, & accidentia formalitèr reſoluuntur, ſed phyſicus reſoluit accidentia mobilia in ſubſtantiam mobilem, tanquàm in radicem per ſe; quia principium accidentis ſubſtantia eſt, in quantū ſubſtantia, nec phyſicus reſpicit per ſe formalitèr aliquod accidens, ſi-

ſcit viſus coloratum, ſed per ſe reſpicit ſubſtantiam, & radicalem mobilitatem; ergo formale phyſicæ obiectum, formaliùs exprimitur per ſubſtantiam, ſiue corpus mobile, quàm per ens mobile.

℟. Concedendo maiorem; & diſtinguendo minorem; phyſicus reſoluit accidentia in ſubſtantiam mobilem, quatenus ſubſtantia dicit quidditatem radicalis mobilitatis, concedo minorem; quatenùs ſubſtantia exprimit gradum prædicamentalem genericum rei ſubſiſtentis, negatur minor: hoc enim ſolùm materialitèr pertinet ad phyſicum, quæ vt radicaliter ſit mobilis, ſupponitur quod ſit ſubſtantia, non formaliter exprimitur; vndè non ſe habet ſicut viſus ad coloratum, quia hic reſpicit aliquid ſub accidente contentum, phyſica verò aliquid contentum ſub ſubſtantia.

Arg. 2. Contra eandem. Ens mobile plura comprehendit, quàm quæ

quæ in phyſiça tractantur; ergo nõ erit formale phyſicæ obiectum; conſequentia patet, & antecedens probatur, quia mobile etiàm comprehendit Angelos; ergo; probatur antecedens, quia angeli mutabiles ſunt, tàm in ſubſtantia per creationem, & annihilationem, quàm in operationibus, vt per motum, & cognitionem; ergo.

℞. Negando antecedens, ad prob. negatur antecedens; ad cuius prob. dico, ly mobile duplicitèr ſumi poſſe, vno modo in tota latitudine, vt dicit motum tam phyſicum, quam metaphyſicum, id eſt, motum, qui eſt actus, & operatio perfecta, & motum, qui eſt actus imperfectus, qui fit cùm aliqua diuiſibilitate, quatenùs eſt partim in potentia, & partim in actu; & mobile ſolùm hoc ſecundo modo ad phyſicum ſpectat, quo modo Angeli non dicuntur mobiles, creatio enim ſubiecto caret, ex quo aliquid fiat, vndè non eſt

motus phyſicus, annihilatio verò motus non eſt, ſed ſolùm diuini cōcurſus ſuſpenſio; operationes verò Angeli ex parte ſubiecti, ſpirituales ſunt, & indiuiſibiles.

Arg. 3. contra eandem. Phyſica agit de pluribus, quæ ſub mobili non comprehenduntur; ergò ens mobile non erit obiectum formale adæquatum phyſicæ; probatur antecedens, quia non ſolùm agit de mobili, ſed etiam de quieſcibili, natura enim principium eſt motus, & quietis, & ſic etiam de quiete agere ad phyſicum ſpectat, maximè cùm motus ad quietem ordinetur; ergo.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, quod quies, cum ſit priuatio motus, cognoſci debet per oppoſitam formam, ad eamque reduci, nempè ad motum; nec omnis quies eſt finis motus, vt patet in motu cæli, & motibus vitæ, qui ſunt quiete perfectiores, quando enim quies

eſt

eſt conſeruatiua quieſcẽtis, tunc ſolùm motus per ſe ad quietem ordinatur. De Deo autem, & angelis, phyſicus per ſe non agit, ſed ſolùm quatenùs ſunt motores, & principia phyſicorum motuum, non tamen perſcrutatur illarum quidditates.

Arg. 4. contra eandem. Aliæ ſciẽtiæ præter phyſicam agunt de ente mobili; ergò non erit obiectum adæquatum phyſicæ; probatur antecedens, quia Aſtrologus etiam agit de ente mobili, nempè de cælo, & medicus agit de corpore ſanabili, includente alterationis motum; ergò.

℞ Negando antecedens; ad prob. dico, Aſtrologum non agere de cælo, vt ente mobili, ſed vt menſurabiles sũt motus ipſius, quod mathematici eſt, non phyſici: medicus autem de corpore ſanabili agit, quod quidèm motum ſupponit, & fit per motum, & ſic ſupponit phy-

cam, eique ſubordinatur, formalitèr tamen per ſe motum non conſiderat, quà motus eſt, ſed qua ad ſanitatem ordinatur.

Arg. 5. contra eandem. Ens mobile valdè eſt aptum æquiuocationi; ergò ineptè aſſignatur pro phyſicæ obiecto; antecedens patet, quia modò pro ente mobili formalitèr, modò pro mobili radicaliter ſumitur; conſequentia verò probatur, quia in obiectis ſcientię aſſignandis omnis æquiuocatio vitari debet, cùm ex claritate obiecti, ſcientiæ oriatur claritas; ergo.

℞. Tranſeat antecedens, & negatur conſequentia; ad prob. dico, obiectum ſcientiæ non ità expreſsè debere importare omnia, quæ ad ipſum ſpectant, vt nil implicitè denotet; ſed ſufficit ſi minùs ambiguitatis, & obſcuritatis habeat, & quòd actionem obiectiuam ſcientię exprimat, cuius ratione ſufficiẽter dignoſcatur, vt hic accidit.

CON-

CONTROVERSIA II.

Vtrum phyſica ſit ſcientia, eaque vnius ſpeciei athomæ?

DICO 1. Phyſicam veram eſſe ſcientiam hæc eſt Ariſt. 6. metaph. cap. 1. D. T. ibidem lect. 7. quos ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur 1. Scire eſt rem per ſuam cauſam cognoſcere, ex Ariſt. 1. Poſt. c. 2. ſed plura ſciutur in philoſophia per ſuam cauſam; ergo erit vera ſcientia; probatur minor, quia de mixtis oſtendit per cauſam eſſe corruptibilia, quia nempè conſtant contrariis; & pariter de igne probat eſſe leuem, ex paucitate, & raritate materiæ, & ſic de aliis; ergo.

Dico 2. philoſophiam eſſe ſcientiam vnius athomæ ſpeciei. hæc ſtatuitur contra quoſdam ex moder. nis; eſt tamen concors Thomiſtarum ſenſus, & probatur. Quia principia

cipia cuiuslibet ſcientiæ ſunt ratio formalis aſſentiendi concluſionibus ipſius; vnde ex vnitate principiorum, ſumenda eſt vnitas concluſionum, & habitus qui generatur ex ipſis; ſed principia totius philoſophiæ naturalis, & omnium partium eius ſunt eadem formaliter; ergò & concluſiones erunt eiuſdem ſpeciei, idemque habitus ſecundùm ſpeciem per eas producetur; maior admittitur ab omnibus, & minor probatur, quia principia ſunt eadē apud Ariſt. ſi ex alijs fiant, aut ex alterutris, id eſt, ſi ex communibus omnia fiant, vel particularia ex particularibus; ſed principia particularia omnium partium philoſophiæ eſſentialitèr preſupponunt communia de ente mobili, & principia vnius partis eſſentialiter etiam præſupponūt principia alterius, vt principia librorum de cælo, principia phyſicorum; ergo principia totius philoſophiæ naturalis eadem ſunt

for-

formalitèr, & ſecundùm ſpeciem, & ex conſequenti concluſiones, ex quibus non multi habitus ſpecie diuerſi, etiam partiali producentur, ſed vnus & idem ſimplex, & non compoſitus ex multis habitibus ſpecie diuerſis, & ſic phyſica erit vnius ſpeciei athomæ.

Arg. 1. contra 1. concl. Indefinitorum non eſt ſcientia, ſed res naturales ſunt indefinitæ, & indeterminatæ, vt patet ex aſſidua earum mutatione; ergò.

℟. Diſtinguo minorem; in ſingulari, concedo minorem; in communi; negatur; res enim naturales ſunt indefinitæ in ſingulari, quo modo de illis non eſt ſcientia, tamen vt ad vniuerſales naturas reducuntur, finitæ ſunt, & hoc modò de illis datur ſcientia; non eſt enim ſcientia de Petro, vel Paulo, ſed de homine vt ſic.

Arg. 2. contra eandem. Singularium non eſt ſcientia, ſed res natu-

rales

rales ſunt ſingulares; ergo. maior patet, & minor probatur, quia res naturales ſunt ſenſibiles; ſed ſenſus non eſt niſi ſingularium; ergò.

℞. Negando minorem; ad prob. dico; ſenſibile dupliciter ſumi, vno modo per ſe, nempè quod primò terminat actum potentię ſenſitiuæ, & de tali ſenſibili non eſt ſcientia; alio modo per accidens, quia nempè eſt in his rebus, quæ per ſe ſentiuntur, & horum eſt ſcientia.

CONTROVERSIA III.

Vtrum phyſica ſit ſcientia ſpeculatiua?

DICO, phyſicam ſpeculatiuam eſſe ſcientiam. Hæc eſt Ariſt. 7. metaph. cap. 1. D. Th. ibid. lect. 7. & opuſc. 70. quos ſequuntur omnes diſcipili, & probatur ex his, quæ docuimus in logica. Ille habitus eſt ſpeculatiuus, cuius finis eſt

eſt ſola veritatis cognitio; ſed finis phyloſophiæ naturalis, eſt talis; ergo. probatur minor, quia rerum naturalium cognitionem non ad opus ordinat, ſed in ſola earum contemplatione ſiſtit, vt patet; ergo.

Arg. 1. Scientia ſpeculatiua in ſola rerum inſpectione conſiſtit, ſed naturalis philoſophia non ita ſe habet; ergò, probatur minor, quia excitat voluntatem ad Dei amorem, & ad plures alios voluntatis affectus eliciendos; ſed ſcientia ſic excitans, & dirigens ad opus, practica eſt; ergo.

℞. Negando minorem; ad prob. diſtinguo maiorem; excitat voluntatem ad ſimiles affectus directè & per ſe, nego maioré; indirectè, & per accidens, conceditur: dupliciter enim contingit excitare ad amorem, aut inclinare ad opus; directè, & per ſe; vel indirectè, & quaſi per accidens; primò modo ſcientia ad opus inclinare debet, vt practica

cen-

ſeatur, philoſophia verò ſolùm inclinat ſecundo modo; agendo de Deo, non quidem propter prædictos affectus excitandos; ſed ſolùm, vt de illo notitiam habeat, vt authore naturæ, quod non ſufficit vt phyſica ſit practica.

Arg. 2. Scientia quam Deus de rebus phyſicis habet, eſt ſimul practica, & ſpeculatiua, ex D. Th. 1. p. q. 14. ar. 16. ergo & ea, quam nos de eiſdem rebus habemus, non tantùm erit ſpeculatiua, ſed & ſimul practica.

℞. Negando conſequentiam; diſcrimen eſt; quia Deus tum ſpeculatiuè, tùm practicè res phyſicas intelligit; ſpeculatiuè quidē prout earùm naturas abſolutè conſiderat; practicè verò, quatenùs eaſdem expendit, vt ſub ipſius regulam, ac praxim recidunt: cæterùm philoſophia noſtra vno tantùm modo in res naturales fertur, nempè eas contemplando; vnde ſolùm erit ſpe-

ſpeculatiua, & nullatenus practica.

CONTROVERSIA IV.

Quomodo definiantur principia entis naturalis?

NOTA 1. Principium in tota ſua latitudine, in hoc diſtingui à cauſa; quod principium importet quendam ordinem ad principiatum; cauſa verò inſuper importet influxum quendam ad eſſe cauſati. Principium verò diuiditur in illud quod eſt primum, vel in eſſe rei, vel in fieri rei, vel in cognitione rei; ſicque definitur principium ab Ariſt. Quod eſt primum vndè aliquid eſt, vel fit, vel cognoſcitur.

Nota 2. Principium, cauſam, & elementum in hoc diſtingui, quod principium eſt communius quàm cauſa, & cauſa quam elementum, ſaluatur enim ratio principii, vbicun-

cunque ſaluatur ordo principij ad principiatū, & ſicterminus à quo incipit motus, & punctum reſpectu lineæ dicuntur principia, ſed non causa. Deinde etiam cauſa in plus eſt quam elementum, comprehendit enim cauſa, tam intrinſecam, quàm extrinſecam, vndè cælum dicitur inferiorum cauſa; ſed non elementum, ſola autem cauſa intrinſeca poteſt dici elementum, vndè minus latè patet, quàm cauſa.

Nota 3. Principium gneraliter ſumptum includere tam metaphyſica, quàm phyſica principia, tam intrinſeca, quam extrinſeca, tam in facto eſſe, quam in fieri: dicimus autem principia phyſica, ſumendo ly phyſicum, non pro eo ſolùm quod reale eſt, ſed quod eſt ſubiectum motui phyſico: metaphyſica verò principia ſunt communia omni generi entis, nempè actus, & potentia: licet phyſica principia actum, & potentiam importent, non abſolutè,

tè, ſed in genere mobili, & ita actus dicitur forma, potentia verò vel ſumitur pro ſubiecto, & ſic eſt materia, vel pro potentialitate, ſeu ſtatu carentiæ formæ, & ſic eſt priuatio.

Dico, Principia entis naturalis hoc modo rectè definiri. Principia ſunt, quæ non fiunt ex alijs, neque ex alterutris, ſed omnia fiunt ex ipſis. Hæc eſt Ariſt. 1 phyſ. tex. 42. lect. 10. apud D. Th. ibidem, quam ſequuntur omnes diſcipuli, & probetur definitionis particulas explicando. Dicitur ergò, non fieri ex aliis, quia cum non ſint vtcunq; principia, ſed prima, non poſſunt fieri ex aliis, alioquin non ipſa, ſed illa, ex quibus fierent, eſſent prima principia; ab eandemque rationem nequeunt fieri ex alterutris, vt patet; ſicut ſi omnia entia naturalia, non fierent, vel eſſent ex ipſis, non haberent rationem principii reſpectu entis naturalis, vt ſic; ergò pri-

ma

ma principia rectè definiuntur præfato modo.

Arg. 1. Illa particula (ex alijs) videtur etiam includere principia extrinſeca, & ſic includitur cauſa efficiens, ſeu mouens, & omnis cauſa extrinſeca, vt finis; ſed hoc falſum; ergo.

℞. Negando maiorem; illa enim particula (ex aliis) ſolùm importat ea, à quibus res eſſentialiter pendet, vel in facto eſſe, vel in fieri, vt à componentibus, vel inchoantibus, eò quod principium, & principiatum ita ſe habent, quod principiatum reſoluitur in principium, principium verò in quantum tale in aliud non reſoluitur, niſi etiam ſit principiatum; & ita in quantum principium, non eſt ex alio. cauſa autem efficiens, & quæcunque alia extrinſeca in iſta definitione principiorum nō continetur; nec enim cauſæ extrinſecæ principia ſunt, ex quibus natura rei conſtet, ſiuè in fieri,

fieri, ſiue in facto eſſe, ſed efficiens dicitur id, à quo motus incipit, finis propter quem incipit motus, & exẽplar ad cuius imitationem fit, nulla verò cauſa extrinſeca dicitur, ex quo aliquid fit.

Arg. 2. Si principia non fierent ex alterutris, maximè quia vnum contrarium non fit ex alio, ſed hoc falſum; ergo; maior eſt Ariſt. & minor probatur, quia album fit ex nigro, vt patet; ergo.

℞ Negando minorem; ad prob. diſtinguo antecedens, album fit ex nigro, ratione ſubiecti, concedo antecedens; ratione formæ, negatur: dicimus ergo contraria non fieri ex alterutris, ſumendo illa in abſtracto, & formalitèr, ſicut albedo non fit ex nigredine; poteſt tamen vnum contrarium ex alio fieri ratione ſubiecti, & materię, in qua eſt, ſicut ex albo fit nigrum, ratione ſubiecti albedinis, ſed hoc formalitèr non eſt fieri vnum contrarium

rium

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

rium ex alio, ſed ex materiá vnius contrarij; quæ alteri contraria non eſt, ſed in potentia ad ipſum.

Arg. 3. Forma eſt principium entis naturalis, vt patebit infra; ſed tamen forma ſit ex materia; ergo: probatur minor, quia ſi forma eſt materialis, fit ex materia per eductionem de potentia ipſius, vt docebimus infrà; ergo.

℞. Negando minorem; ad prob. dico, quod forma ex materia educitur, & fit ex illa, eo modo, quo fieri conuenit formæ, non tamen forma eſt materiæ contraria; principia autem dicuntur non fieri ex alterutris, quatenus contraria ſunt, ſi verò ſint contraria, id non repugnat.

℞. 2. Negando minorem; forma enim ex materia propriè loquendo non fit, quod enim propriè, & ſimpliciter fit, tantùm eſt totum compoſitum; licet forma fiat ex materia, vt quo, vt ex ſubiecto, & etiam

ex priuatione vt ex termino, à quo; quod nihil contra nos, quia principia prima tantùm exigunt, ex aliis non fieri, vt quod.

Arg. 4. Adducta definitio non verificatur de aliquo principio in particulari; ergò falsò ponitur illa particula; omnia fiunt ex ipſis; probatur antecedens, quia principium in ſingulari datur, ex quo omnia alia fiant; ergò.

℞. Diſtinguo antecedens; non verificatur primariò, concedo antecedens, ſecundariò, negatur; primariò enim principia communia ſolùm definiuntur, ſecundaria tamen ratione principia particularia: & ad probationem antecedentis, dico, quod illa particula (ex ipſis omnia fiunt) intelligi debet in ſenſu diſtributionis accomodę; nempè, quod omnia quæ fiunt, ex illis fiāt, licet non ex quolibet ſingulari omnia, ſed ex quolibet, id quod ſibi conueniens eſt, ſicut cùm dicimus, quod

quod omnia accidentia ſubſtantiæ inhærent, non inrelligitur, omnia eidem inhærere ſubſtantiæ, quaſi omnia ſint in vna ſingulari ſubſtantia, ſed in tota collectione ſubſtantiæ, ſiue in toto genere.

CONTROVERSIA V.

Vtrum prima principia ſint contraria?

NOTA 1. Oportere diſtingui principia rei in facto eſſe, & in fieri, ſiue principia, compoſitionis, & generationis; licet enim eadem res ſit in fieri, & facto eſſe, propter diuerſum tamen ſtatum, aliquid eſt de conceptu illius, vt eſt in ipſa mutatione, & fieri, quod non eſt de conceptu ipſius in facto eſſe; de conceptu enim mutationis, ſeu generationis eſt, quod trãſeat de non eſſe ad eſſe, quod iam in re facta non inuenitur, eò quod amplius non tranſit, ſed in eſſe per-

permanet; vndè aliud principium amplius aſſignandum eſt generationi, quod non aſſignatur rei genitæ, nempè, id ratione cuius eſt tranſitus de non eſſe, ad eſſe, & hoc eſt priuatio; in generatione enim conſideratur forma, non vt dans eſſe, ſicut in compoſito; ſed vt tranſiens de non eſſe, ad eſſe.

Nota 2. Quod triplici modo intelligi poteſt prima contrarietas, primò ſecũdùm genus, quia in vnoquoque genere dantur contraria, id eſt, primæ differentiæ diuidentes aliquod genus ex quibus deriuantur aliæ differentiæ, quæ conſtituũt ſpecies intermedias, & illæ primæ differentiæ conſtituunt prima contraria in illo genere, ſicut in qualitatibus dulce & amarum dicuntur ſecunda contraria, quia deriuantur ex alijs prioribus contrariis, nempè ex calido, & frigido, humido, & ſicco. Secundò ſpecialiori modo dicitur prima contrarietas illa,

quæ inuenitur in genere ſubſtãtię, eo quod ſubſtantia ſit primum genus inter omnia prædicamenta, ideoque oppoſitio, quæ inuenitur in illa, dicitur prima contrarietas. Tertio modo adhuc ſpecialius dicuntur prima contraria, quæ priuatiuè opponuntur, eò quod priuatio eſt principium contrarietatis omnis enim contrarietas includit priuationem. hic autem inueſtigamus, an prima principia non ſolum ſint contraria, ſed etiam prima contraria.

Dico 1. Principia rerum in facto eſſe, & vt componentia, nempè materia & forma, non ſunt contraria. Hæc eſt concors ſcholarum ſenſus, & probatur; Quia materia & forma in ipſo compoſito non ſe expellunt, ſed mutuò iunguntur, vt patet; ergò non ſunt contraria; patet conſequentia, quia contraria ſe mutuò expellunt; ergò.

Dico 2. Principia entis naturalis in

in fieri, & generari, nempè forma, & priuatio ſunt contraria. Hæc eſt Ariſt. 1. phyſ. cap 5, D.Th. ibidem, omniumque vtriuſque diſcipulorum, & probatur; Quia vbicunque eſt fieri, & motus, datur vnius poſitio, & alterius ablatio, generatio enim vnius, alterius eſt corruptio; ergò datur contrarietas, ſeu oppoſitio inter id, quod corrumpitur, & id quod generatur, ſeu inter formam, quæ eſt terminus ad quem, & priuationem, quæ eſt terminus à quo.

Dico 3. Forma & priuatio ſunt prima contraria. Hæc eſt Ariſt. & D.Th. loco citato, quos ſequuntur omnes expoſitores, & probatur, Quia conueniunt illis tres cõditiones primorum contrariorum; prima, quod non fiant ex aliis principiis; ſecunda, quod non fiant ex alterutris: & tertia, quod omnia fiant ex ipſis: prima quidem conditio verificatur, quia iſta principia

cum ſint prima, nequeunt ſupponere alia priora : ſecunda etiam conditio conuenit ; quia vnum principium neque ex alio componitur, vt patet ; neque fit ex alio, vt ex termino à quo formaliter, & in abſtracto. Tertia etiam conditio verificatur, quia reliqua omnia ſunt principiata, & deriuata ex iſtis principiis, ipſa verò aliis ſunt ſimpliciora, & conſequenter ſe habent vt principia, ex quibus alia fiant; ergò erunt prima contraria, cum habeãt illorum conditiones.

Arg. 1. contra 3. concl. Prima contraria ſunt, quibus prima propria contrarietas conuenit, ſed hęc non conuenit priuationi reſpectu formæ priuatæ, ergò. maior patet, & minor probatur, quia ſubſtantię nihil eſt contrarium, vt dicitur in cap. de ſubſtantia ; ergo.

℞. Negando minorem ; ad prob. dico, hic non fieri ſermonem de contrarietate adeò ſtrictè dicta, ſed

paulò

paulò latiùs ſumpta, qua ratione comprehendit quamlibet incompoſſibilitatem, ac proinde & oppoſitionem priuatiuam, quę reperitur inter formam & priuationem.

Arg. 2. contra eandem. Si forma & priuatio ſint prima contraria, ſequitur quod in definitione principiorum ab Ariſt. tradita non comprehendatur priuatio, ſed conſequens falſum; ergo, ſequela probatur, quia non omnia entia naturalia fiunt ex priuatione, vt patet in cælo, quod fit ſolùm per creationem, non autem ex ſubiecto habente priuationem, & tamen conſtat cælum eſſe ens naturale; ergo.

℞. Negando ſequelam maioris, ad prob. dico, quod quædam entia sũt ex principiis naturalibus in eſſe, & componi; & quædam etiam in fieri; pro primis autem non requiritur priuatio, neque contrarietas, & ſic omnes res naturales sũt ex illis principiis, non tamen om-

nes ſunt ex illis, vt ex contrariis, ſicut res incorruptibiles, ſed accomodando ſingula ſingulis, omnia ſunt ex iſtis principiis, quædam ex tribus, materia, forma, & priuatione; nempè corruptibilia; quædam verò ex duobus tantùm, ſcilicet materia, & forma, putà incorruptibilia, quale eſt cælum.

Ar. 3. contra eandem. Si prima principia eſſent prima contraria, ideo eſſet, quia vnumquodque fit ex ſuo contrario; ſed hoc falſum; ergo; maior patet, & minor probatur, quia quando ex homine pallido generatur cadauer pallidum, tunc de nouo fit pallidum, ſed non fit ex non pallido, vt patet; ergo.

℞. Negando minorem; ad prob. dico, quod cùm in caſu argumenti non fiat pallidum per ſe primò, ſed conſecutiuè, & per accidens, ideò nil contra nos, quia loquimur de eo, quod per ſe primò fit.

CON-

CONTROVERSIA VI.

Vtrum principia naturalia ſint tantum tria?

NOTA 1. Duo principiorum genera in rebus mobilibus conſiderari poſſe; primò enim conſiderari poſſunt principia communia, & præſuppoſita, ſicut eſt efficiens, & finis, hæc enim etiam extra mobilia inueniuntur, & ideò ſe habent vt principia communia, & præſuppoſita ad mobilia, & immobilia. Secundò conſiderantur principia propria mobilium, in quantũ mobilia ſunt, & ſecundùm id, quod ad motum requiritur; omnis autem mutatio neceſſariò eſt tranſitus inter duos terminos, à quo, & ad quem, in aliquo ſubiecto, ſine ſubiecto enim nulla fit mutatio, cùm ſine illo nequeat dari, vnius formæ receptio, & abiectio alterius: ſub-

iectum autem vocatur materia, terminus ad quem, forma; & terminus à quo priuatio, quæ eſt in materia coniuncta formæ oppoſitæ.

Nota 2. Quod quia forma, quæ generatur, coniungitur materiæ; & manet in illa, oportet aſſignare principia compoſitionis, & in facto eſſe; nempè materiam & formam, quæ coniunguntur; ſicut principia generationis illa aſſignantur, quæ ad mutationem concurrunt, ſcilicet terminus qui relinquitur; qui eſt priuatio; & qui acquiritur, qui eſt forma, & id in quo recipitur, quod eſt materia. Inquirimus ergo, an hæc principia tam generationis, quam geniti ſint tantùm tria; nec plura, nec pauciora?

Dico 1. Tria tantùm eſſe principia entis naturalis in fieri, nempè materiam, formam, & priuationem. Hæc eſt Ariſt. 1. phyſ. cap. 7 & D.T. ibidem, cum omnibus diſcipulis, & probatur. Quia in omni mutatione,

ne, vt talis eſt, tria tantùm ſunt neceſſaria, nempè terminus à quo, terminus ad quem, & ſubiectum vtrique commune, vt patet ex definitione mutationis: mutatio enim eſt tranſitus ſubiecti de non eſſe ad eſſe: ſed generatio entis naturalis, eſt mutatio quędam ſubſtantialis, cùm ſit tranſitus quidam primi, & ſubſtantialis ſubiecti, à non eſſe ſub hac forma ſubſtantiali, v.g. hominis, ad eſſe ſub illa: ergo tria hæc tantummōdo ad illam requirũtur, nempè ſubiectum tranſiens an nō eſſe ad eſſe, quod eſt materia prima; non eſſe formæ, connotando aptitudinem ad illam, in quo cōſiſtit priuatio: & terminus ad quem, nempè forma ſubſtantialis, ad quem habendam mutatur.

Dico 2. Principia entis naturalis in facto eſſe, tantùm ſunt duo, nēpè forma, & materia. Hanc docent Doctores cum Ariſt. & D Th. loco citato, & probatur. Iila ſunt prin-

cipia in facto eſſę reſpectu entis naturalis, quæ manent in ipſo tranſacta generatione, illud intrinſicè componunt, & in quæ reſoluitur: ſed hęc tantùm ſunt materia, & forma, vt per ſe patet, ergò.

Arg. 1. contra 1. concl. Priuatio nequit eſſe principium entis naturalis, aut effectionis illius; ergo ſunt pauciora tribus; probatur antecedens, quia vel nihil eſt, vel ens rationis eſt; ſed quod eſt tale nequit eſſe principium entis realis, quale eſt naturale; ergò.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, priuationem eſſe principium extrinſecum ipſi rei naturali in facto eſſe, intrinſecum tamen generationi ipſius, quia intrinſicè reſpicitur ab illa, per modum termini à quo, vt dicemus infra: ad hoc tamen non requiritur, vt ſit quid poſitiuum; ſatis enim eſt, vt ſit realis carentia.

Arg 2. contra eandem. Forma nu-

numerari nequit inter principia naturalia in ipſo fieri, ſeu generari; ergo ſunt pauciora tribus; probatur antecedens, quia forma eſt terminus generationis, vt patet; ergò nō erit principium ipſius.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, formam quidem eſſe principiū rei naturalis in facto eſſe; quatenus eſt pars componens illam; eſt tamen principium mutationis, & ipſius fieri, ſecundùm quod præcedit in intentione mouentis.

Arg. 3. contra eandem. Si priuatio admittitur eſſe principium, quia eſt terminus à quo, ſequitur etiam formam corruptam debere poni pro principio, ergo principia erunt plura quàm tria; conſequentia patet, antecedens probatur, quia etiam forma corrupta habet rationem termini à quo in ipſa generatione ſubſtantiæ; ergo.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, quod priuatio eſt conditio per

ſe requiſita, vt forma de nouo producatur, produci autem non poteſt, niſi in ſubiecto, vbi non eſt, forma autem quæ corrumpitur per ſe non requiritur, ſed ſolùm per accidens; vndè negatur conſequentia.

Arg. 4. contra eandem. Generatio per ſe pendet in quantum mutatio à mouente, & efficiente; ergo non eſt, cur non debeat mouens & efficiens inter principia numerari, & ſic erunt plura quàm quatuor.

℞. 1. Negando conſequentiam; quia licet cauſa efficiens, ſeu mouens ſit principium extrinſecum rei faciendæ, non tamen eſt peculiare, & proprium rei mobilis, in quantum mobilis eſt, nam etiàm extra mobilia, inuenitur cauſa efficiens, & finalis, vt patet in Angelis, vndè cùm ſit principium commune rei mobili, & immobili, motibus phyſicis, & metaphyſicis, ideò non numeratur inter propria, & formalia

lia principia entis mobilis, ſed præſupponitur, vt commune principium rebus mobilibus, & immobilibus.

℞. 2. Negando antecedens, ſi formalitèr loquantur; aliud eſt enim conſiderare mutationem, vt præciſè mutatio eſt, & aliud, vt eſt actio, vel effectus: ſecundùm formalitatem enim actionis eſſẽtialiter reſpicit agens à quo emanat, & pariter in quantùm effectus ab efficienti eſſentialitèr pendet. Cæterum formalitas mutationis non explicat talem reſpectum ad efficiens, licet illum ſupponat, ſed præciſè explicat tranſitum de non eſſe, ad eſſe.

CONTROVERSIA VII.

An, & quid ſit materia prima.

NOTA 1. Nomine materiæ primæ intelligi illam entitatem, quæ eſt capax recipiendi ſubſtan-

tiales ſormas, in ſe verò nullam formam habet: ſicut enim (vt inquit Ariſt.) ex ligno, vel ære fit ſtatua, & lignum illud, vel æs ſecundùm ſe, nullum eſſe ſtatuæ habet, ſed ſolùm capacitatem ad ſtatuam: ita illud quod reſpectu rerum naturalium materia eſt, & ſubiectum, intelligitur nullum habere eſſe naturale, ſed ſolùm capacitatem ad illud, & hoc dicitur ens in potentia.

Nota 2. Materiam primam variis nuncupari nominibus à doctoribus; vocatur enim Chaos, quia confusè rerum omnium reſpicit formas. dicitur mater, quia eſt principium paſſiuum generationis. Matrix, quia ſuo gremio omnes formas complectitur. Malefica, quia vt poſſit frui alia forma, qua caret, formæ poſſeſſæ machinatur cædem. Per ſe ignota, quia non eſt cognoſcibilis niſi per formam, cum ex ſe, nullam habeat actualitatem, vndè etiàm appellatur tenebræ. Et dici-

tur propè nihil, quia in genere ſubſtantiæ minimum entitatis habet, quod excogitari poteſt, vnde ad quãdam veluti nihilitatem accedit, in hoc genere.

Dico 1. Verè dari materiam primam in rerum natura; hæc eſt Ariſt. & doctorum omnium, & probatur. 1. Cùm ignis ex aqua ignem generat, aqua non ex toto interit, neque in nihilum vertitur, ſiquidẽ poſſe in nihilũ redigere, ſolius Dei eſt, manet ergò aliquid, quo ſuperſtite fiat aquæ in ignem conuerſio; ſed id nõ eſt forma aquæ; quia hæc nequit cùm forma ignis in eodẽ compoſito cohærere; ergo eſt materia.

Probatur 2. Omne ens naturale ex forma, & ex aliquo ſubiecto coaleſcit; vel ergò illud ſubiectum eſt ex alio, atq; ità in infinitum, vel deueniendum erit ad vnum, quod ex alio concretum non ſit; ſed non eſt admittenda infinita illa progreſſio, ſiquidem non datur infinitum

in

in natura: ergò fatendum erit, dari aliquod ſubiectum, quod ex alio priori non ſit, atque adeò materiam.

Dico 2. Materiam primam hoc modo rectè definiri. Materia eſt primum ſubiectum, ex quo aliquid fit, & non ſecundùm accidens. Ita Ariſt. 1. phyſ. cap. vltimo. & probatur definitionis particulas explicādo. dicitur ſubiectum, ad excludendum formam, quæ non eſt ſubiectum, ſed ſubiecto adueniens. dicitur primum, ad excludendum ſubiectum accidentium, & formarum artificialium, quod non eſt ſubiectum primum, ſed eſt ipſa ſubſtantia compoſita, & ſuſtentatiua accidentium, quæ fit ex alio priori ſubiecto, & ſic non eſt materia prima, ſed ſecunda. Dicitur, ex quo aliquid fit, ad excludendas alias cauſas, nam efficiens eſt à quo aliquid fit; finis propter quem fit; exemplar ad cuius inſtar fit; forma

per

per quam habet eſſe: ſola materia eſt ex qua aliquid fit. Dicitur tandem non ſecundùm accidens, ad excludendũ priuationem, ſeu terminum à quo, quia ex illo non fit aliquid, vt ex conſtituente, ſicut ex materia, ſed tanquàm ex aliquo quod relinquitur, & ita per accidẽs ſe habet ad rem in facto eſſe; ergò materia prima præfato modo rectè definitur, ſiuè deſcribitur.

Arg. 1. contra 2. concl. materia prima eſt ens in potentia, ex D. Th. 1. p. q. 5. ar. 5. Ergò malè definitur, quod ſit ſubſtantia, ſiuè ſubiectum.

℞. Negando conſequentiam; quia licet materia prima non habeat actum eſſendi, ſeu exiſtendi ex ſe, ſed tantùm in potentia, & à forma; vt infrà docebimus; & ſic eſt ens in potentia: cùm hoc tamen ſtat, illam eſſe vnam rem, & partem veram eſſentiæ totalis compoſiti: & ideo, vt inquit D. Th. de Verit. q. 3. ar. 5. licet materia non habeat pro-

priè

prie eſſentiam, eſt tamen pars eſſentiæ.

Arg.2. contra eandem: ſi materia prima ſit primum ſubiectum, ſequitur ſuperfluè adduci cæteras definitionis partes; ſed hoc incongruum dici, vt patet; ergo; ſequela probatur, quia per hoc ſolùm quòd ſit primum ſubiectum, ſufficienter conſtituitur, & ab omnibus alijs diſtinguitur, vt conſtat, ergo.

℞. Negando ſequelam maioris; ad prob. dico, tales particulas maioris explicationis gratia fuiſſe additas, quod planè in materia prima definienda, maximè permitti debet, cùm ob infimam ſui entitatem adeò ſit ignota, ac proinde maioris explicationis indiga.

CONTROVERSIA VIII.

Vtrum materia prima ex ſe ita ſit pura potentia, vt careat omni actu?

NOTA, titulum non intelligi de actu omnino primo, qualis eſt ſubſtantialis forma, aut de actu ſubſiſtentiæ & exiſtentiæ, aut de actu ſecundo, & accidentali, qualis eſt operatio: quia indubium eſt, nullum ex his actibus poſſe eſſe eſſentialem materiæ primæ; ſed tantùm controuertitur de quodam actu entitatiuo, qui dicitur eſſe vniuerſalis, & tranſcendens reſpectu rerum omnium, quia vt volunt Iuniores, cuilibet rei, hoc ipſo quod ſit realis entitas, conuenire debet: quia hoc ipſo iam habet entitatis actum, ſiuè eſt actualis entitas per talem actum entitatiuum.

Dico, materiam primam ſecun-

dùm ſe ſumptam, nullum prorſus habere actum, etiam entitatiuum, ſed eſſe omninò puram & realem potentiam. Hæc ſtatuitur contra Scotum, Gandau, Suar. Tolet. Perer. Greg. & plurimos ex iunioribus; eſt tamen D. Th. 1 p. q. 7. ar. 2. & ſæpius alibi, Ariſt. 1. phyſ. tex. 69. quos ſequuntur cateruatim Thomiſtæ, & plures Neotericorum, & probatur. 1. ens diuiditur in actum, & potétiam; ergo per hoc præcisè quòd aliquid ſit pura potentia realis, licet omnem actum à ſe prorſus excludat, poterit habere rationem entis realis; & per conſequens ex hoc quod materia prima habeat veram & realem eſſentiam, malè colligitur eam includere aliquem actum; hæc vltima conſequentia ex ſe patet; prima verò probatur, quia membra diuidentia debent includere diuiſum, & inter ſe formalitèr opponi; ergò cùm actus eſt potentia diuidant ens reale, inde erit vt

eorum quodlibet ſit reale ens; licet vnum membrum à ſe neceſſariò excludat aliud.

Probatur 2. Quia vel materia ex hoc actu entitatiuo, & ex ſua potentialitate componitur, vel eſt ipſemet entitatiuus actus; non primũ, quia ſic non eſſet primum ſubiectũ, cuius oppoſitum iam ſupra docuimus: neque ſecundùm, quia vel hic actus eſſet informans, & hoc non, quia hic ſemper ſupponit ſubiectum cui innitatur: vel erit actus ſubſiſtens, ſed neque hoc dici poteſt, quia ſubſiſtens actus perfectior eſt, informante, putà non indigens ſuſtentante; ergò nullatenùs erit actus; probatur hæc conſequentia, quia omnis actus vel debet ab alio pendere, vt à ſuſtentante, & ſic erit actus præcisè informans; vel non pendere, & ſic erit ſubſiſtens; ergò.

Arg. 1. Materia prima aſſimilatur Deo, qui eſt puriſſimus actus, omnem

omnem pontentialitatem exclu-dens, vt videre eſt apud D.Th.q.3. de ver.ar.5. ad 1. ergò aliquid actus includere debet, qui non erit alius quam entitatiuus, cùm cæteros a-ctus phyſicos, & reales excludat.

℞. Negando conſequentiam; li-cet enim materia non ſit actus, quia tamen eſt ens, & ſubſtantia, ideò ratione harum formalitatum, ali-qualitèr Deo ſimilis erit, non qua ratione Deus purus eſt actus, ſed vt eſt primum ens, & ſubſtantia.

Arg. 2. Quod omninò eſt in po-tentia, nihil eſt, quia ſolum dicitur eſſe, ex eo, quod ab agente fieri poteſt; ſed materia eſt extra nihil, cùm ſit quædam realis entitas; ergò eſt aliquid extra puram potentiam, ac proinde, aliquem includet actũ, ſaltem entitatiuum.

℞. Diſtinguo majorem; in po-tentia obiectiua, concedo maio-rem, in ſubiectiua, negatur: dupli-citer enim dici poteſt aliquid eſſe in

in potentia pura;primò, in pura potentia obiectiua, & ſic quod eſt in pura potentia, purum eſt nihil. Secundò in pura potentia ſubiectiua, quæ potentia in hoc conſiſtit, quod ſit pura potentialitas receptiua formæ; quod autem ſic eſt in pura potentia ſubiectiua, benè poteſt eſſe extra nihil in ſuo genere, & toto, licet nihil actus ex ſe includat.

Arg. 3. Materia eſt ens reale incomplexum, partiale, componens ſimul cum forma completam ſubſtantiam, tanquam realis, & actualis pars eius; ergò eſſentialiter includit actum entitatiuum; antecedens patet, & conſequentia probatur, quia realis, & actualis entitas non eſt intelligibilis ſine reali actu entitatiuo, nec realis, & actualis pars ſubſtantię, ſine actu reali, & ſubſtantiali incompleto, qui materiæ denegari nequit; ergo.

℞. Negando conſequentiam; aliud

aliud eſt enim aliquid eſſe realem entitatem, quæ ſit in actu, aliud verò eſſe re ipſa realem entitatem: nàm ad primtm requiritur, vel quod ſit actus, vel quod actum includat. At verò, vt aliquid ſit re ipſa realis entitas, ſatis eſt re ipſá non eſſe purum nihil, ſed quod habeat aliquem entitatis modum, ſiue tális entitas ſit completa, ſiue incompleta; ſiue ſit actus, aut in actu, ſiue non, ſed tantùm ſit pura potentia receptiua actus, & nihil actus includens; materia autem prima talis eſt entitas, actu componens compoſitum, licet non ſit ens in actu, ſed pura potentia.

Arg.4. Id cui conuenit eſſe actu bonum, debet actum bonitatis habere, ſed materiæ primæ conuenit eſſe actu quid bonum; ergò actum bonitatis habet, & ex conſequenti actum entitatiuum, quia bonum ſequitur ad ens, & actus bonitatis ad actum entitatis; probatur minor

nor, quia materia eſt bona, & valdè vti ſubſtãtial compoſito, quia ea deſinente, compoſitum deſinit; ergò.

℟. Negando minorem; ad prob. dico, quod licet materia ſecundum ſe ſit re ipſa bona compoſito, tamen præcisè, & ſecundùm ſe, non dicitur formalitèr bona, & in actu, ſed ſecundùm capacitatem, & ordinationem ad bonum; nempè ad formam, à qua formalitèr dicitur bona.

CONTROVERSIA IX.

Vtrum materia prima habeat ex ſe propriam exiſtentiam?

NOTA, exiſtentiam ſubſtantiæ eſſe actum ſubſtantialem naturæ, vel eſſentiæ ſubſtantialis, per quem actu eſt in rerum natura, & extra ſuas cauſas, quod ſic intelligi debet, vt priuſquam res fiat,

non ſit ens actu in rerum natura, ſed ſolũ ens in potentia, nec habeat eſſe extra ſuas cauſas, ſed intra eas, hoc eſt, in earum potentia. de quo latè agimus in noſtra metaphyſica.

Dico, materiam primam ex ſe, nullam prorſus habere exiſtentiam, ſed eam à forma, & toto emendicare. hæc ſtatuitur contra Scot. Henr. Gab. Suar. Fonſ. Ruuium, & cæteros Nominales, & iuniores ſcriptores ſocietatis. Eam tamen docet D. Th. 1. p. q. 7. a. 2 ad 3. quem ſequitur vniuerſa ſchola Angelica, & probatur. 1. exiſtere eſt rem eſſe extra cauſas, vt iam diximus; vndè priùs intelligimus cauſas exercuiſſe ſuas cauſalitates, quam rem exiſtere, quia res non eſt extrà cauſas, niſi quia ab illis exiit mediis cauſalitatib. priùs ergo intelligũtur exercitæ cauſalitates, quam rem extra cauſas eſſe, & proindè quàm rem exiſtere: ſed quod his cauſalitatibus mediis, ſic à cauſis egreditur,

totum

totum eſt, non partes; ergò ſolummodò totum propriam habebit exiſtentiam, & ſic materia prima illam non habebit; probatur minor, quia id ſolum, præſuppoſitis cauſalitatibus omnium cauſarum, ab illis exit, quod finitis cauſalitatibus remanet, ſed hoc ſolummodo eſt totum, quo producto omnes cauſæ quieſcunt, & donec illud producant, non cenſentur cauſalitates deueniſſe ad vltimum ſui exercitii, vt patet; ergò.

Probatur 2. Eo ipſo quod aliqua res ſit exiſtens, eſt ens in actu; ergò ſi materia prima propriam habet exiſtentiam, erit ens in actu, etiàm in illo priori, in quo toti, & formæ præſupponitur; ergò ex illa, & forma non poterit fieri vnum ens per ſe, vt eſt compoſitum phyſicum à parte rei exiſtens: probatur hæc conſequentia, ex illo cõmuni axiomate. Ex pluribus entibus in actu non poteſt fieri vnũ ens per ſe; ergò.

Arg. 1. Materia prima eſt cauſa materialis formæ, & compoſiti, cũ illa ex eius potentia educatur, hoc ex illa intrinſicè componatur, vndè præſupponitur vtrique vt primum ſubiectum, ſed vt ſic præſuppoſitum non eſt omnino nihil, quia aliàs generatio ex nihilo fieret, & forma ſubſtantialis reciperetur in nihilo, quod dici nequit; ergo eſt aliqua entitas ex ſe, & non à forma, vel toto exiſtens; probatur conſequentia, quia, quod non exiſtit, eſt actu nihil, & quod ante aliud exiſtens eſt, per illius exiſtentiam exiſtere nequit; ergo.

℞. Negando conſequentiam; quia licet per ſe agere vt efficiens, neceſſariò præſupponat exiſtentiam, actiones enim ſunt exiſtentium, & ſubſiſtentium; ad hoc tamen vt aliquid habeat rationem primæ cauſæ materialis, vel formalis, & vt talis cauſet, non requiritur vt exiſtat, in illo priori, in quo cauſat; ſatis

eſt

eſt enim, ſi pro illo priori ſit extra nihil eſſentiæ, & in eodem inſtanti temporis vna cùm compoſito, & per illius exiſtentiam exiſtat,& hoc modo ſe habet materia prima in ordine ad formam, & totum.

Arg. 2. Materia, & forma, v. g. canis, fuerunt diſtinctis actionibus productæ, cùm illa per creationem à Deo, hæc per actionem genitiuã naturalis agentis ſit producta: ergò diuerſas habent exiſtentias; probatur conſequentiã, quia, cùm fieri ad eſſe terminetur, diuerſum fieri ad diuerſum eſſe terminabitur; ergò.

℞. Negando conſequentiam; ad cuius prob. dico, quod ſolum ea, quæ per ſe producuntur, accipiunt propriam exiſtẽtiam ex vi ſuæ productionis: materia verò prima non eſt per ſe, & ſola producta, ſed cõproducta vna cùm forma ad productionem totius; vndè propriam non accipit exiſtentiam, ſed ſolùm

coexiſtentiam in toto.

Arg.3. Si materia prima propriam non habet exiſtentiam, ſed emendicatam à forma, vel toto, ſequitur eam toties corrumpi, vel generari, quoties compoſita naturalia, eorumque formæ generantur, vel corrũpuntur; ſed hoc omninò falsũ, quia materia ingenerabilis, & incorruptibilis eſt, vt infrà docebimus; ergò. Sequela probatur, quia res non aliter producuntur, vel deſtruuntur, quàm acquirendo, vel amittendo eſſe exiſtentiæ; ſed ſi materia prima exiſtit exiſtentia formæ, vel totius, toties exiſtentiam acquirit, vel amittit, quoties exiſtentia formæ, vel totius corrupta vel producta fuerit; ergò toties ipſa materia deſtruetur, & de nouo producetur.

℟. Negando ſequelam; ad cuius prob. dico, quod corrumpi non eſt vtcunque amittere eſſe, ſed ita illud deperdere, vt in eodem inſtã-

ti

ti loco illius alia exiſtentia tali rei non communicetur: eſt enim corruptio tranſitus ab eſſe ad non eſſe: Cæterùm materia prima, in eodem inſtanti, in quo vnam formam amittit, aliam de nouo acquirit, à qua exiſtentiam habet; vndè nunquàm tranſit ab eſſe, ad non eſſe; ſed ab vno ad aliud eſſe.

CONTROVERSIA X.

Vtrum materia prima de potentia Dei abſoluta poſſit ſine omni forma exiſtere?

DICO; implicare cotradictionem, materiam eſſe ſine omni forma. Hæc ſtatuitur contra Scot. & ſequaces diſcipulos, & recentiores ſocietatis: eſt tamen D. S. 1.p.q.66. ar.1. & ſæpius alibi, cui ſubſcribit tota ſchola Angelica, & probatur. 1. Si materia exiſteret ſine forma, eſſet actu ſine actu; ſed

hoc implicat; ergò. Sequela probatur; quia eſſet actu, quippè quæ haberet actum exiſtendi, & eſſet actu ſine actu, quia, vt ſupponimus, nullam haberet formam, quæ eſt materiæ actus; ergò.

Probatur 2. Si materia poſſet exiſtere ſine forma, ſequeretur aliquid eſſe in rerum natura ſub certo genere, quod non ſit ſub aliqua determinata ſpecie; ſed hoc omninò implicat; ergo. Sequela probatur, quia ſi daretur in rerum natura materia nuda ab omni forma, ea eſſet ſub genere ſubſtantiæ, cùm ſit pars ſubſtantialis compoſiti, & cùm ſub nulla eſſet forma, ſub nulla etiàm contineretur ſpecie, cùm hæc à forma ſumatur; ergò.

Arg. 1. Materia prima eſt entitas abſoluta, & realitèr diſtincta à forma, vt per ſe patet; ergò poterit ab omni forma ſeparari, & ſic exiſtere poterit ſine omni forma; probatur conſequentia, quia in hoc di-

diſtinguitur realis diſtinctio à modali, quod vbi eſt realis diſtinctio, extrema poſſint ſaltèm diuinitùs ſeparari, modus autèm nunquàm poſſit ſeparari ab eo, cuius eſt modus; ergò.

℞. Negando conſequentiam; ad prob. dico, eſſe quidem infallibile ſignum realis diſtinctionis, ſi de facto duo inter ſe ſeparentur; econtrà tamen ſi non ſeparantur, non eſt infallibile ſignum, quod realitèr non diſtinguantur, poteſt enim interuenire aliqua eſſentialis dependentia vnius realitatis ab alia in exiſtēdo, ſicut relatio realis ad ſui exiſtentiam, petit termini exiſtentiam, à quo realitèr diſtinguitur: cùm ergò materia dependeat à forma, vt à medio participandi exiſtentiam determinatam, non poterit ſine illa determinatè exiſtere.

Arg. 2. Exiſtentia non eſt à forma, tanquàm à cauſa formali, & multo minùs, vt à cauſa materiali

intrinſicè illam conſtituente, cùm exiſtentia ſit quid ſimplex; ergo ſolum pendebit à forma, vt à cauſa extrinſeca; ſed quicquid præſtat, quæuis extrinſeca cauſa, poteſt Deus ſua virtute ſupplere, cùm cauſalitas harum cauſarum nullam intrinſicè imperfectionem inuoluat, Deo repugnantem; ergò tunc poterit materia ſine forma exiſtere.

℞. Negando antecedens; exiſtentia enim materiæ eſt effectus formalis formæ, non primarius, ſed ſecundarius; neque vt ſit talis effectus, requiritur quod intrinſicè ex forma componatur, ſed ſatis eſt, ſi ex vi primarii ſubſequatur; vndè eſſentialitèr præſupponit effectum primarium ipſius formæ in materia, ac proindè & formam materiæ vnitam, & ſic nequit à Deo ſuppleri.

Arg. 3. Magis pendet accidens à ſubiecto, quàm materia à forma; ſed poteſt deus accidens à ſubiecto

ſe-

ſeparare, & ſeparatum conſeruare, vt patet in accidentibus euchariſticis, ergò & formam à materia ſeparatam conſeruare poterit, probatur maior, quia materia vtpotè ſubſtantia, licet partialis, perfectior eſt accidentibus; ergo minùs pendens; dependentia enim imperfectionem arguit, ac proinde quod perfectius fuerit, minùs dependebit.

℞. Negando maiorem; magis enim dependet pura potentia ab actu, quam actus imperfectus à perfecto; accidentia enim habent rationem actus, & formæ completæ in ſuo ordine, & ideo pertinent ad ſpeciem determinatam; vndè nil mirum quod ſeparata exiſtere, & conſeruari poſſint: materia autem pura eſt potentia, ex ſe ad nullam determinatam ſpeciem pertinens, & ideo ſine forma exiſtere nequibit: ad prob. maioris, nego conſequentiam; licet enim diſcurſus ſit

legitimus, quando cætera ſunt paria, id tamèn in præſenti non contingit, vt ex dictis patet.

CONTROVERSIA XI.

Qualis ſit potentia, & appetitus materiæ ad formam?

NOTA 1. Potentiam eſſe duplicem (quantum ad præſens attinet) vnam nempè actiuam, & aliam paſſiuam; actiua eſt principium agendi, vt potentia viſiua reſpectu viſionis; paſſiua verò eſt, quæ omni actiuitate caret, & tantùm ab alio patitur, v. g. recipiendo.

Nota 2. Appetitum vnum eſſe innatum, & alterum elicitum; innatus eſt appetitus ab ipſa natura ortus, ſine media cognitione, vt in lapide, pondus ad centrum; elicitus eſt, qui procedit ab aliquo mediante cognitione, ſicut cùm animal cibum appetit.

Nota

Nota 3. Quod ſi appetitus elicitus oriatur ex cognitione intellectiua, tunc ipſum dici appetitum rationalem, ſiue voluntatem, & ſi vlterius ſequatur ad cognitionem proponentem obiectum cùm indifferentia non adſtringente tantùm ad vnum, erit appetitus liber. vnde aliud eſt appetitus innatus, qui opponitur elicito, aliud naturalis, ſeu neceſſarius, qui opponitur libero, & poteſt eſſe elicitus.

Nota 4. Ad appetitum pertinere, ad rem tendere, quando caret illa, & tunc dicitur appetitus deſiderij: & etiàm quieſcere in re, quando habet illã, & tunc dicitur appetitus cõplacentię; proprie tamẽ denominatur appetitus ab illo actu quo tenditur in rem non habitã; rem enim quã habemus non dicimur tãtùm appetere, ſed frui, quod plus eſt quàm aliquid nudè appetere.

Dico 1. Potentia materię eſt potentia purè paſſiua. Hæc eſt con-

cors ſcholarum ſenſus, & probatur, quia materia caret omni actu primo, qui eſt forma, & conſequenter omni actiuitate, actiuitas enim eſt actus primus, id eſt, virtus ad agendum: tùm etiam, quia caret actu ſecundo ex ſe, qui eſt exiſtentia, ſine qua tanquàm conditione, nulla virtus actiua operatur; ergò potentia materiæ purè eſt paſſiua, & nullatenus actiua.

Dico 2. Materiam primam non conſtitui in ratione potentiæ paſſiuæ per aliquid ſibi ſuperadditum, ſed per ipſam ſuam entitatem. Hęc eſt D.Th. 1.phyſ.lect. 15. quem ſequũtur omnes diſcipuli, & probatur; Quia potentia materię eſt ad eſſe, non ad operari. Imò ſi ipſa entitas materiæ non eſſet immediatè receptiua alicuius, ſed ſemper mediante aliquo reciperet, ita quod etiàm ipſum medium nõ immediatè reciperetur, daretur proceſſus in infinitum; ſed hoc dici nequit; ergò.

Dico

Dico 3. Materiam primam habere appetitum innatum ad formam: Hæc ſtatuitur contra Iuſt. Mart. & Auic. Eam tamen docet Ariſt. 1. phyſ.tex.81. D.Th.1.p.q.59 ar.2. & ſæpius alibi, quos ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur. Quia nihil eſt, quod non feratur naturali appetitu in ſibi proportionatum, & conueniens bonum, quo ex ſe caret, & ex cuius poſſeſſione maxima illi accreſcit perfectio, vt ex ſe patet; ſed forma reſpectu materiæ tale bonum eſt, cùm ſecum afferat rei eſſentiam, ſpeciem completam, & determicatam, & materiam in rerum natura exiſtere faciat; ergò materia naturali appetitu in formam tendit.

Confirmatur, Quo maior eſt imperfectio rei, eo maior erit perfectionis indigentia, & conſequenter maior erit occaſio fortius appetendi bonum deſideratum; ergò ſumma materiæ imperfectio maximè con-

conducet, vt in ea inueniatur *vera* ratio innati & naturalis appetitus ad formam.

Arg 1. contra 1. concl. Ex materia dimanat quantitas; ergò habet aliquam vim effectiuam, ad talem dimanationem, & ſic non erit merè paſſiua potentia.

℞. Negando conſequentiam; dato enim quod quantitas à materia dimanaret, adhuc non ſupponeretur in ea aliqua actiuitas, & vis effectiua, quia emanatio non eſt actio propriè & formalitèr loquendo, ſed ſolùm identicè, quatenùs actio quæ immediatè producit ſubſtantiam, mediatè attingit paſſiones, vt à ſubſtantia dependentes.

℞. 2. Diſtinguendo antecedens; ex materia pura, & ſola, nego antecedens; ex materia ſimul & forma, conceditur; quantitas enim non dimanat à ſola materia, ſed etiam à forma, cum ex diuerſa forma diuerſa

uerſa quantitas ſubiecto conueniat; dicitur tamen ſequi materiã, quia quantitas eſt accidens maximè materiale, & conſecutum ad ſubſtantiam ratione infimi gradus, nempè corporeitatis, qui maximè ad materiam accedit, & inſuper, quia nullo modo eſt accidens actiuum, ſed paſſiuum.

Arg. 2. contra 3. concl. Si materia haberet naturalem appetitum ad formam, magis appeteret perfectiorem formam, quàm imperfectiorem; ac proindè habens perfectiorem, imperfectiorem non appeteret; ſed hoc falſum, quia materia appetit formam generandam, quæ ſæpius imperfectior eſt, & acquiri nequit ſine perfectioris amiſſione; ergò talis appetitus non eſt innatus. probatur maior, quia licet appetitus naturalis non ſequatur propriã cognitionẽ rei naturalis appetẽtis, ſequitur tamen cognitionem authoris naturæ; qui rebus indidit, vt

in bonum ſibi conueniens, non minus aptè inclinentur hoc naturali appetitu, ac ſi intellectum haberent, & cognito bono ſibi conuenienti, elicito appetitu ipſum appeterent: ſed nemo cognoſcens ſe habere maius, & perfectius bonum, ordinatè appeteret minùs bonum, cùm amiſſione perfectioris; ergò appetitus ille quo hoc appeteret, non eſſet appetitus naturalis.

Conf. Quia aliàs materia appeteret proprium malum; ſed hoc eſt contra rationem naturalis appetitus; ergò. Sequela maioris probatur, quia ſpoliari perfectiſſima forma, qualis eſt humana, v.g. & loco illius tribui illi aliam imperfectiorem, putà cadauericam, maximum eſt materiæ malum, quia minus bonum vt maiori priuat, mali rationem habet; ergò.

℞. Ad arg. diſtinguendo maiorem; ſi forma perfectior cum imperfectiori præcisè, & quaſi ſpecu-

latiuè

latiuè comparetur, concedo maiorem; ſi practicè inter ſe comparentur, negatur; nō enim eſt cōtra rationem naturalis appetitus appetere formam imperfectiorem, etiam dum perfectior habetur, cum amiſſibilis ſit; quia ſuppoſita amiſſibilitate præcedentis formæ licet perfectioris, maius bonum eſt formam imperfectiorem denuò habere, quā perfectiorem amittere, ſine alterius acquiſitione.

Ad conf. diſtinguo maiorem; per accidens, concedo maiorem; per ſe negatur; neque enim incongruit materiam in proprium malum per accidens tendere, vt tunc ſubſequatur præcipuum bonum ipſius, nempè conſeruatio in eſſe, quod per ſolam animam rationalem non poteſt inamiſſibilitèr habere.

Arg. 3. contra eandem. Ad rationem naturalis appetitus neceſſariò requiritur, vt taliter appetens, adhibeat aliquem conatum ad acqui-

quirẽdum propriam perfectionem, quam appetit; ſed materia nullum poteſt adhibere conatum ad propriam perfectionem; ergò neque poteſt talem habere appetitum: maior patet, quia ideo datur à natura appetitus, vt mediante illo, res conſequatur perfectionem, in quam inclinatur, ſublato autem omni conatu, tunc talis appetitus vanus erit. minor autèm probatur, quia cùm materia habeat rationem nudæ & paſſiuę potentię, vt iam diximus, nequit ad propriam conari perfectionem, ſed ſolum ſe habet purè paſſiuè, recipiendo formam; ergo.

℞. Diſtinguendo minorem, conatum actiuum, conceditur; paſſiuum, negatur; licet enim ad materiæ appetitum aliquis requiratur conatus, non tamen requiritur, quod ſit actiuus, ſatis enim eſt, ſi paſſiuus fuerit: cùm materia ſolum per modum puræ potentiæ, & cauſæ materialis influat ad formæ produ-

ductionem, vel ad vnionem ipſius.

Arg.4. contra eandem. Appetitus materiæ non eſt reſpectu omnium formarum; ergo reſpectu nullius: conſequentia patet, quia ſi materia appeteret formas, appeteret omnes, ſiquidem omnes ſunt illius perfectio. Antecedens verò probatur, quia alias appetitus materię nunquàm ſatiaretur, & conſequentèr fruſtraneus eſſet; formæ enim generabiles, & corruptibiles ſunt ſyncathegorematicè infinitæ, vndè nequit materia omnibus illis informari; ergò.

℞. Negando antecedens; loquẽdo enim de formis corruptibilibus, materia prima ſimplicitèr omnes appetit, licet non eodem modo, quædam enim formæ ſunt, quas nondùm habuit, neque habet, ſed ſolùm habere poteſt, & circa iſtas habet appetitum, quia habet capacitatem ad illas: reſpectu verò formarum, quas de facto habet, retinet

net etiam appetitum, non quidem per modum tendentiæ, & deſiderii ſed per modum poſſeſſionis, & quietis, quæ tamen non omninò ſatiata eſt, ſed adhuc retinet priuationem ad alias formas. Reſpectu verò formarum quas habuit, remanet quidem in materia naturalis appetitus, quantum ad proportionem inter ipſam materiam, & tales formas ſecundùm ſe, non tamen quoad executionem, & reſpectiuè ad agens, à quo educenda eſt forma, vndè habet appetitum ad formam, & non ad eductionem illius: & ſic ad probationem maioris dico, appetitum deſiderii materiæ primæ non eſſe in ordine ad actum, per quem ſit in ſatiato eſſe, ſed in ordine ad formam, per quam ſit in ſatiari, ad quem modum ſatiandi appetitum non obeſt, ſed potiùs prodeſt formarũ infinitas, quia alioquin talis appetitus eſſet in ſatiato eſſe, ita vt illi nil remaneret
reci-

recipiendum; vndè ſemper habet potentiam cum priuatione admixtam, & ſimul habet quod eſt ſatiari: neq; iſta potentia amittitur aduenjente actu, ſed potius perficitur, licet potentialitas amittatur, nempè, deficientia actus.

CONTROVERSIA XII.

Vtrum materia prima ſit vna ſpecie, vel numero?

NOTA, vnitatem ſpecificam eſſe duplicem, vnam poſitiuam, aliam verò negatiuam. Tunc dicitur aliquid eſſe vnum ſpecificè poſitiuè, quando in ſe continet principium aliquod, vndè talis oriatur vnitas; vt v.g. in homine, qui animam includit rationalem, ex qua illius ſpecificatio procedit. Tunc verò aliquid habet vnitatem ſpecificam negatiuam, quando non eſt plura ſpecificè, quia nullum in

ſe includit principium, per quod ſpecificè plurificetur.

Dico 1. Loquendo de vnitate ſpecifica, & poſitiua, materia prime ſecundùm ſe præcisè ſumpta, nullam talem vnitatem habet, ſed illam emendicat à forma, & toto. Hæc ſtatuitur contra Suar. & plures alios ex nouioribus; eſt tamen Ariſt. 2 de Anima tex. 2. D. Dh. ibidem, & 1. p. q. 17. ar. 7. ad 2. quos ſequuntur communiter diſcipuli, & probatur. 1. Ad hoc vt aliquid habeat ex ſe vnitatem ſpecificam poſitiuam, requiritur vt in ſe habeat principium aliquod, vndè talis ſumatur vnitas, vt iam diximus; ſed materia ſecundùm ſe præcisè conſiderata, tale principium non includit, benè tamen vt actuata per formam; ergò, probatur minor, quia cum differentia metaphyſica habeat rationē metaphyſici actus, debet ſumi, vt à prima radice, ab aliqua entitate, quæ phyſicè ſit actus;

actus; ſed materia prima ſecundùm ſuum eſſe phyſicum omni caret actualitate, niſi conſideretur vt actuata per formam, vt ſupra docuimus; ergò.

Probatur 2. Si in materia eſſet aliqua ſpecies poſitiua, etiàm incompleta, & infima, deberet reduci ad aliquam completam, & infimam, quia incompleta ſingula ad ſua completa ſunt reducenda; ſed materia ſecundùm ſe, & præciſè ſumpta ad nullam atomam ſpeciem reducibilis eſt; ergo; probatur minor, quia non poteſt ad omnes pertinere, cùm earundem non participet naturam; nec ad aliquam particularem; quia nulla maior ratio, ob quam ad hanc, potius quã ad illam ſpectare debeat, quia non niſi vt determinata per formam, ad determinatam pertinet ſpeciem, vt patet; ergò.

Dico 2. Materia prima ſecundùm ſe præciſè ſumpta, habet vnitatem

ſpecificam negatiuam. Hæc eſt D.S. locis citatis, cùm concordi ſcholę ſenſu, & probatur; quia tunc aliqua res habet vnitatem ſpecificam negatiuam, quandò non eſt plures ſpecificè poſitiuè; quia nempè in ſe non includit aliquod principium, à quo talis ſpecificatio, & plurificatio oriatur; ſed hoc materiæ competit, quia tale principium deberet eſſe aliquis actus quem materia præcisè ſumpta non admittit; ergo.

Dico 3. Materia prima ſecundũ ſe, & ex ſolis ſuis meritis non habet vnitatem numericam poſitiuã. Hæc ſtatuitur contra Suar. & ſequaces; eam tamen docet D. Th. ſæpius, & communiter Thomiſtæ, & probatur. Vnitas numerica & ſpecifica cuiuſuis rei, debent eſſe inter ſe proportionatæ; ſed materia ſecundùm ſe nullam habet vnitatem ſpecificam poſitiuam, ſed ſolùm negatiuam, vt iam diximus; ergò idem erit dicendum de numerica.

Dico

Dico 4. Omnem materiam primam ſublunarem ſecundùm ſe, ſeu præcisè ſumptam, eſſe vnam, & eãdem numero negatiuè, ita vt non ſit plures numero. Hæc eſt concors Angelicæ ſcholæ ſenſus, & probatur ex dictis. Quia ſi materia præcisè conſideretur, vt talis, non habet vndè diſtinguatur numero, quia nullum includit actum; ergo omnis materia ſublunaris erit vna numero negatiuè.

Arg. 1. contra 1. concl. Potentia quæuis deſumit ſpeciem ab actu, ſeu obiecto adæquato, vt docent metaphyſici; ſed omnes materiæ ſublunares reſpiciunt eũdem adæquatum actum; ergo vna erit earundem ſpecies; probatur minor; quia omnes reſpiciunt formam amiſſibiliter iuformantem, vt per ſe patet; ergò.

℞. Diſtinguo minorem; per modum puræ, & paſſiuæ potentiæ, concedo minorem; per modum

actiuæ, negatur; & paritèr negatur conſequentia; quia ad vnitatem ſpecificam poſitiuam, non ſufficit actum reſpicere, ſi talis reſpectus ſit puræ potentiæ, & iu pura potentialitate conſiſtens, quia per hoc nihil actus intrinſicè includit, licet talis reſpectus ſufficiat ad vnitatem ſpecificam negatiuam.

Arg. 2. contra 3. concl. Materia prima ex ſe habet componere ens naturale, vt eſt vnum vnitate numerica; ergò ex ſe eſt quid ſingulare, & ex conſequenti habet ſuam vnitatem numericam poſitiuam; antecedens patet, quia ſicut materia & forma in communi, conſtituunt ens naturale in communi; ita hæc materia, & hæc forma intrinſicè pertinent ad hoc ens naturale, vt ſingulare eſt. Vtraque verò conſequentïa probatur, quia ſingulare, vt tale, non conſtat niſi ex ſingularibus partibus, vt tales ſunt,

ac

ac proindè habentibus vnitatem numericam; ergò.

℞. Diſtinguendo primum conſequens; eſt quid ſingulare, negatiuè, concedo conſequentiam, poſitiuè, negatur; & nego pariter ſecundam conſequentiam; quia, vt aliquid conſtituat ens naturale, & ſingulare, per modum puræ potentiæ, ſatis eſt, eſſe vnum numero negatiuè, & capax ſuſcipiendi vnitatem numericam poſitiuam, qualis eſt materia prima.

CONTROVERSIA XIII.

Vtrum materia prima ſit ingenerabilis, & incorruptibilis?

NOTA, aliquid poſſe dici ingenerabile, vel incorruptibile dupliciter; primò, negatiuè, nempè quatenùs caret principiis generationis, & corruptionis. Secundò poſitiuè, quia actu habet ali-

quod eſſe ingenerabile, & incorruptibile. Generatio autem eſt tranſitus de non eſſe, ad eſſe, præſuppoſito aliquo ſubiecto: corruptio verò, tranſitus de eſſe, ad non eſſe, manente aliquo ſubiecto, vt fuſius dicemus in noſtro controuerſorio de generatione, & corruptione.

Dico 1. Materiam primàm eſſe ingenerabilem. Hæc eſt D. Thom. 1.p.q.46. ar.1. ad 3. Scoti, & vtriuſque ſcholę; tam Angelicæ, quam Subtilis concors ſententia cum Ariſt. 1.phyſ. cap.9. & probatur. Quia materia eſt primum ſubiectum, vt ſupra docuimus; ergò non poteſt ex præſuppoſito ſubiecto produci, ac proindè nec generari; probatur conſequentia, quia alias iam illa non eſſet primum ſubiectum, quia cùm materia omni generationi pręſupponatur, ſi ipſa generaretur, eſſet antequam generaretur, ſed hoc implicat vt patet, ergo.

Dico 2. Materiam primam eſſe in-

incorruptibilem. Hæc eſt philoſophorum omnium, & probatur; quia ſubiectum quod manere debet in omni corruptione, eſt materia prima, vt docent philoſophi; ergò repugnat ipſam per corruptionem deſinere, & ſic erit ingenita, & incorrupta negatiuè, quia caret ſubiecto, ex quo fiat, & in corruptione non deſinit omnino eſſe, ſed ſolùm tranſit de vna forma ad aliam.

Arg. 1. contra 1. concl. Omne accidens, vel actus denominat ſubiectum, in quo eſt, vt per ſe patet; ergo generatio ſubſtans in materia prima denominabit illam genitam.

℞. Negando conſequentiam, & dicendo, duo eſſe genera accidentium, vel actuum; alii enim ſunt, qui dicunt habitudinem ad ſubiectum, & ad terminum; alii verò, qui ſolum ad ſubiectum ordinem important: licet ergò accidentia, vel actus, huius poſterioris ordinis

biectum denominent, non eſt ne-ceſſarium id de prioribus illis affirmare, quæ aliquam denominationem dant ſubiecto, & aliquam termino: vnde licet dicamus quod generatio ſit in materia prima, non denominat illam genitam, ſed mutatam; quia illa prior denominatio non procedit à generatione, vt collata cum ſuo ſubiecto, ſed vt tribuat illam termino, nempè compoſito.

Arg. 2. contra vtramque concl. Sequeretur; quod totum compoſitum ſit etiam ingenerabile, & incorruptibile; ſed hoc omnino falſum, vt patet; ergò; ſequela probatur, quia, ſi ex eò, quod materia ſit entitas quædam materialis, etiam compoſitum materiale quid eſt, licet alia pars, nempè forma, v.g. in homine, ſit ſpiritualis; ergò ex eo, quod materia ſit ingenerabilis, & incorruptibilis, totum ingenerabile, & incorruptibile dicetur.

Conſ.

Conſ. Quia, ſi materia ſit incorruptibilis, non verò totum, ſequitur illam eſſe toto perfectiorem; ſed hoc falſum; ergò. Sequela probatur, quia totum eſt corruptibile, & materia incorruptibilis; ſed incorruptibile perfectius eſt corruptibili; ergò.

℞. Ad arg. Negando ſequelam; ad prob. dico, quod eſſe ingenerabile, & incorruptibile habet rationem boni, eſſe verò materiale rationem mali: quia ergò malum ex quocunque defectu, ſicut bonũ ex integra cauſa, ideo ſola materialitas materiæ ſufficit, vt totum dicatur materiale; non verò ſufficiet illius incorruptibilitas, vt totum incorrupribile dicatur. & inſuper addimus, quod quia compoſitum non denominatur à partibus ſeorſim ſumptis, ſed à coniunctione earum, & ab eſſe, quod ex illis reſultat, & quia talis coniunctio ſit corruptibili modo, & dependen-

tèr à materia, ſimpliciter denominatur compoſitum materiale, propter iſtam dependentiam, & corruptibile propter illam coniunctionem, non obſtante, quod materia ſit incorruptibilis, & quandoque etiam forma, vt in homine.

Ad conf. Negatur ſequela; ad cuius prob. dico, quod ſi cætera ſint paria, incorruptibile ſimpliciter eſt nobilius corruptibili; ſecus verò, ſi paria non ſint, vt hic contingit; quia totum compoſitum maioris eſt entitatis, quàm materia, & ita licet ſit corruptibile, nobilius erit: nobilitas enim ſimpliciter ex maiori, vel minori entitate deſumenda eſt, non ex productionis, vel deſitionis modo, ſiuè ex ingenerabilitate, & incorruptibilitate, quæ ad modum productionis pertinent.

CONTROVERSIA XIV.

Vtrum materia prima ſit principium, & radix corruptionis?

DICO; materiam primam nõ ſatiatam forma eſſe principium, & radicem corruptionis. Hæc ſtatuitur contra quoſdam ex iunioribus, eſt tamen communis in ſcholis, & probatur. 1. Quia ex eo, quod materia ſit priuata forma, ortum habet, quod appetat eas diſpoſitiones, quibus præſens forma, expellenda, quò fit corruptio; ergò erit corruptionis radix.

Probatur 2. Quia licet omnes diſpoſitiones, quibus medijs fit corruptio, in toto recipiantur, totum tamen illis ſubſtat ratione materię, quæ eſt primum principium paſſiuum; ergò materia primum erit principium, & radix corruptionis.

Probatur 3. Quia priuatio, quæ

maximè corruptioni deſeruit, ſed maximè tenet ex parte materiæ; ergo materiæ congruet, quod ſit primum principium, & radix corruptionis.

Arg. 1. Sequeretur, materiam eſſe corruptibilem, ſed hoc falſum, vt patet ex dictis in præcedenti cõtrouerſia; ergò; ſequela probatur, quia ex 1. poſt. cap. 2. Propter quod vnumquodque tale, & illud magis: ergò ſi ratione materiæ primæ, cætera corrumpuntur, à fortiori materia corruptibilis erit.

℞. Negando ſequelam, ad prob. dico, adductam maximam intelligendam eſſe, quando prædictum aſſertum cauſæ, & effectui conuenire poteſt: oriri autem, & interire, non eſt prædicatum materię primæ complectens, vndè licet materia ſit incorruptibilis, nullatenus ſequetur totum fore incorruptibile.

Arg. 2. Quoties affirmatio eſt cauſa affirmationis, toties negatio

nega-

negationis,ex Ariſt.1.poſt. ſed cauſa entis in actu non eſt materia, ſed forma; ergò cauſa non eſſendi in actu, & corruptionis eſt potiùs abſentia formæ, quam materia.

℞. Diſtinguo conſequens; cauſa formalis concedo conſequentiam; radicalis, negatur; licet enim formaliſſima corruptionis cauſa ſit nõ eſſe formę, radix tamen illius non eſſe, debet eſſe materia: quia ſi materia non eſſet priuata forma generanda, forma à ſubiecto abeſſe non poſſet.

CONTROVERSIA XV.

An, & quid ſit ſubſtantialis forma?

NOTA 1. Quod forma in tota ſua latitudine, prout comprehendit eſſentialem, & accidentalem, intrinſecam, & extrinſecam, definiri ſolet. Actus dans eſſe rei.

Forma

Forma autem intrinſeca dicitur ſpecies rei, extrinſeca verò ad cuius ſimilitudinem aliquid fit, dicitur exemplar. Actus autem diuiditur in primum, & ſecundum; primus eſt, vt ſicut qui habet ſcientiæ habitum; ſecundus, ſicut eſt ipſe vſus, & actus talis habitus.

Nota 2. Formam ſubſtantialem diſtingui ab accidentali penes effectus, quia nempè forma ſubſtatialis eſt, quæ facit eſſe in actu ſimpliciter, accidentalis verò, quæ aduenit ſubiecto exiſtenti in actu, & ſic forma ſubſtantialis eſt actus primus materiæ primæ.

Nota 3. Actum ſecundum dici actum vltimum, ad quem forma ordinatur, qui duplex eſt, vnus nempè in eſſendo, & alter in operando; forma enim per ſuam actualitatem principium eſt eſſendi, & operandi, cui in eſſendo exiſtentia correſpondet, tanquam vltimus actus, & dicitur vltimus, tum quia

omnis

omnis actio & motus in ea ſiſtit, acquiſito enim eſſe, ceſſat motus; tùm quia exiſtentia, non eſt actus rem conſtituens, ſed conſtitutam ſupponens, eamque ponens extra cauſas. In operando autem dicitur actus ſecundus ipſa operatio, eo quod virtutem ipſam, quæ eſt actus primus, in actum reducat, tanquam ipſius executio.

Dico 1. In rerum natura verè dari formas ſubſtantiales, hæc eſt de fide, loquendo de anima rationali, eſtque vnanimis Peripateticorum ſenſus, & probatur. Quia, rebus omnibus naturalibus competit ab intrinſeco, quod ad certam aliquam naturam ſint definitæ & determinatæ; ergo ratione alicuius intrinſeci, & eſſentialis principij hanc limitationem habent: ſed tale principium non poteſt eſſe materia, cùm hæc ſit eadem in rebus eſſentialiter differentibus, vt patet in homine, qui corrumpitur, & cadauere, quod ex

eo

eo generatur, quæ eandem materiam habent. Neque etiam accidentia poſſunt eſſe tale principium cùm non ſint de intrinſeca ratione entis naturalis; ergo præter materiam primam, aliud debebit dari ſubſtantiale principium, rebus naturalibus ſpeciem tribuens, quę forma ſubſtantialis dicitur.

Dico 2. Forma ſubſtantialis hoc modo rectè definitur. Actus primus materiæ, ex quo fit vnum per ſe, & non ſecundum accidens. Hæc concluſio admittitur ab omnibus, patet ex dictis, & probatur. Quia materia prima eſt prima potentia ſubſtantiæ corporeæ, vt patet ex his, quę ſupra docuimus; ergò à pari forma erit primus actus talis materiæ,

Arg. 1. contra 2. concl. Forma nequit eſſe actus materiæ, & ſimul ſubſtantia; ergo malè dicitur quod forma ſubſtãtialis ſit materiæ actus; probatur antecedẽs, quia hoc ipſo,

quod

quod eſt actus materiè, debet eſſe in illa, vt in ſubiecto; ſed nil aliud eſt accidens, quàm id quod in alio eſt, vt in ſubiecto; ergò.

℞. Negando antecedens; ad prob. diſtinguo maiorem, per modum formæ informantis, concedo maiorem; inhærentis, negatur; licet enim hæc duo inter ſe coherere nequeant, nempè eſſe actum inhærentem, & ſimul ſubſtantiam; benè tamen eſſe actum informantem, & racionem ſubſtantiæ ſimul habere, forma autem non eſt actus inherens, ſed informans.

Arg. 2. contra eandem. Si forma ſit actus, *fiet* indè, vt minùs ſit ſubſtantia, quam materia, ſed hoc omnino falſum, cùm forma ſit nobilior materia; ergo; probatur maior, quia forma minus ſubſtabit quam materia, quæ eidem formæ ſubſtat; ergo:

℞. Negando maiorem; ad prob. dico, ſubſtantiæ nobilitatem non prouenire à ſubſtando, vel ab eo,

quod

quod eſt vtrumque ſubeſſe, ſed ab actualitate, qua alia antecedit; ac proinde licet materia pluribus ſubſit, non tamen inde nobilior erit, ſed forma, quippe actualior.

Arg. 3. contra eandem. Si forma habet rationem actus reſpectu totius, habebit totum ab ea, quod ſit ens vnum, & perfectum; ergo forma erit magis vna, & perfectior toto; antecedens patet, & conſequentia probatur, quia quod competit cauſæ, & effectui, nobiliori modo cauſæ competet; ergò.

℞. Negando conſequentiam; ad prob. dico; illud quod eſt commune cauſæ, & effectui, modo vtriq; conueniat, nobiliori modo cauſæ competere, quam effectui: cæterùm eſſe ens, vnum, & perfectum, eodem modo toti, & formæ non conueniunt; quia nempè formæ competunt, vt quo, toti verò, vt quod; & cum habere aliquid vt quod, ſit melius, quam habere illud

lud, vt quo, ideo forma erit ignobilior toto; eò vel maximè, quia totum includit, quicquid includit forma, cùm ſit pars ipſius.

CONTROVERSIA XVI.

Vtrum aliquæ formæ ſubſtantiales educantur de potentia materiæ.

NOTA 1. Nos hic non loquimur de Anima rationali, formis cęlorũ, aut elementorũ, de quibus infra agemus: ſed ſolùm agimus de alijs materialibus formis; vnde in titulo non inquirimus, an omnes formæ ſubſtantiales, & materiales, ſed ſolùm an formæ ſubſtantiales de potentia materiæ educantur.

Nota 2. Ad eductionem à materia tres conditiones requiri. Prima eſt, quod forma pendeat in ſuo eſſe, & fieri à ſubiecto, à quo educitur. ſecunda, quod talis potentiæ ſit ſubie-

biectũ connaturale, & proportionatũ tali formę & forma illi, alioquin nõ cõtineretur in eius potẽtia, neq; ab illa educeretur. Tertia quod forma non veniat ab extrinſeco, ſed ex ipſa materia naſcatur, id eſt, per eius tranſmutationem fiat, qua educitur materia de potentia in actum.

Nota 3. Quod ſicut id, quod continetur in efficiente, vt in cauſa, dicitur contineri in potentia actiua illius; ita id, quod continetur in materia, vt in cauſa materiali, dicitur contineri in potentia receptiua illius; quia vnaquæque cauſa præcontinet effectum iuxta proprium cauſandi modum: efficiens quidem, quia cauſat quatenus eſt in actu, oportet vt ratione ſuæ actualitatis effectum contineat: materia verò, quia cauſat per modum puræ potentiæ, debet illum continere ratione ſuæ potentialitatis. Cęterum adhoc, vt detur talis con-

tinen-

entia, requiritur vt actus, ſeu
rma in tali potentia receptibilis,
iquo modo ſit immerſa materiæ;
a vt non reperiatur in ea aliquid
mnino eleuatum ſupra materiæ
onditionem; ac proindè nec ha-
eat eſſe, niſi dependenter à ma-
eria.

Nota 4. Quod cùm materia tã-
ùm contineat formam in potentia,
x in genere cauſæ materialis, vt
am diximus; ideò vltra illius cau-
ſalitatem, ex qua eſt, & in qua in-
naſcitur forma, requiritur cauſali-
tas, & actio agentis, à qua eſt, mu-
nus enim agentis eſt res actu pro-
ducere, & cnmmunicare illis eſſe
actuale. Productio autem creatiua
ſolùm dicit ordinem ad cauſam ef-
ficientem, non ad materialem. Cæ-
terùm actio, vt ſit eductio, non
poteſt eſſe factiua materiæ, ſed præ-
requirit illam iam eſſe productam
per aliam actionem, vnde debet
interuenire vera tranſmutatio ma-
teriæ,

teriæ, cùm verè tranſeat à non eſſe realiter ſub forma, quæ educitur, ad eſſe ſub illa.

Nota 5. cum D.Th. 1.p.q.90.ar.2 ad 2. formam educi de potentia materię, nihil aliud eſſe, quam quod forma illa prius contineatur in potentia eius, vt in cauſa materiali, & quod indè reducatur ad actum, ex vi actionis tranſmutantis materiã: cùm, enim formæ educendæ in materia vt in cauſa contineantur, ac proindè nec habeant eſſe niſi dependenter à materia, & ab vnione cum illa, indè neceſſariò fit, vt ex vi eiuſdem actionis, qua educuntur, materiæ vniantur; nec poſſit alitèr eis communicari eſſe, niſi illas eidem materiæ vniendo, ac proinde quod ex vi illius actionis materia tranſmutetur, & formę eductæ fieri debeant.

Dico; Aliquas formas materiales ſublunares educi de potentia materiæ. Hæc eſt D.Th. ſæpius, quē ſe-

quuntur communiter doctores, & robatur ex dictis in notabilibus. Quia tales formæ præſupponunt materiam factam in aliqua duratione temporis, & hoc ipſo, quod ſint materiales, ſunt adeò imperfectæ, vt nec habeant, nec habere poſſint exiſtentiam, niſi dependentèr à materia; ergò continentur in illius potentialitate, vt in cauſa materiali, & reducuntur ad actum cum tranſmutatione materię, & ex vi talis tranſmutationis, & ex conſequenti educuntur ex potentia illius: omnes conſequentiæ ex dictis patent, quia ex quo capite præſupponunt materiam prius prioritate temporis factam ſub aliis formis, non poſſunt aduenire abſque ipſius tranſmutatione; & ex quo capite dependent ab illa, nequeunt ad actum reduci, niſi ex vi actionis vnientis illas cùm materia, ac proinde tranſmutantis materiam; ergò.

Arg. 1. Si propter aliquam rationem

nem formæ educerentur ex poten-
tia materiæ præfato modo, & non
fierent ex nihilo, maximè, quia
fiunt ex materia, vt ex præſuppoſi-
to ſubiecto, vt iàm diximus; ſed
hæc ratio nulla; ergò. paobatur mi-
nor, quia indè ſequeretur etiàm
animam rationalem educi de po-
tentia materiæ, cuius oppoſitum
docebimus in ſequenti controuer-
ſia, ſequela probatur, quia ſicut
materia concurrit ad productionē
aliarum formarum in genere cauſæ
materialis, per naturalem inclina-
tionem, quam habet ad eaſdem, ità
pariter concurrit ad rationalis ani-
mæ productionem, quia etiam na-
turaliter inclinatur ad illam, ſicut
ad alias formas. & poſitis certis diſ-
poſitionibus in materia, ſequitur
animę productio in illa, & ablatis
aufertur, vt in ceteris contingit for-
mis, vt per ſe patet; ergò.

℞ Negando minorem; ad prob.
nego ſequelam; ad cuius probatio-
nem

nem dico, quod licet materia ha-
beat naturalem inclinationem ad
animam rationalem, & ideo ex eis
fiat vnum ens per ſe; non fit tamen
per illius tranſmutationem, ſed per
actionem, quę prius natura ad ani-
mam terminatur, quam ſubſequi-
tur alia actio tranſmutatiua mate-
riæ, nempè vnitio: vnde licet ho-
mo fiat per eductionem ex potentia
materiæ, quia fit ex vi tranſmuta-
tionis materiæ, non tamen anima.
Neque obſtat, quod anima non
creetur, niſi materia ſit aliqualitèr
diſpoſita: quia hoc quod eſt mate-
riam diſponi, fit alia actione, & ſo-
lùm requiritur connaturaliter lo-
quendo tanquàm occaſio exigens
creationem animæ, ſine qua nec
ipſi animę debetur vt fiat, neque
cauſa prima ad illius effectionem
concurret.

Arg. 2. Omne quod terminat ve-
ram creationem, non educitur de
potentia materiæ; ſed formæ ſub-

ſtantiales, etiàm materiales, ſunt tales; ergò. Maior eſt D. Th. 1. p. q.45. ar.4. Minor autem probatur, quia ad fieri talium formarum nuda tantum præſupponitur materia, ergò in ea nihil præeſt formæ producendę, ac proindè creabitur, quia creatio nil aliud eſt, quam productio entis ex nihilo.

℞. Negando minorem; ad prob. dico, quod vt forma creetur, aut concreetur, non ſufficit, quod fiat ſecundùm totam ſuam intrinſecam entitatem, ſi ſemel in actum reducitur ex aliquo præſuppoſito ſubiecto, & per illius transmutationem; quia creatio eſt productio entis ex nihilo, id eſt, ex nullo præſuppoſito ſubiecto.

Arg.3. Nihil poteſt inde extrahi, vbi prius non erat; ſed formæ ſubſtantiales præfatæ non præerant in materia; ergo; maior patet, quia nemo dat quod non habet: minor autem probatur, quia materia eſt

pura

pura quædam potentia à ſe exclu-
dens omnem rationem actus, vt
iam ſæpè diximus; ergò.

℞. Negando minorem; ad prob. dico, quod vt aliquid ex alterius potentia, tanquàm ex cauſa materiali educatur, non requiritur, vt ſit in illo tanquã in actu, quia hic modus continendi eſt proprius cauſæ efficientis, ſed ſatis eſt, ſi in eius potentialitate, & tanquàm in cauſa materiali contineatur, & per illius transſmutationem reducatur in actum: licet autèm materia prima non contineat materiales formas, de quibus loquimur, illo priori modo, benè tamen continet hoc poſteriori.

Contra; hinc ſequitur tales formas fieri ex nihilo, quia nihil ſunt in materia; ſed hoc falſum, vt diximus; ergò.

Cont. Quia forma non aliter cõtinetur in materia, quam in agẽte, quia in vtroque continetur obie-

ctiuè, & vt nihil in ſe; ſed ex eo, quod aliquid contineatur obiectiuè in efficiente, non tollitur quin fiat ex nihilo; ergò etiam ex eo, quod contineatur obiectiuè in materia, non tollitur, quin ex nihilo fiat, quia forma nihil eſt vtrobique, id eſt, in efficiente, & materia.

℟. Ad replicam, diſtinguendo conſequens; ex nihilo ſui, concedo conſequentiam; ex nihilo materiæ, negatur: quando autèm dicitur res fieri ex nihilo; ly, ex nihilo, deſignat carentiam materiæ, vt docet D.Thom. 3. de potentia. ar. 8. ad 4. quod verò terminus qui fit, in ſe ſit nihil, omnino requiritur, quia aliàs de nouo non fieret.

Ad conf. negatur maior; forma enim aliter continetur in cauſa efficiente; quàm in materiali, licet obiectiuè in vtraque contineatur; quia in agente continetur, tanquã in aliquo actiuo, in materia verò tanquàm in paſſiuo; & ſi ſolùm in

agente

agente contineatur, & non in materia, dicitur purè obiectiuè, & tanquàm purum nihil contineri, quia continetur vt nihil in ſe, & ex nihilo producenda; ſi tamen etiam in materia contineatur, non dicitur contineri vt purum nihil, quia licet in ſe nihil ſit, non tamen eſt ex nihilo producenda, ſed ex aliquo ſubiecto, & ratione huius dicitur contineri in potentia, ſcilicet ſubiecti, vnde diſpar continendi ratio.

CONTROVERSIA XVII.

Vtrum anima rationalis educatur de potentia materiæ?

NOTA, ex D.Th. 1. p. q.90. ar.2. hoc eſſe diſcrimen inter aliàs formas, & animam rationalem, quod cæteræ formæ non fiunt per ſe, ſed quaſi per accidens ad productionem totius; quia totum ſolummodo eſt, quod per ſe primò

generatur, & prædictæ formæ ſolùm congenerantur, & comproducuntur. Cæterùm rationalis anima non comproducitur, ſed fit per propriam actionem diſtinctam à generatione totius, ac proinde per creationem: vnde vt ſit homo, duæ requiruntur actiones; vna, quæ productio eſt animæ, per ſe primò ad illam terminata; altera verò, qua anima vnitur corpori, per quàm materia transſmutatur, & generatur homo.

Dico, Animam rationalem nullatenus educi de potentia materiæ. Hæc eſt D.S. loco citato, cùm concordi ſcholarum ſenſu, & probatur ex dictis; quia vt aliqua forma contineatur in potentialitate materiæ, vt in cauſa, ac proinde educatur de illius potentia, requiritur, vt fiat ex vi actionis tranſmutantis materiam; ſed anima noſtra non ſit per materiæ tranſmutationem, ſeu vnitionem illius ad materiam, ſed per aliam actionem priorem, quippè

quippè quæ habet, vel ſaltèm naturaliter habere poteſt eſſe independens à materia, & tranſmutatione eiuſdem; ergo neque educitur de potentia illius.

Conf. Quia aliqua operatio animæ rationalis eſt ſpiritualis, & independens à corpore, nempè intelligere, attingit enim res ſpirituales aliquo modo, & corporales ſpirituali modo, id eſt, abſtrahendo à ſingularibus, & cognoſcendo vniuerſali modo, & conſequenter eius eſſe neceſſariò eſt ſpirituale, & independens à corpore, nàm operatio ſequitur eſſe; ergò animæ rationali deeſt conditio ad eductionem requiſita, nempe dependentia in eſſe à materia, vt intra illam dicatur contineri, & per illius tranſmutationem educi.

Arg. 1. Anima rationalis in materia non ſubſiſtit vt quod, ſed vt quo, quia nõ eſt in corpore vt ſuppoſitũ, ſed vt forma informans, &

conſtituens; ergò anima prout in corpore accipit eſſe dependens à corpore, quod eſt educi ex illo.

℞. Negando conſequentiam; anima enim rationalis in corpore habet ſubſiſtentiã, qua poteſt ſine corpore exiſtere, & vt quod, pro illo tamen informationis ſtatu intelligitur ſubſiſtere vt quo, quatenus ſubſiſtit in ipſo toto, & non ſeparata ab illo, ſed hoc ipſum eſt eſſe totius compoſiti, & eſſe animæ ipſius, & ideo, quia non eſt ſeparata, ſed communicatã, nõn ſubſiſtit vt quod; ſed quia illud eſſe communicatum eſt independens, poteſtq; manere ſeparatum, non dicitur educi, id eſt, dependenter fieri, & eſſe à materia.

Arg. 2. Anima rationalis in quãtum vegetatiua, & ſenſitiua, habet operationes à materia dependentes, vt eſt, nutritio, generatio, & ſimiles; ergò in quantum vegetatiua & ſenſitiua non poteſt creari, ſed à materia educi; probatur conſe-

ſequentia, quia ab illa dependet in operari, & conſequenter in eſſe; ergò.

℞ Negando conſequentiam; licet enim operationes animæ vegetatiuæ, & ſenſitiuæ, à corpore dependeant, non tamen dependet earum principium, eo quod non ſit principium illarum operationum tantum, ſed etiam alterius, id eſt, intellectualis, quæ à corpore non dependet; vt autem ſufficienter probetur, quod anima in eſſe à materia non dependeat, ſufficit probare, quod aliqua eius operatio à corpore non dependeat, ſic enim eſſe eius abſolutè non poteſt dependere; & vt probetur quod aliqua à materia dependeat, oportet oſtendere, omnem eius operationem à materia dependere.

CONTROVERSIA XVIII.

Vtrum formæ cæleſtes, & elementales fuerint eductæ de potentia materiæ?

DICO 1. Formas cælorum in prima ſui productione; non eſſe eductas de potentia materiæ, ſed ad creationem totius concreatas. Hæc ſtatuitur contra Mol. Vaſq. Ruu. & alios ex nouioribus. Eam tamen docet D.Th. 1.p.q.46. ar.3. quem ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur. Partes per ſe nec fiunt, nec producuntur, ſed ad productionem totius comproducuntur; ſed cęli fuerunt creati; ergo formę illorum nō fuerunt eductæ, ſed ceatæ ad creationem totius. Maior patet, quia fieri ordinatur ad eſſe; vndè cuius eſt eſſe, eius eſt fieri, & quorum tantùm eſt coeſſe ad exiſtentiam alterius, vt in partibus

tibus

tibus contingit, illorum tantum erit comproduci, ad productionem alterius, nempè totius. Minor verò probatur; quia hoc ipſo, quod ad creationem totius non præſupponatur materia facta per aliam actionem, neceſſe eſt, vt totum illud fiat ex nihilo ſui, ac proindè creetur ſed materia cælorum non poteſt præſupponi facta per aliam actionem; quia nec per ſe fieri poteſt; nec fuit aliud totum prius, ad cuius productionem comproducta fuerit, vt ſupponimus; ergò totum cælum fuit factum ex nihilo ſui, ac proindè per creationem.

Dico 2. Elementa in ſui prima productione fuiſſe creata, ac proindè eorum formas concreatas. Hæc ſtatuitur contra præfatos modernos cum ſequacibus; eſt tamen concors Angelicæ ſcholæ ſenſus, probata manet ex præcedenti concluſione, & amplius probatur ex ilio Gen. 1. In principio creauit

Deus cælum, & terram. Quod teſtimonium etiam reſpectu terræ intelligunt communiter ſancti Patres cùm D. Thoma de vera, & propria creatione; ergò formæ elementales non fuerunt eductæ, ſed concreatæ.

Arg. 1. contra 1. concl. Formæ cælorum in prima productione factæ ſunt vt dependentes à materia, cùm in ſe non ſint ſubſiſtentes; ergò in ipſo fieri pendent à materia in eſſe, & per conſequens educuntur.

℞. Negando conſequentiã; eductio enim formæ non conſiſtit ſolum in hoc, quod forma fiat dependens, à materia, ſed quod tali modo fiat dependens, nempè per tranſmutationẽ ipſius materiæ, quod nõ cõuenit formis cælorum, vt iam diximus.

Arg. 2. contra 2. concl. Formæ elementorum non creantur ad creationem totius, ſiquidem non fiunt ex nihilo, etiam partialiter, & concreatiuè, ſed ex materia, vt dependentes ab ipſa, in illa prima productione,

ctione, nec etiàm fuerunt creatæ vt formæ ſubſiſtentes, ſicut anima rationalis, vt per ſe patet; ergò fuerunt eductæ.

℞. Negando antecedens, quantùm ad primam partem; formæ enim elementorum fuerunt concreatæ, quia quando creatur totum, materia & forma concreantur, & ſic dicuntur eſſe ex nihilo concreatiuè; benè tamen ſtat quod fiat forma dependens à materia ex parte termini producti, quia nempè forma producta eſt terminus productus cùm dependentia, non tamen fit per materiæ tranſmutationem, nec per actionem dependentem à materia, vt à ſubiecto, ſed ex nihilo producendò totum, & in eo formam à materia dependentem; vndè pariter negatur conſequentia.

CON-

CONTROVERSIA XIX.

Vtrum omnes formæ accidentales educantur de potentia ſubiecti?

NOTA 1. Non controuerti, An educantur de potentia materiæ primæ, ſed de potentia ſubiecti; quia ſubiectum reſpectu accidentalium formarum ſe habet ſicut materia prima reſpectu ſubſtãtialium. Accidentia autem materialia ſubiectantur in toto compoſito, non verò in ſola materia prima, vt docemus in libris de generatione.

Nota 2. Formam accidentalem eſſe in multiplici ordine; alia eſt enim connaturalis ſubiecto, vt calor igni. Alia violenta, vt calor reſpectu aquæ, quæ in aqua contra propriam inclinationem recipitur. Aliæ ſunt formæ intentionales, vt ſpe-

ſpecies viſibiles receptæ in aere, quæ nec ſunt connaturales, & debitæ ſubiecto, nec ſubiectum reſiſtit productioni illarum, aut illas petit. Aliæ ſunt artificiales, vt forma cathedræ. Aliæ tandem ſunt ſupernaturales, vt gratia habitualis, quæ petit fieri à Deo, vt agente ſupernaturali.

Nota 3. Variam eſſe potentiam formæ receptiuam: Alia enim eſt connaturalis, quæ connaturalem reſpicit formam. Alia violenta, quę violentam. Alia obedientialis, quæque duplex eſt, nempè vna in ordine ad agens liberum, & artificiale: altera in ordine ad Deum, vt eſt agens ſupernaturale, & inducens ſupernaturalem formam ſupra totam ſubiecti capacitatem. Difficultas autem maximè oritur de accidentibus, quæ excedunt naturalem ordinem ſubiecti: & de accidentibus quæ non fiunt per propriam tranſmutationem, ſed per quandam

reſul-

reſultantiam ex ſubiecto. In prima autem linea numerantur accidentia ſupernaturalia, & intentionalia. In ſecunda, propriæ paſſiones ab eſſentia, relationes à fundamento, actio ab agente, & alii ſimiles modi reſultantes.

Dico 1. Accidentia ſupernaturalia ſimpliciter fiunt per actionem eductiuam, vt opponitur creatiuæ, & dicuntur educi de potentia obedientiali ſubiecti, non de naturali. Hæc ſtatuitur contra Scotum, & ſequaces, quos ſequuntur Conimb. & alii ex iunioribus; eſt tamen omnium Thomiſtarum, & probatur. Quia, gratia & charitas, v.g. dependent ab anima in eſſe, cùm conſtet eſſe accidentia ei inhærentia, quæ ſecundùm propriam naturam, nequeunt eſſe extra ſubiectum: quæ etiam dependent in fieri ex materiali concurſu eiuſdem animæ per potentiam obedientialem, ſine quo non poſſunt fieri in rerum natura,

ſer-

uata propria accidentium conditione; ergo educuntur de potentia obedientiali animæ, & non creantur; probatur hæc conſequentia, quia propria creatio, aut concreatio pugnat cum dependentia in fieri à ſubiecto; ergò.

Dico 2. Omnes formæ, ſiue modi, qui aliqua actione tranſmutatiua attinguntur, ſiuè primariò, ſiuè ſecundariò, dicuntur educi de potentia ſubiecti. Hæc eſt communis in ſcholis, & probatur. Quia tales forme dependent in fieri, & in eſſe à ſubiecto, cui inhærent, vel quod modificant, & attinguntur ſaltèm mediatè ab actione tranſmutante ſubiectum; ergo verè, & propriè educuntur, cùm omnes conditiones eductionis illis conueniant.

Conſ. Qui dat formam, dat conſequentia ad formam; ergo qui educit formam præcipuam, ſeu eſſentiam v.g. ex qua proprietates, & modi emanant, & ad quam conſe-

quun-

quuntur, coeducet etiam prædicta accidentia.

Dico 3. Formas intentionales educi de potentia ſubiecti. hæc ſtatuitur contrà Aegid. Sonc. Alenſ. Argent. & alios; eſt tamen communis in ſcholis, & probatur. Quia, vt iam diximus, formam educi de potentia materiæ, eſt dependere in eſſe, & fieri à materia; ſed ſpecies intentionales dependent in eſſe, & fieri à ſubiecto, quia nec poſſunt eſſe extra illud, nec extra illud fieri; cùm fieri ordinetur ad eſſe; ergò verè, & propriè educuntur de potentia ſubiecti; idemque de aliis accidentibus dicendum, de quibus nulla eſt difficultas.

Arg. 1. contra 1. concl. Formæ ſupernaturales non continentur in ſubiecto; ergo neque ex illo educuntur; conſequentia patet, & antecedens probatur, quia in ſubiecto nulla datur inclinatio, & appetitus ad illas, vt patet; ergò.

℞.

℞. Diſtinguo antecedens; non continentur in ſubiecto, poſitiuè, id eſt, ſecundum ordinem poſitiuũ ſubiecti ad ipſas, concedo antecedens, non continentur obedientialitèr, ſiuè non repugnanter, negatur: non enim datur poſitiuus ordo in ſubiecto ad tales formas, eò quod non ſint eiuſdem ordinis, & per conſequens non datur inclinatio, ſeu appetitus ad ipſas, quia appetitus ſignificatur pèr modum cuiuſdam ponderis, quod non eſt ſine poſitiuo ordine; continentur tamẽ in ſubiecto obedientialiter, vt iam diximùs; vndè negatur conſequentia.

Arg. 2. contra eandem. Gratiæ, & virtutes infuſæ non fuerunt productæ per eductionem; ergò nec reliquæ formæ quæ non ſunt connaturales ſuis ſubiectis: conſequentia patet, & antecedens probatur, quia gratia dicitur creari, & infundi in anima, iuxta illud pſal. 50. *Cor mundum*

dum crea in me Deus; ſed quod creatur, & infunditur, non educitur; ergò.

℞. Negando antecedens; ad cuius prob. dico, quod gratia dicitur creari, ſiuè infundi, non quia ſimpliciter fiat ex nihilo, ſed quia fit extra totam inclinationem naturalem, & ſic reſpectu naturalis ordinis, fit quaſi de nihilo illius. Et inſuper dicitur creari, quia fit ſola diuina virtute; quæ creatiua eſt; tum etiam, quia quodammodo de nihilo fit, id eſt, de non potentia naturali, tamen abſolutè educibilis eſt, de potentia obedientiali ſubiecti, quatenùs illud ſubeſt diuinæ virtuti agenti, & ſic non ſit ex nihilo.

Arg. 3. contra 2 concl, Propriæ paſſiones reſultant in eodem inſtãti, in quo fit eſſentia, vndè nulla datur priuatio in tali eſſentia, ex qua fiat illa propria paſſio; ergò nec tales paſſiones ſunt eductę; ante-

tecedens patet, quia in re non datur priuatio in ſubiecto, quia ſemper datur forma oppoſita priuationi, quæ eſt propria paſſio, pro omni inſtanti: conſequentia verò probatur, quia eductio debet eſſe ex aliqua priuatione formæ eductæ; ergò.

℞. Negando conſequentiam; ad cuius prob. dico, quod vt paſſio dicatur educi, non requiritur, quod in ipſa eſſentia, cuius eſt paſſio, præcedat priuatio, quia non educitur ex illa, ſed præcedit priuatio in materia, ſeu ſubiecto, ex quo fit, & educitur illa forma, ad quam ſequitur propria paſſio; hæc enim ſicut non eſt producibilis alia actione, quàm illa, quæ eſt productiua naturæ, ita priuatio eius eſt adiuncta priuationi ipſius naturæ, ſeu formæ, à qua reſultat.

Arg. 4. contra 3. concl. Subiectum reſiſtit potius quam inclinatur formis intentionalibus, nempè ſpe-

ſpeciebus repræſentatiuis, & etiam motibus violentis, vt per ſe patet; ergò non educuntur de potentia ſubiecti.

℞. Negando conſequentiam; formæ enim intentionales ſunt naturalis ordinis ſimpliciter, vnde in ſubiecto continentur, & ex illo educuntur: idemque eſt de motu, & forma violenter inducta, licet enim ſubiectum reſiſtat, tamen in potentia talem formam continet, vel quia ex parte materiæ non eſt repugnantia ad illam, licet ſit ex parte formæ; vel quia agens violentum ſubiicit ſibi materiam, & vincit reſiſtentiam ipſius, qua victa, forma educitur, quæ iam non reſiſtit.

CON-

CONTROVERSIA XX.

Vtrum diuinitùs poſſint plures formæ ſubſtantiales ſimul informare eandem numero materiam, & vna forma plures materias?

NOTA, hic ſupponi plures formas ſubſtantiales poſſe ſucceſſiuè informare eandem numero materiam, idque neceſſarium eſſe, loquendo de ſublunaribus formis, quæ reſpiciuntur à materia ſub ratione amiſſibili, vnde vna deperdita, alia ſuccedit, ne materia ſine forma maneat. Supponitur inſuper impoſſibile naturaliter eſſe duas ſubſtantiales formas ſimul informare eandem numero materiam: vndè ſolum controuertitur, an ſaltèm diuinitus ſit poſſibilis hæc formarum ſimultas: & pariter an vna, & eadem forma poſſit ſimul informare

mare duas materias totales, & adæquatas?

Dico 1. Non poteſt eadem materia numero naturaliter informari duplici forma ſubſtantiali. Hæc eſt ſcholarum omnium, & probatur. Quia videmus generationem vnius eſſe corruptionem alterius, nec aliter generari, ſeu educi vnam formam, niſi aliam corrumpendo; ergo habent inter ſe naturalem incompatibilitatem.

Conf. Quia ex diuerſis formis, etiam eiuſdem ſpaciei ſolent ſequi accidentia incompatibilia, vt diuerſæ figuræ, inclinationes oppoſitæ, & accidentia omninò diuerſa, incompatibilia in eadem materia; ergo & formæ ſubſtantiales, quippe talium oppoſitorum accidentium principia, in eadem materia omnino incompatibiles naturalitèr erunt.

Dico 2. Non poteſt eadem numero materia informari duplici ſubſtan-

tiali forma, etiam de potentia
oluta. Hæc ſtatuitur contra
udanum, Greg. Suar. Fonſ. Ru-
m, & plurimos ex nouioribus
ietatis. Eam tamen docet D.T.
.q.76. ar. 3. ad 4. & ſæpius alibi,
em ſequuntur concorditer diſci-
i, & probatur. Duæ formæ ſub-
tiales ſe ipſis ſunt immediatè in-
npoſſibiles, vt iam diximus in
cedenti cõcluſione; ergò ſi Deus
it formam hominis, v. g. infor-
re aliquam determinatam ma-
iam, non poterit velle quod ea-
n materia ſimul informetur ab
forma, probatur conſequen-
; quia licet poſita in cauſa
tute cauſandi, & omnibus re-
iſitis ad actum primum, poſſit
us impedire ne fiat effectus, ta-
n ſi cum omnibus iſtis ex parte
us primi ſe tenentibus ponan-
omnes cauſalitates ad effectum
ſideratæ, non poterit, non & ip-
effectus in rerum natura poni; &

 ideo

ideo poſita forma, & cauſalitate ipſius, neceſſario ſequitur formalis effectus; ergò cùm virtus qua vna forma ſubſtanrialis expellit aliam, ſit propria entitas, & ratio actus ſubſtantialis ſimpliciter primi, & ipſius cauſalitas ſit informatio actualis, fit indè, vt his poſitis, non poſſit, etiam diuinitùs, non talis expulſio ſequi.

Dico 3. Etiam implicat vnam formam ſubſtantialem actuare plures materias totales, & adæquatas. Hæc ſtatuitur contra præfatos aduerſarios, eſt tamen concors Angelicæ ſcholæ ſententia, & probatur ex dictis. Vna & eadem materia non poteſt recipere plures formas ſimul, ergo neq; vnaforma ſimul poterit informare duplicem materiam; antecedens iam patet, conſequentia verò probatur, quia ſicut materia dat ſe formæ per modum ſubiecti, ita forma dat ſe materiæ per modum actus; ergò ſicut repu-

gnat

gnat vnam materiam dare ſe ſimul duabus formis, per modum ſubiecti, ita & eandem formam ſimul ſe communicare duabus materiis.

Arg. 1. contra 2. concl. Non repugnat ex parte materiæ, neque ex parte ipſarum formarum, quod duæ formæ ſimul informent eandem numero materiam; ergò id erit diuinitus poſſibile; conſequentia patet, & antecedens probatur, imprimis quod non repugnet ex parte materiæ; quia materia etiam dum informatur vna forma, retinet potentiam ad recipiendam quamcunque aliam; ſiquidem potentia materię ad recipiendas formas non diſtinguitur ab ipſius eſſentia, vnde ea manente, talis potentia remanebit. Quod autem non repugnet ex parte formarum probatur; quia maior eſt incompoſſibilitas inuenta inter duo contraria v. g. calorem & frigus, quàm quæ inter duas ſubſtantiales formas; quia illa eſt pro-

pria, & rigoroſa contrarietas; hæc verò tantùm largè, & impropriè, quia ſubſtantiæ nihil contrarium; ſed illa incompoſſibilitas contrariorum non tollit, quin ſint diuinitus compoſſibilia in eodem ſubiecto, vt infra dicemus; ergò multò minùs incompoſſibilitas duarum formarum auferet ſimultatem earundem, ſaltèm diuinitùs, in vna materia; licet in vtroque caſu prędicta ſimultas ſit naturaliter incompoſſibilis.

℞. Megando antecedens, & dicendo repugnare ex parte vtriuſq; ex parte quidē materiæ; quia aliud eſt, an materia dùm habet vnam formam, retineat potentiam ad habendam aliam pro tunc; aliud verò, an retineat tunc potentiam ad habendum illam, non pro tunc, ſed pro alia duratione, ita vt ſi alia adueniret, præſens forma expelleretur. Primùm nunquam potuit materiæ conuenire, & ideò nunquam

quam potuit ſimul habere duplicē formam, benè tamen ſecundum, vt ex ſe patet Repugnat etiam ex parte formæ, quia licet oppoſitio duarum formarum non ſit propriè contrarietas, eſt tamen incompoſſibilitas indiſpenſabilis, & quantum ad hoc vincit propriam contrarietatem accidentium. Licet enim non repugnet, quod ſubiectum habeat duplex eſſe ſecundum quid, per formas accidētales; benè tamen quod habeat duplex eſſe ſimpliciter, per plures ſubſtantiales formas, vt iam diximus.

Arg. 2. contra eandem. Poteſt Deus ſimul ponere duo corpora in vno, & eodem loco, vt infra docebimus; ergò & in eadem materia actuata per vnam formam ſubſtantialem, poterit aliam ponere, quæ ſimul cùm præcedenti illam informet; probatur conſequentia, quia ſicut in loco eſt naturaliter capacitas ad circumſcribendum ſucceſſiuè

duo locata; ita & in materia reperitur naturalitèr capacitas ad recipiendum ſucceſſiuè plures formas; & ſicut in vno, & eodem loco non poſſunt eſſe naturalitèr duo corpora, quia vnum expellit naturalitèr aliud: ita & in formis repugnat naturaliter ſimultas earum in materia, cum vna aliam expellat: ergò cum ſimultas duorum corporum in vno, & eodem loco, ſit ſupernaturaliter poſſibilis; ita & ſimultas duarũ formarũ in ead. materia.

℞. Negando conſequentiam; ad cuius prob. dico, diſparem eſſe rationem, quia ideo duo corpora poſſunt eſſe diuinitus in vno loco; quia in virtute locabili poſſunt fieri vnum, & idem, licet enim entitatiuè maneant duo, vnum tamen cum alio penetratur, & ita in eſſe locabili, & circumſcriptibili ita ſe habent, ac ſi vnicum eſſent. Duæ autem formæ, v.g. hominis, & leonis, in vi informandi ſemper ſunt

duæ

duæ, neque vnum fieri poſſunt; quia ſemper informant vt diſtinctæ in ſpecie; vnde ſemper dant ſuis totis diuerſas ſpecies, ac proindè nunquam ſimul ſociabiles erunt.

CONTROVERSIA XXI.

Quomodò conueniat priuatio cum materia, & forma in ratione principij entis naturalis.

NOTA, priuationem in communi loquendo importare carentiam alicuius formę in ſubiecto apto, per quod diſtinguitur à ſimplici negatione, quæ dicit carentiam formę abſolutè, ſine capacitate ſubiecti ad ipſam, ſicut lapis habet negationem viſus, non priuationem, animal autem cęcum, dicitur habere viſus priuationem. Et etiam priuatio rigorosè loquendo dicitur, quando ſubiectum eſt capax formæ priuatæ ſecundùm ſpe-

ciem infimam: dicitur verò lato modo, quando eſt capax illius ſolùm ratione generis, & non ratione ſpeciei, ſicut talpa dicitur cęca, licet ſua ſpecies non ſit capax viſus, ſed ſolùm illius genus, nempè animal.

Dico 1. priuationem non conuenire vniuocè cùm materia, & forma in ratione principii entis naturalis. Hæc eſt communis, & probatur. Quia, enti, & non enti, vt tali, nil datur commune vniuocum, vt docemus in metaphyſicis; ſed ratio principii, quæ reperitur in priuatione, non eſt aliquid reale poſitiuum, & duo alia principia neceſſariò poſtulant, vt ſint quid reale & poſitiuum; ergo ratio principii non erit illis vniuoca: minor patet ex his quæ ſupra docuimus, & inſuper probatur, quia priuatio eſt principium generationis per modum termini à quo, vnde quid priuatiuum dicit: materia autem & forma poſitiua ſunt, vt patet; ergò.

Dico

Dico 2. Priuatio cõuenit cũ materia, & forma analogia proportionalitatis in ratione principii. Ita cõmuniter ſcholaſtici, & probatur. Quia priuatio verè eſt principium entis naturalis, vt iam diximus; ſed non conuenit vniuocè cum cæteris principiis; ergò conueniet analogicè; non analogia attributionis, cùm priuatio ſit principium ſimplicitèr rei naturalis; ergò analogia proportionalitatis.

Arg. 1. contra 1. concl. Ratio ſcibilis poteſt eſſe vniuoca reſpectu entis realis, & rationis, quod eſt non ens: ergò & ratio principii poterit eſſe vniuoca reſpectu priuationis, & aliorum principiorum, licet priuatio ſit non ens, & alia principia ſint poſitiua. Conſequentia patet ex paritate rationis, & antecedens probatur, quia logica conuenit vniuocè cum aliis ſcientiis; ergò & eius obiectum, nempè ens rationis vniuocabitur in ratione ſci-

bilis cum aliis ſcibilibus obiectis; patet conſequentia, quia non poteſt ſcientia habere maiorem vnitatem in ratione ſcientiæ quàm eius obiectum in ratione ſcibilis, cùm ſpecificetur ab eo; ergò.

℞. Tranſeat antecedens, & negatur conſequentia: diſcrimen eſt, quia in ratione ſcibilis, materialiter ſe habet, etiam in ente rationis, quod ſit non ens; quia alia eſt ratio ſcibilum, & alia rerum; formale enim ſcibilis ſolùm in hoc ſiſtit, quod paſſiones demonſtrabiles habeat: & ideò ratio illa vniuoca, non eſt communis enti, & non enti, vt eſt formaliter non ens. Cæterùm priuatio formaliter importat non ens; quia principiat per modũ termini à quo, quaſi carentia entitatis; materia autem & forma dicunt formaliter quid poſitiuum, vt iàm diximus.

Arg. 2. contra 2. concl. ex Ariſt. 1. phyſ. tex. 66. Priuatio eſt princi-

pium

m per accidens; ergò neque etiã
nuueniet analogicè analogia pro-
rtionalitatis, cùm materia & for-
in ratione principii entis natu-
is; probatur conſequentia, quia
non dependebit ens naturale à
uatione, vt patet; ergò.
℞. Priuatio eſt principium per
cidens reſpectu generationis, &
i, nego antecedens; reſpectu
npoſitionis, vel potius extremi
nponentis, quod eſt materia,
nceditur; cùm enim in materia
uatio ſubiectetur, per accidens
in ipſa vt componente, quod
beat, vel habuerit priuationem
iunctam, quia priuatio ad com-
nendum non conducit. Sicut au-
n non incongruit quod princi-
im analogicè dicatur de corde,
fonte, quia ly principium non
nificat aliquam communẽ natu-
n omnibus principiis, ſed ſolùm
iginandi modum; ita non incon-
niet, quod principium analogicè

dicatur de priuatione, & materia, ob rationem adductam; & ſic negatur conſequentia.

CONTROVERSIA XXII.

Vtrum in materia ſit tantùm vna priuatio?

NOTA, difficultatem non ſolùm procedere de pluralitate, vel vnitate priuationum ſecundùm ſpeciem, ſed etiam ſecundùm numerum: an ſcilicet ſint tot priuationes numero, quot formæ priuatæ, an verò ſufficiat vnica priuatio in vna materia ad priuandum omnibus formis.

Dico, tot eſſe priuationes in qualibet materia, quot ſunt formæ quibus caret. Hęc eſt communis inter Doctores, & probatur. Quia tot ſunt abſentię formarum, quot ſunt formæ abſentes; ſed nil aliud eſt priuatio, quam abſentia formę in

ſu-

ſubiecto capaci, vt diximus; ergo.

Arg. 1. In qualibet materia non eſt priuatio cuiuſcunque formæ; ergò non omnis materia eſt priuata quacunque forma, & ſic non erunt tot priuationes, quot formæ priuatæ, conſequentia patet, & antecedens probatur, quia non quęlibet materia eſt capax cuiuſcunq; formæ, v.g. materia grani ſinapis, non eſt capax formæ elephantis; ergò.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, omnem materiam eſſe capacem cuiuſcunque formę, mediatè, vel immediatè; totalitèr, vel partialitèr; ſicut materia formicæ, ſub illis diſpoſitionibus non eſt capax formæ hominis, vel elephantis, ſed ſub aliis diſpoſitionibus, quarum diſpoſitionum eſt capax. Et licet tã exigua quantitas, nempè vnius grani, non ſit capax totius formæ elephantis, eſt tamen capax vt ſit

pars

pars illius,& ſic ab eius forma infor- mabilis eſt.

Arg. 2. Priuatio in materia negat omnem rationem actualitatis, vt ſuprà diximus; ergo vnica priuatio ſufficit ad omnes formas; probatur conſequentia, quia ratio formalis negata vnica eſt, ſicut etiam ſpecifica, & formalis ratio potentiæ, ſeu appetitus materiæ vnicus eſt reſpectu omnium formarum, quatenùs in illis appetit eſſe ſubſtantiale corruptibile; ergò.

℞. Negando conſequentiam; ad prob. dico, diuerſam eſſe rationem de priuatione, & de potentia, ſeu appetitu materiæ ad formas; quia priuatio comparatur ad formam, vt abſentia, ſeu carentia illius, abſentia autem non correſpõdet formæ, ſecundùm tendentiam ad ea circa quæ verſatur, ſed ipſi præſentiæ, ſeu inhærentiæ, quam habet in ſubiecto, hæc autem multiplicatur ad multiplicationem

for-

formarum, ſicut carentia, ſeu abſentia, & ideo tot ſunt præſentiæ quot formę præſentes; & paritèr tot carentiæ, & priuationes, quot formæ abſentes. Cæterùm potentia ſiue appetitus materiæ tendit poſitiuè ad formas, quod non habet priuatio; & ex hac parte poteſt potentia vnica exiſtens ad plura ſe extendere; quia ipſa ratio tendendi ſimili modo inuenitur in multis terminis, ſolùm materialiter diuerſis; vndè vna virtus pro pluribus ſufficit, vbi ſimlis ratio attingendi inuenitur; tamen pro pluribus formis abſentibus, non eſt ponenda vna ſolà abſentia, ſeu priuatiò.

CONTROVERSIA XXIII.

Quæ ſint partes ſubſtantiales componentes totum?

NOTA I. Totum phyſicum (de quo ſolùm in præſenti agimus, omiſſo metaphyſico) aliud eſſe

eſſe ſubſtantiale, ſiue eſſentiale; & aliud quantitatiuum ſiuè integrale; dicitur enim totum relatiuè ad partes, & ſic reſpectu partium ſubſtantialium, quæ ſunt materia, & forma, dicitur totum phyſicum ſubſtantiale, ſeu eſſentiale: reſpectu verò partium quantitatiuatum, dicitur totum quantitatiuum, ſeu integrale. Dicuntur autem partes quantitatiuę illæ, quæ ſic ſunt partes, vt poſſint eſſe totum, ſi ſeparentur. Partes autem ſubſtātiales phyſicæ; ita ſunt partes, vt nequeant eſſe totum, ſed ſemper ſint entia incompleta, vt materia, & forma; hic ſolùm agimus de toto ſubſtantiali.

Nota 2. Quod aliud eſſe vnum per ſe, & aliud vnum per accidens: vnum per ſe, quod habet vnam naturam, & eſſentiam, atque vnam ſpeciem prædicamentalem, vna definitione explicabilem: vnum per accidens, quod non vnam, ſed plu-

res,

res, vt album, quod ſimul naturam ſubſtantialem corporis, & accidentalem albedinis continet, vnde nequit in vno prædicamento collocari, aut vna definitione explicari. Controuertimus autem, an ex materia, & forma fiat vnum compoſitum ſubſtantiale per ſe.

Dico, totum phyſicum conſtare ex materia, & forma, tanquam ex partibus ſubſtantialibus, & per ſe. Hæc ſtatuitur contra aliquos ex antiquis; eſt tamen Ariſt. 7. metaph. tex. 33. D. Th. 1. p q. 75. ar. 4. quos ſequũtur omnes philoſophi, & probatur. Quia eſſentia, v. g. hominis, phyſicè loquendo, eſt illud, quod explicatur definitione phyſica ipſius; ſed hoc non eſt ſola anima ſiue forma, ſed etiam corpus, ſiue materia; ergò non ſola forma, ſed etiã materia eſt de quidditate totius phyſici: maior patet, & minor probatur, quia non eſſet vera definitio phyſica, homo eſt conſtans anima

niſi

niſi etiam adderetur, conſtans corpore, vt patet; ergò.

Probatur 2. Quia, homo v.g. ex ſua eſſentia eſt ens naturale, ſiquidē continetur in categoria ſubſtantiæ ſub corpore, ſed ens naturale eſt totum phyſicum, cuius eſſentia ex partibus conſtat, non quidem aliis, quàm ex materia & forma; ergo nō ſola forma, ſed etiàm materia in homine, ac proinde in cæterorum entium naturalium quidditate includitur.

Arg. 1. Poteſt materia vnius indiuidui ad aliud pertinere; ergo ad neutrius pertinebit eſſentiam, & ſic ſola forma erit eſſentia; conſequentia patet, quia ſi materia pertineret ad conſtitutionem vtriuſque hominis, non poſſet in vtroque eadem reſurgere, quod tamen repugnat veritati reſurrectionis: antecedens autem probatur, vt ſi vnus homo comedat de carnibus alterius, tunc

ma-

materia vnius ad aliud pertinebit; ergò.

℞. Diſtinguo antecedens; materia partialis concedo antecedens; totalis, negatur; licet enim non poſſit eadem totalis materia ad duo indiuidua pertinere, nec tranſire totalitèr de vno indiuiduo ad aliud, v.g. quod ex vno homine tota materia tranſeat ad generandum aliũ hominem, & ei totam materiam præbeat; benè tamen poteſt partialiter pertinere, quatenùs ex carne vnius hominis poteſt alter nutriri; & in hoc caſu dicit D.Th. in Addit. q.80. artic.4 ad 3. quod ſuppoſito, quod alimenta tranſeant in veritatem naturæ humanæ, vnumquodq; in illo reſurget, in quo magis acceſſit ad perfectam participationem, & conſtitutionem ſpeciei.

Contra, hoc eſt; Quia ſupponatur, quòd æqualiter ad vtrumque pertineat; ergò in tali caſu in neutro reſurget, vel in vtroque.

℞.

℞. Negando conſequentiam; reſurget enim in illo, in quo primò fuit; & ideò ſi in carnibus comeſtis fuit aliqua ſuperfluitas, quæ nõ pertinet ad veritatem naturæ in primo homine comeſtore, reſurgere poterit in ſecundo comeſto.

Arg. 2. Entis artificialis totum eſſe in ſola forma conſiſtit, vt ſæpius docet Ariſt. & D.Th. ergò idem dicendum de ente naturali ex paritate rationis.

℞. Negando conſequentiam; diſcrimen eſt, quia artificialia ſunt quædam compoſita accidentalia, in quibus quidditas accidentalis non eſt quidditas per ſe, & ideo nõ habent ſubiectum, vt partem eſſentialem ſui, ſed vt præſuppoſitum, cui forma accidentalis aduenit, nõ cum quo per ſe componit.

Arg. 3. Forma eſt totum diſtinctiuum rei, cuius eſt forma; ergo & totum conſtitutiuum ipſius, & ſic materia non pertinebit ad ipſius eſſen-

eſſentiam; antecedens probatur, quia Ariſt. 2. phyſ. tex. 20. appellat formam. Quod quid eſt rei; ergo.

℞. Diſtinguo antecedens, forma eſt totum diſtinctiuũ vt quo, cõcedo antecedens, vt quod negatur; forma enim non eſt totale, & adæquatũ totius cõſtitutiuũ, nàm hoc ipſo quod compoſitum eſt, non ſufficit ſola forma, ſed requiritur etiam aliud extremum, cum quo componat, nempè materia.

Arg. 4. Forma eſt perfectior toto; ergo non eſt de eſſentia totius conſequentia patet, quia nulla pars eſt perfectior ſuo toto; antecedens probatur, quia cauſa eſt perfectior ſuo effectu, cum det ei eſſe in actu, quia propter vnumquodq; tale, & illud magis; ergò.

℞. Negando antecedéns; ad prob. negatur antecedens, non eſt enim verum de omnibus cauſis entitatiuè conſideratis, vt dicemus infra; cauſa enim materialis non eſt perfe-

ctior

ctior forma abſolutè & entitatiuè, cùm actuetur, & perficiatur ab ea. Et quando dicitur, quod totum habet eſſe per formam; id debet intelligi, vt à principio quo, non quod, vndè non ſequitur, quod forma ſit perfectior toto: quia illud; propter quod vnumquodque tale, &c. Intelligatur in his in quibus eſt denominatio ſimilis, & vt quod, eſt tale, vt diximus in logicis.

CONTROVERSIA XXIV.

Vtrum totum diſtinguatur à partibus ſimul ſumptis?

NOTA, ſenſum tituli eſſe, an partes non ſolùm diuiſæ, & ſeparatæ, nec ſolum vna vt connotat aliam, ſed an omnes vt ſimul vnitæ à toto diſtinguatur. Vndè nomine partium ſimul ſumptarum intelligimus; non ſolùm partes quo. ad illarum entitatem, ſed etiam quoad

quoad vnionem: nomine autem totius intelligimus cōpoſitum, id eſt, naturam ipſam totalem, quæ conſtat ex partium vnione; & inquirimus, an iſtud totum ſit aliqua tertia realitas à partibus ſimul vnitis, an verò non ſit alia entitas, quā ipſæ partes ſimul ſumptæ.

Dico, totum non diſtingui realiter à ſuis partibus ſimul ſumptis, & vnitis. Hæc ſtatuitur contra Scot. Cap. Caiet. Fland. Conimb. Fonſ. & plurimos ex modernis; eſt tamē Ariſt. 5. metaph. tex. 31. quem ſequuntur Dur. Palud. Sotus, Complut. Lisbon. & communiter Thomiſtæ, cùm D. Th. in Addit. ad 3. p. q. 79. ar. 2. & 4. cont. gent. c. 8. & probatur, ſupponendo non poſſe totum à ſuis partibus realiter diſtingui, niſi quia aliquid reale illis ſuperaddat; ſolū enim diſtingui poſſet diſtinctione includentis, & incluſi. Quo ſuppoſito, ſic inquàm probatur concluſio: quia partes

vnitæ,

vnitæ, etiam ſi præciſè abſque aliqua alia ſuperaddita entitate ſumãtur, ſunt aliquid per ſe vnum, per compoſitionem; ergò licet quæuis alia tollatur entitas, prædicta collectio idem erit, quod totum ſubſtantiale compoſitum, cùm hoc non ſit aliud, quàm quid ſubſtantiale, & vnum per ſe, per phyſicam compoſitionem; conſequentia patet, & ancedens probatur, quia talis collectio materiæ & formæ prout vnitæ, conſtat ex pura potentia, & actu ſubſtantiali, & non ob aliud homo eſt vnum quid per compoſitionem, niſi quia conſtat ex pura potentia, & ſubſtantiali forma, vt patet; ergo.

Conf. Si totum phyſicum phyſicè definiatur, non ponitur in definitione illa tertia entitas, quam totum ſuperaddit; vt per ſe patet; ergò hæc entitas non eſt de eſſentia totius: ergò hoc ipſo, quod intelligantur partes vnitæ, intelligitur

totum, licet hæc tertia entitas præſcindatur.

Conſ.2. Illa entitas quam totum ſupra partes vnitas addere dicitur, aduenit enti in actu; ergò non poteſt facere vnum per ſe cum partibus iam vnitis, & conſequenter, vel intellectis ſolis partibus vnitis, intelligitur quid per ſe vnum, & totum ſubſtantiale, vel ſola hæc tertia entitas intelligitur eſſe totum; vndè cùm hoc poſterius dici nequeat, primum dicendum erit, vt per ſe patet. Conſequentia liquet, quia Quod conuenit enti in actu, aduenit accidentaliter. Antecedens verò probatur, quia aduenit materiæ, & formæ iam vnitis; ergo.

Arg.1. Si totum ſubſtantiale, v.g. homo non diſtingueretur realitèr à ſuis partibus, ſequeretur nil eſſe diſcriminis inter totum per ſe, & totum per aggregationem; ſed hoc omnino falſum; ergo. Sequela probatur, quia ſi totum ſubſtantiale

eſt ſuæ partes, cum partes ſint plura entia, & omne totũ, quod eſt plura, ſit totũ per aggregationẽ, indè fieret totũ per ſe, eſſe totum per aggregationem; ergo.

℞. Negando ſequelam; ad prob. dico, diſcrimen eſſe, quia totum per aggregationem ita dicit plura, vt excludat vnionem facientem illa vnum per ſe, eò quod non conſtet actu & potentia; totum autem per ſe non dicitur tale ratione tertiæ entitatis diſtinctę à partibus vnitis, ſed quia ipſæ partes ita inter ſe vniuntur vt actus & potentia, quod ſimpliciter ſit vnum per ſe.

Arg. 2. D. T. in 3. d. 2. q. 2. ar. 3. & alibi, negat partes prædicari de toto, & ita totũ nõ eſſe ſuas partes, ſed ex partibus; ergò ſentit, quod totũ diſtinguatur realitèr à ſuis partib. probatur conſequẽtia, quia alias poſſet de illis prædicari, & econtra; ergo.

℞. Ad antecedens dicendo; partes quidem etiam ſimul iunctas de

toto

toto non prædicari, vel econtra, quia ad prædicationem non ſufficit identitas vnius cum alio, ſed etiam requiritur modus ſignificandi; & quia partes phyſicè conſideratę non ſignificantur per modum totius, ideò prædicari non poſſunt de ipſo toto, niſi fortè materialitèr, & identicè, dicendo, quod totum eſt res, quæ eſt ſuæ partes ſimul iunctæ, & homo eſt res, quæ eſt corpus & anima; vndè ſolũ probatur totũ diſtingui à ſuis partib. formalitèr per rationẽ, propter diuerſum ſignificãdi modum, non verò realitèr, & entitatiuè; & ſic negatur conſequentia.

Arg. 3. Partes tàm ſecundùm ſe, quàm vnitæ, realiter cauſant ipſum totum; ergo totum eſt aliqua entitas ab illis realitèr diſtincta. Conſequentia patet, quia vbi eſt realis cauſalitas, ibi erit & realis diſtinctio, cùm nihil ſit cauſa ſui. Antecedens verò probatur, quia totum eſſentialiter componitur ex parti-

 bus,

bus, & ab ipſis in ſui compoſitione & eſſe dependet; ergò cauſatur ab illis, tanquàm à cauſis intrinſicè componentibus; & non cauſatur à partibus, niſi prout ſimul vnitis; ergò ab illis vt vnitis diſtinguitur.

℞. Negando conſequentiam; partes enim dicuntur cauſare totum cauſalitate intrinſeca; & conſtituente ipſum totum, non extrinſicè ſe habente. Cauſæ autèm intrinſicæ non ſtiſtinguuntur à cauſato entitatiuè, quia non cauſant per emiſſionem alterius entitatis à ſe, ſed per communicationem ſui in entitate quam conſtituunt, ſicut forma informat materiam communicando ſe illi, & iſte eſt effectus formalis formæ, communicatio ſui paſſiua, quæ entitatiuè non diſtinguitur à forma ſe communicante, & ſic eſt effectus realis, quatenùs eſt realis communicatio ſui.

℞. 2. Ad antecedens dicendo, quod in cauſatione totius, etiam in-

intercedit realis, & propria cauſatio ipſarum partium inter ſe; materia enim & forma ad inuicem ſunt cauſæ, vt dicemus infra, & diſtinguntur inter ſe, & ex iſta cauſatione reali reſultat totum indiſtinctum realiter ab ipſis partibus, non tanquàm immediatè cauſatum, ſed vt reſultans ex illa priori cauſatione partium inter ſe, quod ſufficit ad ſaluandam cauſationem realem, ſcilicet mediatè; vndè pariter negamus conſequentiam.

Arg. 4. Multa conueniunt toti, quę non partibus ſimul ſumptis; ergò ſignum eſt realiter diſtingui; conſequentia patere videtur, & antecedens psobatur, quia v.g. in homine ſubiectantur accidentia corporea, & nō in ſola materia, quia ipſa nō eſt ſubiectum accidentium, nec in anima, cum ſit ſpiritualis, & ſic ſubiectabuntur in toto. Deinde propriæ paſſiones non à par-

tibus dimanant, ſed à toto nec partes dicuntur operari, ſed totum; nec fieri, aut generari, ſed totum; ergò.

℞. Diſtinguo antecedens; propter diuerſum ſignificandi modum, concedo antecedens; propter diuerſas res ſignificatas, negatur antecedens; & nego paritèr conſequentiam. In homine autem ſubiectantur accidentia in toto, vt in ſubiecto quod, ratione materiæ tanquàm ſubiecti quo. Similitèr paſſiones ſicut reſultant à toto, ita dicuntur reſultare à partibus ſimul iunctis identicè & entitatiuè, quatenùs idem ſunt cum toto; ſimiliter partes vnitæ entitatiuè ſunt terminus generationis, & ſic de aliis dicendum.

CON-

CONTROVERSIA XXV.

Vtrum totũ conſtet materia, & forma vnitis aliquo nexu ab ipſis realiter diſtincto?

NOTA 1. Certum omnino eſſe dari vnionem, cum tam multa vniri videamus, quæ inter ſe diuidi, & ſeparari ſolent. Quid autèm ſit iſta vnio dubitatur: quæritur ergo, quid ſit illud; quod accreſcit in partibus vnitis per modũ nexus, & coniunctionis, quo mediante partes ita ſe habent ad inuicem, vt reſultet inter eas relatio vnionis: loquimur autem de vnione qua extrema adunantur in vnum per ſe, non de vnione per aggregationem, ſeu per accidens; plerumque enim talis vnio fit per aliquam propinquitatem in loco, & per hoc, quod res fiant contiguæ, non continuæ, & vnitæ.

Nota 2. Vnionem tribus modis ſumi. Primò, pro actione per quã materia, & forma effectiuè vniuntur ab agente, quæ vnitio potius, quam vnio vocari debet. Secundò accipitur pro relatione inter partes vnitas, quia eo ipſo quod vniuntur, contingit in eis relatio, à qua denominantur formaliter vnitæ, Tertiò, accipitur pro ipſo termino eiuſdem vnitionis formali, & fundamento vnionis pro relatione, & hæc eſt, quam dicimus neceſſario eſſe ponendam præter relationem partium, tanquam vnionem ſubſtantialem, in qua fundatur relatiua; quæ quidem vnio nil aliud eſt, quam modus quidam ſubſtantialis, realiter diſtinctus à partibus vnitis, vt mox dicemus.

Dico, materiam & formam ſubſtantialem non vniri inter ſe præcisè per ſuas entitates, ſed neceſſariò deſiderari aliquem nexum ab eiſdẽ ex natura rei, ſecluſo intellectu di-

ſtin-

ſtinctum, quo vniantur Hæc ſtatuitur contra Caietanum, Aluar. Lisbon. Mag. Arauio primariæ theologorum cathedræ Salmanticæ Profeſſorem, & præceptorem meum longè digniſſimum, & alios ex recentioribus Thomiſtis; deducitur tamen ex D. Th. 1. p. q. 76. ar. 1. ad 6. eamq; tenent Cabr. Bannes, Gonz. Herrera, aliiq; plures, quib. nos hic ſubſcribimus, prout etiam olim ſubſcripſimus in cõcluſionibus maioribus celeberrimæ toto terrarum orbe Vniuerſitatis Salmanticæ, licet noſter præfatus Magiſter grauiſſimè ferret, & ſeueriſſimè increparet, & vrgeret, arbitrans hanc ſententiam D. Thomæ minus conformem, & ſibi aduerſam, quam tamen nos veriorem arbitramur, vndè probatur 1. Quia, omnis actio, & mutatio de nouo facta petet aliquem terminum de nouo productum, & ſic actio ipſa, per quam materia, & forma ab agente vniun-

tur, & quæ vocatur vnitio ſuum terminum poſtulabit;ſed aliquando ipſa entitas extremorū de nouo nō producitur, & tamen extrema de nouo vniūtur;ergo illa vnio eſt aliquid de nouo productum, & non ſolum relatio, quia ad relationem non datur immediatè motus;ergo ad aliquid prȩter relationem, nempè modum vnionis ſubſtantialem, quo partes vniuntur; maior patet, diſcurrendo per ſingulas actiones; minor autem probatur in Incarnatione v.g. quȩ eſt vera & realis actio non factiua humanitatis, ſed vnitiua, & tamen mutat intrinſicè ipsā humanitatē, ſiquidem excludit ab illa propriam ſubſiſtentiam; ergò importat modum aliquem poſitiuū vnionis ſubſtantialis à partibus vnitis realiter diſtinctum.

Probatur 2. Quia vnio ſumpta pro relatione eſt accidens materiæ, & formæ, nec enim ſempèr in actu iſta materia & forma ſunt vnitæ, ergò

gò oportet vt iſtud accidens, qui eſt modus vnionis ſuperueniat materiæ, & formæ, & diſtinguatur realiter ab ipſis; conſequentia patet, & antecedens probatur, quia, non ſemper in actu materia & forma ſunt vnitæ, vt patet; ergò.

Conf. Quia fundamentum talis relationis non poteſt eſſe nuda entitas materiæ, & formæ; ergo oportet, vt ſit quid ſuperadditum, ipſi entitati materiæ & formæ, & hoc vocamus modum vnionis; conſequentia patet, antecedens verò probatur, quia alias poſita entitate materiæ & formæ in rerum natura, ſtatim reſultaret relatio vnionis; ſed hoc omnino falſum, vt patet in anima, & corpore ſeparatis; ergò.

Probatur 3. Inhærentia in accidente eſt modus quidam, quo redditur accidens vnitum, & inhærens ipſi ſubiecto; ergò accidens non vnitur ſe ipſo immediatè; idemque erit de aliis formis, quæ licet non

ſint dependentes ſicut accidentia, vniuntur tamen materiæ, & pendẽt ab ea, & ſic mediante aliquo modo ſuperaddito vnientur, non minùs quam accidentia.

Conſ. Quia materia & forma cauſant media aliqua cauſalitate, ſiquidem per ſuam entitatem solùm ſunt in actu primo, cauſare autem in actu ſecundo accidentaliter illis conuenit; ergò cauſalitas in actu ſecundo eſt aliquid ſuperadditum entitati earum, & conſequenter ad minus debet eſſe aliquis modus; ſed iſta cauſalitas fit media vnione, per quam recipitur forma; & materia recipit; ergò vnio eſt aliquid ſuperadditũ partibus vnitis, & realitèr modaliter ab ipſis diſtinctũ.

Arg. 1. Vt talis modus vnionis aſſertus, vt vinculum medium inter materiam & formam ſeſe partibus vniat, non requiritur alius nexus; ergò à pari cùm forma ſe vniat, & communicet materiæ, & econtra, aliqua

aliqua vnio à partibus vnitis diſtincta non requiretur; conſequentia patet, à paritate rationis, & antecedens probatur, quia alias daretur proceſſus in infinitum; ſed hoc non debet admitti; ergò.

℞. Negando conſequentiam; diſcrimen eſt; quia cum iſte modus vnionis, ſit nexus, & actuale vinculum partium vnitarum, alio non eget nexu, vt ſeſe partibus vniat, non quidem tanquàm extremum, ſed tanquam extremorum nexus; vndè non ſequitur, quod eadem ratione materia & formaſe ipſis ſine hoc modo vniantur; quia licet ſint inter ſe vnibiles, non ſunt tamen eſſentialiter ipſe nexus; & ſic neque etiam ſequitur dari proceſſum in infinitum.

Arg. 2. Secluſa quauis realitate à partibus diuerſa; poſſunt partes ad inuicem copulari, & facere vnum ſubſtantiale; ergò ſuperfluet quæuis alia realitas præter partes vnitas ad

ipſa-

ipſarum vnionem; conſequentia patet, & antecedens probatur, quia materia de ſe eſt eſſentialiter potentia, & forma intrinſicè actus, & earum quælibet propenſionè ingenita ad alteram tendit, vt totum componat; ergò ſecundum ſe, quouis alio excluſo, vnum per ſe efficient.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, quod licet quælibet harum partium dicat propenſionem ad vnionem, ſine prædicto tamen vnionis modo nequibunt vniri, ob rationes adductas.

Arg. 3. Sequeretur, præter corpus & animam, aliquid aliud conſtituere hominem; ſed hoc videtur eſſe contra D. Athan. in ſymbolo per illa verba: ſicut anima rationalis, & caro vnus eſt homo; ergò.

℞. Negando ſequelam; & dicendo Athanaſium ibi ſolùm numeraſſe hominis partes, & ideo nil mirum ſi nexum, & vnionem inuumeratam

ratam reliquerit, cùm non ſit pars, ſed partium nexus.

CONTROVERSIA XXVI.

Quotuplex ſit vnio inter materiam & formam.

DICO, materiam & formam in compoſito ſubſtantiali vniri inter ſe, vnico tantum realis vnionis modo, & non duplici. Hæc ſtatuitur contra Dur. & aliquos ex modernis; eſt tamen communis in ſchola Angelica, & probatur. Quia, vnicus modus vnionis poteſt perfectè & completè vnire materiam, & formam; ergo ſuperflueret duplex; conſequentia patet, quia, fruſtra fiunt per plura, quæ fieri poſſunt per pauciora, & antecedens probatur, quia vnio partium vt talis, eſt vinculum duarum partium; ergò ad duas partes vniendas vnicum ſufficiet vinculum.

Arg.

Arg. 1. In homine vnio corporis & animæ rationalis, non eſt ſimplex, ſed compoſita; ergo idem dicendum in omni alio naturali compoſito; conſequentia patet ex paritate rationis, & antecedens probatur; quia vel illa ſimplex vnio eſſet materialis, & corporea, vel ſpiritualis; ſed neutrum dici poteſt; ergo; probatur minor; quia ſi ſit corporea, non poterit vnire, & attingere animam; ſi verò ſpiritualis fuerit, nequibit vnire materiam, quia nexus cum nexibili debet proportionari; ergo.

℞. Negando antecedens: ad prob. negatur minor; ad cuius prob. dico, quidem illam eſſe corpoream entitatiuè, & tamen ſe tenere ex parte vtriuſque extremi, & vtrique inhærere, ſiue vtrumque intrinſicè afficere, non tanquàm totale ſubiectum, ſed vt partiale. Cuius tamen ſenſus non eſt, quod pars vnionis ſit in materia; & pars in forma,

to-

totalis enim entitas modalis huius vnionis, licet non totaliter, eſt in utraque; ſed ſenſus eſt, quod nulla ex his partibus poteſt in ſe ſuſcipere vnionem, niſi dependenter ab alia.

Arg. 2. Cauſalitas materiæ erga formam eſt vnio, vel receptio; & cauſalitas formę erga materiam eſt vnio, vel informatio; ſed cauſalitas formæ & materiæ re ipſa ſunt duæ, ita vt nullatenus identificentur; ergò etiam vniones; maior certa, & infra à nobis probabitur; minor verò probatur; quia materia & forma ſunt cauſæ adæquatæ in ſuo genere; ergò cauſant per diuerſas cauſalitates; probatur conſequentia, quia cauſalitas nil aliud eſt, quàm realis quædam tendentia cauſæ in effectum; ergò vbi eſt diuerſa totalis cauſa in ſuo genere, & nullatenus identificata, ibi & erit diuerſa realiter cauſalitas, etiam nullatenùs identificata.

℞. Negando minorem; ad prob. dico, nil repugnare quod eadem entitas realis, virtualiter tamen diuerſa poſſit eſſe cauſalitas diuerſarum cauſarum eiuſdem ordinis; quia non requiritur tāta diſtinctio inter cauſalitates, quanta inter cauſas, vt patet in cauſis efficientibus ſubordinatis, & earum cauſalitatibus; ſicut etiam eadem actio eſt cauſalitas agentis, & finis, diuerſimodè tamen conſiderata; vndè neque in præſenti admittenda eſt realis diſtinctio inter cauſalitates materiæ, & formæ, licet ipſæ cauſæ realiter diſtinguantur.

CONTROVERSIA XXVII.

Quomodo definiatur natura?

NOTA I. Quod natura abſolutè & ſine addito conſiderata, his modis ſumi ſolet; nempè pro natiuitate ſeu naſcentia; pro prin-

principio motus ſeu generationis; pro materia vel forma; pro eſſentia & quidditate. Aliquando verò natura ſumitur cum aliquo addito pro tota vniuerſitate rerum, vt cum dicitur, aliquid eſſe in rerum natura: aliquando etiam ſumitur pro ipſo auctore naturæ, qui appellari ſolet natura naturans, id eſt, ordinans naturam. hic autem de natura agitur, vt eſt intrinſecum principium motus.

Nota 2. Quod naturale, etiam variè ſumitur; nempè, prout opponitur ſupernaturali; pro eo, quod fit ſine conſilio, & deliberatione: prout opponitur voluntario; pro eo, quod procedit ex intentione agentis naturalis, & diſtinguitur contra caſuale, aut fortuitum. Denique propriiſſimè accipitur pro eo, quod habet in ſe principium intrinſecum ſui motus, & diſtinguitur ab artificiali, quod tali principio caret; &

in

in hoc ſenſu, naturale eſt, quod habet naturam.

Dico 1. Natura hoc modo rectè definitur. Natura eſt principium, & cauſa motus, & quietis eius in quo eſt, primò & per ſe, non ſecundùm accidens. Ita Ariſt. cui ſubſcribunt omnes philoſophi, & probatur definitionis particulas ſigillatim explicãdo In primis igitur natura dicitur principiũ, in quo cõuenit cũ priuatione; ſed additur, quod ſit cauſa motus, per quod à priuatione diſcernitur: licet enim motus, tàm à natura, quam à priuatione procedat; priuatio tamen, ſicut non eſt ens, ita influxum in motum nõ habet, ſecus verò natura; ideoque de natura dicitur, quod ſit principium, & cauſa motus. Alij volunt iſtas particulas poni, ad deſignandum, quod in aliquibùs, natura eſt principium paſſiuum, & ſic ponitur, principium, & in aliis actiuum, & hoc deſignatur, per ly, cauſa.

cauſa. Additur in definitione; motus, & quietis; vt denotetur, quid ſit illud cuius reſpectu debeat natura habere rationem cauſæ; quod nil aliud eſt, quam motus & quies. Ponitur particula; eius in quo eſt, ad excludendum principia extrinſeca motus: hæc enim non conſtituunt naturam, & ſic excluduntur artificialia, quæ non habent motũ ortum ex aliqua forma, ſeu principio intrinſeco, ſed ab arte, quæ eſt extrinſeca naturæ, & ſimiliter violentum, quod eſt ab aliqua vi extrinſeca. Ponitur illa particula, primò, vt denotetur, naturam non eſſe vtcũque principinm motus; ſed primum, ſeu radicale principium quo. Vndè per hoc excluduntur alia principia proxima, & principia inſtrumentalia motus, vt eſt leuitas in igne, vt ſurſum tendat, quæ licet ſit principium motus, non tamen radicale, ac proinde nec eſt natura. Denique additur, illa particula: per

ſe,

ſe, & non ſecundùm accidens, ad excludendum ea, quæ ab aliquo interiori mouentur, ſed per accidens adiuncto, ſicut v. g. cùm medicus curat ſe ipſum, talis ſanitas prouenit à principio ipſi medicò intrinſeco; ſed tamen, quia contingit hunc qui ſanatur eſſe medicum; per ſe, enim eſt, quod infirmus ſanetur, per accidens verò, quod qui eſt infirmus ſit medicus; & ideò non dicitur ſanari à natura, ſed ab arte, ſicut alii infirmi, qui à medico curantur. Inſuper additur illa particula ob maiorem explicationem; vndè rectè traditur allata naturæ definitio.

Dico 2. Præfatam naturæ definitionem eſſe eſſentialem. Hæc ſtatuitur contra Ferr. Zimar. & alios ex modernis; eſt tamen communis inter Thomiſtas, & probatur, quia, illa eſt eſſentialis definitio, quæ datur per intima, & eſſentialia rei definitæ; ſed talis eſt adducta definitio;

ergo

ergo; probatur minor, quia, eſſe principium primum, & radicale motus, nequit conuenire naturæ ratione alicuius accidentis; quia accidentia ad ſummum ſunt principia proxima motus, non radicalia, & prima; ergò conueniet ipſi ratione ſuæ propriæ eſſentiæ.

Arg. 1. contra 1. concl. Illę duæ particulæ: motus, & quietis; non videntur rectè in definitione poni; ergo; probatur antecedēs; quia, in cælo verè eſt natura, cùm ſit ens naturale conſtans ex materia, & forma; & tamen in eo non eſt quies; & inſuper terræ globus habet in ſe naturam, & tamen ſecundùm ſe totum numquàm mouetur, neque naturaliter moueri poteſt; ergò nō erit in eo principium motus, & ſic malè dicitur, quod natura ſit principium motus, & quietis.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, illam copulam, &, non intelligi copulatim, ita vt quod aliquid

ſit

ſit natura, oporteat vtriuſque eſſe principium, ſed intelligitur diſtributiuè diſtributione accommoda; in aliquibus enim natura eſt principium motus, in aliis quietis, in aliis vtriuſque; ſolius motus vt in viuentibus, ſolius quietis, vt in terræ globo, qui perpetuò quieſcit: vtriuſque vt in leuibus, & grauibus quæ aliquando quieſcunt, aliquando mouentur. Quare tota natura in commnuni eſt principium motus, & quietis diſtributiuè.

Ar. 2. contra eandem. Calefactio ignis, etiam vt actio, eſt naturalis; neque eſt enim libera, artificioſa, aut violenta; ergò procedit à natura, vt natura eſt; & per conſequens falsò aſſeritur, quod natura ſit ſolùm principium motus interni, cùm ſit etiam principium præfati motus externi; atque adeo, malè videtur limitari illa particula, in quo eſt, ad motum, qui eſt in eo, in quo eſt ipſa natura.

℞. Diſtinguo antecedens; eſt naturalis, quia natura conſtituatur ratione illius, vel per ordinem ad illam, nego antecedens; quia conſequitur ad naturam, & eſt ex inclinatione illius concedo antecedens; & nego conſequentiam; hoc enim quod eſt efficere, vel mouere alterum à ſe, etiam poteſt competere agenti non naturali, ſed artificioſo, & violento. Ex hoc ergo quod aliquid moueat aliud præcisè, non dicitur natura, poteſt tamen dici actio erga alterum naturalis, vel quia naturam generat, vel quia à naturæ inclinatione procedit; quod totum ſupponit naturam conſtitutam, non autèm formaliter conſtituitur per hoc, quod ſit principium talis motus mouentis aliud à ſe.

Arg. 3. contra 2. concl. Definitio quæ datur per effectus definiti, non eſt eſſentialis, ſed talis eſt adducta naturæ definitio; ergò; maior pa-

tet, quia definitio eſſentialis datur per intrinſeca, & eſſentialia definito: effectus autem alicuius rei, cum ſupponant rem in ſua eſſentia conſtitutam; ideò nequeunt ad eſſentiã intrinſicè ſpectare: minor autem probatur, quia hæc definitio datur per motum, & quietem, quæ ſunt naturæ effectus; ergò.

Conf. Quia, natura eſt ſubſtantia, cùm ſit pars conſtitutiua entis naturalis, ac per conſequens quid abſolutum; ſed abſolutum non definitur per ordinem ad aliud; ergò natura non debet definiri per motum.

℞. Ad arg. Negando minorem; ad prob. dico, definitionem adductam non dari ſolummodò per motum, & quietem, ſed per eſſe principium radicale vtriuſq; modo iam explicato: licet autem motus, vel quies non ſpectent ad intrinſeca naturæ, benè tamen eſſe radicale ipſorum principium; vndè quamuis mo-

motus, & quies ſint effectus, & quid poſterius quàm natura, non tamen hoc, quod eſt eſſe radicem vtriuſquè.

Ad conf. Diſtinguo minorem; per ordinem prædicamentalem, concedo minorem; per ordinem ſecundùm dici, hic & nunc, prout in præſenti, negatur; licet ergò natura ſit ſubſtantia; quia tamen eſt ſubſtantia partialis, & incompleta, ideò, licet ſit abſoluta ab ordine prædicamentali; non tamen ita eſt abſoluta, vt non ſit relatiua ſecundùm dici. Vnde nil mirum, quod definiatur per quid extrinſecum, ad quod talis habitudo terminetur, ac proindè quod definiatur per motum, qui terminus eſt prædictæ habitudinis.

CONTROVERSIA XXVIII.

Vtrum materia prima, & materialis forma ſit natura?

DICO 1. Materiam primam verè, & propriè eſſe naturam. Hæc ſtatuitur contra Valleſ. eſt tamen Ariſt. & D. Th. quos ſequũtur omnes diſcipuli, & probatur; quia, materia eſt principium, & cauſa motus, & quietis eius in quo eſt, &c. Ergo eſt natura: conſequentia patet, & antecedens probatur, quia motus phyſicus ſicut recipitur in compoſito, vt in ſubiecto totali quod, ita recipitur in materia, ſicut in ſubiecto quo; nam ſicut ipſa habet eſſe primum ſubiectum, non ſupponens aliud; ita pariter habet eſſe primam, & per ſe rationem recipiendi prædictum motum; ergò erit vera prima, & per ſe cauſa materialis motus illius entis, in quo eſt

eſt ipſa materia, & per conſequens verè erit natura.

Conf. Quia, compoſitum naturale vt habet ſuam totalem eſſentiam, verè componitur ex materia, & forma, vt iam ſupra docuimus: ergò vt habet rationem entis naturalis, verè conſtat ex duabus naturis partialibus; probatur conſequẽtia, quia cum ſit tale per compoſitionem, debet ex duabus naturis partialibus coaleſcere; ergo.

Dico 2. Formam ſubſtantialem materialem verè, & propriè eſſe naturam. Hæc eſt Ariſt. D. Th. & totius ſcholæ Peripateticæ, & probatur. Quia tali formæ conuenit definitio naturæ; ergo; probatur antecedens, quia eſt principium, & cauſa illius motus, qui eſt in illo ente naturali, quod conſtituit, vegetatiua, v. g. motus accretionis, & nutritionis; ſenſitiua motus progreſſiui, & omnium ſenſationum; cæteræ verò formæ motus ſurſum,

vel deorſum, & quietis naturalis in propriis locis; ergò cum forma ſit principium, & cauſa prædictorum motuum, primò & per ſe, fit inde vt naturæ definitio verè illi conueniat.

Ar. 1. contra 1. concl. Materia non eſt principium, & cauſa motus; ergò neque natura; probatur antecedens; ſi eſſet cauſa motus, eſſet vtique cauſa materialis, ſed hoc non; ergò; probatur minor, quia, quod eſt cauſa materialis alicuius, debet eſſe ſubiectum illius; ſed motus, cùm ſit accidens, non in materia prima, ſed in toto compoſito ſubiectatur, vt dicemus in controuerſorio noſtro de Gener. ergo.

℞. Negando antecedens; ad prob. negatur minor; ad cuius prob. dico, ſufficere ad rationem naturæ, vt ſit ſubiectum quo motus, licet rationem ſubiecti quod, non habeat: materia autem eſt ſubiectum quo motuum; & ideo non ſiſtit in ſola

com-

compoſitione entis naturalis, quoad eſſe præcisè; ſed etiam tribuit illi in genere cauſę materialis, quod ſit ſubiectum motus.

Arg. 2. contra eandem. In artificialibus ſola forma eſt ars; ergo in naturalibus ſola forma eſt natura; probatur conſequentia, quia ſicut ſe habet forma artefacti reſpectu illius, ſic & forma naturalis reſpectu entis naturalis; ergò.

Conf. Illud in naturalibus eſt natura, per quod ab artificialibus diſtinguuntur; ſed hoc præſtat ſola forma; ergo; maior patet, quia ens artificiale v. g. cathedra, tantùm per artem à natura diſtinguitur; minor verò probatur, quia artificialia, & naturalia in materia conueniunt, eadem enim materia prima, quæ eſt in ligno, manet in cathedra; ergo.

℞. Ad arg. Tranſeat antecedens; & negatur conſequentia; diſcrimen eſt, quia ars eſſentialiter petit

eſſe accidens, vnde ſubiectum illius debet eſſe ſubſtantia, & non poteſt eſſe ars: natura vero hoc non exigit, ſed ſolùm ſubſtantiam in motum influentem, & ſic ratio naturæ primo ſubiecto conuenit.

Ad conf Negatur minor; ad cuius prob. dico, non eſſe eandem artis, & naturæ materiam: ars enim in materia ſecunda, natura verò, quæ eſt forma, in prima materia ſubiectatur. Vndè licet materia prima maneat ſub arte vt ſubiectum quo, nõ tamen vt ſubiectum quod ideoque nequit artem in ſe recipere, niſi effecta materia ſecunda per formam in ſpecie conſtituentem.

Arg. 3. contra 2. concl. Ariſt. 2. phyſ. cap. 7. aſſerit primum motorem immobilem, in ſe non includere naturam, quia ipſi ſolum deeſt principium paſſiuum motus, non actiuum ipſius; ergò ſentit ſolùm principium paſſiuum eſſe naturam,

& ſic forma, quippe actiua, non erit natura.

℞. Negando conſequentiam; non enim vult Ariſt. rationem naturæ ad ſolum principium paſſiuum aſtringi; ſed quia viuentibus, qualis eſt Deus, vtrumque conuenire debet, vel neutrum, ſi ſemel naturam includant, & ita per carentiam cuiuslibet deſinunt eſſe entia naturalia; imò hoc ipſo, quod in eis non ſit principium paſſiuum, nempè materia, non habent actiuum, modo ad rationem naturæ deſiderato, & ſic Deus neque erit natura, neque ens naturale.

CONTROVERSIA XIX.

Vtrum anima noſtra vt rationalis habeat rationem naturæ?

NOTA, conſulto in titulo addi, particulam illam, vt rationalis; quia de anima Vt vege-

tatiua, & ſenſitiua eſt, non dubitatur, quin ſit natura; rationes enim adductæ in præcedenti controuerſia, non minùs de ea ſecundùm hos gradus, quàm de cæteris animabus, conuincunt eſſe naturam; ſolùm ergo controuertitur de ea, vt rationalis eſt, id eſt, ſecundùm gradum rationalem; & loquimur de anima rationali, pro ſtatu, quo eſt in corpore, ſtatus enim ſeparationis, ad conſiderationem de ſubſtantiis ſeparatis, id eſt, ad metaphyſicam per ſe, & directè ſpectat.

Dico, animam rationalem, etiam ſecundùm gradum rationalem veriſſimè eſſe naturam. Hæc ſtatuitur contra Auicen. B. Alber. Mag. Simpl. & alios; eam tamen docet Ariſt. & D. Th. cum torrente ſcholarum, & probatur. 1. Quia, Anima rationalis, etiam ſecundùm vltimum rationalitatis gradum, verè conſtituit hominem, & eſt forma ipſius; ſed

ſed homo eſt ens naturale, etiam ſecundùm vltimam ſpeciem, & gradum; ergo anima, quæ eſt forma conſtitutiua eius, eſt natura etiam ſecundum iſtum gradum, id eſt, principium talis entis naturalis; probatur maior, quia homo ſecundùm propriam hominis rationem, conſtituitur per aliquam formam, ſeu gradum formæ, & in quantum homo rationalis eſt, cum hæc ſit vltima ipſius differentia; ergò.

Probatur 2. Anima noſtra, vt rationalis, eſt principium motus naturalis eius, in quo eſt, primo, & per ſe; ergo eſt natura; probatur antecedens, quia ſecundùm gradũ rationalis, eſt principium admirationis, riſus, fletus, locutionis, qui quidem motus, cùm ſint naturales homini, vt homo eſt, & in ipſo ſint, non poſſunt non ab anima, vt rationali, tanquam à principio quo, & radicali dimanare, vt patet; ergo.

Arg. 1. Operationes animæ rationalis, non ſunt naturales; ergò neque anima vt talis erit natura: conſequentia patet, quia natura eſt principium, & cauſa motus, ſeu operationis naturalis; antecedens verò probatur, quia operationes eius ſunt intelligere, & velle; ſed hæ non ſunt phyſicę, & naturales; ergo; maior patet, & minor probatur, quia non ſunt operationes determinatæ ad vnūm (quales ſunt operationes naturales) ſed indifferentes, aut voluntariæ; ergo.

℞. Negando antecedens; ad prob. Nego minorem; ad cuius prob. dico, quod licet illæ operationes non ſint naturales ſecundùm ſe, & ratione principii à quo egrediuntur, benè tamen miniſterialiter, & diſpoſitiuè, propter dependentiam quam habent à ſenſibus, à quibus etiam diſpoſitiuè pendet libertatis exercitium, læſis enim, vel turbatis ſenſibus, libertas non exercetur.

Arg.

Ar. 2. Motus animæ noſtræ ſecundùm gradum rationalem, ſunt independentes à materia, & mobilitate phyſica; ergò non procedunt ab ipſa vt à natura; probatur antecedens, quia, tales motus ſunt intelligere, & velle, quæ à materia non dependent; ergò.

℞. Negando antecedens; ad cuiùs prob. dico, quod licet operationes animæ rationalis, ſecundùm propriam rationemſpiritualem, ſint à corpore independentes, dependent tamen miniſterialiter, & diſpoſitiuè, quia pro hac vita exercentur dependenter à ſenſibus, & phantaſmatibus, & ratione huius dependentiæ ſpectant ad naturam, ſicut etiam generatio hominis naturalis eſt, licet anima non dependeat à corpore quantùm ad eſſe, ſed quantùm ad informationem.

Arg. 3. Ariſt. 2. phyſ. cap. 1. diuiuidit naturam, in eam quæ eſt ſubiectum, & quæ eſt in ſubiecto; ſed

ſub

ſub neutro membro comprehendi-tur anima noſtra; ergò non eſt natura; minor patet, quoad primam partem, quia anima noſtra non eſt materia prima, quæ intelligitur nomine ſubiecti. Quoad ſecundam verò ſic probatur; omnis forma quę eſt in ſubiecto, ſeu materia prima, eſt materialis; ſed anima noſtra eſt omninò immaterialis; ergò.

℞. Negando minorem; ad cuius prob. negatur maior, quoad ſecundam partem; vt enim aliqua forma intrinſicè ſit, & dicatur materialis, non eſt ſatis eſſe in materia, ſed inſuper requiritur, vt in ſuo eſſe ab illa pendeat: anima autem noſtra ita eſt in materia, vt in ſuo eſſe ab ea non dependeat, & ideò non eſt intrinſicè materialis.

Arg. 4 Forma quæ eſt natura, debet ex potentia materiæ educi; ſed noſtra anima non educitur, vt ſupra docuimus; ergo: probatur maior, quia forma quę eſt natura debet per

na-

turam produci; ergo cùm natura non habeat alium producendi modum, niſi educendo de potentia ſubiecti, fit indè, vt forma, quæ eſt natura, debeat ex illius potentia educi.

℞. Negando maiorem; ad prob. dico, animam noſtram non intendi ab agente naturali, vt ipſa ſit, ſed vt eſſe quod habet compoſito communicet; non enim intenditur niſi vt forma, quæ non intenditur omninò primò propter ſe, ſed propter totum: cenſetur autem anima eſſe in poteſtate naturę, quantum requiritur ad hoc, vt ſit forma habens rationem naturæ, quod poſſit à natura vniri, ſiquidem per hoc omne illud conſequitur, quodmedia anima adipiſci intendit.

CON-

CONTROVERSIA XXX.

Vtrum motus cæli ſit naturalis?

DICO, motum cęli eſſe naturalem. hæc ſtatuitur contra Scot. & aliquos ex modernis; eſt tamen D. Th. 1. p. q. 70 ar. 3, ad 4. & 1. de cælo. lect 3. quem ſequuntur communiter philoſophi, & probatur, quia cælum habet in ſe principium paſſiuum inclinans ad motũ ſui circularem; ſed hic motus eſt ei naturalis, non propter terminum in ſe acquirendum, ſed quia naturale eſt ei, in hæc inferiora influere, vt principium alterans; ergo principium inclinans ad hunc motum circularem, nempè forma cæli, verè eſt natura.

Arg. 1. Si pars cæli à ſuo toto diſcerperetur, & poſita fuiſſet in hoc inferiori mundo, neque moueretur, quia nequit aſſignari, quo motu, & ad

ad quem terminum; neque quieſceret, quia eſſet extra locum proprium, qui eſt ſuper elementa; ergò neque motus, neque quies eſſet ipſi naturalis, & ſic non datur in eo principium motus naturalis.

1. ℞. Negando antecedens, quoad primam partem; in tali enim caſu illa pars cæli moueretur ſurſum, & aſcenderet ad ſuum locum, quatenus ex vi ſuæ creationis, eſt ſibi debitum, eſſe in loco, ſupra corpora corruptibilia, non propter conſeruationem, cùm ſit incorruptibile, ſed propter dignitatem: vel certe moueretur, ab ipſo creatore ad talem locum ſuperiorem, vt ſibi ab ipſa creatione debitum: ex ſe tamen neque moueretur ſurſum, neque deorſum, cum eadem ſit ratio totius & partis, totúm autem cælum leuitate, & grauitate caret, vt dicemus in libris de cælo: vndè negamus conſequentiam.

Arg. 2. Sequeretur quietem cęli ſu-

futuram poſt diem iudicij] eſſe ipſi violentam;ſed hoc dici nequit, quia alias talis quies non eſſet perpetua, cum nullum violentum ſit perpetuum ; ergò; ſequela probatur, quia ex duobus contrarijs ſi vnum eſt naturale, nempè motus, aliud erit violentum, puta quies, quia alias duo contraria eſſent cælo naturalia, quod repugnat; ergò.

℞. Negando ſequelam; ad prob. dico, quod illa quies erit à Deo, vndè non erit violenta ; quia eſt ſecundùm inclinationem vniuerſalem, quæ eſt in quauis creatura, ad obediendum auctori naturæ, cui inclinationi peculiaris, & naturalis inclinatio ſubordinatur, ſicut quādò aqua, licet grauis aſcendat, nè detur vacuum. Quod autem adiungitur, duo nempè contraria fore cælo naturalia; dicimus id non incongruere pro diuerſis ſtatibus, ſicut graui naturale eſt in cētro quieſcere, & extra centrum moueri.

Arg.

Arg. 3. Motus cæli non eſt illi naturalis, ſecundùm quod naturale opponitur violento; ergò abſolutè non poteſt dici motus naturalis cælo; conſequentia patet, quia ille eſt naturalis motus, qui violento opponitur, & per violentiam tolli poteſt; antecedens verò probatur, quia talis motus non eſt ab aliquo principio actiuo intrinſeco; ſed vt ſit naturale oppoſitum violento, debet habere principium intrinſecum actiuum, quo reſiſtat vi extrinſecùs illatæ; paſſiuum enim principium nullo modo reſiſtit; ergò.

℞. Negando antecedens; ad cuius prob. negatur minor, quia etiam principium paſſiuum poteſt pati violentiam, quando habet inclinationem in formam, qua priuatur, & priuatur ea ſine alterius ſubrogatione æquè naturalis ipſi.

CONTROVERSIA XXXI.

Vtrum à quocunque principio extrinſeco poſſit inferri violentia?

NOTA, quod violentum generalitèr ſumptum, ſic definiri ſolet. Quod eſt à principio extrinſeco, paſſo non conferente vim. Id eſt, violentum eſt, cuius principium eſt extra tale exiſtens; & paſſo non conferente vim, id eſt, non præbente, ſeu habente inclinationem, vel poſitiuè, vel negatiuè; negatiuè, quia nec reſiſtit, nec inclinatur, ſed merè negatiuè ſe habet; poſitiuè; quia contrariam habet inclinationem, & ſic poſitiuè reſiſtit.

Dico, 1. Deus in quantum motor vniuerſalis, à quà omnis creatura mouetur, non poteſt inferre violentiam. Hæc eſt D.S.1.p.q.105. ar.6.

ar. 6. ad 1. quem ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur. 1. Quia inter cauſam ſuperiorem, & inferiorem ipſa coordinatio naturalis eſt, & multò magis inclinatur natura ſubiecta in motum prouenientem à ſuperiori agente, quàm in propriũ ſuum motum, eò quod magis inclinatur ad conſeruationem totius, quàm ſui; conſeruatio enim ſui maximè pendet à conſeruatione totius, & ita ſi inclinatio ad propriam conſeruationem eſt naturalis, & non violenta, multò magis erit naturalis inclinatio ad conſeruationem totius; ſed conſeruatio totius pendet ex connexione partium inter ſe; ita quòd inferior ſubijciatur, & obediat ſuperiori, in quantum ſuperior eſt; motus autem qui eſt à Deo, vt ab agente vniuerſali, reſpicitur à creatura ſecundùm habitudinem partis ad totum, quia Deus vt motor vniuerſalis totum comprehẽdit; ergo repugnat, quod

talis

motus in creatura ſit violentus, ſed maximè naturalis, cùm fundetur in illa naturali coordinatione, & ſubordinatione partis ad totum.

Probatur. 2. Quia, videmus plures motus, qui ſunt à principio extrinſeco vniuerſali, non eſſe violentos, quia à principio vniuerſali ſunt, ſicut in mari fluxus, & refluxus non eſt violentus, licet non ſit à principio intrinſeco, ſed motu lunæ; ergo ſimiliter quicunque motus à Deo in creaturam ſubiectam, non poteſt ipſi eſſe violentus, licet principium ſit extrinſecum, & paſſum non habeat inclinationem.

Dico 2. Si Deus velit operari, vt particularis motor, non repugnat quod inferat violentiam. Hæc ſtatuitur contra aliquos ex modernis; eſt tamen communis in ſchola Angelica, & probatur; quia, nulla eſt repugnantia, quod ſicut homo proijcit lapidem ſurſum, non ſublata eius grauitate, aut grauitatione, &

con-

conſequenter motu exiſtente violento, ita Deus ſimilem motum in lapide faciat, ipſo actu grauitante; ergò tunc talis motus erit violentus.

Conf. Quia, Deus poteſt intendere ipſam violentiam in motu, vt quando dęmones torquet, mediante igne, vel ſi per ſe ipſum illos torqueret; ille enim motus violentus eſt, quia triſtitiam, & pœnam infert; ergò ſupponit aliquã repugnãtiam ex parte naturæ; ſi enim non repugnaret, non ſentiretur triſtitia.

Arg. 1. contra 1. concl. Quando aqua mouetur ſurſum ad replendum vacuum, mouetur violenter; ſed ille motus eſt ab inclinatione ſuperiori, nempè vt ſuccurratur bono totius vniuerſi; ergo poteſt à ſuperiori agente, & mouente violentari inferior; probatur maior, quia reſiſtit, & grauitat tunc aqua; ergo.

℞. Negando maiorem; cum enim aqua

aqua aſcendat ad replendum vacuũ propter conſeruationē totius, quod poſito vacuo deordinaretur, ideò naturaliter tunc aſcendit, non quatenus corpus graue, ſed quatenus pars vniuerſi. Sicut enim ab ipſo generante mouetur per grauitatem ad centrum, vt ibi conſeruetur ſecundum particularem conuenientiam, ita ab eodem generante mouetur furſum mediante inclinatione, quam habet ad conſeruationem totius, in quantum eſt pars vniuerſi.

Contra eſt, quia aqua aſcendens per fiſtulam grauitat; ergo falſa ſolutio; probatur antecedens, quia, patet experientia, fiſtulam aquam aſcendente plenam, magis ponderare, quàm vacuam; ergo.

℞. Negando antecedens; illa enim aqua quæ aſcendit per fiſtulam, actu non grauitat, licet illa quæ adhæret fiſtulæ lateribus ipſam madefaciendo, vel per poros in-

trando

trando, grauitare videatur, quia talis aqua non aſcendit; vndè nil mirum, ſi grauitet, & fiſtulam aliqualiter reddat ponderoſiorem.

Arg. 2. contra eandem. Omnis violentia fit ab aliqua cauſa ſuperiore, & efficaciore, vincente alterius renitentiam; ergò ſi propter ſuperioritatem cauſæ ſuperioris, & vniuerſalis ad inferiora non datur violentia, vbicunque fuerit ſuperioritas ad alterum, ceſſabit violentia; antecedens patere videtur, & cõſequẽtia probatur, quia alias, fruſtrà diceret Ariſt. 3. ethic. c. 1. Quod, violentum eſt, cùm homines ab habentibus poteſtatem, ad aliquid compelluntur; ergò.

℞. Diſtinguo antecedens; quando eſt ſuperius merum, in vincendo alterius reſiſtentiam, concedo antecedens; ſi ſit ſuperius in cauſando, ita vt inferius in agendo totaliter à ſuperiori dependeat, negatur; tunc enim illa impreſſio à ſuperiore

in inferius, nunquam poteſt habere reſiſtentiam in inferiore: ſi enim dependet in omni ſua actione, & modo à ſuperiori, clarè cōſtat, quod nullam actionem habere poteſt illi reſiſtentem, cum hanc etiam ab illo ſuperiore habere debeat, ſine quo nullam habet.

CONTROVERSIA XXXII.

Vtrum detur motus medius inter naturalem, & violentum?

NOTA, violentum duo includere, vnum ex parte principij actiui, quod ſit extra, & aliud ex parte paſſi, quod ſit contra eius naturam; tnnc autem dicitur violentum ſtrictè, quando vtrumque includit, tunc verò latè, quandò alterum tantum, nempè quando accipitur pro motu ſolum, vt à principio extrinſeco, ſiue paſſum reſiſtat, ſiue non, & hoc modo includit

dit motum, contra, & præter naturam; & ſic dici poteſt, quod omnis motus, aut fit vi, aut natura, id eſt, à principio intrinſeco, vel extrinſeco; ſed non omnis fit contra naturam, aut à natura.

Dico, dari motum medium, & maximè localem, inter naturalem, & violentum, qui ſit præternaturalis. Hæc ſtatuitur contra quoſdam ex modernis; eſt tamen D.Th.1. de cælo lect. 4. quem ſequuntur communiter philoſophi, & probatur, ex eodem S.D. loco citato, vbi inquit. Quod circulatio ignis, vel aeris, quę prouenit ex motu firmamenti, non eſt eis naturalis, cum non cauſetur à principio intrinſeco, neque eſt per violentiam, quia talis motus ineſt eis ex impreſſione ſuperioris corporis, cuius motum ignis & aer ſequuntur ſecundum perfectam circulationem. aqua verò ſecundùm incompletam, nempè ſecundùm fluxum, & refluxum maris. Qui

quidem motus ſunt locales, & conſtat non eſſe violentos, quia non mouent elementa extra proprium locum, quia ſi à proprio loco amoueret, contrariaretur iſta circulatio ignis, vel aeris motui ſurſum, quo naturaliter iſta elementa mouētur, & fluxus maris contrariaretur motui deorſum, quo mouetur aqua, quod ſtare nequit, quia motui ſurſum ſolùm contrariatur motus deorſum; vndè motus circularis iſtis elementis in proprio loco conueniens contrarius non eſt, & conſequenter neque violentus; neque etiam naturalis eſt, quia non eſt à principio intrinſeco; ergo eſt præternaturalis, & medius inter vtrúmque motum.

Arg. 1. Ex Ariſt. 4. phyſ. tex. 67. Omnis motus aut fit natura, aut vi; ergo omnis motus qui non eſt naturalis, eò quod non eſt à principio intrinſeco, erit violentus, & ſic non dabitur motus medius.

Rꝫ.

℞. Ad antecedens dicendo, Ariſt. ibi ſumere violentum, non ſtrictè, ſed latè, vt etiam includit præternaturale, quod indè liquet, quia poſtquàm dixit omnem motum fieri aut natura, aut vi, ſubdit, quod violentus eſt præter naturam; vndè nomine violenti intelligit aliquid præternaturale: & ſic negatur conſequentia.

Arg. 2. Omnia corpora habent internam propenſionem in aliquẽ definitum, & determinatum locum vniuerſi, ſiue ſint grauia, ſiue leuia, à quo ſi recedunt, patiuntur contra impetum propriæ inclinationis; ergo violentantur, & conſequenter non dabitur motus medius.

℞. Ad antecedens dicendo, omnia quidem corpora in locum determinatum tendere, à quo ſi quidèm extrahantur, violentiam pati; poteſt tamen dari motus, quo à ſuo loco naturali neque extrahantur, neque ad illum tendant, ſed quo in

loco proprio à ſuperiori agente moueantur, vt de circulatione ignis, aeris, & aquæ, iam diximus; vndè negamus conſequentiam.

CONTROVERSIA XXXIII.

Vtrum forma artis poſſit eſſe principium per ſe motus eius, in quo eſt?

NOTA 1. Naturam, & artem variè differre. Primò quidem quia natura eſt ipſamet ſubſtantia rerum; Ars verò non pertinet ad artificis ſubſtantiam, ſed eſt accidens quoddam ipſi ſuperadditum; ſecundò differunt, quod omnes & partes, & principia rei naturalis sũt à natura, vt materia, forma, caput, &c. In artificialibus verò, licet effectus fiat per artem, non tamen principia omnia, & partes eiũs, vt patet in domo, quæ licet ſit ab arte, principia tamen & partes ſunt à natura,

tura, vt ligna, lapides, &c. Tertiò differunt ex parte materiæ, quæ in naturalibus eſt incompleta ſubſtantia, in artificialibus verò completa, vt lapis. Quartò ex parte formæ, quæ in naturalibus ſubſtantia eſt, & vnum ſubſtantiale cùm materia conſtituens; in artificialibus verò quoddam accidens, compoſitum accidentale componens. Quinto, quod forma artificialis in ſola ſuperficie materiæ conſiſtit; naturalis verò ipſius viſcera penetrat. Poſtremò differunt, quod forma inducta per artem non conſequitur artis virtutem, nempè virtutem producendi aliam formam ſimilem per actionem artis, ſicut formæ naturales per alias productæ, vt plurimum conſequuntur virtutem producendi alias ſimiles, vt v.g. forma ignis producta, poteſt aliam ſimilem producere.

Nota 2. Quod natura eſt ſimpliciter perfectior arte; tum quia, vt

iam diximus, natura eſt ſubſtantia, ars accidens : tùm etiam, quia natura eſt quaſi finis artis, tanto enim excellentior eſt ars, quantò magis naturam imitatur; finis autem perfectior eſt medio ad ipſum ordinato. Secundùm quid tamen, ars eſt perfectior natura, ſicut accidentia perfectiora ſunt ſecundùm quid quam ſubſtantia, in quantum ipſa ſubſtantia ab ipſis perficitur, tanquàm proprio, & naturali ornamento, & ſic dicitur. Ars perſecit naturam; vt habet tritum axioma.

Dico, formam artis nullo modo poſſe eſſe principium per ſe motus eius in quo eſt. Hæc eſt communis, & probatur; quia, tam principium artis, quàm forma per illam producta ſunt extrinſecum principium motus, ars eſt enim in intellectu, ſed intellectus non mouet naturaliter & intrinſicè, ſed tantùm dirigendo, & imperando, qui eſt motus

ex-

extrinſecus ipſi rei imperatæ, & di-rectæ, ex parte autem formæ pro-ductæ per artem, conſtat, quod illa eſt principium motus extrinſecum, quia cum ſit impreſſa à directione intellectus per artem, non poteſt ex vi talis principii habere intrinſecã rationem naturæ, & principij mo-tus, eò quod intellectus non eſt fa-ctiuus naturæ per ideam, & artem, niſi intellectus diuinus; ergo.

Ar. 1. Plures artes ſolùm ordi-nantur ad motum eius, in quo sũt; ergò ars poteſt eſt principium mo-tus eius, in quo eſt; probatur ante-cedens, quia ars ſaltandi, cithari-zandi, & ſimiles, ſolùm ordinantur ad motum ipſiuſmet ſaltantis, ci-tharizantis, &c. ergo.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, artes illas non præbere principium motus, quantùm ad ſubſtantiam illius, motus enim ille vitalis eſt, & ſic fit à principio vitæ, ſed quantum ad modum, vt quod

tali numero, aut ordinè fiat.

Arg. 2. Videmus corpus rotundum velocius moueri, quam planum, vel quadrum; ergò ſignum eſt formam artis in talem motum per ſe influere.

℞. Negando conſequentiam; talis enim figura rotunda, non influit tanquam principium intrinſecum in ſubſtantiam motus, ſed in aliquem modum, vel applicationem ad motum, quia talis figura tollit aliqua impedimenta, quæ ſunt in figura quadrata ad velocitatem motus: rotundum enim habet partes magis vnitas, & per conſequens melius diſpoſitas ad ſcindendum aerem, quàm quadratum, non tamen dat principium intrinſecum talis motus, quod eſt grauitas, ſed conditionem, ſiue modum aliquem, vt mobile faciliùs moueatur.

CONTROVERSIA XXXIV.

Vtrum Ars poſſit efficere opera naturæ?

DICO 1. Ars non poteſt per ſe, & per veram efficientiam conficere opera naturæ. Hæc ſtatuitur contra B. Alb. Mag. Henric. Zimar. & alios; eſt tamen Ariſt. 1. phyſ.c.1.D.Th. ibidem, & omnium penè diſcipulorum, & probatur; quia vel ars efficit opera naturæ per ſe, & propria virtute, aut ſolùm inſtrumentalitèr; ſed neutrum dici poteſt; ergo nullam efficientiam habere poteſt, per quam immediatè attingat opera naturæ; maior, & conſequentia patet; & minor, quoad efficientiam principalem ſatis conſtat; quia opera naturæ, aut ſubſtantiæ ſunt, aut accidentia naturalia; quorum neutrum in arte continetur, aut formaliter, aut vir-

liter, vt de ſe liquet; vnde nequit ad illa propria virtute efficienda pertingere. Quoad ſecundam verò partem probatur, quia ſi ſemel ars inſtrumentaliter attingeret rerum naturalium productionem; id eſſet, quia natura, vteretur ea, vt virtute inſtrumentaria, ſicut vtitur calore ad productionem ignis; ſed natura non vtitur, niſi virtutibus inſtrumentariis naturalibus ad ſuos effectus; ergò.

Dico 2. poteſt ars aliqualiter attingere opera naturæ, applicando actiua paſſiuis. Hæc eſt D. Th. 2. 2. qu. 77. ar. 2. quem ſequuntur omnes philoſophi, & probatur. ex eo, quod experimur in pullis, quorum generatio naturaliter fit medio calore gallinæ incubantis ouis; ſed tamen ſolet fieri induſtria humana, per applicationem quorundam corporum calidorum ad eadem oua; ergo.

Arg. 1. contra 1. concl. Exodi 7. le-

legitur magos Aegyptiorum produxiſſe per artem magicam quoſdam ſerpentes; ergo.

℞. Ad antecedens dicendo, id factum fuiſſe arte dæmonum; non tamẽ quod id effectiuè præſtiterint, ſed quod aliqua ſemina collegerint, quæ vim habebant putrefaciẽdi virgas, & eas in ſerpentes conuertere; quibus ſemel applicatis, potuit prædictus effectus in lucem prodire; & ſic debet attribui naturę, & non arti; vnde negatur conſequentia.

Arg. 2. contra eandem. In hyſtorijs legitur, hic Romæ, in hac via Latina, fortunæ ſimulacrum bis fuiſſe loquutum; Dędali ſtatuas ambulaſſe, & Columbam Architæ volaſſe; ergò in his caſibus ars produxit talia naturæ opera.

℞. Ad antecedens dicendo, vel tales motus non fuiſſe veros, ſed tantùm interueniſſe aliquam illuſionem à dæmone factam; vel forte

factos

factos fuiſſe media aliqua naturali cauſa, ibidem incluſa, & per humanam artem explicata: vel certè procesſiſſe à dæmone, qui poteſt localiter mouere corpora; & applicando actiua paſſiuis, poteſt medio aliquo reali motu in aere cauſare ſonum, voci articulatæ ſimilem: negamus tamen conſequentiam.

Arg. 3. contra eandem. Per chryſopeiam ſiuè chimicam artem poteſt fieri verum aurum, ex commixtione aliorum metallorum, facta ad calorem ignis; ergo tùnc ars producit verum opus naturæ, nempè aurum.

℞. Negando antecedens; ars enim chimica ad effectum efficiendi verum aurum, deluſoria eſt, nunquàm enim verum efficit, ſed ſophiſticatum, & apparens; vt enim referunt rerum metallicarum peritiſſimi, experientia compertum eſt, aurum alchimicum triplici laborare defectu; primo quidem, quia

vim

vim ignis ſuſtinere nequit: ſecundo, quia facilè decoloratur; tertio tandem; quia non eſt ductile in tenuiſſimas bracteolas, ſiuè laminas; quas tamen proprietates aurum habere obrizum, nemo ignorat.

℞. 2. Negando conſequentiam; licet enim nil obſit, quod per chimicam artem fiat verum aurum; id non fit, quia ars illud effectiuè attingat, ſed ſolum quia applicat actiua paſſiuis.

CONTROVERSIA XXXV.

Quomodo definiatur cauſa in communi.

NOTA, hic ſupponi dari cauſam, de hoc enim, nemo dubitat; aduertimus tamen cauſam multipliciter ſumi, vel nimis amplè, vt principium, & cauſa pro eodem ſumuntur. Vel nimis ſtrictè, vt cauſa ſolùm comprehendit id, quod verè

verè efficiendo cauſat; quo modo ſola cauſa efficiens habet rationem cauſæ: vel ſumitur medio modo, ſecundum quem cōprehendit quatuor communia cauſarum genera: de cauſa autem in hac vltima acceptione, hic nos controuertimus.

Dico; cauſam in communi, hoc modo rectè definiri. Cauſa eſt principium alicuius per modum influxus, ſeu deriuationis, ex qua natum eſt aliquid ſequi ſecundùm dependentiam in eſſe. Hæc eſt communis, & probatur, illam explicādo. Principium, ponitur loco generis, & excludit ea à quibus aliquid pendet, non vt à principio ſui, ſed vt à termino, vel medio, ſicut relatio pendet à termino, quantitas ab indiuiſibili terminante, vel continuante. Per modum influxus, ponitur ad aſſignandam rationem cauſalitatis, & differentiam à principijs, quæ ſine influxu aliquid initiant

tiant, vt priuatio, & terminus à quo quæ important principium motus, non ſecundùm influxum, ſed tantùm ordinem in id, quod ab eis principiatur. Et pariter excluditur conditio ſine qua non, vt applicatio, quia non importat influxum, neque rationem principij, ſed aliquid concomitans, & requiſitum. Ex qua natum eſt aliquid ſequi, ponitur, ad aſſignandam alteram conditionem cauſæ, quia non ſufficit quælibet deriuatio, & influxus, vt ſit cauſalitas, ſed talis influxus eſſe debet, vt ab illo in eſſe dependeat, id quod cauſatum eſt, & ſic excluditur generatio, & ſpiratio in diuinis, quæ licet communicent diuinam naturam, & diuinum eſſe, illud tamen non eſt dependens, quia eſt illud ipſum eſſe, quod eſt in producente communicatum; vnde manet rectè explicata, & probata adducta cauſæ definitio.

Arg. 1. Præfata definitio non ex-

explicat, quid ſit ipſum cauſare; ſine quo nec intelligi poteſt, quid ſit cauſa; ergo cauſa incongruè definitur; conſequentia patere videtur, & antecedens probatur, quia ſi dicatur, quod ſit influere, hoc æquè obſcurum eſt, atque ipſum cauſare; ergo.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, rationem cauſæ non explicari per ſolum influxum quomodocunque, ſed per influxum in ipſum eſſe; ità quod oriatur nouum eſſe, vel nouus modus eſſendi, & conſequenter cum dependentia, & limitatione, & diuerſitate vnius ab alio. Influxus ergo cum iſtis conditionib. explicat rationem cauſæ, non ſine illis, neque ita obſcurè ſe habet, ſicut ipſum cauſare.

Arg. 2. Ex die ſequitur nox, ex vita mors, ex effectu illatiuè cauſa, & ex priuatione motus; ſed tamen in his non inuenitur ratio cauſæ, ergo malè definitur cauſa, per hoc, quod

quod eſt vnum ſequi ex alio.

℞. Ad maiorem dicendo, quod in definitione cauſæ intelligitur ſequela cùm eiſdem conditionibus, quibus ipſe influxus, ſcilicet, quod ſit ſequela phyſica, quæ dat eſſe, non logica, quæ ſolum præbet illationẽ; vndè etiã excluditur terminus à quo, vt quando ex die fit nox, ex vita mors, ex priuatione motus, quia ab illis aliquid ſequitur, vt à terminis, qui relinquuntur, non vt à principijs, quæ influunt, & tribuunt eſſe: & ſic negamus conſequentiam.

Arg. 3. Multa dependent ab aliquo à quo non cauſantur; ergo malè explicatur cauſa per dependentiam vnius ab alio, ſecundùm eſſe; probatur antecedens, quia relatio dependet à termino, motus à priuatione, linea à puncto, quæ tamen omnia cauſalitatem non dicunt; ergo.

℞. Negando antecedens, ſi intelli-

telligatur dependentia modo à nobis explicato; ſi enim dependent ab aliquo, tanquàm à tribuente, & influente eſſe, dependent ab illo vt à principio cauſante: ſi verò dependent, vt à termino, qui purè terminat, ſiuè ex parte termini à quo, ſiue termini ad quem; ſic iſtæ dependentiæ non conſtituunt cauſam, quia non ſunt principia influxus.

Arg. 4. Adducta definitio ſoli cõuenit cauſæ efficienti; ergo non cauſæ in communi; probatur antecedens, quia influere ſolùm conuenit cauſæ efficienti; ergo; probatur antecedens, quia finis non influit vero influxu, niſi mediante actione agentis; materia etiam non influit, ſed recipit, & forma actuat; & ſimiliter exemplar non influit, ſed imitandum ſe præbet; ergo.

℞. Negando antecedens, ad prob. negatur antecedens; ad cuius prob.

nego

nego etiam antecedens; hic enim ſumitur influxus largo modo, pro omni eo, quod eſt tribuere aliquod eſſe, & illud facere à ſe dependens; finis autem attrahit, & mouet ad ſui conſecutionem in eſſe; materia originat eſſe, illud recipiendo, & ſuſtentando; forma dat eſſe determinatum, cum tali ſpecificatione: & denique exemplar dat eſſe tanquàm forma extrinſeca, non informando, ſed imitando.

CONTROVERSIA XXXVI.

Quotuplex ſit cauſa?

DICO, quatuor tantùm eſſe genera cauſarum, nempè materialem, formalem, efficientem, & finalem. Hæc eſt Ariſt. 2. phyſ. tex. 68. & D.T. ibid. l. 10. quos ſequuntur omnes Peripatetici, & probatur; Quia, compoſita naturalia non poſſunt ex nihilo fieri, cùm per na-

turam,

turam, ex nihilo fiat nihil, vndè fiunt ex aliquo præſuppoſito; ſed hoc, quod eorum effectioni præſupponitur, & ex quo fiunt, eſt materia; ergo dabitur cauſa materialis. Rurſus materia eſt pura potentia, vnde per ſe non poteſt dare ſpeciem naturali compoſito; vnde dandum erit aliquid quod compleat, & actuet tale compoſitum, nempè forma; ergo iam dabitur cauſa formalis. Inſuper nulla res ſe ipſam efficere poteſt; ergò præter cauſas prædictas, neceſſariò debet admitti cauſa efficiens, quæ compoſitum producat. Tandem omne efficiens, niſi caſu agat, debet operari ob aliquem finem; ergò dari debet cauſa finalis. Vltrà prædicta autem nil aliud deſiderari videtur, vt fiat naturale compoſitum; ergo nulla alia cauſa præter dictas, erit aſſignanda.

Arg. 1. Obiectum eſt cauſa ſpecificatiua potentiarum, & actuum; ſed

ſed ad nullam ex præfatis cauſis reduci poteſt; ergo ſunt plura, quàm quatuor genera cauſarum; maior patet, & minor probatur, quia, non eſt efficiens, cùm non eliciat actus; neque formalis, quia non informat illos; neq; materialis, quia non recipit eos; neq; finalis, quia hæc non ſpecificat in quantum finis, ſed vt obiectum; ergo.

℞. Negando minorem; ad prob. dico, reduci ad cauſam formalem extrinſecam, quia ſpecificat, & determinat ipſum actum tanquàm menſura, & ratio ſpecificationis eius, & diſtinguit vnum actum ab alio; proprium autem eſt formæ, & actus ſpecificare, & diſtinguere.

Arg. 2. Inſtrumenta vg. artis ſũt vera, & realis cauſa, cùm ab eis per ſe pendeat effectus, ſed non apparet ad quod genus cauſæ ex dictis reduci poſſit; ergò; probatur minor, quia maximè eſſet genus cauſa efficientis; ſed hoc non; ergo;

pro-

probatur minor, quia efficiens eſt, vndè incipit motus; ſed non incipit ab inſtrumẽto, cùm ſupponat aliud, à quo incipit moueri inſtrumentum; ergo erit cauſa diſtincta ab omnibus, & ſic erunt plura, quam quatuor genera cauſarum.

℞. Negando minorem; ad prob. negatur minor; ad cuius prob. dico, quod licet ab inſtrumento non incipiat motus principaliter, & ſimpliciter; incipit tamen miniſterialiter, & participatiuè.

Arg. 3. Eſſentia eſt cauſa paſſionum; ſed non efficienter, vel in aliquo alio genere cauſæ ex præallegatis; ergo diſtincto; & ſic plura erũt, quam quatuor genera: probatur minor, quia, vt patet, eſſentia neque eſt materia, forma, aut finis paſſionum; neque eſſencia nuda aliquid efficit ergo.

Reſp. Negando minorem; ad prob. dico, productionem paſsionum reduci ad cauſam efficientem, quia

quia in virtute generantis eſſentiã, dicuntur propter connexionem ab eſſentia reſultare; nõ tamen propriè producuntur ab eſſentia, ſed à generante eſſentiam, quia qui facit formam, facit conſequentia ad formã, & iſta connexio, ſeu conſequentia inter eſſentiam, & paſſiones eſt ratio emanationis, quæ reducitur ad cauſam effectricem, vt iam diximus.

Arg. 4. Forma non poteſt eſſe cauſa; ergo non ſunt quatuor genera cauſarum; probatur antecedẽs, quia repugnat eandẽ rẽ ſimul eſſe cauſam & effectum reſpectu eiuſdem actionis; ſed forma eſt effectus generationis, cùm per illam educatur de potentia ſubiecti; ergo nequit eſſe cauſa eiuſdem generationis; ergò nec reſpectu compoſiti, quia quod non eſt cauſa generationis rei, neq; etiam erit cauſa neceſſariò requiſita ad eſſe talis rei.

℞. Negando antecedens; ad cuius prob. dico, quod licet vnum, & idẽ

non poſſit ſecundùm eandem rationem eſſe effectus, & cauſa alicuius actionis; benè tamen ſecundùm diuerſas: vndè forma, vt ſit per generationem, eſt effectus; vt verò eſt formalis terminus generationis per ſe à natura intentus, rationem habet finis; & hoc ipſo, quod compoſitum formaliter conſtituat, eſt cauſa formalis reſpectu illius.

CONTROVERSIA XXXVII.

Vtrum omnis cauſa ſit prior ſuo effectu?

NOTA, quoad præſens attinet, duplicem eſſe prioritatem: vnam in quo; aliam à quo: illud eſt prius prioritate in quo, quod in illo priori, in quo ad aliud præſupponitur, verè eſt ſine illo; ad quam prioritatem reducitur prioritas in quo, ſecundùm rationem; quando nempè aliqua duo ſunt in eo-

eodem inſtanti reali, in quo tamen inſtanti diſtinguimus plura inſtantia rationis, in quorum primo intelligitur exiſtere illud, quod dicitur prius, nondum exiſtente eo, quod dicitur poſterius, ſed ſolum in poſteriori: quo pacto Deus intelligitur prior ſuis actibus liberis. Prioritas autem à quo, quæ & prioritas naturæ, ſeu cauſalitatis dici ſolet, eſt prioritas independentię. Vndè illud, à quo aliud pendet in aliquo genere cauſæ, dicitur eſſe prius, & id quod ab eo pendet, ſolet dici poſterius, licet vtrumque ſit in eodem reali inſtanti.

Dico 1. Omnem cauſam cauſantem, ſeu in actu ſecundo conſideratam, eſſe priorem prioritate naturæ, & à quo, quam ſuus effectus. Hæc ſtatuitur contra Soncin. eſt tamen Ariſt. & D. Th. quos ſequuntur omnes philoſophi, & probatur; quia, de eſſentiali ratione cauſæ eſt, quod ſit principium à quo aliquid

ſequitur, & dependet in eſſe tanquã principiatum ab illo, ſed vbi eſt principium, & principiatum eſt ordo prioris, & poſterioris, quia principium exigit ordinem primi, & ſi eſt cum habititudine ad principiatum, ſe habet vt antecedens, & principiatum vt conſequens; ergo datur ordo prioris & poſterioris inter illa; probatur minor, quia alias principiatum eſſet æquale cum ipſo principio, & eodem modo ſe habens cum illo, & ſic non eſſet dependens ab eo, quod eſt non eſſe cauſatum; ergò.

Dico 2. Cauſa actu cauſans, non eſt prior, prioritate reali in quo, ſuo effectu. Hæc eſt communis in ſcholis, & probatur; quia, cauſa eſt in actu per hoc, quod actualiter influit; ſed non poteſt influere actu, niſi etiam ſit in illo inſtanti aliquid, in quod influat; ergò cùm hoc non ſit aliud, quam effectus ab illa dimanans, indè fiet, vt cauſa in actu,

&

& talis effectus in actu, debeant eſſe ſimul, in eodem inſtanti.

Arg. 1. contra 1. concl. Cauſa, & cauſatum ſunt relatiua; ergo nullum illorum eſt altero prius; conſequentia patet, & antecedens probatur, quia totum eſſe cauſæ eſt in ordine ad effectum, ſine quo intelligi nequit; ergo.

℞. Negando conſequentiam; licet enim cauſa, & cauſatum ſint ſimul natura, ſi ſumantur relatiuè prædicamentaliter; ſi tamen ſumantur fundamentaliter, & tranſcendentaliter, vel ſecundùm formalē rationem cauſæ; ſic cauſa eſt prior cauſato, quo modo nos de cauſa hic loquimur.

Arg. 2. contra eandem. Materia & forma vt vnitæ cauſant totum; ſed tamen non ſunt priores toto; ergo non requiritur in omnibus cauſis prioritas reſpectu cauſati.

℞. Negando minorem, materia enim & forma vnitæ cauſant totum

per reſultantiam cauſalitatis partiū ad inuicem, quia forma cauſat cōmunicationem ſui effectus formalis in materia, & materia ſuſtentationem, & terminationem communicabilitatis in forma; ex quo tamen non ſequitur, quod ſecundùm quod cauſant non ſint priores toto; licet vt vnitæ ſint ipſum totum.

Arg. 3. contra eandem. Omne quod eſt prius natura quàm aliud, poteſt ab eo naturaliter ſeparari; ergò ſi materia, & forma materialis ſunt priores natura quam compoſitam, poterunt ab ipſo naturaliter diſiungi, & in rerum natura permanere, quod omnino eſt falſum, vt ſupra docuimus; probatur antecedens, quia prioritas naturæ eſt prioritas independentiæ, vt iam dicebamus, ſed quod ab alio independens, eſt, nil officit, quin ab eo naturalitèr ſeparetur; ergò.

℞. Negando antecedens; ad cuius prob. diſtinguo minorem; quod

ab

ab alio independens eſt, & omnibus modis prior, poteſt ab illo ſeparari, concedo minorem; quod eſt dependens, & poſterius in alio genere, licet in vno genere independentiam, & prioritatem habeat, negatur. Vndè licet materia & forma ſint priores toto in genere cauſæ materialis, & formalis; ſunt tamen poſtoriores eo in genere cauſæ efficientis; quia ipſæ non producuntur per ſe, ſed ad productionem totius comproducuntur, & ad illius exiſtentiam coexiſtunt, & ideò nequeunt à toto naturaliter ſeparari, licet quælibet in ſuo genere, ſit illo prior: neque etiam ſupernaturaliter poteſt eſſe materia ſine forma, & toto, vt ſupra docuimus.

CONTROVERSIA XXXVIII.

Vtrum omnis cauſa ſit perfectior ſuo effectu?

NOTA 1. Hic à nobis non comparari effectum cum omnibus cauſis ſimul ſumptis, ſed cum eiſdem ſigillatim acceptis: certum eſt enim, effectum non poſſe omnium cauſarum perfectionem excedere, cùm nil perfectionis habeat, quod à ſuis cauſis ſic acceptis non participauerit, ac proindè tota illius perfectio in eis, vel formaliter, vel virtualiter præeſſe debuit.

Nota 2. Cauſam dici perfectiorem ſimpliciter ſuo effectu, vel ſecundùm quid: vocamus autem nobiliorem ſimpliciter illam cauſam, quæ eſt nobilior ſecundum ſuam naturam, & eſſe abſolutè conſideratum; nobiliorem verò ſecundùm quid, eam dicimus, quę non eſt

nobilior abſolutè, & in eſſe, ſed in præciſo reſpectu cauſandi.

Dico 1. Si conferatur effectus cum ſuis cauſis intrinſecis, nempè materia, & forma, æquæ eſt omninò perfectionis cùm illis ſimul ſumptis, & actu cauſantibus. Hæc eſt Ariſt. D.Th. & omnium diſcipulorum, & probatur; quia, effectus non habet aliunde ſiuè formalitèr, ſiuè entitatiuè perfectionem, niſi ab illis cauſis, ex quibus intrinſicè conſtituitur; ergo non poteſt eſſe perfectior illis; antecedens patet, & conſequentia probatur, quia alias effectus excederet cauſas in perfectione, abſque eo, quod in illo aliquid eſſet, vndè ei adueniret tale perfectionis incrementum, quod dici nequit; ergò.

Dico 2. Cauſa efficiens principalis, & per ſe, aut eſt perfectior, aut æquè perfecta cùm ſuo effectu. Hæc eſt communis in ſcholis, & probatur; quia, cauſa principalis aut eſt

vniuoca, aut æquiuoca; ſi vniuoca eiuſdem eſt rationis, & conſequenter æquè perfecta cum ſuo effectu, ſi æquiuoca, excellentior eſt effectu; ergò.

Dico 3. Cauſę inſtrumentales ſunt imperfectiores ſuo effectu. Hęc eſt D. Th. in 4. d. 1. ar. 4. quem ſequuntur omnes philoſophi, & probatur; quia, inſtrumentum in quãtum tale, non attingit effectum propria virtute, ſed per eleuationem à principali agente; ergò vt tale imperfectius eſt effectu; antecedens admittitur ab omnibus, & conſequentia probatur, quia alioquin non indigeret eleuatione, vt patet; ergò regulariter loquendo inſtrumentum eſt imperfectius ſuo effectu; licet non repugnet aliquando eſſe æquè perfectum cum illo, vt quando vno martello fit alius.

Dico 4. Cauſa finalis, interdum eſt nobilior ſimpliciter ſuo finaliſato; interdum ignobilior; interdum deni-

denique æquè perfecta cum ipſo. Hanc tenent omnes doctores, & probatur. Quoad primum; quia cùm nos aliquam honeſtam actionem exercemus, illam in Deum, vt in finem dirigimus, qui infinitè nobilior eſt illa. Secundùm etiam liquet quia ſæpè actus valdę bonus in peſſimum ordinatur finem, vt cum quis audit ſacrum, vt furetur. Tertium denique patet; quia ſæpè effectus coincidit cùm eodem fine, vt cùm quis præcisè contemplatur, vt contempletur; ergo.

Arg. 1. contra 1. concl. Res creata eo eſt perfectior, quo magis Deo aſſimilatur; ſed forma ſimilior eſt Deo, quam totum, qui eſt eius effectus; ergo. Maior patet, & minor probatur; quia forma tota eſt actus; ergò magis aſſimilatur Deo, quàm totum, qui eſt actus & potentia.

℞. Negando minorem; ad cuius prob. dico, quod licet forma, quæ eſt actus ſubſiſtens, & ſubſtantia

completa, ſit Deo ſimilior, quam ſubſtatiale compoſitum phyſicum; non tamen forma, quæ eſt incompleta in genere ſubſtantiæ: quia quod excellentiſſimum eſt in puriſſimo actu, non eſt vtcunque actum eſſe, ſed talem, vt in ſe habeat omnem eſſendi plenitudinem; in quo totum magis aſſimilatur Deo, quam forma; cum illud habeat ſimpliciter, & completè rationem ſubſtantiæ, & hæc non.

Arg. 2. contra 2. concl. Nullæ cauſæ efficientes etiam principales ſunt imperfectiores ſuo cauſato; ergò; probatur antecedens, quia cælum eſt imperfectius viuente, quod cauſatur ex putrefactione; ergo.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, cælum non eſſe cauſam principalem viuentium, niſi vt motum ab intelligentia, à qua participat virtutem producendi vitam, vel ſine aliis cauſis, in viuentibus imperfectis, vel cum alijs cauſis, in viuentibus

tibus perfectis, quæ propter perfectiores potentias, & organa, tam varia, & perfectius diſpoſita, requirunt cauſas magis determinatas, & particulares, quàm ſolam generalem virtutem cæli.

Arg. 3. contra eandem. Animal minus perfectum quandoque generat aliud perfectioris ſpeciei; ergò in tali caſu effectus ſuperat in perfectione ſuam cauſam efficientem principalem; antecedens patet, vt cum mulus gignitur ex acceſſu aſini ad equam; ergo.

℞. Negando antecedens; quando enim mulus procreatur ex aſino, & equa, licet ſit perfectior aſino, non tamen vtroque parente ſimul, qui eſt aſinus, & equa. Et fortè etiam mulus non eſt perfectior aſino, quia licet aliquid participet de perfectiori ſpecie, nempè equæ in quantitate, & aliis accidentibus; ſimpliciter tamen in ſubſtantia eſt mon-

monſtrum, & imperfectioris ſpeciei, quam aſinus.

CONTROVERSIA XXXIX.

Vtrum cauſæ inter ſe collatæ habeant aliquam prioritatem quoad perfectionem?

NOTA, quod ſi comparemus cauſas ad inuicem quoad exiſtentiam; certum eſſe cauſam efficientem eſſe priorem, deinde finē totalem, nempè compoſitum, poſt quem ſuccedit forma, & tandèm materia vltimum habet locum. Si verò forma comparetur materiæ, etiam certum eſt, formam longè perfectiorem eſſe; cum hęc ſit actus & materia ſit pura potentia. Solùm ergò hic comparamus cauſam efficientem cum finali; & ambas has cauſas extrinſecas cùm intrinſecis, nempè materia & forma.

Dico 1. Si comparatio quoad per-

ſectionem fiat inter finem, & efficientem finis erit nobilior, quam efficiens. Hæc eſt Ariſt. 2. phyſ. tex. 30. & D. Th. quos ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur ratione deſumpta ex S. D. Omnis cauſa inquantum huiuſmodi eſt nobilior ſuo cauſato; ſed finis conſideratus in ratione cauſæ, eſt cauſa efficientis, ſeu huius, quod eſt efficientem cauſare, ergò; maior patet, & minor probatur; quia efficiens non eſt cauſa, niſi inquantum agit, ſed non agit niſi propter finem, & motum ab ipſo; ergò efficiens à fine habet cauſare, & agere; atque adeo finis in ratione cauſę erit efficiente dignior.

Dico 2. Si hæc comparatio fiat inter cauſas extrinſecas, ex vna parte, nempè finem, & efficientem, & intrinſecas ex alia, putà formam, & materiam; cauſæ extrinſicæ ſunt perfectiores. Hæc eſt communis in ſcholis, & probatur; quia, illud ge-

nus

nus eſt nobilius, cuius ſuprema ſpecies eſt excellentior ſuprema ſpecie alterius; ſed ſupremum efficiens, & finis, nempè Deus, longè nobilior eſt quauis materiali, & formali cauſa; ergò genus cauſæ efficientis, & finalis ſuperat genus cauſæ materialis, & formalis.

Conf. Quia, modus cauſandi materiæ & formæ eſt incompletus, cùm cauſent per modum partis intrinſicè componentis, vndè ab intrinſeco imperfectionem inuoluit; ob quã rationem, nequit Deo competere immediatè per ſe ipſum; ſed modus cauſandi finis, & efficientis, non petit oriri ab ente incompleto, vt tali, & ideo cauſæ iſtæ non cauſant componendo, vnde hic cauſandi modus Deo conuenire poteſt; ergo erit melior cauſandi modus.

Arg. 1. contra 1. concl. Cauſa efficiens influit per realem, & naturalem influxum, & ideo ipſa eſt, quæ dat eſſe, finis autem per meta-

pho-

phoricam motionem, & ita finis non eſt, qui dat eſſe, ſed qui mouet efficiens, vt illud det; ergo modus cauſandi efficientis nobilior eſt modo cauſandi finis; vndè efficiens in ratione cauſæ ſuperabit finem; antecedens patet, & conſequentia probatur, quia, perfectio cauſæ ex perfectiori cauſandi modo deſumitur; ergò.

℞. Negando cònſequentiam; ad cuius prob. dico, quod licet modus mouendi producendo, & efficiendo, excedat aliquantulum, & ſecundùm quid, modum mouendi alliciendo, & finalizando; non tamen ſimpliciter. Cuius ratio eſt, quia ratio cauſæ, & perfectio ipſius, potius debet attendi ex modo cauſandi magis independenter, quàm ex alijs capitibus: licet autèm cauſa efficiens det eſſe immediatè, dat tamen illud mota à fine; econtra verò finis cauſat immotus, & ſic cauſat nobiliori modo.

Arg.

Arg. 2. contra eandem. Non minus pendet finis ab efficiente, quàm econtra; ergo non excedetur efficiens à fine in ratione cauſæ. Conſequentia patet; antecedens verò probatur, quia ſicut efficiens non cauſabit, niſi finis moueat, ita neq; mouebit finis, niſi efficiens agat; ergo.

℞. Negando conſequentiam; ſolùm enim conuincitur, non poſſe eſſe cauſalitatem finis, ſinè cauſalitate efficientis; & econtra; non verò, quod ſicut finis dat efficenti quod agat quatenus illum ad agendum mouet; ita efficiens det fini, quod finalizet.

Arg. 3. contra 2. concl. magis pẽdet naturale compoſitum à materia, & forma, quam ab efficiente, vel fine; ergo materia & forma erunt cauſæ nobiliores, conſequentia patet, quia cum cauſa ſit à qua pendet effectus; indè fiet, vt illa perfectior cauſa cenſeri debeat, à qua magis

effe-

effectus pendet: antecedens verò probatur; quia materia & forma, ſunt cauſæ intrinſicæ, ſicut efficiens & finis cauſæ extrinſicæ; ſed magis res pendet ab intrinſecis, quam ab extrinſecis; ergò.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico; tunc effectum magis pendere ab eo, quod eſt intrinſecum, quam ab extrinſeco, quando extrinſecum non cauſat prædictum effectum, & quicquid eſt intrinſecum in illo; finis autem, & efficiens ſunt cauſa tã totius rei, quàm ipſius materiæ, & formæ, quæ ſunt ipſi intrinſeca: maior enim dependentia attẽditur ex maiori influxu, & ex modo influendi magis independẽti; modus autem influendi in rem, & ſimul in intrinſeca rei magis eſt independens, & magis completus, ac proindè nobilior.

CON-

CONTROVERSIA XL.

Vtrum duæ cauſæ totales, & eiuſdē ordinis poſſint ſimul producere vnum, & eundem effectum?

NOTA, hic controuerti de cauſis totalibus, adæquatis, eiuſdem generis, & non ſubordinatis inter ſe. Dicuntur autem cauſę totales, quando habent totam, & ſufficientem virtutem, quaſi in actu primo. Dicuntur adæquatæ, quando in actu ſecundo; & non ſolum in actu primo ad totum effectum producendum ſe adęquant; ſi enim plures cauſæ de ſe quidem ſint ſufficientes ad totum effectum producendum, erunt quidem cauſæ totales in actu primo, ſed non adæquãtes ſe effectui in actu ſecundo. Dicuntur cauſæ eiuſdem generis, quia de cauſis diuerſi generis, nulla eſt dif-

diſſicultas. Dicuntur cauſæ non ſubordinatæ, ad excludendum cauſas ſubordinatas, quas certum eſt ad eundem effectum poſſe concurrere.

Dico 1. Idem effectus numero diuiſiuè continetur ſub duplici cauſa effectiua totali, vna creata, altera increata. Hæc eſt concors omnium doctorum ſenſus, & probatur; quia, conſtat per diuinam potentiã poſſe reproduci idẽ numero, quod deſierat, vt patet in reſurrectione hominum; ergo idem effectus numero, qui fit à cauſa creata, continetur adæquatè, & totaliter in increata.

Dico 2. Implicat contradictionem eundem effectum numero diuiſiuè contineri ſub duplici cauſa effectiua totali creata. Hæc ſtatuitur contra Scotum, Suar. & plures alios ex iunioribus ſocietatis; eſt tamen D. Th. quodl. 5. ar. 8. & ſæpius alibi, quem ſequuntur turmatim

Tho-

Thomiſtæ, & probatur. 1. Quia, vnaquæque actio creata limitatur ad ſuum terminum, & ad ſuum principium, à quo emanat, ita quod actio, quæ ſemel emanat ab vno agente; eadem non poteſt ab alio emanare; & actio quæ ſemel terminatur ad vnum terminum numero, non poteſt ad alium numero terminari, propter ſui limitationem; ergò implicat, quod idem numero effectus contineatur ſub duplici totali cauſa; probatur conſequentia, quia, vt idem effectus cõtineretur ſub duplici cauſa, deberet contineri actio vnius, & effectus eius ſub actione alterius, quia ratio numerica effectus dependet ab indiuiduali actione, à qua procedit: ſi autem alia diſtincta actione limitata procedit, hoc ipſo fit diuerſus effectus numero, quia vnaquæque actio limitata tranſit cùm ſuo effectu, & in hoc ſtat eius limitatio; ergò hoc ipſo, quod vna cauſa crea-

ta

ta diuerſa actione producit, quę ob ſui limitationem non continet totum, quod eſt in alia, non poteſt eundem numero effectum producere,

Probatur 2. aſſignando implicationem; tùm ex parte cauſæ in actu ſecundo ad eundem eſſectum, qui ſi ab alia produceretur, vtraque eſſet cauſa totalis in actu & non eſſet, cõtineret, & non contineret effectum, quia producendo totaliter, eſſet cauſa totalis, & relinquendo locum cauſalitati alterius cauſæ, non eſſet totalis: tùm ex parte operationis, quia eſſet duplex operatio, & non duplex; duplex quidem, quia à duplici principio totali emanaret, non duplex, quia terminaretur ad eundem effectum: tùm denique implicatio eſt ex parte effectus, quia per ſe dependeret, & non dependeret ab aliqua cauſa; dependeret, quia vtraque cauſa eſt æqualis in virtute producendi, & eandem habitudinem

nem habet ad effectum, vt ſupponimus; & ita, ſi vna eſt cauſa per ſe, etiam & alia; non dependeret per ſe, quia non habet per ſe connexionem cùm altera, ſiquidem etiam illa remota, æquè benè produceretur ab alio, quia totalis eſt; ergo.

Dico 3. Repugnat dari duas cauſas finales adæquatas, & vltimas reſpectu eiuſdem effectus finalizati. Hæc eſt communis in ſcholis, & probatur; quia, loquendo de vltimo fine ſimpliciter repugnat duos vltimos fines eandem operationem finalizare; ipſa enim ratio vltimi ſimpliciter, & adæquatè illud impedit; eſt namque finis vltimus, cui omnia ſubijciuntur; ergo non relinquitur aliquid, quod ſubiiciatur alteri, ſed hoc ipſo, quod proponitur alius finis vltimus, proponitur vt non ſubordinatus, nec alteri ſubiectus; ergo vt ſubtractus ab illo, & ſic non omnia ſubijciuntur illi,

quod

quod eſt rationem finis vltimi ei denegare.

Arg. 1. contra 2. concl. Poteſt idem numero effectus diuerſa actione diuina attingi v. g. creatione, tranſubſtantiatione, generatione; poteſt etiam attingi actione agentis creati, & increati, vt iam diximus; ergò non valet ratio probatiua concluſionis, quod ſi actio nō eſt eadem numero, neque effectus.

℞. Negando conſequentiam; diſcrimen eſt enim inter actionem diuinam, ex vna parte, & creatam, ex alia; quia actio diuina eſt illimitata, & infinita, & vna numero ex parte ipſius agentis ad omnes effectus: vndè cum eius numerica vnitas non dependeat ex vnitate effectus, poteſt & diuerſos effectus producere, & eundem diuerſis modis, vt creatione, reproductione, generatione: quod tamen non conuenit actioni creatæ, vt iam diximus.

Arg.2. contra eandem. Benè poteſt virtus inferior contineri eminētiori modo in cauſa vniuerſali creata, ergò etiam actio inferior poterit contineri in actione eminentiori cauſæ ſuperioris; ergò poterit eundem numero effectum producere, quem actio cauſæ inferioris; probatur hæc conſequentia, quia ex identitate actionis dependet identitas effectus, & ideo Deus poteſt efficere eundem numero effectum, quem creata cauſa, quia continet eminenter eandem actionem numero, quā cauſa creata; ergò.

℞ Negando conſequentiam; cauſæ enim vniuerſales creatæ, cum ſint limitatæ, non poſſunt continere in ſua eminentia totam virtutem & actionem cauſæ inferioris, tàm ſpecificè, quam indiuidualiter, eò quod non participetur à cauſa creata, quantumcumque ſuperiore tota ratio, tam ſpecifica, quam indiuidualis cauſæ inferioris, ſiuè quoad

vir-

virtutem, ſiuè quoad operationem; ratio enim indiuidualis ſumitur à materia cùm ordine ad circumſtantias, & accidentia, & hanc non causat creata cauſa, & ideo, ſi cauſa vniuerſalis creata operetur ſe ſola, eius operatio nequit attingere eundem numero effectum, quem cauſa inferior, quia eſt limitata, & identificata cum effectu.

Arg. 3. contra eandem. Plures ſacerdotes ſimul proferentes verba baptiſmi, poſſunt baptizare vnum numero hominem, & conſequenter vnum numero baptiſma conficere; ergò iam poterit vnus, & idem effectus eſſe à duplici cauſa effectiua totali; probatur conſequentia, quia tales baptizantes ſunt cauſæ totales baptiſmi, cùm neque vnus ſacerdos vnam partem baptizandi, & alius alteram baptizet, ſed vterque totum; ergo.

℞. Negando conſeqnentiam; ad cuius prob. nego antecedens; tales

enim ſolū ſunt cauſæ inſtrumenta-les; vndè nil refert, quòd inſtrumē-taliter ſimul concurrant; quia vni-untur in vnica virtute eiuſdem agē-tis principalis, nempè Dei, cui ſub-ordinantur.

Arg 4. contra eandem, & ſimul contra 3. concl. Vnus, & idem actus poteſt habere duplicem finē totalem; ergo vnus & idem effectus duplex agens; conſequentia patet, quia ſi finis totaliter mouens non excludit alium finem mouentem, non eſt, cur vnum agens vt tale, aliud excludat: antecedens verò probatur, quia poteſt quis deam-bulare gratia ſanitatis, & ſpecula-tionis, ſiue inuiſendi amicum, ita vt propter quemlibet horum finiū illud opus exerceatur, etiamſi alter deeſſet; ergò.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, quod tunc appetuntur illi plu res fines vt partiales, & integrantes vnū totalem; vndè ex vi illius vo-li-

litionis, qua hic, & nunc appetuntur, non ſequeretur actus deambulationis, ſi alter deeſſet: quod ſi nō obſtante, quod vnus poſtea deſit, adhuc ſequitur actus ille exterior non eſt ex vi volitionis præcedentis; ſed ex vi alterius de nouo aduenientis.

Arg. 5. contra 3. concl. Peccans mortalitèr conſtituit ſe vltimum finem ſimpliciter; ſed tamen non ſubijcit ſibi omnes alios fines; ergò benè ſtat, quod quis habeat vltimum finem, & tamen non ſubijciantur ei omnes alii fines. Maior, & conſequentia patent; minor autem probatur, quia ſibi non ſubijcit Deum, ſed eum à ſe ablegat; ergo.

℞. Negando minorem; ad prob. dico, per accidens eſſe, quod Deus phyſicè non ſubiiciatur, quia incapax eſt talis ſubiectionis, ſubiicitur tamen moraliter, & negatiuè; quia hoc quod eſt abijcere Deum, ne ſit vltimus finis operantis, eſt negati-

uê . vel inquam affectiuè , eum ſibi ſubiicere , id eſt, infra ſe ponere , & Deum contemnere .

CONTROVERSIA XXXXI.

Quænam ſit canſalitas cauſæ materialis?

NOTA 1. Cauſam materialem definiri à phyloſopho 2. phyſ. cap. 2. hoc modo . Cauſa materialis eſt, ex qua fit aliquid, cùm inſit. Quę definitio ſic explicatur, quod per illam diſtinguitur cauſa materialis à priuatione, ex qua etiam fit aliquid, ſed non tanquam ex eo, quod ineſt & permanet , ſed quod non manet, neque eſt , tranſit enim priuatio , & forma ſuccedit .

Nota 2. Ariſt. definiuiſſe materiam, per id, ex quo aliquid fit, non per id , in quo aliquid recipitur ; vt complecteretur omnia ad quæ ſe extendit materiæ cauſalitas, ex ma-

teria

teria enim ſit compoſitum, & ſit for ma, ſed compoſitum non recipitur, forma vero recipitur: vndè per ly fieri complectebatur formam, & cõpoſitum; per ly. recipi, ſolam formam, quæ tamen ex eo quod ſit vt quo, non vt quod, recipitur. licet autem aliqua forma ex materia nõ fiat, vt anima rationalis, ad præfatam tamen ſpectat definitionem, quia licet non fiat, nec dependeat in eſſe à materia, dependet tamen quoad ſtatum informandi, & communicandi ſe materiæ.

Nota 3. Conditiones materiæ ad cauſandum, ad tres reduci. Prima ex parte materiæ requiſita eſt exiſtentia, hæc enim requiritur reſpectu formæ ſubſtantialis, ad cauſandum paſſiuè, ſed non prærequiritur; in cauſa verò materiali accidentiũ, quæ eſt ſubiectum ſuſtentans, prærequiritur exiſtentia. Cùm enim materia prima recipiat formam dãtem eſſe, non oportet, quod ha-

beat exiſtentiam antecedenter ad cauſationẽ, ſed ſufficit, quod habeat illam concomitanter, & in termino ſuæ cauſationis; quia recipit illam per formam; ſubiectum verò ſuſtentans, quia non recipit eſſe ſimplicitèr ab accidentibus, ſed ſupponit, conſequenter præhabet eſſe, ante talem cauſationem materialem. Secunda conditio deſiderata in materia ad cauſandum materialitèr, eſt ordo, ſeu determinatio, quam habet ab aliis cauſis, ex quarum concurſu dependet in cauſando, ſicut patet, quod à cauſa efficiente, mediantibus diſpoſitionib. determinatur materia ad hanc, vel illam formam. Tertia conditio ſumitur in materia per ordinem ad effectum, & præter proportionem quæ requiritur inter materiam, & formam, requiritur etiam vt conditio indiſtantia, ſeu approximatio inter materiam, & formam, vt vniantur, & reſultet compoſitum. quæ

quidem indiſtantia non idem eſt, quod vnio quia anima ſeparata à corpore, poteſt fieri præſens illi, ſine hoc; quod illud informet.

Nota 4. Tres eſſe materiæ effe-ctus, circa quos verſatur, & quinq; rationes cauſatas in illis. Verſatur enim materia circa formam reci-piendo, compoſitum conſtituendo, generationem ab agente patiendo. Rationes autem cauſatæ ſunt. Primò, eſſe formæ ſi ſit dependens à materia, vel modus eſſendi informatiuè, ſi non ſit dependens. Secundo, cauſat limitationem, forma enim limitatur per ordinem ad materiam. Tertiò, cauſat incommunicabilitatem, quia eſt vltimum ſubiectum, vltra quod non tranſit forma. Quartò, cauſat indiuiduationem. Quintò, denique cauſat vnitatem, & conſtitutionem compoſiti, ſimul cum forma concurrendo.

Dico, quod cauſalitas materiæ

eſt concurſus paſſiuus, à quo forma dependet, ſiuè in eſſendo, ſiue in informando. Hæc ſtatuitur contra plures ex modernis etiam Thomiſtis, variè ſentientes: colligitur tamen ex Ariſt. 3. phyſ. tex. 19. & D. T. ibidem lec. 5. & probatur. Quia materia dicitur cauſa in actu primo, in quantum eſt potentia receptiua formæ, vt per formam actuata, compoſitum conſtituat, quod ex tali coniunctione materiæ & formæ reſultat, ſed potentia receptiua non poteſt aliter concurrere, quam ipſa potentialitate, vt paſſiuè ſe habente, quia potentialitas formalitèr opponitur actualitati, quæ vel actuãdo, vel agendo cauſat in actu ſecundo; ergo potentialitas cauſare debet paſſiuè ſe habendo; paſſio autem, à qua forma dependet, vt ſit in materia, eſt concurſus ſeu cauſalitas eius in actu ſecundo; ſed conſtat, quod paſſio eſt immutatio ipſius ſubiecti, pendens quidem ab agen-

agente, vt illata ex actione, ſed orta ex materia, & in materia, vt ex patiente, & recipiente; ergò ipſa eſt materiæ cauſalitas.

Arg. 1. Paſſio in fieri eſt idem cū motu, & actione, & in facto eſſe, eſt idem cùm forma ſeu effectu, vel eius vnione; ergò cauſalitas materiæ in facto eſſe ab vnione, & receptione formæ non diſtinguitur: antecedens patet, & conſequentia probatur, quia id, quod remanet ex paſſione in facto eſſe, non eſt aliud, quàm effectus productus, vt ſubiecto vnitus, ſeu receptus; ſed hæc receptio non niſi vnione ſit, & ipſa vnio non eſt effectus per modum termini cauſatus à materia, ſed tanquam modus; & medium vniendi, educitur à materia; ergo habet omnia requiſita, vt ſit cauſalitas materiæ in facto eſſe.

℞. Negando conſequentiam; ad cuius prob. dico, quod ſola vnio formæ in facto eſſe, non poteſt eſſe

materiæ cauſalitas, quia vnio ſecundùm ſe eſt relatio communis, & eiuſdem rationis, ſeu æquiparantiæ in materia, & forma, & ſic oportet aliquid addere præter vnionem, vt diſtinguatur à cauſalitate formæ, concurſum nempè paſſiuum iam explicatum.

Arg. 2. Materia cauſat per modum cauſæ intrinſicæ, eſt enim pars conſtitutiua compoſiti; vndè ipſi aſſignanda erit aliqua intrinſeca cauſalitas; ſed hæc non eſt paſſio, ſed vnio; ergò; maior patet, & minor probatur, quia paſſio eſt mutatio ab agente in materia, vnio verò intrat ipſam vnitatem compoſitam ex extremis; ergo.

℞ Diſtinguo maiorem; materia eſt cauſa intrinſeca reſpectu compoſiti, concedo maiorem; reſpectu formæ, negatur; materia enim eſt incluſa in compoſito, non tamen in forma, quam recipit: neque hinc exigitur diſtincta cauſalitas reſpectu for-

formæ, & reſpectu compoſiti, quia reſpectu compoſiti ſolùm eſt reſultantia quædam, non ex ſola cauſalitate materiæ, ſed ex concurſu vtrique cauſalitatis, nempè materiæ & formæ reſultans: negamus tamen minorem, putà, quod materiæ cauſa litas ſit vnio, & non paſſio.

Arg.3. Materia & forma cauſant mediante vnione ipſum compoſitũ; ergo etiã mediante eadem materia cauſabit formam, & ſic vnio erit cauſalitas materiæ; probatur conſequentia, quia eadem eſt cauſalitas materiæ erga compoſitum, & erga formam; ergò.

℞. Negando antecedens, ſi intelligatur de vnione præcisè ſumpta; ſic enim ſumpta nequit eſſe cauſalitas materię reſpectu compoſiti; tum quia communis eſt materiæ, & formæ, & ſic debet aliquid vltra aſſignari quo diſtinguatur cauſalitas materiæ à cauſalitate formæ: tùm, quia vnio non eſt ipſa cauſa-

litas

litas materiæ formaliter, ſed conſecutiuè, ſi ſumatur pro relatione vnitorum, vel ſi ſumatur pro ipſa actione & paſſione ad vnionem requiſita, ſic paſſio, vt importat paſſiuum concurſum, erit materiæ cauſalitas.

CONTROVERSIA XXXXII.

Quid ſit cauſalitas formæ.

NOTA 1. Quod forma ex oppoſito modo ſe habet ad materiam; vndè ſicut materia eſt potentia receptiua formæ, quæ potentialitas non eſt ſuperaddita entitati materiæ; ita forma eſt actus, qui dat eſſe rei, ſiue ſubſtantiale, ſiue accidentale, quæ quidem actualitas nō eſt quid ſuperadditum entitati formæ, ſicut nec potentialitas materię. Vnde ratio cauſandi in forma eſt ipſa actualitas, quatenùs eſt perfectiua quidditatis.

Nota 2. Has conditiones requiri

in

in forma ad cauſandum. Primo requiritur exiſtentia in forma, ad cauſandum in ſuo genere, & ordine, ſcilicet, vt ſit exiſtens per modum principij quo, non vt quod: ſufficit enim quod forma ad informandum concomitanter, & in re habeat exiſtentiam, non autem quod antecedenter. Secūdò requiritur approximatio, ſeu indiſtantia materiæ erga formam informantem, quia cùm debeat eſſe intima illi, non poteſt informare rem diſtantem. Tertiò denique requiritur proportio materiæ ad informandum, quia materia improportionata, vel non determinata nō recipit effectum formalem formæ.

Nota 3. Quod effectus primarius formæ, nil aliud eſt, quàm ipſamet forma vt communicata; effectus verò ſecundarius eſt expulſio alterius formæ; forma enim cauſat aliquid in materia, ipſam actuando, & aliquid in compoſito, illud conſtituendo:

do: circa generationem autem nil cauſat ſicut materia, quia forma cõſequitur generationem, vt terminus ipſius. Ad hoc autem vt aliquis effectus alicui cauſæ tribuatur, non eſt neceſſe. vt totum, & totaliter attingat illum: homo enim dicitur producere hominem, licet formam, aut materiam non efficiat; cùm ambæ à ſolo Deo fuerint productæ; ſed quia ſaltem attingit earum vnionem; & ſimiliter totus effectus attribui ſolet cauſæ finali, quæ tamen ſolùm in proprio genere illum cauſat, nil attingendo eorum, quæ ſunt in eo, per veram efficientiam.

Dico, cauſalitatem formæ, eſſe actualem cõmunicationem ipſius, quæ non eſt aliud, quàm vnio. Hæc eſt communis in ſcholis[1], & probatur; quia forma cauſat per actualitatem, cùm ſecundùm ſe ſit determinata ad actuandum, & ſe ipſa immediatè actuat, quando recipitur, & coniungitur materiæ, neque in-

diget

diget noua actualitate ſuperaddita, vt materiã reddat actuatam, & cõpoſitum conſtituat, vt iam diximus; ergò ipſius cauſalitas nil aliud erit quàm præfata actualis communicatio, & vnio.

Arg. 1. Vnio educitur de potentia materię, non enim fit per ſe, ergò non eſt cauſalitas formæ, ſed effectus eius.

℞. Negando conſequentiam; licet enim vnio educatur à materia, vt quid medium intet materiam & formã; quia tamen educitur vt modus cauſandi ſimul cùm ipſa forma, non vt res, ideo non eſt aliquid purè cauſatum, ſed ratio cauſandi.

Arg. 2. Forma per vnionem pendet à materia; ergò per ipſam magis eſt formalitèr cauſata, quã cauſans; antecedens patet, & conſequẽtia probatur, quia in quantum cauſans non dependet, & in quantum vnita dependet; ſed impiicat quod idem formaliter ſit ratio qua ſic

cau-

cauſans, & cauſatum; ergo

℞. Diſtinguo antecedẽs; quatenùs vnio eſt perfectiua, & tenet ſe ex parte formę, nego antecedens; quatenus eſt receptiua, & ſe tenet ex parte materiæ, cõceditur; prout autem ſe tenet ex parte formæ, modo dicto, cauſalitas eſt ipſius; vndè negamus conſequentiam.

Arg. 3. Compoſitum eſt effectus formæ, & pariter ipſa materia habet eſſe à forma; ergò reſpectu illorum; cùm ſint diſtincti effectus, indiget aliqua cauſalitate media ſuperaddita, præter vnionem.

℞. Negando conſequentiam; effectus enim proprius, & immediatus formæ, eſt ipſa forma communicata, quæ eſt effectus formalis, & quia hic reddit actuatam materiam, & ſimul cùm ipſa compoſitum conſtitutum, dicitur materia & compoſitum effectus formæ, quæ tamen non requirunt diſtinctam cauſalitatem, quia ſub eodem effectu formali

at-

attingũtur, qui quidem effectus formalis à forma non diſtinguitur, neque diſtinctam petit cauſalitatem.

CONTROVERSIA XXXXIII.

Ad quod genus cauſæ reducatur exemplar?

NOTA 1. Ex D. Auguſt. de Ciuit. c. 25. Ideam hoc modo rectè definiri. Idea eſt forma, quam aliquis imitatur ex intentione agẽtis, determinantis ſibi finem. In qua definitione forma ponitur loco generis, quæ communis eſt formæ intrinſicæ, & extrinſicæ; forma enim poteſt habere plura munera; cùm ſit id, quo aliquid conſtituitur, & quo aliquid efficit, & id vndè aliquid ſumit participationem, determinatur tamen per ſequentes particulas, in qua acceptione hic forma ſumitur: Per illam ergò, quam aliquid imitatur; excluduntur formæ,

mæ, quas aliæ non imitantur, ſicut forma hominis non eſt idæa ignis, quia forma ignis illam non imitatur. Per vltimam particulam, ab agente ex intentione finis, excluditur forma naturaliter operans, vel fortuitò, vt cùm ignis generat ignẽ, forma ignis non eſt idæa.

Nota 2. Hic vt certum à nobis ſupponi, idæam, vel exemplar ad aliquod ex quatuor generibus cauſarum pertinere. Cùm enim agens intellectuale ex propria natura non ſit determinatum ad determinatam formam tribuendam effectui; quia agit per intellectum, & voluntatem, quæ non ſunt determinata ad vnũ, ſicut agens naturale; vndè oportet, quod ſuo proprio, & intellectuali modo determinetur, per ipſam autem artem, ſiue ſcientiam præciſè non determinatur, quia ars, ſeu ſcientia eſt principium oppoſitorũ, cùm oppoſita ad eãdem ſcientiam, & artem ſpectent: & ſic præter ar-

tem,

tem, aliquid aliud ponendum eſt in agente per intellectum, per quod determinetur: vndè cùm hoc quod additur ſit exemplar faciendorum, conſequens eſt, quod ab ipſo proueniat ſpecies, & determinatio rei faciendæ, ac proindè ſit vera cauſa. Quarè ſolùm controuertitur, ad quod genus cauſæ exemplar ſpectet.

Dico 1. Cauſalitatem ideæ reduci poſſe ad efficientem. Hæc eſt D. Th quodl. 7. ar. 3. quem ſequuntur omnes philoſophi, & probatur; quia, idea, & ars ſimul concurrunt ad artificiatum, & idea ſe habet vt forma practica, ergò vt operatiua, & efficiens per artem; antecedens patet, quia ex D.S. loco cit. Artifex cognoſcit artificiatum per eam formam, per quam ipſum facit: conſequentia verò probatur; quia ſicut agens naturale operatur per ſuam formam, cui aſſimilat effectum, & illa forma eſt ratio operandi, quia eſt

eſt ratio aſſimilandi, ita agens artificiale ratione formæ idealis aſſimilat ſibi effectum; ergò ratione illius operabitur efficienter directiuè, licet non efficienter executiuè.

Dico 2. Ideæ, ſiue exemplari competit etiam cauſalitas cauſæ finalis. Hæc eſt D. Th. q. 3 de ver. ar. 1 & 3. cont. gen. c. 19. quem ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur; quia, bonitas & perfectio exemplati tunc eſt completa, quando perfectam complectitur exemplaris ſimilitudinem; & deindè exemplar, & eius bonitas, vt apprehenſa ab agẽte per intellectum, mouet ipſius appetitum ad efficiendam ipſam imitationem, ſiuè ſimilitudinem exẽplati ad exemplar; ergo exempar ſiue idea exercet etiam cauſalitatem finalem.

Dico 3. Cauſalitas ideæ ſpecialitèr & propriè reduci debet ad formalem; quatenus eſt forma extrinſeca formans, ſed non informans.

Hęc

Hæc eſt Ariſt. 5. metaph. tex.2. quē ſequitur D. Th. ibidem cum omnibus diſcipulis, & probatur. Quia forma intrinſeca non eſt aliud, quã quædam forma participata ab idea, ad cuius ſimilitudinem fit, ſicut in artificialibus fōrma artefacti, deriuatur à forma artificis, & per illam regulatur eius propria ratio; in naturalibus autem formæ naturales regulantur, & participantur à diuinis ideis; ergo idea habet rationem formæ extrinſicæ ſpecificãtis, & originantis formã participatã, quæ informat ſubiectum intrinſicè; ergò in eadem linea cauſandi, qua forma intrinſeca cauſat, debet etiàm idea extrinſicè cauſare, per modum cauſę formalis extrinſicæ.

Arg. 1, contra 1. concl. Idea non poteſt efficienter cauſare, niſi modo metaphorico; ergò ipſius cauſalitas non poteſt propriè reduci ad efficientem: conſequentia patet, & antecedens probatur, quia idea tan-

tantùm operatur per imitationem, quę non eſt influxus phyſicus, ſed cognitus, & media excitatione factus; ſed hoc ad cauſam moralem, non ad phyſicam ſpectat; ergo.

℞. Negando antecedens; ad cuius prob. dico, ideam cauſare, non vt cognitam præcisè, ſed vt obiectũ cognitum practicè, quod per artem, & imperium efficientèr mouet: vndè hæc efficientia non magis metaphorica eſt quàm quæcunque efficientia voluntatis, & mediante motione voluntatis efficiẽtia artis practicæ in intellectu.

Arg. 2. contra 2. concl. Idea non mouet ratione bonitatis, neq; habet apprehenſionem vt conditionẽ, ſicut requiritur ad rationem finis; ergo ipſius cauſalitas non poteſt ad finalem reduci.

℞. Negando conſequentiam; idea enim non eſt finis, vt aſſequibilis, ſed vt imitabilis; & ideò non oportet quod habeat apprehenſionem,

nem, tanquàm conditionem tãtùm, ſicut finis, qui in re eſt aſſequibilis; & ſic reductiuè pertinet ad cauſam finalem.

Arg. 3. contra 3. concl. Forma eſt intrinſeca rei, cuius eſt forma, vt patere videtur in omnib. formis; ſed exemplar eſt quid extrinſecum reſpectu effectus eo medio producti; ergò cauſalitas exemplaris, ſiuè ideæ non pertinebit ad cauſam formalem; probatur minor, quia domus facta v.g. eſt extra intellectum, & exemplar intra illum; ergò.

℞. Diſtinguo maiorem; forma eſt intrinſeca rei, quia forma eſt præcisè, nego maiorem; quia intrinſeca eſt, conceditur; dare enim eſſe intrinſicè, non eſt proprium formæ intrinſicæ, quia forma eſt, ſed quia intrinſeca eſt; vndè nil mirum quod idea ſimpliciter ſit forma, licet non det eſſe intrinſicè.

CONTROVERSIA XXXXIV.

Quid, & quotuplex ſit cauſa efficiens.

NOTA 1. Dari cauſas efficientes, tàm per ſe notum eſſe, quàm dari effectus earundem; vndè hic non inquirimus, an detur vera efficientia, etiam in cauſis creatis, cùm conſtet tàm multos effectus earum dari. Aduertimus tamen dupliciter poſſe intelligi aliquid eſſe, id, vnde primò incipit motus. Primo, ordine intentionis, quo modo cauſa finalis eſt, quæ primò influit; quia ex eo agens agit, quia aliquid intendit, ac per conſequens, quia mouetur à fine. Secundò, ordine executionis, & ita ab efficiente primò incipit motus: licet enim quæuis cauſa ſit in ſuo genere id, vndè primò eſt motus, quia nec materia aliam materiam, nec forma aliam

præ-

præſupponit formam; ſi tamen collatio fiat inter ipſas cau;as, & earundem cauſalitates, cauſa efficiens, id erit, á quo abſolutè primo incipit motus ordine executionis, & ſecundùm eſſe exercitum.

Nota 2. Ex Ariſt. 3. phyſ. cap. 3. cauſam efficientem diuidi in causã per ſe, & per accidens. Cauſa per ſe illa eſt, à qua ſecundùm quod talis procedit effectus, vt ſtatuarius eſt cauſa per ſe ſtatuæ, quia ab illo vt tali, iſte procedit effectus. Cauſa verò per per accidens eſt, quæ coniungitur per accidens cauſę per ſe, vt v. g. Petrus eſt cauſa ſtatuæ; quia accidit quod Petrus ſit ſtatuarius. Dupliciter tamen poteſt contingere, aliquam cauſam eſſe per accidens. Primò ex parte ipſius cauſæ, vt patet exẽplo adducto. Secundo, ex parte effectus, quando nempè effectui per ſe alicuius cauſæ, per accidens aliquid aliud coniungitur, vt effodiens terram, dicitur cauſa

per accidens Inuentionis theſauri ; quia effoſsioni ipſi, quæ eſt effectus per ſe effoſſoris, coniungitur per accidens theſauri inuentio.

Nota 3. Cauſam per ſe diuidi, in principalem; & inſtrumentalem. Principalis eſt quæ propria virtute operatur; vt ignis producens ignem, Inſtrumentalis verò illa eſt, quæ operatur in virtute alterius, ſeu quæ eleuatur ad effectum, quem ipſa ſecundum ſe præſtare non poteſt. Inſtrumentum autem eſt duplex; coniunctum ſcilicet, & ſeparatum. Primum eſt, quod ex ſua natura coniunctum eſt cùm agente principali, vt manus in ſcribente. Separatum verò eſt, quod ab agente principali eſt diſiunctum, vt v. g. calamus ad ſcribendum.

Nota 4. Cauſam principalem plures habere diuiſiones: diuiditur enim in cauſam primam, & ſecundam; vniuerſalem, & particularem, eſſentialiter ſubordinatam, & acciden-

dentaliter ſubordinatam; totalem, & partialem;liberam, & neceſſariã; phyſicam,& moralem. Cauſa igitur prima illa eſt, à qua cæteræ cauſę pendent, illa verò à nulla pendet. Secunda eſt, quæ in ſua cauſalitate pendet à prima, Vniuerſalis eſt,quę plures, & diuerſos producit effectus, vt ſol; particularis verò (quæ ad aliquem determinatum effectum eſt deſtinata. Cauſa eſſentialiter ſubordinata illa eſt, quæ non poteſt operari, niſi dependenter ab actuali concurſu illius cauſæ, cùm qua per ſe nectitur, vt patet in cauſa ſecunda reſpectu primæ; cauſa accidentaliter ſubordinata eſt, quæ non indiget concurſu actuali alterius, vt pater & filius. Totalis cauſa eſt, quæ in ſuo ordine poteſt effectum producere; partialis verò, quæ per ſe non poteſt ſine auxilio cauſæ eiuſdem ordinis effectum producere. Cauſa libera eſt, quæ poſitis omnibus requiſitis ad

operandum poteſt operari, & non operari; neceſſaria eſt, quæ poſitis eiſdẽ requiſitis, non poteſt nõ operari. Cauſa phyſica eſt, quæ influit in effectum per verum, & realem influxum; moralis verò, quæ ſolùm influit per influxum metaphyſicum. Inſuper alia eſt cauſa vniuoca, & alia æquiuoca: vniuoca eſt, quæ attingit effectum eiuſdem ſpeciei cum ipſa, & æquiuoca, quæ producit effectum diuerſæ ſpeciei ab ipſa cauſa.

Nota 5. Plures ex iſtis diuiſionibus non conuenire ſpecialiter cauſę efficienti; nam cauſa per ſe, & per accidens; vniuerſalis & particularis; vniuoca, & æquiuoca; totalis & partialis; etiam in fine, & aliis cauſis inueniri poſſunt. Quarè D. Th 2. phyſ.lect.5. Omnis diuiſiones ſolius cauſæ efficientis reducit ad quatuor. Nempè ad perficientem, præparantem, adiuuantem, & conſiliantem. Perficiens eſt, quæ dat com-

plementum motui. Pręparans, quę aptat materiam ad vltimum complementum. Adiuuans, quæ ſolum operatur ad finem alterius. Conſilians, quæ dat agenti formam per quam agit.

Dico, cauſam efficientem hoc modo rectè definiri. Principium extrinſecum per ſe, à quo primò profluit motus. Hæc eſt communis in ſcholis, & probatur explicando definitionem. Igitur per ly. principium, conuenit cauſa efficiens cùm reliquis cauſis, & cùm priuatione; per ly. extrinſecum differt à materia & forma, & conuenit cùm priuatione, & fine. Per ly, per ſe, differt à priuatione; per ly, profluit, differt à fine, qui ſolùm intentione, & metaphoricè agit, non profluxu, & executione.

Arg. 1. Adducta definitio coincidit cùm definitione naturæ; ergò incongruè videtur tradi; probatur antecedens, quia natura dicitur pri-

mum principium motus, & quietis &c. Vbi ly, primum principium, applicatur non ſolùm efficienti, ſed etiam materiæ & formę; ergò.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, naturam dici primum principium motus, non abſolutè, ſed eius, in quo eſt, & ſic eſt primum principium intrinſecum: at verò cauſa efficiens eſt primum principium extrinſecum mutationis; vndè hæc definitio non coincidit cum definitione naturę.

Arg. 2. Cauſa finalis eſt ſimpliciter prima in cauſando; ergo malè definitur cauſa efficiens pręfato modo; conſequentia patet, & antecedens probatur, quia efficiens non cauſat, niſi vt mota à fine, ac proindè prius mouetur ab illo, quàm cauſet; ergò.

℞. Diſtinguo antecedens; in ordine intentionis, concedo antecedens; ordine executionis, negatur; ſic ergò primum genus cauſæ in exe-

executione eſt efficiens, quæ tamen ſupponit cauſam finalem, quæ eſt cauſa in intentione, vndè negamus conſequentiam.

Arg. 3. Cauſa ſecunda verè eſt cauſa efficiens; ſed tamen non eſt id, vndè primò incipit motus, etiã in genere cauſæ efficientis; ergo. maior patet, & minor probatur, quia ſecunda cauſa agit vt ſubordinata cauſę primę, & vt mota, & applicata ab ea ad agendum, vt dicemus infrà; ergò non incipit ab ea motus, etiam in genere cauſæ efficientis, ſed à prima ipſam applicante.

Conf. Quia ſaltem adducta definitio non conuenit inſtrumento; ergò; probatur antecedens, quia inſtrumentum non habet in ſe principium, vndè incipit motus, cùm non habeat in ſe virtutem ad effectum principalem, ſed à cauſa ſuperiori illam accipiat; ergò.

℞. Ad arg. Negando minorem;

ad prob. dico, quod etiam cauſa ſecūdà eſt primum principium motus in genere efficientis, ſed non in omni ordine efficientis; id eſt, ſi comparetur efficiens ad alia genera cauſarum, primum genus eſt efficiens, tamen intra ipſum efficiens dantur diuerſi ordines, & cauſa ſecunda non eſt primi ordinis, licet ſit primi generis.

Ad conf. Negatur antecedens; ad prob. dico, quod inſtrumentum eſt primum principium motus miniſterialiter, non principaliter; quod eſt, eſſe primum ſecundum quid, & reductiuè, quia ſic eſt cauſa.

Arg. 4. Allata definitio non conuenit omni cauſæ efficienti; ergo; probatur antecedens; quia non conuenit cauſæ creanti, quæ maximè eſt efficiens, ſed tamen non eſt principium mutationis, quia creatio non eſt mutatio, cùm careat ſubiecto, vt docet D. Th. 1. p. q. 45. a. 2. ergò.

Rℯ.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, quod Ariſt. poſuit nomen mutationis, quia tantùm loquebatur de efficiente ſupponente materiam; erat enim apud veteres creatio ex nihilo penitùs ignota, propter illud axioma. Ex nihilo, nihil fit. Si tamen extendatur definitio ad cauſam creantem, oportet extendere nomen mutationis ad mutationem metaphyſicam, quę ſaluatur in hoc præcisè, quod fiat tranſitus de non eſſe ad eſſe; phyſica autem mutatio eſt de non eſſe ad eſſe, in aliquo ſubiecto, & hæc mutatio negatur creationi, prima verò nequaquam, ſed aſſeritur à D. Thoma, loco proximè citato.

CONTROVERSIA XXXXV.

Vtrum virtus principalis, per quam cauſa efficiens aliam producit ſubſtantiam, ſit forma ſubſtantialis ipſius?

DICO, formam ſubſtantialem in productione ſubſtantiæ, eſſe radicale principium, & rationem agendi pręcipuam, & cauſam principalem, non verò accidentia. Hæc ſtatuitur contra Pereyram; eã tamen docet Ariſt 1. de gen. tex. 54. & 55. & 2. phyſ. cap. 7. D.Th 1. p. q. 77. ar. 1. ad 4. quos ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur. 1. Forma accidentalis non poteſt eſſe primum principium operandi, quia non eſt prima ratio, & principium eſſendi, ita enim ſe habet aliquid in operando, ſicut in eſſendo, operari enim ſequitur eſſe, ſed principium eſſendi vt quo, prin-

principale, eſt forma ſubſtantialis; ergo etiàm eſt principim principale vt quo operandi.

Probatur. 2. Quia accidentia ſunt ſimplicitèr imperfectiora quam ſubſtantia, vt ex ſe conſtat; ergò non poſſunt per modum principalis cauſæ illius productionem attingere; quod enim eſt imperfectius, nequit per modum principalis cauſæ attingere productionem perfectioris; ergò ſola ſubſtantialis forma erit prima & propria ratio agendi, probatur hæc conſequentia; quia præter formam ſubſtantialem, & accidentia, nil reſtat, quod ſit ratio agēdi, niſi materia prima, quæ totius actiuitatis eſt expers vt patet ex his, quæ ſupra docuimus; ergò.

Arg. 1. Calor ex vi ſua, & ex propria natura habet, quod ſit virtus ignis; ſed vt virtus ignis producit ignem, vt dicemus in ſequenti cõtrouerſia; ergo ex vi ſua, & virtute propria producit illum; minor, & con-

conſequentia patent, maior autem probatur; quia, hoc quod eſt eſſe virtutem ignis, conuenit illi eſsētialiter, nàm competit illi quatenus eſt calor, atque ita virtute propria; ergò.

℞. Negando maiorem; ad cuius prob. nego antecedens; calor enim nō eſt eſſentialitèr virtus ignis; quia ſi conſideretur quatenus eſt accidēs talis generis, & ſpeciei, non eſt virtus ignis; quia calor ſecundùm hāc rationem, non importat hoc, quod eſt dimanaſſe ab aliqua determinata forma, per modum virtutis eius; ſed ab omni forma, ſiue vitali, ſiue non vitali, ſiue corporis ſimplicis, ſiue mixti abſtrahit. Quatenus verò eſt forma ignis, petit vt profluat à forma ignis per modum virtutis eius, illique coniungatur, coniunctione ſiue formali, ſiue virtuali; ratione cuius coniunctionis, ille calor redditur vigoroſior, vt in virtute ignis, non propria, ignem producat;

cat; vndè negamus conſequentiam.

Arg. 2. Accidentia attingunt productionem ſubſtantiæ, vt dicemus in ſequenti controuerſia; ſed nullam ſuperadditam recipiunt virtutem, in ordine ad talem productionem, ergo virtute propria producunt illam, & per conſequens, vt cauſæ principales. Probatur minor, quia vel illa virtus ſuperaddita eſſet ſubſtantia, vel accidens; non primum, quia nequit ſubſtantia in accidenti recipi: neque ſecundum: quia ſi hæc virtus addita, eſt accidẽs, & ſine vlteriori additione virtutis ſubſtantialis poteſt attingere ſubſtantiam, iam ſaluatur, quod accidens produceret ſubſtantiam virtute propria; ergo.

℞. Negando conſequentiam; quia, ad hoc, vt aliquid operetur per modum cauſæ principalis, omnino deſideratur, quod non ope-

retur

retur vt virtus alterius in ordine, ad effectum nobiliorem ſe: vndè cũ calo hoc modo operetur; conſequens eſt, vt non ſit cauſa principalis ignis; & ita nil refert, quod ſemel habet, vt ſit virtus ignis, iam non indigeat aliquo alio realiter ſuperaddito ad attingendam illam productionem.

Arg. 3. Sæpè videtur, ignem generari, non ab alio igne, ſed à ſolo calore, ergo tunc calor virtute propria illam productionem attingit, & per conſequens eſt cauſa principalis; probatur antecedens, quia à calore ferri candentis, ſæpè gignitur ignis in ſtuppa; ſed tamen ferrum illud nõ eſt ignis, quia alias, quantũuis in aquam mergatur, non maneret ibi forma ferri, cuius oppoſitum experientia docet; ergo.

℞ Negando antecedens; ad prob. dico, ſemper in illo ferro eſſe aliquas partes poroſas ignitas; vnde nil mirum, quod ratione harum

par-

partium, & ignis ſic incluſi, poſſit comburere, & ignire ſtuppam; igne enim extincto, ibi apparent cineres, quod indicium eſt ignem præfuiſſe.

CONTROVERSIA XLVI.

Vtrum in cauſis creatis principium efficiendi vt quo ſit accidens?

NOTA, totam difficultatem ad hoc reduci, an ipſa ſubſtantialis forma, ſicut eſt principiū radicale, & primum operandi, ita ſit proximum, & immediatum; an verò requiratur aliquod accidens ſuperadditum, tanquam principiū proximum operandi reſpectu cuiuſcunque operationis etiam ſubſtantialis; de qua præcisè eſt difficultas, quomodo poſſit accidens attingere ſubſtantiam, tanquam virtus operatiua.

Dico 1. De facto ſubſtantia operatur

ratur medio accidente, tanquam principio proximo, & immediato. Hæc ſtatuitur contra Scot. Dur. Ocham, Tartar. Valleſ. Villapand. & alios cum ſchola Scoti; eam tamen docet D. Th. 1. p; q. 54. ar. 3. & ſæpius alibi, quem ſequuntur cateruatim Thomiſtæ, nemine dempto, & probatur experientia; quia videmus multa generari diſtantibus, vel abſentibus ſuis agentibus ſubſtantialibus, relicta aliqua virtute, ſeu diſpoſitione accidentali, vt patet, cum Sol generat aurum in terræ viſceribus, à qua tamen longè diſtat ſubſtantia ſolis, & ex ſemine deciſo ab animali generatur aliud animal, etiā mortuo, vel abſente illo, à quo deciſum eſt; ſed in his caſibus, non datur ſubſtantia, quæ immediatè operetur illum effectum; ergò ſubſtantia agit medio accidente; probatur minor: non datur ſubſtantia diſtans, vel abſens, quia hæc non eſt ibi, vbi eſt actio, & effectus: non ſub-

ſubſtantia illi propinquior, v.g. cùm generatur aurum à ſole, terra vel lapis, quæ illi magis appropinquāt, quia eſt omnino diſſimilis ipſi auro, & per accidens eſt, quod ibi bene produceret illud aurum, ſi per ſubſtantiam ipſam, quæ omnino diſſimilis eſt; debet illud producere; ergò illud producet per virtutem accidentalem ſuperadditam.

Dico 2. De poſſibili ſubſtantia creata non eſt capax, vt ſit immediatè principium operandi. Hæc ſtatuitur contra præfatos aduerſarios; eſt tamen omnium Thomiſtarum cum S.D. loc. cit. & probatur 1. ratione eiuſdem S.D. Quia operatio eſt actus ſecundus operantis, ſicut eſſe, ſeu exiſtentia eſt actus ſecundus eſſentiæ; ergò vbi operatio diſtinguitur ab eſſe, principium quoque operandi debet diſtingui à principio eſſendi: conſtat autem quod in rebus creatis operatio diſtinguitur ab eſſe, ſiquidem operatio

tio debet procedere à ſubſtãtia exiſtente; ſimiliter contingit operationes multiplicari, & variari, non variato eſſe; ergò in omni re creata principium proximum operandi, diſtinguitur à ſubſtantia, quæ eſt principium eſſendi. Primum antecedens conſtat, quia operatio cõparatur ad operantem, ſicut actus ſecundus, & vltimus ad primum; prima verò conſequentia probatur, quia omnis potentia diſtinguitur penes ordinem ad actum proprium, & per ſe ſpecificatiuum illius, quia actus eſt, qui diſtinguit; ergò cùm proprius, & per ſe actus operantis ſit operatio, & actus eſſentiæ ſit exiſtentia; proprium principium operandi erit diſtinctum à principio per ſe ipſius eſſe.

Probatur 2. Ratione deſumpta ex D. Th. 1. p. q. 77. ar. 1. Si forma ſubſtantialis eſt immediatum principium operationum, habens formam, ſemper haberet operationem

in

in actu, ſicut habens animam ſemper eſt viuens in actu; ſed habens formam, non ſemper eſt actu operans, aliquando enim quieſcit; ergò ipſa forma ſubſtantialis non eſt potentia operatiua; probatur prima ſequela, quia forma in quantum forma eſt actus non ordinatus ad alium actum, quia eſt actus vltimus generationis, ſed in quãtum actus, non eſt principium operans, alias eſſet operans actu, & non potentia, ergò ratione alicuius ſuperadditi, nempè accidentis, eſt operans.

Arg. 1. contra vtramque concl. Forma ſubſtantialis eſt immediatum principium eſſendi reſpectu totius cõpoſiti; ergo etiam erit immediatum principium operandi; antecedens patet ex his, quæ ſupra docuimus; & conſequentia probatur quia ad eſſe ſequitur operari, vt inquit Ariſt. ergò quod fuerit immediatum principium eſſendi, erit etiã immediatum principium, & ratio agendi.

℞.

℞. Negando conſequentiam; quia licet id, quod dat eſſe ſubſtantiale, det etiam operari radicalitèr, & principalitèr; operari ſequitur ad habens eſſe ſimplicitèr, tanquàm ad primum principium radicale, & præcipuum; non tamen eſt neceſſe; imò eſt impoſſibile, quod forma creata dans eſſe ſubſtãtiale, tribuat immediatè operari; quia ad hoc, vt vnum, & idem ſit ratio eſſendi ſubſtantialiter, & operandi immediatè, requiritur infinita virtus, & perfectio in genere entis.

Arg. 2. contra eaſdem. Si ſubſtantia indiget accidente ad operãdum, ſequitur quod ſit operans per accidẽs, & nõ per ſe; ſed hoc dici nequit; ergò; ſequela probatur, quia ſubſtantia ex accidenti eſt operatiua, & conſequenter per accidens, quod opponitur ei, quod eſt operatiuum per ſe, vnde magis erit operatiuum accidens, quàm ſubſtantia, quia per ſe, & non per aliud operatiuum

riuum eſt, & ſic neque ſubſtantia genita erit effectus per ſe ſubſtantiæ generantis, quod eſt omnino falſum; ergo.

℞. Diſtinguo maiorem; ſequitur quod ſit operans per accidens formaliter, & proximè, concedo maiorem; radicaliter, negatur; hoc enim habet per ſe, cùm conſtituatur in ratione radicalis operatiui per modum ſuppoſiti, per ſuam formam intrinſecam; in ratione autem operatiui proximi, vel etiam operantis actu per formam accidentalem.

℞. 2. Etiam diſtinguendo aliter eandem maiorem; eſt operans per accidens, hoc eſt, per aliud, concedo maiorem; per accidens, id eſt, contingenter, negatur; licet enim ſubſtantia dicatur operatiua per accidens, id eſt, per aliud, non tamen contingenter, & ſecundùm quid, quia potentiæ operatiuæ illi conueniunt per neceſſariam connexionē, ſicut propriæ paſſiones.

Arg.

Arg. 3. contra eaſdem. Subſtantia generãseſt nobilior ipſo accidẽte,& eſt id, in quo aſſimilatur genitũ generanti; ergò oportet,quod ſubſtãtia habeat aliquem influxum immediatè in ipſam ſubſtantiam genitam; antecedens patet,& conſequẽtia probatur,quia virtus accidentalis ſemper manet inferior ad attingendum ſubſtantiam,& aſſimilandũ illam ipſi generanti; ergò non poteſt eſſe tota ratio proximè, & immediatè generandi illam.

℞. Negando conſequentiam; ad prob. Diſtinguo antecedẽs;manet inferior ad attingendam ſubſtantiam, per modum principij radicalis, concedo antecedens; per modum principij immediati,& proximi, negatur. Subſtantia enim eſt principium radicale, & remotum; accidens vero inſtrumẽtale, & propinquum, quod poteſt eſſe imperfectius forma genita.

Contra hoc eſt dupliciter. 1. Quia

non repugnat aliquam ſubſtantiam ita perfectam eſſe, ſicut illud coniunctum ex ſubſtantia, & accidente, neque enim hoc infinitam perfectionem poſtulat; ergo non eſt, cur ſubſtantiæ creatæ non attribuatur operari immediatè per ſe ipſam; neque aliqua vrget ratio, cur ſuſtantijs de facto exiſtentibus, id non concedatur.

Secundò, quia calor de ſe eſt virtus ſufficiens ad producẽdum alium ſimilem calorem, vt cauſa principalis; ergò etiam forma ſubſtantialis ad producendam ſimilem formã; antecedens de ſe patet, & patebit infra; conſequentia verò probatur, quia forma ſubſtantialis non eſt minus proportionata, nec minus actiua, & in actu ad productionem alterius ſubſtantialis formæ, quam forma accidentalis reſpectu ſimilis formæ; ergo.

℞. Ad primam impugnationem; negando conſequentiam; deficit

N enim

enim in multis; v.g. oculus cum ſpecie poteſt videre colorem; intellectus cum lumine gloriæ videre Deũ, & coniunctum ex iſtis non eſt infinitæ perfectionis. Ex quo tamen non ſequitur, quod poſſit dari aliquis oculus ita perfectus, qui ſine ſpecie videat; aut intellectus, qui ſine lumine gloriæ ſit beatus. Similiter ergò non poterit ſubſtantia ſine accidenti operari, licet coniunctum ex vtroque nõ ſit infinitæ virtutis. Limitatio enim creaturæ hoc petit, quod eius operatio ſit illi accidentalis, & conſequenter quod etiam potentia proxima elicitiua illius ſit accidentalis, quia debet ab operatione ſpecificari.

Ad ſecundam replicam; negatur conſequentia; ad cuius prob. dico, calorem quidem eſſe virtutem proportionatam, vt immediatè alium calorem producat virtute propria, non tamen propter perfectionem in eſſendo, aut cauſando; ſed quia

ex

ex natura ſua eſt immediata ratio agendi, & immediatè ſpecificabilis ab operatione accidentali, & eius effectu, quod ſubſtantiæ non conuenit, niſi radicaliter, & mediatè, vt iàm diximus; & ſic in ente limitato, maior eſt dignitas non immediatè exequi, & operari, ſed tanquàm primum, & mediatum, ſeu radicale principium.

CONTROVERSIA XXXXVII.

Vtrum accidens indigeat peculiari influxu ſubſtantiæ ad operandum?

NOTA, benè poſſe aliquam cauſam principalem talis eſſe naturæ, vt nequeat immediatè attingere aliquem effectum, id eſt, ſine medijs inſtrumentis; ſicut de facto ſubſtantia nequit ſine medijs accidentibus, tanquàm inſtrumentis producere aliam ſubſtantiam,

cùm non ſit immediatè, & ſolitariè, ſed tantùm ſocialitèr cooperatiua. Dubitari tamen poteſt, an ſemel his medijs accidentibus, tanquàm inſtrumentis operando, habeat aliquem proprium influxum, immediatè ſeu proximè ab ea prodeuntem, quo fulciat, & corroboret influxum accidentium, in ordine ad ſubſtantialem effectum, quem ex ſe attingere nequeunt: an verò ſolum influat per ilũſmet influxum, quem ſuæ virtutes exhibent, abſq; eo, quod ipſa aliquem alium immediatè, & proximè præſtet.

Djco, ſubſtantiam neque ſolam, neque medijs accidentibus, & vnà cum illis poſſe habere aliquem influxum, ſeu propriam actionem, quæ ab ea immediatè exeat, & qua influxus accidentium in ordine ad productionem formæ ſubſtantialis corfortetur. Hæc ſtatuitur contra Suar. Conimb. & alios ex recentioribus ſocietatis; eam tamen docet

D.

D. Th. in 1.d 3.q.4. ar 2. quem ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur. Quia ille influxus emanans à forma ſubſtantiali in accidentalem, non poteſt eſſe, niſi per modum tranſeuntis, ſcilicet, quamdiu actu operatur, quando enim non operatur per illam virtutem, non influit actu ſubſtantia, quia non operatur actu, quod ſi permanenter ſubſtantia influit in ipſum accidens; ergo quando actu operatur, non indiget alio nouo influxu, vt per talem virtutem operetur, & ſic ſufficiet illa perpetua coniunctio accidentis ad ſubſtantiam, vt ſine nouo operetur influxu. Si autem eſt motio actualis, & tranſiens, non poteſt eſſe aliqua ſubſtantia, quia ſic oporteret, quod procederet, per aliquam actionem, & ſic non poſſet illa ſubſtantia, quæ dicitur motio; actuare ipſam virtutem accidentalem, quia alias ab ipſa ſubſtantia agente immediatè poſſet etiam actuari, ſine medio

illo influxu. Si autem iſte influxus ſit accidentalis, tale accidens per modum actualis influxus eandem improportionem habebit ad producendam ſubſtantiam, quam ipſa virtus permanens accidentalis, & influxus eius, & iterum iſte influxus, ſeu actio, non poteſt eſſe immediatè à ſubſtantia, niſi per virtutem ſuperadditam, ſicut alia quæcunque operatio, vt iam diximus; ergo.

Arg. 1. Virtus accidentalis ſola, remoto omni influxu ſubſtantiæ, non continet in ſe totum effectum producendum, quia eſt ſubſtantia; ergò ſi ſubſtantia non habet alium influxum præter ipſum influxum virtutis accidentalis, totum quod fit in ſubſtantia, fit in ſola virtute accidentis: probatur antecedens, quia alioquin ſolum accidens eſſet totale, & integrum principium producendi ſubſtantiam; ergò.

Reſp. Diſtinguo antecedens; non

tinet in ſe talem effectum, per modum virtutis proximæ, & immediatę, nego antecedens; per modum virtutis radicalis, & mediatæ, conceditur; virtus enim accidentalis eſt tota virtus producendi proxima, & immediata, dependens tamen à radicali, & mediata, quæ non habet influxum actualem in ipſam virtutem, ſed ſolùm radicalem; alioqui reſpectu talis influxus, non ſolum eſſet radicale principium, ſed etiàm proximum.

Arg. 2. Generatio eſt actio diſtincta ab alteratione; ergò non procedit ignis à ſolo calore, qui producebatur toto tempore antecedenti inſtans generationis, ſed actio elicitur in illo inſtanti, quo generatio eſt; ergò ab alio principio, nempè à ſubſtantia, accidens enim, & quicquid accidenti prouenjt à ſubſtantia, inferius eſt ad producendam ſubſtantiam.

Conſ. Quia ſi actio ſolum pro-

cedit formali concurſu ab accidente, ſolum formaliter, & actu pendebit ab illo, & non à ſubſtantia; ergo ſubſtantia erit actualiter in otio, quia actu non pendet operatio ab illa, quod tamen non videtur dicendum.

℞. Ad arg. Negando ſecundam conſequentiam; generatio enim nō procedit à diſtinctis principijs, ſed à ſubſtantia medijs accidentib. quia iſtæ actiones ordinatè ſe habent, & ita ex eiſdem principijs procedunt, ſed alteratio procedit à calore v.g. vt à principio ſibi adæquato, generatio verò vt à principio ſibi deſeruiente, ex ſubordinatione ad ſubſtantiam, ex qua habet, quod ſit virtus propria ſubſtantiæ in agendo, licet ſit inferior in eſſendo.

Ad conf. Diſtinguo antecedens; pendebit ab accidente immediatè, concedo antecedens; radicalitèr & mediatè, negatur; operatio enim actu dependet à ſubſtantia, mediatè

tamen

tamen, id eſt, mediante virtute accidentali; non tamen oportet, quod dependeat immediatè actualiter, ſed radicaliter: neque hoc eſt ſubſtantiam eſſe in otio, ſed verè operari, vt principium quod, non vt quo; operatur enim per ſuas potentias, & virtutes, non ſine illis, neque influendo actu ante concurſum illarum; vndè negamus conſequentiam.

CONTROVERSIA XXXXVIII.

Vtrum vnum accidens reſpectu alterius ſibi ſimilis, poſſit eſſe cauſa principalis?

DICO, accidens ad productionem alterius accidentis ſibi ſimilis, ſecundum ſuam ſpeciem conſiderati, concurrere per modum virtutis, & rationis agendi principalis. Hæc ſtatuitur contra Conimb. Fonſ. & alios ex modernis; eſt tamen

men D.Th.3.p.q.62.ar.1. quem ſequuntur omnes diſcipuli, & etiam plures exterorum, & probatur. Quia, cauſa inſtrumentalis eleuatur ad producendum effectum perfectiorem ſe, ſiuè excedentem eius virtutem; quia cùm agat vt cauſa deficiens, & non accedens ad ordinem cauſarum agentium virtute propria, ſemper influit in ordine ad effectum excedentem talem virtutem; ſed calor, v.g. vt ſex, in productione alterius caloris vt ſex, non operatur vt eleuatus, in ordine ad effectum excedentem propriam virtutem; quia vterque eſt eiuſdem ſpeciei, & calor productus non excedit intenſionem producentis, vt ſupponimus; ac proindè neque virtutem eius; ergò non influit per modum inſtrumentalis cauſæ.

Conſ. Quia, illa virtus cui maximè aſſimilatur effectus, nequit inſtrumentalitèr concurrere, vt fatentur omnes cùm D. Th. quia agens inten-

dit aſſimilare ſibi paſſum in aliqua ratione principali agēdi; ac proindè neque effectus excedet illam, quoad modum operandi; ſed cùm calor producit calorem, tunc calor productus maximè aſſimilatur calori producenti, vt patet; ergò.

Arg. 1. Impoſſibile eſt, quod reſpectu vnius, & eiuſdem effectus detur duplex cauſa totalis, eiuſdem ordinis, & principalis, vt ſupra docuimus; ſed in productione caloris, ſubſtantia ignis eſt cauſa totalis, & in ordine cauſarum particularium, principalis; ergo repugnat, quod calor, qui ſolùm vt cauſa particularis influit, concurrat per modum cauſæ principalis.

℞. Diſtinguendo minorem; eſt cauſa principalis radicalis, concedo minorem; principalis proxima, negatur; & negamus pariter conſequentiam; quia cauſa, & eius virtus agendi proxima, non cenſentur duę cauſæ, ſed vna, & ad eundem ordi-

nem pertinens: vndè licet ignis habeat concurrere ad calefaciendum principaliter radicaliter per formā ignis, & principaliter proximè per calorem, nihilominus cenſetur vna & eadem cauſa, vt per vtrumque conſtitutus.

Arg. 2. Calor calefacit, vt virtus ignis; ergò vt cauſa inſtrumentalis; antecedens patet; quia totum eſſe accidentis, eſt eſſe entis, id, eſt ſubſtantiæ, ens; vndè totum eſſe illius vt operatiui, & vt habet virtutem ad agendum, eſt eſſe virtutem ſubſtantiæ; atque adeo calefacit, vt inſtrumentum ignis; conſequentia verò probatur, quia, quod operatur in virtute alterius, accidens eſt; ergo.

℞. Negando conſequentiam; ad prob. dico, quod ad rationem formæ inſtrumentariæ, non ſufficit operari vt virtus alterius, vtcunq; ſed vt virtus alterius in ordine ad effectum excedentem talem virtutem;

tem; quod non habetur in præſenti, vt ſupponimus.

CONTROVERSIA IL.

Vtrum paſſiones dimanent ab eſſentia per veram actionem?

NOTA, hic à nobis ſupponi, paſſiones, ſeu proprietates produci à generante per veram actionem; cùm enim naturalitèr, & neceſſariò ſubſtantiam genitam cõſequantur; indè fit, vt etiam ad generantem ſpectet vera illarum productio, iuxta illud. Qui dat formã, dat etiam conſequẽtia ad formam. Controuertimus tamen; an talis emanatio proprietatum ab eſſentia ſit vera, & propria actio; ac per cõſequens dimanent ab illa per veram actionem mediam diſtinctam realiter ab actione generantis, per quam eſſentia producitur.

Dico, paſſiones non dimanare ab

ab eſſentia, per aliquam actionem mediam, & conſequenter naturalem emanationem, ſeu reſultantiã, per quam ab eſſentia procedunt, nõ eſſe veram diſtinctam actionem, ab actione, qua generans eſſentiam producit. Hæc ſtatuitur contra Suar. Ruuium, & plures alios ex nonioribus ſocietatis; eam tamen docet D. Th. 1. p. q. 77. ar 6 ad 2. quem ſequitur Torrens Thomiſtarum, & plures etiam ex neotericis, vt Fonſ. Tolet. Conimb. & alij, & probatur. 1. Quia, ponere nouam actionem diſtinctam à generatione pro emanatione paſſionum, ſuperfluum videtur; ergò non debet admitti; conſequentia patet, & antecedens probatur, quia eadem actio quæ dat formam, dat conſequentia ad formam; vndè actio generantis non ſiſtit in nuda ſubſtantia, ſed eam producit accidentibus ornatam, à quibus dependet ſubſtantia vt exiſtat, & operetur; ergo debet illi tri-

buere

buere illa, ſine quibus, neque exiſtit, neque operatur, qualia ſunt propria accidentia.

Probatur 2. Si reſultantia paſſionum eſſet vera actio, nõ poteſt ſubſtantia non comparari reſpectu illius, vt principium immediatè operatiuum, ſaltèm reſpectu reſultãtię, qua prima paſſio emanat; quia, cùm illa ſit prima, non poteſt ſubſtantia reſpectu illius operari mediante aliqua accidentali potentia; ergò cum ſubſtantia non poſſit eſſe immediatè operatiua, vt ſupra docuimus; indè fit, vt talis reſultantia nequeat eſſe vera actio: ſed dimanante prima paſſione per naturalem reſultãtiam abſque media actione, cæteræ paſſiones ſic dimanare debẽt; ergò illarum emanatio nullatenus erit actio.

Arg. 1. Non eſt aſſignabile, quid deſit emanationi paſſionum ab eſſentia, vt ſit vera efficientia, & actio diſtincta ab actione qua producitur

tur eſſentia; ergo; probatur antece-dens; quia eſt verus effluxus, & ori-ginatio vnius ab alio, cum vera de-pendentia; ergò.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, quod licet talis emanatio, & effluxus ſit vera actio reſpectu gene-rantis; reſpectu tamen eſſentiæ à qua dimanat, actio non eſt, quia eſſentia nō eſt primum principium, vndè incipit motus, cùm non ab ipſa incipiat, ſed à generante.

Arg. 2. Sequeretur, quod paſſio-nes non poſſent ſeparari ab eſſen-tia, etiam diuinitus, neque earum reſultātia impediri; ſed hoc omninò falſum, cum quantitas, quæ eſt ma-terialis ſubſtantiæ paſſio, in ſacra-mento euchariſtico à ſubiecto ſepa-retur; ergo. ſequela probatur, quia ideò actio nequit ſeparari ab agen-te, quia ſe ipſa immediatè ab illo fluit; vndè, vel non debet in rerum natura inueniri, vel debet ab eo ſem per fluere; ergo idem dicendum in caſu noſtro. ℞.

℞. Negando ſequelam; ad prob. dico, diſparem eſſe rationem in caſu noſtro, quia conuinceretur intentum, ſi paſſiones non ſolum non reſultarent ab eſſentia per mediam aliquam actionem ipſius, vt reuera non reſultant, verùm etiam neque fierent à generante, media actione generatiua, tanquàm terminus ſecundariùs eius: vndè ea impedita quoad extenſionem ad effectum ſecundarium, nequeunt paſſiones dimanare; nam licet nequeat actio impediri, quin producat terminum primarium, benè tamen ne attingat ſecundarium. Sicut licet forma vnita, ſuo ſubiecto non poſſit non tribuere ſuum effectum formalem primarium, poteſt tamen impediri ne tribuat ſecundarium; tametſi paſſiones, quæ ſunt modi, nequeant à ſubiecto ſeparari, qualis eſt actio reſpectu agentis.

Arg. 3. Sequitur, quod paſſiones non pendeant ab eſſentia ſecundũ cau-

cauſalitatem phyſicam, ſed ſolum ſecūdum illationem logicam, nempè ſecundùm connexionem; ſed cōſequens falſum, quia aliàs non fluerent phyſicè, nec dependerent paſſiones ab eſſentia, ſed ipſa eſſentia eſſet in otio, & quiete, vtpotè nihil realiter cauſans; ergo; ſequela probatur, quia ſi paſſio phyſicè dependet, & cauſatur ab eſſentia, in quātum emanat ab illa, in aliquo genere cauſæ dependet; ſed non in alio, quam in genere cauſæ effectiuæ, licet enim paſſio in ſubſtantia recipiatur, receptio tamen non eſt emanatio; ergo.

℞. Negando ſequelam maioris; emanatio enim eſt vera, & phyſica cauſalitas, non tamen diſtincta ab ipſa generatione, quæ vt attingit ſubſtantiam, dicitur generatio, vt autem mediāte ipſa ſubſtantia progreditur ad paſſiones ratione debiti, & connexionis cùm illa, dicitur emanatio. Et ſic ſubſtantia eſt prin-

principium paſſionum, non vt primo eliciens illarum productionem, ſed vt medium, & ratio perferendi actionem ad illas, ita quod generatio in ipſa non ſiſtat, ſed ipſa mediante, vlterius ad paſſiones tranſeat, & quantum ad hoc, eſt principium vlterioris tranſitus: & ſic non eſt in otio, & quiete, ſed verè agit actione generantis, non elicita à ſe, ſed ad ſe terminata, & ratione ſui vlterius progrediente.

CONTROVERSIA L.

Quæ ſit cauſalitas efficientis.

NOTA 1 Communiter ab omnibus dici, actionem eſſe cauſalitatem agentis, tanquàm quoddam medium influẽdi in effectum; nam quod efficiens ſola ſua entitate non cauſet, nec effectus ſola ſua entitate procedat, colligitur ex differentia inter cauſam efficientem,

&

& formalem, quia in cauſa formali effectus non eſt aliud, quam ipſa cauſa, vt communicata, ſeu alteri vnita; vndè poſita applicatione, ſeu vnione, non indiget medio cauſante ſuum effectum. At verò efficiens habet effectum à ſe diſtinctū, quem tangit, quaſi terminum, qui tranſit de non eſſe; ad eſſe. Vndè indiget præter applicationem ad agendum aliquo ſuperaddito vltrà ſuam entitatem, quo dicatur iſta entitas à ſe emanare; ſola enim entitas cauſæ, nec eſt ipſa entitas effectus immutata, quia habet diſtinctū effectum à ſe, nec eſt ipſa actualis immutatio, quia hæc tranſit, & entitas permanet. Quia tamen in actione multa latent, & ab ea connotantur; inuenitur enim ex parte agentis emanatio; ex parte paſſi immutatiò; ex parte effectus ipſum fieri, ſeu motus; præterea inuenitur relatio ſeu ordo, & agentis ad terminum, & termini ad agens; inde

de examinandum reſtat, ſecundùm quam formalitatem actio dicatur cauſalitas agentis.

Nota 2. Quod actio dicit ordinẽ, ſeu connotationem ad effectum, ad paſſum, & ad agens. In effectu importat fieri, ſeu produci; in paſſo, motum ſeu paſſionem, in agente, actum ſecundum, id eſt, tranſitum de otio ad operationem. Actio autem, & agere ſeu efficere, ſe habent, quaſi concretum, & abſtractum; vndè differunt quantum ad ſignificandi modum. Actio enim ſignificat formam quandam, quæ ſuo modo, & vt quo, oritur ab agẽte in terminum; agere verò concernit ipſum agens, ſignificando actionem, quaſi coniunctam, habitam, ſeu exercitam per ipſum agens.

Dico, cauſalitatem efficientis nõ conſiſtere in ipa actione ſecundùm ſe, ſed potius in ipſo agere, ſeu exercitio talis actionis. Hæc ſtatuitur contra Scot, Fuente, Suar. Conimb.

& plures ex modernis variè ſentiẽtes; eſt tamen communis in ſchola Angelica, & probatur. 1 Quia cauſalitas cauſæ eſt id, quo vltimatè dicitur cauſa operari in actu ſecũdo; ergò non conſiſtit in ſola actione conſiderata, vt eſt forma, & quaſi in actu ſignato, ſed vt eſt exercitè agens, ſeu in ipſo exercere actionẽ; antecedens patet, & conſequentia probatur; quia in ipſo exercere actionem, eſt vltima ratio agendi; nàm ſi actio ſepararetur ab omni ſubiecto, non diceretur agens aliquid efficere per illam; ergò ſola actio niſi ſumatur exercitè, non dicit ipſam cauſalitatem agentis.

Probatur. 2. Illud eſt cauſalitas efficientis, qua poſita ſtatim intelligitur efficiens condiſtinctum in modo cauſandi actualitèr ab alijs cauſarum generibus; ſed hoc eſt ipſum agere, ſeu efficere, modo explicato; ergò. Maior patet, quia idem eſt principium conſtitutiuum,

&

& diſtinctiuum: minor verò probatur; quia imprimis diſtinguitur à materia, & forma; quia hæc formalitèr, illa materialitèr ad eſſe cõcurrit, neutra tamen agendo; à fine etiam differt, quia finis non eſt, qui rem efficit, ſed cuius gratia res efficitur; ergò in agere, ſeu efficere rem, conſiſtit cauſalitas agentis, ſeu efficientis.

Arg. 1. Id eſt agentis cauſalitas, quo proximè, per ſe, & intrinſicè attingit effectum, quia cauſalitas eſt quaſi via, & tendentia ad effectum; ſed actio eſt id, quo proximè agens attingit effectum; ergò ipſa eſt cauſalitas agentis.

℞. Diſtinguo minorem; actio præcisè & abſolutè ſumpta, nego minorem; actio exercita, & vt ſe tenet ex parte ipſius cauſæ, conceditur minor; ſic enim eſt formalis ratio cauſandi, vt iam diximus.

Arg. 2. Si aliquid præter actionem eſt agentis cauſalitas, vel id

eſt

eſt præuium ad actionem, vel ſubſequens, vel concomitans illam; ſed nil horum dici poteſt; ergò maior patet, & minor probatur. Non primum, quia ante actionem non poteſt poni cauſalitas, cùm ſaltèm actio ſit quid requiſitum ad illam. Non ſecundùm, quia quod ſubſequitur actionem, vel eſt effectus, vel aliquid poſterius illo, quod non poteſt eſſe cauſalitas, quæ eſt prior effectu. Non denique tertium, quia tunc per accidens ſe haberet ad actionem, & per conſequens ad cauſalitatem, quæ neceſſariò actionem exigit; ergò.

℞. Negando minorem; & dicendo, ipſam quidem actionem ad cauſalitatem pertinere, non tamen abſolutè, ſed vt quaſi habitam, ſeu exercitam per agens; vt ſic autem noſtro intelligendi modo poteſt dici eſſe ſubſequens actionem abſolutè ſumptam; non quidem tanquàm effectus, ad quem actio terminatur;

ſed

ſed ſecundùm quandam poſteriori-tatem rationis; nàm ſicut noſtro in-telligendi modo prius concipitur forma, quàm intelligatur coniungi per inhærentiam actualem ſubie-cto; ita etiàm prius intelligitur, actionem oriri ab agente, quam in-telligatur agens quaſi coniungi illi, habendo & exercendo illam: vndè completè non dicitur actu cauſans per ſolam actionem abſolutè ſum-ptam; ſed potius per quaſi habere, ſeu exercere ipſam actionem, ſeu coniungi illi, in quo formaliſſimè conſiſtit ratio cauſalitatis.

CONTROVERSIA LI.

Vtrum cauſa ſecunda neceſſaria in actu primo per ſuas virtutes a-ctiuas cōſtituta, poſſit propriam operationem elicere, abſq; ſimul-taneo concurſu cauſæ primæ.

NOTA, hic tantùm nos lo-qui, de cauſis neceſſarijs, &

 non

non qualitercunque, ſed in ordine ad ſuas operationes naturalis ordinis; quia de cauſis liberis, & operationibus ſupernaturalibus agere, præsẽs ſuperat inſtitutum. Concurſum autem ſimultaneum dicimus illum, quo Deus concomitanter cùm cauſis ſecundis operatur earum effectus. Qui quidem concurſus debet identificari cùm concurſu cauſa creatæ, quia tendunt ad eundem terminum, ſiquidem ipſemet effectus, qui eſt à concurſu cauſæ creatæ, dependet etiam à concurſu Dei, quia per ſuſpenſionem eius poteſt deſinere; vndè oportet, quod in eodem termino conueniant vterque concurſus, & hoc eſt identificari ratione eiuſdem termini, quem producunt.

Dico 1. Cauſas ſecundas indigere concurſu ſimultaneo cauſæ primæ in ordine ad ſuos effectus, præter ipſam dependentiam talis cauſæ in eſſendo à cauſa ſuperiori. Hæc ſtatuitur

tuitur contra Dur. & ſequaces; eſt tamen communis in philoſophorum, & theologorum ſcholis, & probatur. Quia, omne ens, quocunque modo ſit, à Deo participatum eſt, & deriuatum; ſed effectus ipſe, & actio, ſunt entia quædam creata; ergo ſunt participata à Deo; ergò actio noſtra, & effectus illius, etiam à Deo debet procedere; indiget ergo cauſa creata, in quocunque effectu concurſu Deo ſimultaneo.

Dico. 2. Nulla partialitas in concurſu Dei ſimultaneo ponenda eſt, ex parte effectus, ita quod aliquid correſpondeat cõcurſui Dei, & aliud actioni creaturæ. Hæc ſtatuitur cõtra Molin. & alios ex Iunioribus ſocietatis; eſt tamen concors Angelicæ ſcholæ ſenſus, & probatur. Quia, ſi vna pars effectus fieret à Deo, & alia pars à creatura, ita quod iſta ſecunda pars non eſſet à Deo, non omnis ratio entis creati eſſet à Deo,

vt patet; ſed hoc manifeſtè implicet; ergò.

Dico 3. Neque etiàm concurſus Dei ſimultaneus eſt partialis ex parte cauſæ; vel actionis. Hæc ſtatuitur contra Suar & ſequaces; eam tamen tenent omnes Thomiſtæ, & probatur; quia, cauſalitas diuina eſt cauſalitas cauſæ vniuerſaliſſimę, quæ attingit omnia, quæ ſunt in effectu, cùm omnia ex participatione illius ſint; ergò repugnat, quod ex parte cauſæ ille concurſus ſit partialis, quaſi neutra cauſalitas haberet totũ concursũ, ſed ex vtraq; aliquid integraretur; antecedens patet, & conſequentia probatur, quia aliàs in ipſa actione, & modo operandi Dei daretur aliqua limitatio, & dependentia, quatenùs illa actio Dei non poteſt de facto operari, niſi dependenter à concurſu alterius cauſæ; ſed hoc dici nequit; ergò.

Arg. 1. contra 1. concl. Plures ex cauſis ſecundis neceſſarijs, ſunt

cau-

cauſæ principales reſpectu ſuorum effectuum; ſed cauſa principalis eſt illa, quæ virtutæ propria, & ſine alterius ope, ſuum attingit effectum; ergò cauſæ ſecundæ neceſſariæ non indigebunt ope alterius cauſæ, etiã primæ, vel ipſius concurſu ſimultaneo ad ſuos effectus producendos.

℞. Diſtinguo minorem; cauſa principalis eſt illa, quæ ita operatur virtute propria, vt non indigeat concurſu cauſæ alterius ordinis, nego minorem; vt non dependeat ab alia cauſa particulari, & eiuſdem ordinis, concedo minorem; & nego conſequentiam; cauſa ergo principalis creata dependet à concurſu Dei ſimultaneo in agendo, qui alterius, & ſuperioris eſt ordinis.

Arg. 2. contra eandem. Nil implicat, quod aliqua creatura agat ſine concurſu Dei ſimultaneo; ergò; probatur antecedens, quia, communicauit Deus cauſis ſecundis virtutes operatiuas in actu primo, non

ſolum vt eſſent inſtrumenta, ſed cauſæ principales; ergo potuit communicare tàm perfectam virtutem, vt non indigerent concurſu Dei ſimultaneo; neque aliundè conſtat, id non feciſſe.

℞. Negando antecedens; implicat enim, quod aliqua creatura operetur ſine concurſu cauſę primæ; ſicut enim eſt cõtra rationem entis creati, quod in eſſendo non ſit participatum, & dependens à Deo; ita repugnat quod cauſa creata in cauſando, non ſit dependens à Deo; vndè hoc nequit communicari cauſæ creatæ, propter ipſius limitationem; & ita implicat non dependere à concurſu diuino, quando producitur, ſicut repugnat non eſſe creaturam, cum ſit creatus effectus.

Arg. 3. contra eandem. Cauſalitates cauſæ formalis, & materialis non ſunt à Deo; ergò non omnis cauſalitas eſt ab ipſo, & conſequenter

ter neque omnis actio cauſæ create pendebit ab ipſius ſimultaneo concurſu; conſequentia patet; & antecedens probatur, quia alias diceretur Deus formaliter, aut materialiter cauſare; ſed hoc illi repugnat. ergò.

℞. Negando antecedens; Deùs enim concurrit ad iſtas cauſalitates, quia aliquid reale ſunt ab eo participatum. Cæterum impoſſibile eſt, quod Deus concurrat tanquã cauſa prima materialis, vel prima formalis, non ſolum, quia non concurrit ad componēdum aliquod totũ; hoc enim clara eſt imperfectio, ſed etiam quia non concurrit illo modo cauſæ materialis, & formalis, vt inter ſe mutuò cauſalitates exercent recipiendo, aut informando.

Arg. 4. contra eandem. Actiones peccaminoſæ, quatenus tales, non ſunt à Deo; ergò cauſa creata illas eliciendo, non indigebit concurſu Dei ſimultaneo; conſequentia patet,

& antecedens probatur, quia alias diceretur Deus peccans; ſed hoc dici nequit; ergò.

℞. Diſtinguo antecedens; non ſunt à Deo, quantum ad poſitiuum, & entitatiuum quod habent, nego antecedens; quantum ad priuationem, & quantum ad id, quod habent de deficientia, concedo antecedens; actio enim peccaminoſa, quantum ad poſitiuum, á Deo participatur, & efficitur; quātum ad deficientiam, & priuatiuum, à Deo permittitur. De quo latè egimus Annis præteritis, in noſtro Controuerſorio theologico in primam ſecundæ, tractatu de peccatis, Romano prælo, iam in lucem dato.

CONTROVERSIA LII.

Vtrum detur realis, & phyſicus concurſus præuius in cauſa ſecunda, determinans illam ad cauſandum?

NOTA 1. Nomine concurſus phyſici, hic à nobis duo intelligi: primò enim intelligimus motionem non metaphoricam, neque fictam, neque ſolùm moralem, qualis fit perſuaſione, vel propoſitione obiecti, ſed illam, quæ fit ſecundum realem actiuitatem. Secundò intelligimus nomine talis concurſus illum, qui nullo modo immutat modum operandi cauſæ inferioris, ſiuè ſit modus operandi indifferenter, ſiuè neceſſariò, ſed conſeruat illum, ſolùm autem tollit indeterminationem, & ſuſpenſionē ad agendum. Cùm ergo conſtet ex præcedenti controuerſia dari con-

curſum Dei concomitantem, & ſimultaneum, cum cauſa ſecunda; hic controuertimus, an præter talem concurſum, habeat Deus alium quo influat in prædictam cauſam, & moueat eam ad agēdum, an proindè talis concurſus non ſolum ſit motio, ſed præmotio, ſeu præuius ad agendum.

Nota 2. Hæc duo valdè inter ſe eſſe diſtincta; nempè, operari cùm aliquo ex vna parte; & operari in illo, aut per illud, ſeu mouere ipsū ad operandum ex alia, nam primum ſolummodo denotat ſimultatem, quam vocant concomitantiam concurſus, & ideo, ſi duo portent vnum, & eundem lapidem, quiuis cum alio operatur, quia ſimultaneè cùm illo concurrit. At verò ad ſecundum requiritur vt agens, quod per aliud operatur, aut in alio, non ſolùm concurrat ſimultaneè cum altero, ſed quod per ſuum concurſum [illegible], vt alterum agat, & operetur;

retur; quia mouendo illud ad operandum, facit vt faciat; & ideo nec vnus ex portantibus lapidem, portat illum per alium, quia vnus non facit vt alius illum portet, quia neuter alium pręmouet, aut applicat ad effectum.

Nota 3. Quòd duplex eſt applicatio; altera cauſæ efficientis cùm ſubiecto, ſeu materia, ſicut cùm ignis applicatur ligno; altera vnius efficientis cum alia efficiente, ſicut duæ partiales cauſæ, vel cauſa inferior, & ſuperior, vt ſol cùm homine ad generationem hominis, & Deus cùm cauſa ſecunda, qui magis intimè coniungitur, quàm quælibet alia cauſa, eò quod magis ab illo dependent omnes cauſæ. Ex coniunctione autèm cauſæ inferiores ad ſuperiorem, inferior ſemper confortatur, & perficitur, & ita cùm Deus ſit cauſa ſummæ actualitatis, & perfectionis, nullam habẽs potentialitatem, conſeqcentèr re-

linquit cauſam creatam maximè actuatam, & reductam in actum, ſublata omni potentialitate, & indeterminatione ad agendum, quod ex propria virtute nō habebat, quia virtus creata, quantumcumq; ſufficiens, in actu primo ſemper eſt indeterminata, & in potenria ad hoc vel illud ſingulare, vt contentum ſub ſpecie illius rei, ad quam habet virtutem: tamen propter indifferētiam talis virtutis, deeſt illi, non aliqua virtus ad agendum hoc ſingulare, ſed aliqua determiuatio virtutis: vnde præfata motio præuia in omnibus cauſis eſt aliqua motio à Deo deriuata, ſeu qualitas per modum motionis, qua virtus creata applicatur ad ſuā operationem, tollendo indeterminationem, & potentialiratem eius ad operandum.

Nota 4. Dictam motionem hunc præbere effectum formalem cauſis motis; reddit enim cauſam applicatam, & determinatam ad operādum,

dum, nihil immutando de modo, quo cauſa ſecunda nata eſt operari, ita quod ſi cauſa ſecunda operatur neceſſariò, dat illi determinationẽ ad operandum actionem ſingularẽ, & ſimul dat illi, vt operetur per modum neceſſitatis: ſi autèm operatur contingenter, vel liberè, dat illi determinationem ad actum indiuiduum, & paritèr modnm operandi mutabilitèr, & indifferentèr conſeruar. Et ſic facit operari non ſolùm talem actum, ſed operari liberè, & contingentèr, hoc enim totum infallibile eſt, vtriuſq: enim eſt cauſa, & radix, diuina operatio, multò magis, quàm ipſa noſtra anima, & voluntas; & ita præmotio illa eſt infallibilis vt quod, & vt effectus Dei; mutabilis autem, & contingens vt quo, id eſt, vt ratio operandi ipſius creaturæ. Vndè huius motionis antecedentia, non eſt ſuppoſitio neceſſitans, ſed antecedens influendo, & cauſando ipſum modum

dum libertatis in actu, & determinatam ſubſtantiam actus, & ideò non tollit libertatem, iſta antecedentia determinans, ſed cauſat illam in actu, & perficit, & conſeruat in potentia; & ſic conciliatur efficacia diuinæ actionis cùm indifferentia noſtræ voluntatis.

Dico 1. Cauſæ ſecundæ antecedenter ad influxum, & actionem, qua producunt effectus, indigent aliqua præuia motione cauſæ primæ, qua applicentur ad agendum. Hæc ſtatuitur contra Suar. Fons. Molin, Bellar. Lorcam, Calero, Martin. & plures alios ex nouioribus ſocietatis, & neotericis; eſt tamen conſtantiſſima, & concordiſſima vniuerſæ ſcholæ Thomiſticæ ſententia, nemine refragrante, & probatur 1. Quia, omnis cauſa creata indiget aliqua mutatione, ad hoc vt operetur, quia eſt indeterminata ad hanc, vel illam actionem in ſingulari, & eſt in potentia ad operandum,

dum, cùm non ſemper actu ſit operans; ergò indigent ab aliqua cauſa reduci ad actum, & determinari, ſiquidem à cauſa exiſtente in potentia, & indetermiuata, non exit effectus in actu, & determinatus; ſed non poteſt à ſe ipſa determinari; nequæ ab alia cauſa creata; neq; à concurſu Dei ſimulcaneo; ergò ab aliqua motione præuia; minor ſubſumpta probatur quoad ſingulas partes; Imprimis igitur non determinatur à ſe ipſa, quia eſt in potentia ad agendum, & indeterminata; ergò non poteſt ſe reducere de potentia in actum, quia ſic deberet ſupponi in actu determinante, vnumquodq; enim reducitur de potentia in actum, per aliquẽ actũ; & ſi ſupponitur eſſe in actu, vt ſe moueat, rursùs iſte actus non eſt primò ſe mouens, ſed motus ab alio, alias eſſet mouens non motum, quod eſt Deus. Neq; per ipſam operationem, ad quam mouetur, poteſt.

teſt reduci de potentia in actum, quia iſta operatio eſt id, ad quod ipſa cauſa indiget determinari, & applicari; ergò implicat, quod per ipſam applicet, & moueat ad ſe ipſam. Nec poteſt iſta applicatio, & motio fieri ab alia cauſa creata; quia licet requirantur plures conditiones procedentes à cauſis creatis, vt determinetur aliqua cauſa, tamen omnes illæ cauſæ, cum ſint creatæ, ſunt etiam in potentia ad operandum, & indigent ſimili motione, & applicatione; ergò cum non ſit proceſſus in infinitum, oportet quòd tandèm à Deo fiat iſta motio, & applicatio. Nec ſufficit concurſus Dei ſimultaneus, quia ſimultaneus quatenùs talis, non influit niſi in effectum, & identificatur cum actione cauſæ creatæ, vt diximus in præcedenti controuerſia; vndè non magis poteſt ipſam cauſam creatam actuare, & mouere, quàm ipſamet actio cauſę creatę; ergò

gù à primo ad vltimum requiretur præſata motio præuia vt cauſæ ſecũdæ ad agendum applicentur.

Probatur 2. Si Deus non præmoueret cauſam ſecundam neceſſariam ad operandum, ſequeretur quod prædicta cauſa eſſet primum ſe mouens, & primum ſe determinans ad illam operationem, quod eſt eſſe primum principium ſimpliciter, ſed hoc eſt omnino falſum, ſic enim darentur plura prima principia in ordine operatiuo; quod eſt error Manicheorum; ſequela verò probatur, quia cauſa ſecunda quæ non mouetur ab alio ad operandum, eſt primum mouens, & primum ſe determinans; ergò.

Dico 2. Præuius concurſus cauſæ primæ relinquit aliquid phyſicum in cauſa ſecunda, quam mouet, & non ſolùm eſt aſſiſtentia extrinſeca, vel moralis motio. Hæc ſtatuitur contra Scot. & ſequaces; eſt tamen D. Th. q. 3. de potentia ar. 7. ad 7. &

1.2.

curſum Dei concomitantem, & ſimultaneum, cum cauſa ſecunda; hic controuertimus, an præter talem concurſum, habeat Deus alium quo influat in prædictam cauſam, & moueat eam ad agẽdum, an proindè talis concurſus non ſolum ſit motio, ſed præmotio, ſeu præuius ad agendum.

Nuta 2. Hæc duo valdè inter ſe eſſe diſtincta; nempè, operari cùm aliquo ex vna parte; & operari in illo, aut per illud, ſeu mouere ipsũ ad operandum ex alia, nam primum ſolummodo denotat ſimultatem, quam vocant concomitantiam concurſus, & ideo, ſi duo portent vnum, & eundem lapidem, quiuis cum alio operatur, quia ſimultaneè cùm illo concurrit. At verò ad ſecundum requiritur vt agens, quod per aliud operatur, aut in alio, non ſolùm concurrat ſimultaneè cum altero, ſed quod per ſuum concurſum faciat, vt alterum agat, & operetur;

retur; quia mouendo illud ad operandum, facit vt faciat; & ideo nec vnus ex portantibus lapidem, portat illum per alium, quia vnus non facit vt alius illum portet, quia neuter alium pręmouet, aut applicat ad effectum.

*N*ota 3. Quòd duplex eſt applicatio; altera cauſæ efficientis cùm subiecto, ſeu materia, ſicut cùm ignis applicatur ligno; altera vnius efficientis cum alia efficiente, ſicut duæ partiales cauſæ, vel cauſa inferior, & ſuperior, vt ſol cùm homine ad generationem hominis, & Deus cùm cauſa ſecunda, qui magis intimè coniungitur, quàm quælibet alia cauſa, eò quod magis ab illo dependent omnes cauſæ. Fx coniunctione autèm cauſæ inferiores ad ſuperiorem, inferior ſemper confortatur, & perficitur, & ita cùm Deus ſit cauſa ſummæ actualitatis, & perfectionis, nullam habẽs potentialitatem, conſeqcentèr re-

linquit cauſam creatam maximè actuatam, & reductam in actum, ſublata omni potentialitate, & indeterminatione ad agendum, quod ex propria virtute nō habebat, quia virtus creata, quantumcumq; ſufficiens, in actu primo ſemper eſt indeterminata, & in potentia ad hoc vel illud ſingulare, vt contentum ſub ſpecie illius rei, ad quam habet virtutem: tamen proptèr indifferētiam talis virtutis, deeſt illi, non aliqua virtus ad agendum hoc ſingulare, ſed aliqua determinatio virtutis: vnde præfata motio præuia in omnibus cauſis eſt aliqua motio à Deo deriuata, ſeu qualitas per modum motionis, qua virtus creata applicatur ad ſuã operationem, tollendo indeterminationem, & potentialitatem eius ad operandum.

Nota 4. Dictam motionem hunc præbere effectum formalem cauſis motis; reddit enim cauſam applicatam, & determinatam ad operã-

dum, nihil immutando de modo, quo cauſa ſecunda nata eſt operari, ita quod ſi cauſa ſecunda operatur neceſſariò, dat illi determinationē ad operandum actionem ſingularē, & ſimul dat illi, vt operetur per modum neceſſitatis: ſi autèm operatur contingenter, vel liberè, dat illi determinationem ad actum indiuiduum, & paritèr modum operandi mutabilitèr, & indifferentèr conſeruat. Et ſic facit operari non ſolùm talem actum, ſed operari liberè, & contingentèr, hoc enim totum infallibile eſt, vtriuſq; enim eſt cauſa, & radix, diuina operatio, multò magis, quàm ipſa noſtra anima, & voluntas; & ita præmotio illa eſt infallibilis vt quod, & vt effectus Dei; mutabilis autem, & contingens vt quo, id eſt, vt ratio operandi ipſius creaturæ. Vndè huius motionis antecedentia, non eſt ſuppoſitio neceſſitans, ſed antecedens influendo, & cauſando ipſum mo-

dum

dum libertatis in actu, & determinatam ſubſtantiam actus, & ideò non tollit libertatem, iſta antecedentia determinans, ſed cauſat illam in actu, & perficit, & conſeruat in potentia; & ſic conciliatur efficacia diuinæ actionis cùm indifferentia noſtræ voluntatis.

Dico 1. Cauſæ ſecundæ antecedenter ad influxum, & actionem, qua producunt effectus, indigent aliqua præuia motione cauſæ primæ, qua applicentur ad agendum. Hæc ſtatuitur contra Suar. Fons. Molin, Bellar. Lorcam, Calero, Martin. & plures alios ex nouioribus ſocietatis, & neotericis; eſt tamen conſtantiſſima, & concordiſſima vniuerſæ ſcholæ Thomiſticæ ſententia, nemine refragrante, & probatur 1. Quia, omnis cauſa creata indiget aliqua mutatione, ad hoc vt operetur, quia eſt indeterminata ad hanc, vel illam actionem in ſingulari, & eſt in potentia ad operandum,

dum, cùm non ſemper actu ſit operans; ergò indigent ab aliqua cauſa reduci ad actum, & determinari, ſiquidem à cauſa exiſtente in potentia, & indeterminata, non exit effectus in actu, & determinatus; ſed non poteſt à ſe ipſa determinari; nequæ ab alia cauſa creata; neq; à concurſu Dei ſimultaneo; ergò ab aliqua motione præuia; minor ſubſumpta probatur quoad ſingulas partes; Imprimis igitur non determinatur à ſe ipſa, quia eſt in potentia ad agendum, & indeterminata; ergò non poteſt ſe reducere de potentia in actum, quia ſic deberet ſupponi in actu determinante, vnumquodq; enim reducitur de potentia in actum, per aliquē actū; & ſi ſupponitur eſſe in actu, vt ſe moueat, rursùs iſte actus non eſt primò ſe mouens, ſed motus ab alio, alias eſſet mouens non motum, quod eſt Deus. Neq; per ipſam operationem, ad quam mouetur, poteſt.

teſt reduci de potentia in actum, quia iſta operatio eſt id, ad quod ipſa cauſa indiget determinari, & applicari; ergò implicat, quod per ipſam applicet, & moueat ad ſe ipſam. Nec poteſt iſta applicatio, & motio fieri ab alia cauſa creata; quia licet requirantur plures conditiones procedentes à cauſis creatis, vt determinetur aliqua cauſa, tamen omnes illæ cauſæ, cum ſint creatæ, ſunt etiam in potentia ad operandum, & indigent ſimili motione, & applicatione; ergò cum non ſit proceſſus in infinitum, oportet quòd tandèm à Deo fiat iſta motio, & applicatio. Nec ſufficit concurſus Dei ſimultaneus, quia ſimultaneus quatenùs talis, non influit niſi in effectum, & identificatur cum actione cauſæ creatæ, vt diximus in præcedenti controuerſia; vndè non magis poteſt ipſam cauſam creatam actuare, & mouere, quàm ipſamet actio cauſę creatę; ergò

gù à primo ad vltimum requiretur præſata motio præuia vt cauſæ ſecũdæ ad agendam applicentur.

Probatur 2. Si Deus non præmoueret cauſam ſecundam neceſſariam ad operandum, ſequeretur quod prædicta cauſa eſſet primum ſe mouens, & primum ſe determinans ad illam operationem, quod eſt eſſe primum principium ſimpliciter, ſed hoc eſt omnino falſum, ſic enim darentur plura prima principia in ordine operatiuo; quod eſt error Manicheorum; ſequela verò probatur, quia cauſa ſecunda quæ non mouetur ab alio ad operandum, eſt primum mouens, & primum ſe determinans; ergò.

Dico 2. Præuius concurſus cauſæ primæ relinquit aliquid phyſicum in cauſa ſecunda, quam mouet, & non ſolùm eſt aſſiſtentia extrinſeca, vel moralis motio. Hæc ſtatuitur contra Scot. & ſequaces; eſt tamen D. Th. q. 3. de potentia ar. 7. ad 7. &

1.2.q.110. ar.2. quem ſequūtur omnes diſcipuli, & probatur. Quſa, ex vi illius motionis moralis, aut voluntatis efficacis Dei ad intra, vel reſultat aliqua mutatio ad extra in creatura, vel non: ſi reſultat; ergò non eſt mera aſſiſtentia extrinſeca, & moralis ſimpathia, ſed realis, & vera mutatio, tanquàm effectus impreſſus à Deo ad extra: ſi non reſultat aliqua mutatio; ergo totum intrinſecum huius cauſæ creatæ manet ita immutatum ſicut prius, & cùm antea eſſet intrinſicè in potentia, & indeterminata, etiàm poſt illam extrinſecam aſſiſtentiam, in eadem potentialitate, & indeterminatione intrinſeca manebit; ergò à principijs talis cauſæ creatæ non poterit dimanare actio, quantumcunque ponatur illa extrinſeca aſſiſtentia; ſed non dicitur cauſa creata agere, niſi ab eius intrinſeca virtute, & potentia dimanet actio, quia ipſa virtus intrinſeca eſt, quæ dicitur

tur agere ; ergò ſi per illam aſſiſtentiam extrinſecam, nil de intrinſeca potentialitate tollitur, non remanet cauſa illa intrinſicè ad agendum diſpoſita.

Arg. 1. contra 1. concl. Superfluit talis phyſica præmotio; ergò non eſt ponenda; probatur antecedens, quia quicquid facere poteſt, fit ſufficienter per concurſum ſimultaneum; ergò; probatur antecedens, quia hic in perfectione, & vniuerſalitate, eſt prior noſtra actione, & ab ipſa voluntate Dei definitur, & determinatur, ſupponitq; aliàs conditiones cauſarum creatarum, quæ in ſuo genere determinant ad agendum; ergò.

℞. Negando antecedens; ad prob. nego antecedens; ad cuius prob. dico, quod licet concurſus ſimultaneus ſit perfectior & vniuerſalior noſtra actione, non tamen ſupplet ea, quæ præſtantur motione præuia; quæ quidem ita neceſſa-

ria.

ria eſt, vt cauſa inferior ſit ſubordinata, & dependens à Deo, non ſolum ex parte effectus, ſed etiàm ex parte ipſius cauſæ, ita quod habeat Deus poteſtatem, & Dominium in ipſam cauſam, vt poſſit facere, vt illa faciat, per ſuam propriam virtutẽ, non autem expectare debeat concurſum ipſius. Inſuper per concurſum ſimultaneum, ſolùm pendet directè à Deo ipſa actio cauſæ ſecundæ, non verò ipſa cauſa, ſed ſolùm indirectè, quatenùs ſua actio pendet. Cæterùm cùm ipſa cauſa ſecunda debeat directè à Deo in agendo pendere, quatenùs ab ipſo immediatè accipit, non ſolùm, vt ſit operatiua, ſed etiàm quod agat, & hoc non habeat præcisè per concurſum ſimultaneum; ideò oportet vt applicetur, & præmoueatur à Deo per motionem præuiam.

Arg. 2. contra eandem. Solis inſtrumentis eſt proprium, vt indigeant præuia motione, & applicatione

tione à ſuperiori agente, ſed in productione ignis v.g. concurrit ignis generans vt cauſa principalis, quia habet virtutem eiuſdem perfectionis cùm effectu producto; ergò nō indigebit præuia aliqua motione, aut applicatione; probatur maior, quia ſola inſtrumenta habent virtutem incompletam, & inferiorem in ordine ad productionem effectus principalis agentis, vt patet; ergò.

℞ Negando maiorem, ad prob. dico, inſtrumenta quidem agere vt præmota, non quomodocunq; ſed ita vt præmotio det ipſam virtutem agendi, talitèr quod tota ratio agēdi ſit motio; & in ordine ad effectum altioris ſpeciei, vel excedentem propriam virtutem: in cauſis autem principalibus, ſed ſubordinatis, & inferioribus requiritur motio, nō vt ratio agēdi, & virtus, ſed vt applicatio, & determinatio virtutis, vt hic, & nūc operetur in ſingulari, & à Deo ad operandum moueatur.

Arg.

Arg. 3. contra eandem. Quiuis concurſus præuius eſt ſeparabilis ab actione cauſæ ſecundæ; ergo poterit cauſa ſecunda agere abſque tali cõcurſu, & ſic non erit omnino neceſſarius; conſequentia patet, quia deberet conſiſtere in aliquo, quod ſit inſeparabile ab ipſa actione cauſæ ſecundæ; antecedens verò probatur, quia cum ſit prior actione cauſæ ſecundæ, & per conſequens independens ab illa, nequit reddi ſufficiens ratio, cur ſaltem ſupernaturaliter non poſſit ab illa ſeparari; ergo.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, quod illud quod eſt prius alio vt ſimul habeat neceſſariam, & infallibilem connexionem cum poſteriori, nequit etiam diuinitus ab ipſo ſeparari, ſaltem in ſenſu compoſito: præmotio autem efficax habet neceſſarium nexum cùm operatione cauſæ ſecundæ; quia cùm procedat ex voluntate Dei efficaci de-

decernente, vt cauſa ſecunda operetur; fieret inde, vt ſi prædicta operatio non eſſet, quod illa voluntas Dei eſſet, & non eſſet efficax.

Arg. 4. contra eandem. Si requiritur præmotio phyſica ad actus cauſæ creatæ, ſequitur quod etiam requiratur ad actum peccati, ex parte entitatis materialis, ſiquidem in illa producenda, in quantum entitas actus eſt, non minùs dependet voluntas noſtra à Deo, quàm in entitate cæterorum actuum; ſed hoc dici incongruit; ergò; probatur minor, quia ſic determinaret Deus voluntatem ad hunc actum in ſingulari; ſed talis actus non poteſt à voluntate procedere, niſi peccando, quod eſt multò magis iuuare, & impellere ad peccatum, quàm qui perſuadet, & imperat illud; ergò probatur minor dupliciter. 1 Quia cauſa phyſica fortius impellit, & mouet ad actum quam moralis, præſertim cùm in iſta præmo-

motione Deus reddat voluntatem ex nolente volẽtem reſpectu actus, quem voluntas non poteſt exercere niſi peccando. Secundò, Quia, qui perſuadet aliquod malum, non perſuadet quatenus malũ, ſed quanus vtile, vel delectabile, & tamen, quia illi annexa eſt malitia, nec poteſt exerceri ab altero, niſi peccando, attribuitur malitia ipſi perſuadenti, vel mouenti moralitèr; ergò multo magis attribuetur Deo præmouenti, & determinanti phyſicè ad talem actum.

℞. Negando minorem; ad prob. negatur minor, ad cuius primam prob. dico, quod licet cauſa phyſica vehementius, & intimius influat, quàm cauſa moralis, quæ extrinſeca eſt, tamen modus operandi cauſæ phyſicæ, magis præciſiuus eſt ad effectum, quam cauſa moralis; quia cauſa phyſica agit actione fundata in actiuitate agentis, & quanto ſuperior eſt agens, tanto maior

eſt

eſt actiuitas, & à potentialitate, & defectu purior,& ſic eius actio non attingit niſi id quod in effectu de actualitate participat, & à defectu recedit, quia eius ratio formalis operandi, ſolùm eſt actiuitas,& non defectus. At verò cauſa moralis nō influit ſua actiuitate, ſed proponendo obiectum, & ita non magis præſcindere poteſt à defectu ſecuto in operatione, quàm præſcindat ipsū obiectum, quod cùm deformitatem includat, nec ab ea præſcindat, mouens mediante obiecto, à deformitate etiàm non præſcindit. Ad ſecundam prob. eiuſdem minoris, vbi dicitur, quod illi operationi intrinſicè eſt annexa malitia, nec poteſt ſine illa fieri à cauſa creata: dico, quòd quidem malitia annexa eſt actui illi, non abſolutè vt entitas eſt, ſed vt à tali principio originatur nempè deficiente: ad id enim quod eſt poſitiuum, & entitatiuum in tali motione, quatenùs entitas eſt,

non ſequitur defectus, ſed ad entitatem, vt diminutam, & minus habentem de pletudine eſſendi, & ſic præmotio ad entitatem, & non ad diminutionem; vel modum deficiendi entitatis, datur; & ſic nec per accidẽs eſt cauſa defectus, cùm potius ſit cauſa ne malitia totum bonum corrumpat, ſed aliquid bonitatis, & entitatis in actu relinquatur.

Arg. 5. contra eandem. Præfata motio pręuia tollit libertatem actus creati; ergo non eſt ponenda; probatur antecedens; quia illa præmotio ita eſt determinata ad vnum indiuiduum, quod tantum ad illud applicat, & illa poſita, non ſtat retrahere, ne ſequatur actus, cùm ſit infallibilis connexio eius cùm actu, ergò cùm ſit vltima determinatio aliam vlterius non expectans, ex natura ſua infallibilis eſt; ergò tollit omnem contingentiam, & indifferentiam libertatis; probatur hæc con-

conſequentia ; quia eſt ſuppoſitio antecedens, ſiquidem cauſat ipſum actum, & eſt determinata ad vnum infallibiliter, & non eſt in poteſtate voluntatis illam ponere, aut poſitam auertere, cùm veniat à principio extrinſeco; ergò non relinquit libertatem ad faciendum, vel non faciendum.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, non pugnare illam præmotionem determinatam cùm indifferentia libertatis, quæ eſt indifferentia actiua; ſed pugnare cum indifferentia ſuſpenſionis, & indeterminationis, quæ eſt indifferentia paſſiua, & potentialitatis, quàm tollit illa determinatio ad vnum actũ; vndè nec antecedentia illius motionis deſtruit rationem libertatis, quia antecedit vt cauſáns, & fundans illam, tollens autem indifferentiam ſuſpenſionis, & indeterminationis, vt fiat actus in indiuiduo, cùm modo tamen libertatis, quo

poſſit oppoſitum, ſed de facto non faciat. Quando autem dicitur, quod habere illam motionem præuiam, non ſit in poteſtate noſtra: dicimus quidem, quod licet non ſit in manu noſtra ex parte principij dantis, eſt tamen in noſtra manu ex parte termini, ad quem datur, quia datur ad operandum libero modo, & conſequenter non tollendo aliquid à poteſtate noſtra; ſed ipſam poteſtatem perficiendo.

CONTROVERSIA LIII.

Vtrum ſit de ratione inſtrumenti agere vt motum à cauſa principali?

NOTA 1. Hic à nobis omitti inſtrumenta moralia, quæ vt inſtrumenta ſint, non requirunt reale ſibi ſuperadditum, ſed ſufficit aliqua denominatio extrinſeca v.g. aliquod pactum, vel deſignatio, aut præ-

præſentia, ad cuius poſitionem cauſa phyſica operatur, & ſic ta'e inſtrumentum,ſolùm ſe habet vt conditio requiſita, & methaphorico modo dicitur inſtrumentum. Agimus ergò de inſtrumento propriò & influente, à quo phyſicè exit effectus, licet modo miniſteriali, & inferiori ad cauſam principalem.

Nota 2. Inſtrumenta eſſe in triplici differentia; nempe naturalia, ſupernaturalia, & artificia'ia, quæ diſtinguntur ratione effectuū quos producunt, ſcilicet naturales, ſupernaturales, vel artificiales: naturalia illa ſunt, quæ à natura ipſa ſunt inſtituta in ordine ad aliqnem effectum naturalem excedentem facultatem, & virtutem eorundem, vt ſemen animalis. Supernaturalia, quæ ſupernaturalitèr à Deo aſſumuntur, in ordine ad aliquem effectum ſuperantem naturæ vires. Artificialia deniq; inſtrumenta illa ſunt, quæ ad artis opera perficienda

ſtituet cauſam principalem, quia cum virtus ſit proportionata effectui, & eiuſdem ordinis cum illo, aſſimilat ſibi effectum; & ſic conſtituit cauſam principalem; ergò.

℞. Ad arg. Negando antecedens, ad prob. dico, quòd virtus ſpiritualis incompleta, & per modum motus benè poteſt ſubiectari in re corporea; non tamen virtus per modũ permanentis, & in eſſe completo, & perfecto. Virtus enim quæ non datur vt per ſe operatiua, ſed vt cõtinuatiua cum alia principaliter operante, dicitur dari per modum motus, quia licet operatiua ſit, hoc tamen non habet, niſi ex continuatione actuali ad virtutem principalis agentis, cui miniſtrat, & ſeruit, dum actu operatur, & ideo dicitur dari per modum motus: & talis virtus, licet ſit ſpiritualis, poteſt ſubiectari in re corporea, non abſolutè, ſed quatenus obediens, & ſubijcibilis eſt ſpiritui; & à fortiori

Deo;

Deo; naturaliter enim corpus ſubijcitur ſpiritui, & eius impreſſioné ac motum recipit: ſicut anima rationalis, licet in ſe ſit ſpiritualis, poteſt tamen ſubſtantialiter informare corpus, quia non eſt ſubſtantia completa, ſed incompleta: ſimiliter ergo accidens incompletum & per modum motus, poterit informare corpus, eique inhærere, & actuare.

Ad conſ. Virtus illa inſtrumentalis eſt proportionata ad effectum producendum; diſtinguo antecedens; proportione virtutis miniſterialis, & præſupponentis aliam priorem virtutem, à qua deriuatur, tanquam principaliori, concedo antecedens; non præſupponente illam priorem, cuius vices gerat, & cui deſeruiat deriuando ex ipſa effectum, negatur. Ad rationem autem cauſæ principalis requiritur virtus, quæ per ſe primò ſit operatiua, non ex miniſterio

motione Deus reddat voluntatem ex nolente volẽtem reſpectu actus, quem voluntas non poteſt exercere niſi peccando. Secundò, Quia, qui perſuadet aliquod malum, non perſuadet quatenus malũ, ſed quatenus vtile, vel delectabile,& tamen, quia illi annexa eſt malitia, nec poteſt exerceri ab altero, niſi peccando, attribuitur malitia ipſi perſuadenti, vel mouenti moralitèr; ergò multo magis attribuetur Deo præmouenti, & determinanti phyſicè ad talem actum.

℞. Negando minorem; ad prob. negatur minor, ad cuius primam prob. dico, quod licet cauſa phyſica vehementius, & intimius influat, quàm cauſa moralis, quæ extrinſeca eſt, tamen modus operandi cauſæ phyſicæ, magis præciſiuus eſt ad effectum, quam cauſa moralis; quia cauſa phyſica agit actione fundata in actiuitate agentis, & quanto ſuperior eſt agens, tanto maior

eſt

eſt actiuitas, & à potentialitate, & defectu purior,& ſic eius actio non attingit niſi id quod in effectu de actualitate participat, & à defectu recedit, quia eius ratio formalis operandi, ſolùm eſt actiuitas,& non defectus. At verò cauſa moralis nō influit ſua actiuitate, ſed proponendo obiectum, & ita non magis præſcindere poteſt à defectu ſecuto in operatione, quàm præſcindat ipsū obiectum, quod cùm deformitatem includat, nec ab ea præſcindat, mouens mediante obiecto, à deformitate etiàm non præſcindit. Ad ſecundam prob. eiuſdem minoris, vbi dicitur, quod illi operationi intrinſicè eſt annexa malitia, nec poteſt ſine illa fieri à cauſa creata: dico, quòd quidem malitia annexa eſt actui illi, non abſolutè vt entitas eſt, ſed vt à tali principio originatur nempè deficiente: ad id enim quod eſt poſitiuum, & entitatiuum in tali motione, quatenùs entitas eſt,

non ſequitur defectus, ſed ad entitatem, vt diminutam, & minus habentem de pletudine eſſendi, & ſic præmotio ad entitatem, & non ad diminutionem; vel modum deficiendi entitatis, datur; & ſic nec per accidẽs eſt cauſa defectus, cùm potius ſit cauſa ne malitia totum bonum corrumpat, ſed aliquid bonitatis, & entitatis in actu relinquatur.

Arg. 5. contra eandem. Præfata motio preuia tollit libertatem actus creati; ergo non eſt ponenda; probatur antecedens; quia illa præmotio ita eſt determinata ad vnum indiuiduum, quod tantum ad illud applicat, & illa poſita, non ſtat retrahere, ne ſequatur actus, cùm ſit infallibilis connexio eius cùm actu, ergò cùm ſit vltima determinatio aliam vlterius non expectans, ex natura ſua infallibilis eſt; ergò tollit omnem contingentiam, & indifferentiam libertatis; probatur hæc con-

conſequentia ; quia eſt ſuppoſitio antecedens, ſiquidem cauſat ipſum actum, & eſt determinata ad vnum infallibiliter, & non eſt in poteſtate voluntatis illam ponere, aut poſitam auertere, cùm veniat à principio extrinſeco; ergò non relinquit libertatem ad faciendum, vel non faciendum.

℞. Negando antecedens ; ad prob. dico, non pugnare illam præmotionem determinatam cùm indifferentia libertatis, quæ eſt indifferentia actiua ; ſed pugnare cum indifferentia ſuſpenſionis, & indeterminationis, quæ eſt indifferentia paſſiua, & potentialitatis, quàm tollit illa determinatio ad vnum actũ ; vndè nec antecedentia illius motionis deſtruit rationem libertatis, quia antecedit vt cauſans, & fundans illam, tollens autem indifferentiam ſuſpenſionis, & indeterminationis, vt fiat actus in indiuiduo, cùm modo tamen libertatis, quo

poſſit oppoſitum, ſed de facto non faciat. Quando autem dicitur, quod habere illam motionem præuiam, non ſit in poteſtate noſtra: dicimus quidem, quod licet non ſit in manu noſtra ex parte principij dantis, eſt tamen in noſtra manu ex parte termini, ad quem datur, quia datur ad operandum libero modo, & conſequenter non tollendo aliquid à poteſtate noſtra; ſed ipſam poteſtatem perficiendo.

CONTROVERSIA LIII.

Vtrum ſit de ratione inſtrumenti agere vt motum à cauſa principali?

NOTA 1. Hic à nobis omitti inſtrumenta moralia, quæ vt inſtrumenta ſint, non requirunt reale ſibi ſuperadditum, ſed ſufficit aliqua denominatio extrinſeca v.g. aliquod pactum, vel deſignatio, aut præ-

præſentia, ad cuius poſitionem cauſa phyſica operatur, & ſic ta'e inſtrumentum, ſolùm ſe habet vt conditio requiſita, & methaphorico modo dicitur inſtrumentum. Agimus ergò de inſtrumento propriò & influente, à quo phyſicè exit effectus, licet modo miniſteriali, & inferiori ad cauſam principalem.

Nota 2. Inſtrumenta eſſe in triplici differentia; nempe naturalia, ſupernaturalia, & artificialia, quæ diſtinguntur ratione effectuũ quos producunt, ſcilicet naturales, ſupernaturales, vel artificiales: naturalia illa ſunt, quæ à natura ipſa ſunt inſtituta in ordine ad aliqnem effectum naturalem excedentem facultatem, & virtutem eorundem, vt ſemen animalis. Supernaturalia, quæ ſupernaturalitèr à Deo aſſumuntur, in ordine ad aliquem effectum ſuperantem naturæ vires. Artificialia deniq; inſtrumenta illa ſunt, quæ ad artis opera perficienda

da deſeruiunt: hic autem maximè de naturalibus agitur inſtrumentis, cùm hæc ſola ad phyſicum ſpectent.

Dico; Eſſe de ratione inſtrumenti, quod agat vt motum ab alio. Hæc ſtatuitur contra Suar. & alios ex modernis; eſt tamen D. Th. 3. p. q. 63. a. 1. & ſæpius alibi, quem ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur; Quia, in inſtrumento non ineſt ſufficiens vis ad producendum effectum, niſi in quantum per virtutem principalis agentis ad illum eleuatur, vt ex ſe patet; ſed eleuari non poteſt, niſi aliquid in ſe recipiat; ergo debet agere vt motum, ſeu vt recipiens in ſe aliquam virtutem, aut virtuoſam motionem, per quam cònfortetur, & eleuetur; probatur minor, quia alioquin, cum de ſe ſit impotens, ſi nihil ei ſuperraddatur, cum eadem impotentia manebit; ergò.

Arg. 1. Inſtrumentum eſſe motum

tum à cauſa principali, non dat ei totam virtutem agendi, aliquid realitèr imprimendo; ergò non conſiſtit tota ratio inſtrumenti in hoc, quod operetur vt motum. probatur antecedens, quia aliqua inſtrumenta carent tali virtute per motum illum impreſſa, vt inſtrumenta corporea, quæ operantur effectus ſpirituales, ſicut ſacramenta gratiam; hæc enim inſtrumenta nec recipiũt virtutem corpoream, quia hæc eſt imptoportionata effectui ſpirituali, quia huius non eſt capax res corporea, ergò non operantur ex virtute per motionem recepta.

Confir. Quia, illa virtus per motionem data inſtrumento, vel eſt ipſi effectui omninò proportionata, & ſufficiens, vel non: ſi hoc ſecundum; ergò vt proportionetur indigebit alia motione, & ſic in infinitum; vel egredietur actio à virtute non proportionata, quod eſt falſum. Si primum, iam illa virtus cõſti-

ſtituet cauſam principalem, quia cum virtus ſit proportionata effectui, & eiuſdem ordinis cum illo, aſſimilat ſibi effectum; & ſic conſtituit cauſam principalem; ergò.

℞. Ad arg. Negando antecedens, ad prob. dico, quòd virtus ſpiritualis incompleta, & per modum motus benè poteſt ſubiectari in re corporea, non tamen virtus per modū permanentis, & in eſſe completo, & perfecto. Virtus enim quæ non datur vt per ſe operatiua, ſed vt cōtinuatiua cum alia principaliter operante, dicitur dari per modum motus, quia licet operatiua ſit, hoc tamen non habet, niſi ex continuatione actuali ad virtutem principalis agentis, cui miniſtrat, & ſeruit, dum actu operatur, & ideo dicitur dari per modum motus: & talis virtus, licet ſit ſpiritualis, poteſt ſubiectari in re corporea, non abſolutè, ſed quatenùs obediens, & ſubijcibilis eſt ſpiritui; & à fortiori

Deo;

Deo; naturaliter enim corpus ſubijcitur ſpiritui, & eius impreſſionẽ ac motum recipit: ſicut anima rationalis, licet in ſe ſit ſpiritualis, poteſt tamen ſubſtantialiter informare corpus, quia non eſt ſubſtantia completa, ſed incompleta: ſimiliter ergo accidens incompletum & per modum motus, poterit informare corpus, eique inhærere, & actuare.

Ad conſ. Virtus illa inſtrumentalis eſt proportionata ad effectum producendum; diſtinguo antecedens; proportione virtutis miniſterialis, & præſupponentis aliam priorem virtutem, à qua deriuatur, tanquàm principaliori, concedo antecedens; non præſuppонente illam priorem, cuius vices gerat, & cui deſeruiat deriuando ex ipſa effectum, negatur. Ad rationem autem cauſæ principalis requiritur virtus, quæ per ſe primò ſit operatiua, non ex miniſterio

ſterio, & detiuatione actuali alterius.

Arg. 2. Semen eſt inſtrumentum generantis, vt per ſe patet; ſed tamen non agit vt motum ab alio; ergò; probatur minor, quia cùm ſemen attingit prolem ſæpè non eſt generans, vt ſi animal moriatur; ergò.

℞. Negando minorem; ad prob. dico, quod licet animal non ſit in re, eſt tamē in virtute, quæ in ſemine manet. Inſtrumenta enim tamdiu à principali agente moueri intelliguntur, quamdiù retinent virtutem ab illo impreſſam: vnde ſemen tamdiù intelligitur moueri ab anima generantis, quamdiù remanet ibi virtus impreſſa ab animali, licet corporaliter ſit diuiſum.

Arg. 3. Agere vt motum ab alio, conuenit alij, quæ non ſunt inſtrumenta; ergo non poteſt eſſe de eſſentia inſtrumenti; conſequentia patet, & antecedens probatur, quia piper

piper v. g. non calefacit, niſi prius calefiat, & conſequenter calefacit vt motum ab alio, & tamen non indè eſt inſtrumentum; quia agit per propriam, & innatam virtutem, & æqualis perfectionis cum effectu; ergo.

℞. Negando antecedens; ad prob: dico, quod per illam calefactionem paſſiuam, diſponitur piper, ad eam qua calefacit ſuo proprio, & virtuali calore: vndè per eam non conſtituitur in eſſe inſtrumenti; quia non calefacit virtute caloris aliundè recepti, ſed virtute caloris virtuoſi in ipſo contenti: inſtrumentum verò non vtcunque ad actionem mouetur; ſed ita vt virtute ipſius motionis eleuetur, & agat.

CONTROVERSIA LIV.

Vtrum in omni inſtrumento requiratur aliqua propria operatio ad effectum principalis agentis?

NOTA, quod nomine propriæ operationis, ſiue virtutis, hic non intelligimus propriam virtutem, prout eſt idem, quod innata; ſed virtutem intrinſecam, ſeu inhærentem; ſiue ſit innata, ſiue ab extrinſeco agẽte cõmunicata, dũmodo ſit diſtincta à motione, qua agẽs principale eleuat inſtrumentum; quo pacto, licet ferrum ex ſe non habeat acutiem, aut figuram illam dentium, quæ ipſi communicatur ab arte; tamen per illam habet aliquo modo vim ſcindendi diſtinctam à motione, qua artificioſè ſcinditur, & conſequenter correſpondet ei propria actio, nempè ſciſſio, aliquo modo diſtincta ab actione artificioſa; & facta collatione inter

ter has duas actiones, prior eſt ſciſſio, quam ipſamet, vt artificioſa.

Dico, eſſe de ratione inſtrumenti habere actionem, quæ ſit aliquo modo præuia, ad actionem principalis agentis. Hæc ſtatuitur contra Scot. Dur. Suar. Mol. & plures alios ex recentioribus; eſt tamen D. Th. 1. p. q. 45. ar. 5 quem ſequuntur omnes diſcipuli, & nonnulli, etiam extraneorum, & probatur. 1. Cauſa inſtrumentalis non participat actionem cauſæ ſuperioris, niſi in quantum per aliquid ſibi proprium diſpoſitiuè operatur ad effectum principalem illius; ergò repugnat eſſe inſtrumentum, & non habere actionem propriam & præuiam; antecedens patet, quia talis eſt proprius inſtrumenti conceptus, ex D. Th. loco citato; conſequentia vero probatur, quia repugnat eſſe inſtrumentum, & vt tale influere, & non participare actionem principalis agentis,

tis, alioquin non attingeret effe-ctum principalem, & conſequenter non eſſet inſtrumentum reſpectu il-lius; ergo.

Probatur 2. Quia, ſi poſſet in-ſtrumentum participare actionem causæ principalis, etiamſi ex ſe nullam haberet virtutem agendi, nullamque actionem, indè fieret, quod etiam in cauſis naturalibus inſtrumentum fruſtrà adhiberetur ad agendum; ſed hoc dici nequit; ergò; ſequela probatur, quia virtus principalis cauſæ perfectior eſt in ipſa, quàm in inſtrumento; ergò ſi inſtramentum tantùm ageret per hanc virtutem, vel motionem de-riuatam ab ipſa, & non per aliam virtutem proximam, & per aliam actionem, quæ ſit talis iuxta con-ditionem huius virtutis, fieret inde, vt agens principale melius ageret ſine illo, quàm cum illo, ac per conſequens fruſtrà vteretur eo; ergò.

Arg.

Arg. 1. Si illa actio propria inſtrumenti eſt pręuia ad motionem principalis agentis, ſequitur quod diſtinguatur ab illa, alias eſſet præuia ad ſe ipſam: ſi verò diſtinguitur; ergo non eodem motu fit, v.g. ſciſſio ſerræ, & productio lecti.

℞. Ad antecedens dicendo, illam quidem actionē inſtrumenti, aliquando eſſe actionem pręuiam, & realiter diſtinctam à motione cauſæ principalis, ſicut ablutio aquę & productio gratiæ, quia ſunt termini realiter diſtincti, aliquando verò ſolùm eſt præuia actio virtualiter, & ſecundùm aliquã formalitatē tantũ diſtincta, quia termini ipſi ſolùm formaliter ſunt diſtincti, & non realiter, ſicut quando ſecuris ſcindendo facit lectum, quantitatis diuiſio, & forma per artem producta, non ſunt termini realitèr diſtincti, ſed formalitèr, ſecundùm aliquos reſpectus, vel modos, quibus figura illa, aut diuiſio perfe-

ctior

ctior eſt, & ſic ſufficit, quod actio ſit præuia ſecundùm aliquam formalitatem diſtinctam à forma artificioſa, non verò quod realitèr ſit diſtincta.

Arg. 2. Omnis actio inſtrumenti conuenit illi in virtute principalis agentis; ergo malè conceditur inſtrumentis actio aliqua præuia ad eam, qua concurrunt in virtute illius; conſequentia patet, & antecedens probatur, quia alioquin illam elicerent in virtute propria, & conſequenter, vt cauſæ principales; ſed hoc dici nequit, vt patet; ergò.

Reſp. Diſtinguo antecedens; in ordine ad effectum principalis agentis, concedo antecedens; in ordine ad effectum proprium inſtrumenti, negatur: Inſtrumentum enim poteſt ad duplicem effectum comparari; nem è, vel ad proprium, & præuium effectui agentis principalis; vel ad effectum eiuſdem agentis præci-

ci-

cipui. Si ad primum comparetur, tunc agit virtute propria. Si verò comparetur ad ſecundum, ratione cuius peculiariter inſignitur nomine inſtrumenti, tunc influit in virtute, & per virtutem agentis principalis, nempè per motionem illam virtuoſam ab illo participatam, modificatam tamen ab inſtrumento. Neque tamen ex hoc, quod inſtrumentum v. g. Serra influat in proprium effectum virtute propria, ſequitur eſſe cauſam principalem reſpectu illius; quia ſatis eſt, quod ſubordinetur alteri propter effectum altiorem ab illo intentum.

Arg. 3. Sufficit contactus vnius corporis cum alio ad faciendum miraculum; ergo in tali inſtrumento non requiritur aliqua actio propria vt operetur, ſed ſufficit paſſio, vel motus; conſequentia patet, & antecedens probatur, quia corpus mortuum reuixit ad ſolum contactum

ctum corporis Eliſei Prophetæ; ergò.

℞. Negando antecedens; ad cuius prob. dico, quod ille contactus aliquam actionem adiunctam habuit, vel impulſus, quo proiectum eſt cadauer, vel grauitatis, qua deſcendit, vel aliquid ſimile: vndè negamus conſequentiam.

CONTROVERSIA LV.

An, & quid ſint fortuna, & caſus.

NOTA 1. Ex Ariſt. 2. phyſ. c. 5. quod cauſa per accidens, vt opponitur cauſæ per ſe dicitur dupliciter, nempè, vel quia deeſt illi propria forma, aut quia deeſt illi proprius finis, quia ſcilicet, non ex propoſito operatur.

Nota 2. Quod illa particula, per accidens, in præſenti dupliciter ſumitur; vno modo, per accidens, id

id eſt, per aliud, ſiue illud aliud per ſe, & neceſſario requiratur, ſiue non, qua ratione, omnes cauſæ creatæ per accidens operantur, id eſt, per virtutem accidentalem, quæ tamen propriè eſt virtus. Alio modo per accidens dicitur illud, quod conuenit non ſimpliciter, & per ſe.

Nota 3. Hoc axioma; omnem cauſam per accidens reduci ad cauſam per ſe: poſſe habere duplicem ſenſum. Primus enim ſenſus eſſe poteſt, quod omnis cauſa per accidens reducitur ad aliquam cauſã per ſe proximam, & particularem, tanquàm deriuata, & originata ab illa; & hic ſenſus eſt falſus, quia multi ſunt effectus per accidens, qui non originantur ab aliqua cauſa per ſe, ſicut quod album ſit muſicum, non habet cauſam per ſe, cùm ſit ens per accidens, quod non eſt vnum ens, neque verè ens. Secundus ſenſus eſt, quod omnis effectus, ſeu cauſa per accidens, reducitur

ad

ad aliquam cauſam per ſe prȩſuppoſitiuè, quia, ſcilicet ſupponit aliquam cauſam, vel effectum per ſe, cui accidit; vel quia reducitur ad cauſam primam, reſpectu cuius nihil eſt fortuitum, & per accidens. Et hoc modo reducitur omne per accidens ad aliquod per ſe, cui coniungitur, v.g. inuentio theſauri coniungitur foſſiori terræ, quæ per ſe eſt intenta.

Nota 4. Caſum, & fortunam pertinentes ad cauſas per accidens quæ dicuntur præter intentionem agere, in hoc differre, quia caſus magis communiter ſe habet, fortuna verò ſolum in rationalibus inuenitur; neque enim dicitur lapis, vel brutum benè fortunatum, & hoc ideò, quia bona fortuna fȩlicitati valdè eſt affinis; dicimus enim benè fortunatos eſſe fȩlices, fȩlicitas autem ſoli rationali conuenit naturæ.

Nota 5. Quod licet omnes cauſæ

ſæ creatæ ſint capaces caſus; & fortunæ, reſpectu tamen primæ cauſæ nil fortuitum, vel caſuale dari. Multi enim effectus poſſunt cauſaliter conſequi, quia quod ignoratum eſt ab aliquo, poteſt fieri præter eius intentionem, & ſimiliter ſi alicui non ſubduntur omnes cauſæ, poteſt cõcurſus, & combinatio aliqua cauſarum fieri, in quam non influat, & ſic reſpectu eius erit caſualis effectus ſequutus. Oppoſitum verò accidit reſpectu Dei, quia ipſe nil ignorare poteſt, vndè nil poteſt prę terire eius prouidentiam; & pariter nil præterit cauſalitatem ipſius.

Dico 1. Verè dari caſum, & fortunam. Hæc ſtatuitur contra Stoicos; eam tamen docet Ariſt. 2. phyſ. cap. 4. & D. Th. ibidem, quos ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur. Quia, effectus fortuitus dicitur, ex eo, quod ſit per accidens ab aliqua cauſa, quę aliud intendebat, atq; adeò præter eius intentionem;

ſed

ſed multi effectus dantur huius generis; ergò etiam dabuntur multi effectus fortuiti, & conſequentèr fortuna, & caſus, quæ ſunt illorum cauſæ, probatur minor, in eo, qui fodiebat terram, & inuenit theſaurum præter intentionem ſuam, cuius quidem inuentionis, nulla datur cauſa particularis; per ſe illam intendens; vt patet; ergò.

Dico 2. Fortunam hoc modo rectè definiri. Cauſa efficiens per accidens ex electione, in his, quæ rarò contingunt. Ita Ariſt. 2. phyſ. cap. 5. quem ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur definitionem explicando. Dicitur ergò cauſa, quia fortuna eſt cauſa per accidens fortuiti effectus. Dicitur efficiens; quia fortuna non reducitur ad aliã cauſam, præterquam ad efficientem. Dicitur, per accidens, vt denotetur, quod fortuna non eſt vtcunq; cauſa, ſed cauſa per accidens. Dicitur ex electione; vt deno-

notetur. cauſam, quæ fuerit fortuna, debere agere libere, & vt mouens ſe in finem, ac proinde tanquàm ex propoſito. Dicitur tandem in his, quæ rarò contingunt; quia, vt ex ſe conſtat, reſpectu eorum effectuum, qui ſemper, vel ferè ſemper eueniunt, nequit dari fortuna. Ex quibus omnibus ſatis patet, quid ſit fortuna, tùm etiàm, quid ſit caſus; quia, in nullo alio à fortuna differt, niſi quia non operatur ex electione. Et ſic fortuna præfato modo rectè definitur.

Arg. 1. contra 1. concl. Si caſus, & fortuna aliquid eſſent, maximè cauſæ per accidens; ſed nullus eſt effectus, qui non habeat cauſam, per ſe, & determinatam; ergo nulla dabitur cauſa per accidens, ac proindè, nec caſus, & fortuna; maior patet, & minor probatur, quia, ſi aliquis effectus non haberet cauſam per ſe, maximè inuentio theſauri, ab eo, qui fodit terram; ſed

hic

hic habet cauſam per ſe, nempè foſſionem in illa parte terræ, in qua theſaurus erat reconditus; nam ſemel data foſſione in ea parte, vbi theſaurus latebat, neceſſariò conſequitur eius inuentio; ergò.

Conf. Quia, omnis effectus quantumuis ſit per accidens reſpectu noſtri, tamen reſpectu Dei non eſt per accidens, ſed per ſe inrentus; atq; prȩuiſus; quia omnia fiunt ſicut Deus vult, & præuidit; ergo nullus erit effectus à fortuna, & caſu.

℞. Ad arg. Negando minorem; ad prob. Negatur minor; quia licet poſita foſſione terræ, vbi latebat theſaurus, neceſſariò ſequatur ipſius inuentio; tamen hoc, quod eſt terram ſodi, & eſſe ibidem theſaurum abſconditum, per accidens coniungũtur; tùm inter ſe, tùm etiã reſpectu alterius intendentis alium finem, nempè conſtructionem domus, ad quam, & ad terræ foſſionem, per accidens coniungitur inuen-

uentio theſauri; & ita nulla datur cauſa particularis, & per ſe illius.

Ad conf. Diſtinguo conſequens; nullus erit effectus à fortuna, & caſu, reſpectu Dei, cõcedo conſequentiã; reſpectu noſtri, negatur: nos enim non aſſerimus aliquos effectus eſſe fortuitos, & caſuales reſpectu primæ cauſæ, ſed reſpectu cauſarum particularium; quia omnia eueniũt, ſicut Deus præuidet, & vult; & ideò reſpectu Dei, nil fortuitum, & caſuale.

Arg. 2. contra 2. concl. Effectus fortuitus à nulla alia poteſt eſſe cauſa, quàm à fortuna, neque fortuna vllum alium effectum præter fortuitum producere poteſt; ſed vbi cauſa, & effectus, ità ſe mutuò reſpiciunt, vt neque effectus ſine ipſa conſiſtat, neque cauſa ad aliud, quã ad effectum dicat habititudinem, tunc huiuſmodi cauſa non contingentes, & per accidens, ſed per ſe fertur in huiuſmodi effectum; ergo

fortuna reſpectu effectus fortuiti, non eſt dicenda cauſa per accidens, ſed per ſe.

Conf. Ars magica, (vt ſenſit B. Albertus Magnus) docet modum, quo inueniantur effectus fortuiti; vndè poteſt quis per eam directus inuenire theſaurum; ergò talis effectus habet certas, & per ſe cauſas; alioqui ſub illa arte non poſſet cadere; ergò cum præcipua cauſa effectus fortuiti, ſit fortuna, iam ipſa non erit cauſa per accidens, ſed per ſe.

℞. Ad arg. Negando minorem; quia ſicut corruptibile, & variabile, per ſe, & ineuitabiliter habet eſſe corruptibile, & variabile; ita id, quod eſt fortuitum, & vt tale habet cauſam per accidens, per ſe habet eſſe fortuitum, & habet prædictam cauſam, & non aliam. Vnde, ſicut ex hoc, quod aliquid ſit inuariabiliter variabile, non ſequitur eſſe inuariabile: ita neque ex hoc, quod

for-

fortuna per ſe habeat eſſe cauſam per accidens reſpectu effectus fortuiti, & hic effectus per ſe habeat necti per accidens cum illa, colligetur, quod talis cauſa, ſit cauſa per ſe reſpectu illius; quia ly, per ſe, non cadit abſolutè, & ſimpliciter ſupra rationē cauſæ per accidens.

Ad conſ. Negatur conſequentia; gratis enim dato antecedenti, nil indè contra nos; quia, in tali caſu, ille effectus non erit fortuitus reſpectu Magi, vt talis: nos enim loquimur de effectu merè fortuito.

CONTROVERSIA LVI.

An, & quid ſit fatum.

NOTA 1. Cùm D.T. in opuſ. de fato, & 1.p. q. 116. art.1. Quod fatum dicitur à fando, ſeu à loquendo; ita vt ea fato fieri dicamus, quæ ab aliquo præloquente fuerint antea prælocuta.

Nota 2. Quod cùm diuina prouidentia per cauſas intermedias ſuos exequatur effectus, poteſt ipſa ordinatio effectuum dupliciter conſiderari; vno modo ſecundùm quod eſt in ipſo Deo, & tunc hæc ordinatio, ſecundùm hanc conſiderationem, vocatur prouidentia: alio modo, ſecundùm quod eadem ordinatio conſideratur in cauſis medijs à Deo diſpoſitis ad aliquos effectus producendos, quatenùs nimirùm ex vi diſpoſitionis in mente diuina exiſtentis, diſponuntur cauſæ ſecundæ requiſitæ in ordine ad executionem ordinis a Deo ſtabiliti, & ſecundùm iſtam rationem, habet rationem fati. Quare fatum eſt in rebus creatis, vt ordinatis, ſeu diſpoſitis à Deo ad talem effectum.

Dico; fatum ſincerè, & debitè intellectum in rebus dari. Hæc eſt phyloſophorum, & theologorum omnium, & probatur. Quia fatum ſignificat connexionem cauſarum

ad

d effectus producendos, taliter à
Deo diſpoſitam, vt ab illis ſequa-
tur effectus;ſed certum eſt dari hãc
cauſarum connexionem, ita à Deo
diſpoſitam, vt communiter docẽt
Theologi; ergò & certum erit dari
fatum; quod eſt ordinatio, & diſpo-
ſitio cauſarum creatarum, deriuata
à diuina prouidentia ad executio-
nem effectuum, quos per ipſas or-
dinat, & diſponit exequi.

Arg. 1. D. Greg. in hom. de epiph in-
quit. Abſit à fidelium còrdibus; vt
fatum eſſe aliquid dicant; ergo ex
ipſius mente fatum non erit admit-
tendum.

℞. Ad antecedens dicendo, fatum
à pluribus vſurpatum fuiſſe, quate-
nùs ad vim poſitionis ſyderum, hoc
nomen retorquebant, in quo ſenſu
reijcitur à D. Gregorio; non verò in
legitimo ſenſu, quo hic à nobis ſu-
mitur; vndè negamus conſequen-
tiam.

Arg. 2. Si daretur fatum, ſeque-

retur tolli caſum, & fortunam; ſed hoc falſum, vt patet ex præcedenti controuerſia; ergo; ſequela probatur, quia ea quæ fato aguntur, non ſunt omninò improuiſa, fatum enim, vt iam diximus, dicitur à fando, quaſi à fato dicantur, quæ ab aliquo ſunt ante prælocuta; ſed quæ ſunt præuiſa, non ſunt fortuita nec caſualia; ergo ſi detur fatum, à quo res agantur, tolletur caſus, & fortuna.

℟. Negando ſequelam, ad prob, dico, quod nihil prohibet aliqua eſſe fortuita, vel caſualia per comparationem ad cauſas proximas; non tamen per comparationem ad diuinam prouidentiam, & eaſdem cauſas, vt ſub illa cadunt: fato enim ſolùm ſubduntur illi effectus, qui pendent à cauſis ſecundis mutabiliter, & quanto à pluribus cauſis pendent, plus fati implicantur nexibus: quæ verò immediatè à Deo fiunt, fato non ſubduntur, ſicut

crea-

creatio, glorificatio, gratiæ collatio, &c.

CONTROVERSIA LVII.

Vtrum finis ſit realis cauſa?

NOTA 1. Finem definiri, quod ſit illud. Cuius gratia aliquid fit. Cùm enim finis bonitate ſua alliciat agens ad operandum neceſſe eſt, cætera quæ fiunt, & aſſumuntur vt media, gratia illius fieri, vt patet in ægroto ſanitatem appetente, & media applicante; tunc enim gratia ſanitatis, omnia illa media executioni mandat, & ad illam obtinendam dirigit. & ſic finis debet habere rationem boni, & appetibilis, vt ſit finis, nec ſub ratione mali aliquid finalizare poteſt: malum enim hoc ipſo quod ſit malum, habet rationem diſconuenientis, & inappetibilis, & ſic appeti nequit, quia nemo reſpiciens ad malum operatur.

rantis præſigitur. Denique alius eſt finis primarius, qui primò & directè intenditur; alius ſecundarius, qui ex conſequenti, & alio præſuppoſito.

Dico, finem eſſe veram, & realem cauſam phyſicam. Hæc eſt Ariſt. 2. phyſ. c. 3. tex. 29. D. Th 5. metaph. cap. 1. quos ſequuntur omnes Peripatetici, & probatur. 1. Quia, finis eſt ille, cuius gratia aliquid fit; ſed vnumquodque pendet per ſe ab illo, cuius gratia fieri dicitur; ergò cùm omne illud, à quo verè, & perſe pendet effectus, dicatur vera, & realis cauſa illius, etiam finis realis cauſæ rationem habebit.

Probatur 2. Quia bonum ad ſui amorem mouet, & dum abeſt, ad ſui deſiderium allicit, ſicut ſi poſſideatur, cauſat quietem, & gaudiũ; ſed iſti ſunt effectus reales; ergò finis erit vera realis cauſa.

Conf. Quia, motio eſt cauſalitas finis, vt dicemus infra; ſed hæc eſt

vera, & realis; quandoquidem non fictè, aut imaginariè, ſed verè, & realiter à fine mouemur; ergò finis erit vera, & realis cauſa.

Arg. 1. Cauſa realis debet realiter referri ad ſuum effectum; ſed finis hoc non habet, ergò neque erit realis cauſa; probatur minor, quia finis non exiſtit, dum cauſat; ergo.

℞. Negando maiorem; non enim eſt neceſſe, quod cauſa realis dicat ordinem prædicamentalem ad effectum, niſi cùm vtrumque extremorum exiſtit per realem, & naturalē exiſtentiam, & adſunt cæteræ conditiones; vt patet in Deo, qui eſt vera cauſa efficiens creaturarum, ad quas tamen realitèr prædicamētalitèr non refertur; vndè nil mirum, quod finis ſic non exiſtens, nequeat referri realitèr prædicametalitèr ad ſuum effectum.

Arg. 2. Finis non influit realiter in effectum; ergo neque realiter eſt

cauſa: conſequentia patet, & antecedens probatur, quia imprimis non cauſat realiter, dùm non eſt, quandoquidem cauſam habere eſſe requiritur ſaltem concomitanter ad hoc, vt aliquid cauſet; alioquin id quod cauſaret, eſſet nihil, & per conſequens nihil cauſaret: neque, poſtquàm eſt, poteſt realiter cauſare, quia ſemel obtento fine, iam ceſſat agentis cauſalitas, & per conſequens neque neceſſaria erit cauſalitas finis.

Conf. Cauſalitas finis tantum eſt mouere metaphoricè, vt dicemus infra; ergò non eſt vera, & realis motio; ergò neque vera & realis cauſalitas; ac proindè neque finis erit vera, & realis cauſa; quia vera cauſa, verè & realiter cauſare debet.

℞. Ad arg. Negando antecedens; ad prob. dico, finem aliquando mouere, dum exiſtit, vt Deus eſt finis noſtrarum actionum: quandoque

etiam dum non exiſtit, tunc tamen ſatis eſt, quod exiſtat in apprehenſione; quia ex proprio cauſandi modo non petit neceſſariò aliam exiſtentiam, cùm cauſet, vt deſideratus; rei autèm vt deſideratæ non repugnat non eſſe à parte rei: vndè finis non eſt omninò nihil; quia verè eſt aliquid apprehenſum, veram, & realem habens eſſentiam.

Ad conf. Negantur omnes conſequentiæ; motio enim finis non dicitur metaphorica, quia non ſit vera, & realis; ſed quia non eſt effectiua, ſed intentionalis; quatenùs per eam finis mouet excitando, & alliciendo appetitum ad ſui amorem.

* * *

CON-

CONTROVERSIA LVIII.

Quænam ſit ratio obiectiua conſtituens finem in ratione finalis cauſæ.

NOTA, hic à nobis ſupponi, in fine eſſe virtutem ſufficiētem ad cauſandum, cùm ſit vera & realis cauſa: vndè ſolùm controuertitur, quænam ſit hæc virtus, an nempè ſit ſola ratio boni, an verò aliquid aliud bono vniuerſalius. Cauſa autem poteſt duobus modis conſiderari; vel vt in potentia, vel vt in actu; aut in actu primo, vel vt in actu ſecundo; actus primus eſt ratio, ſeu virtus operandi; actus verò ſecundus operatio ipſa. In quibuſcunque cauſarum generibus ponuntur diſtinctæ rationes, per quas cauſa illius generis dicatur talis in actu primo, vel in potentia proxima; vel talis in actu ſecundo.

In

In effiaiente, v.g. in igne; ponitur potentia, ſeu virtus calefaciendi, qui eſt calor, per quam dicitur cauſa calefactionis in actu primo, vel in potentia proxima; & deinde actio ipſa calefaciendi, per quam dicitur cauſa in actu ſecundo, & ideo hæc vocatur cauſalitas, & illa cauſabilitas. Hic ergo controuertimus, quænam ſit formalis ratio in cauſa finali, per quam conſtituitur in actu primo ad finalizandum.

Dico, ſolam bonitatem eſſe virtutem, per quam cauſa finalis cauſat, atque adeo ſolummodo bonũ poſſe habere rationem finis. Hæc ſtatuitur contra Scot. Ocham, & alios; eſt tamen Ariſt. 2. phyſ. cap. 3. tex. 31. D. Th. ibidem, & ſæpius alibi, eſtque communis Patrum, & ſcholaſticorum ſententia, & probatur. Quia, voluntas non poteſt verſari circa malum, vt malum, illud amando; quandoquidem ſecundùm iſtam conſiderationem, non

poteſt

poteſt proponi, vt conueniens, & nihil amatur, niſi id, quod vt conueniens proponitur; ergò ſolum poteſt verſari circa illud, odiendo, & fugiendo ipſum; ſed hoc ipſo, quod ſic circa malum verſetur, iam ratio verſandi circa illud eſt bonum; ergo malum vt tale nunquàm poteſt finailzare: ambæ conſequentiæ de ſe patent; minor verò ſubſumpta probatur; quia ideò diſplicet, & odio habetur malum v. g. infirmitas, quia bono opponitur, quod placet, & amatur, nempè ſanitati; & ita bonitas, quæ eſt in ſanitate, eſt ratio odiendi ægritudinem, & acceſſus voluntatis ad illam, eſt ratio receſſus eiuſdem voluntatis ab ægritudine; ergò.

Arg. 1. Actus fugæ, & odij eſt actus verus voluntatis; ſed non proſequitur odio bonum, vt bonum ſed malum, vt malum, ex D. Th. 1. 2. q. 19. ar. 1. ergò ad hunc actum exercendum monemur à malo, ſub ra-

ratione mali, & per conſequens malum habebit rationem finis.

℞. Negando conſequentiam; malum enim non mouet ad actum fugæ, niſi in virtute boni amati, & receſſus à malo, non eſt motus in finem, ſed eſt electio, vel quaſi electio medij ad obtinendum finem, nempè bonum, cui opponitur; & ſic odium non eſt actus appetitionis, aut volitionis, nec tendentiæ in obiectum, ſed eſt fuga, & nolitio, & quaſi actus negatiuus, non poſitiuus; vnde non ſequitur, quod malum poſitiuè ſub obiecto voluntatis comprehendatur, aut quod ei conueniat ratio obiectiua finis.

Arg. 2. Sicut ſcientia, ita etiam & potentia ad contraria terminatur, vndè potentia intellectiua, quę eſt circa verum, verſatur etiam circa falſum; ſed bonum, & malum ſunt contraria, ſiuè oppoſita; ergò voluntas quæ tendit in bonum, verſatur etiam circa malum.

℞.

℞. Diſtinguo maiorem; terminatur ad contraria, eodem modo, nego maiorem; diuerſo, conceditur; eadem ergò potentia aliquo modo circa contraria verſatur, diuerſimodè tamen; verſatur enim circa vnum per ſe primò, & directè, & tanquam circa proprium obiectum; circa aliud verò ſecundariò, & indirectè, & non vt circa obiectum, ſed vt ſuo obiecto oppoſitum. Et ita ſe habet voluntas in ordine ad malum, circa quod directè non verſatur, aut tanquam circa obiectum; ſed quia proprio, & adequato ipſius obiecto, nempè bono opponitur.

Arg. 3. Damnati, & occiſores ſui ipſorum, appetunt non eſſe, ſed nō eſſe non poteſt habere rationem boni; ergò non ſola ratio boni eſt virtus ad finaliter cauſandum; maior patet, & maior probatur, quia bonitas, vtpotè, quæ eſt paſſio entis in ſola entitate fundatur; ergò.

℞.

℞. Tranſeat maior; & negatur minor; malo enim poteſt eſſe adiũcta ablatio alicuius miſeriæ, ratione cuius habeat rationẽ boni, & appetibilis: ratio enim boni duplex eſt: prima quę importat rationẽ alicuius bonitatis conuenientis, & poſitiuæ Secunda, quæ dicit carentiam mali diſcõuenientis, quæ bonum priuatiuum dici ſolet, eſt enim quaſi ſpecies boni carentia mali. Prima ergò ratio boni fundatur in eſſe; ſecunda verò ſæpè in non eſſe, nempè quando non aliter poteſt vitari malum, quàm non eſſendo, ac proindè non eſſe, vt hanc bonitatem induit, appeti poteſt.

CONTROVERSIA LIX.

Vtrum apprehenſio finis ſit ratio cauſandi, vel ſolum conditio?

NOTA, quod cùm motio metaphorica, ſit cauſalitas finis,

&

& hæc ſine præuia intellectus cognitione eſſe nequeat; indè fieri, vt duplex eſſe in fine ſit diſtinguendum. Vnum reale, ad quod per media conſequendum excitatur appetitus. Aliud intelligibile, vel intentionale, illud nempè, quod habet in mente eius, qui illum voluntati proponit. Hic ergò controuertitur, An finis moueat ſecundùm ſuum eſſe, & bonitatem realem: an verò ſecundùm eſſe intentionale, & conſequenter, an ſola bonitas realis, an verò eſſe apprehenſum, vt tale, ſit ratio, per quam formaliſſimè conſtituitur in eſſe appetibilis. Sicut enim in efficiente datur duplex conditio, altera exiſtentiæ in ſe, altera applicationis ad paſſum; ita in appetibili, quod habet rationem finis, & obiecti, apprehenſio vtramque conditionem præſtat, & applicationis ad appetitum, & exiſtentię in eſſe obiectiuo, vt intentionaliter & metaphoricè moueat.

Dico

Dico 1. Apprehenſio nullo modo eſt ratio formalis motiua appetitus, ſed hoc ſolum conuenit reali bonitati, quæ apprehenditur. Hæc ſtatuitur contra Auicen. Medtn. Soncin. & alios; eam tamen docet D. Th. 1. contra gentes, cap. 75. & 1. p. q. 80. ar. 1. ad 2. quem ſequuntur Caiet. Ferr. Iauel. Suar. & communiter ſcholaſtici, & probatur. 1. Quia eſſe apprehenſum eſt conditio omnis obiecti propoſiti voluntati, ſiuè ſit finis, ſiuè medium; ſed quod eſt commune fini, & non fini, non poteſt eſſe ratio formalis finalizandi; ergò; maior patet; quia nil volitum, quin præcognitum; minor autem probatur, quia, quod eſt taliter commune, pertinet ad communem rationem finis, & medij, ſeu cuiuſcunque appetibilis; ergò.

Probatur 2. Per illud finis, tanquam per rationem formalem finalizat; per quod, cum obtinetur, ſatiat; ſed hoc non conuenit illi ſe-

cun-

cundum eſſe intentionale; ergo ſolùm ſecundùm eſſe reale conſtituetur formaliter in ratione cauſæ finalis; maior patet, quia cauſat vt deſideratus, quod autem deſideratur, ſi ſemel adeptum fuerit, appetitum quietat: minor verò probatur; quia, ſecundum eſſe intentionale potius appetitum acuit, quàm complet; ergo.

Conf. Quia, ſæpè agens non cõſequitut finem, quem intendebat; ſed ſemper conſequitur finem, vt apprehenſum; ergò id, quod excitabat agens, non poteſt eſſe finis, vt apprehenſus.

Probatur. 3. Illa eſt ratio formalis finalizandi, per quam finis voluntatem allicit; ſed hæc eſt bonitas ipſius finis, non verò cognitio, aut apprehenſio; ergo; maior patet; & minor probatur; quia, voluntatem infirmi ipſa ſanitas allicit, non eius cognitio, neque enim propter ſanitatem vt cognitam, ſumit potio-

tionem amaram, ſed propter illam ſecundùm ſuum eſſe reale; ergo.

Conf. Quia, aliàs fruſtra adhiberentur externa media ad ſanitatem v.g. conſequendam; ſed hoc dici nequit; ergò. Probatur maior, quia, cùm iam ſanitas poſſideatur vt cognita, non egebit, qui eam intendit, alijs medijs ad illam acquirendam; ergò.

Dico 2. Cognitio bonitatis finis, requiritur vt conditio omnino neceſſaria ad finis cauſalitatem. Hæc eſt Ariſt. 3. de Anima cap. 10. & D. Th. ibidem, quos ſequuntur omnes philoſophi, & probatur. 1. Quia, voluntas cùm ſit appetitus quidam rationalis, nihil eſt aliud, quam inclinatio in bonum ſibi conueniens; ſed ipſa non eſt potentia cognoſcitiua boni ſibi conuenientis, vndè meritò dicitur potentia cęca; ergo vt tale bonum proſequi poſſit, debet ei proponi ab aliqua potentia cognoſcitiua, quæ per talem propoſi-

poſitionem prædictum bonum ei oſtendat.

Probatur 2. Quia, vt realis cauſa cauſet, indiget aliquo eſſe; ſed cauſa finalis non neceſſariò habet in ſe proprium eſſe existentiæ realis; ergò ſaltem requirit, vt habeat eſſe in cognitione, ſeu vt habeat exiſtentiam intentionalem.

Arg. 1. contra 1. concl. Finis eſt cauſa, ſecundùm quod eſt prior, ſed tantùm eſt prior prout in intentione; ergò tantum prout in illa, finalizat: maior patere videtur; & minor probatur, quia finis ſecundùm ſuum eſſe reale, potiùs eſt quid poſterius, quandoquidem hoc habet in executione per media; ergo.

℟. Diſtinguo maiorem; ſi ſit sẽſus, finem eſſe cauſam, ſecundùm quòd eſt prius natura ſuo effectu, concedo maiorem; ſi ſenſus ſit, quod habeat hanc prioritatem formalitèr à cognitione, non tantùm vt à conditione, negatur: licet enim

nim ſecundùm ſuum eſſe exercitũ, ſit quid poſterius, quàm media, præſupponitur tamen ad illa ſecundùm eſſe reale, iam dictum.

Arg. 2. coutra eandem. Motio metaphorica eſt propria cauſalitas finis; ergo ratio formalis cauſandi debet eſſe id, cui formalitèr correſpondet bonitas realis, & non ipſa realis bonitas; ergò vt induit rationem cogniti, & intentionalis eſſe?

℞. Negando vtramque conſequentiam; licet enim motio metaphorica, ſit metaphoricè motio, verè tamen eſt aliqua cauſalitas in re, licet explicetur metaphorico modo per motionem, vt dicemus in ſequenti controuerſia. Vnde correſpondet iſta cauſalitas ipſi bonitati reali, non quidem abſolutè, ſed vt veſtitæ intentionali, & obiectiua exiſtentia, quæ non ſe habet vt ratio formalis, ſed vt conditio; ſicut realis exiſtentia non eſt formalis

ratio

ratio operantis effectiuè, ſed conditio: & licet verè finalizet, mouet tamen metaphoricè, ad quod ſufficit realis bonitas ſub exiſtentia intentionali.

Arg. 3. contra eandem. Diuerſa ratio apprehenſi facit diuerſitatem in appetitu, non verò diuerſum appetibile; ergo ratio apprehenſi ad formalitatem pertinet appetibilis: conſequentia patet, & antecedens probatur, quia appetitus innatus, & elicitus differunt penes apprehenſum, & appetitus ſenſitiuus, & intellectiuus penes diuerſum modum apprehenſi; ergò.

℞. Diſtinguo antecedens; apprehenſio formalis, & ex parte ſubiecti ſe tenens, facit differre potentias appetitiuas, nego antecedens; apprehenſio radicalis, & obiectiua concedo antecedens; & nego conſequentiam; apprehenſio enim non eſt ipſa ratio formalis, ſed conditio; ſicut eadem res vt futura,

vel vt præſens, ſundat in appetitu diuerſos actus, nempè ſpei, vel gaudii; cum tamen variatio præſentis, vel futuri, non variet ipſam intrinſecam naturam appetibilis, ſed quãdam conditionem eius, ſcilicet exiſtentiam, quæ intrinſicè requiritur; & ideò res ipſa vt fundat iſtum diuerſum exiſtendi modum, redditur diuerſo modo appetibilis: ſic vt fundat diuerſum modum exiſtentiæ obiectiuæ, quæ requiritur ad mouendum metaphoricè, & intentionaliter, conſtituit diuerſum appetibile, & ſpecificat diuerſos appetitus; non tamen ita quod ipſa apprehenſio ſit formalis ratio diſtinguendi.

CONTROVERSIA LX.

Quæ ſit cauſalitas finis.

NOTA, quod motio, quæ eſt cauſalitas finis dicitur metaphorica, non quidem quod non ſit vera

vera cauſalitas,ſedquia finis per illã non mouet efficiendo, ſed attrahẽdo, & inuitando per oſtenſionem ſuæ bonitatis: propriè enim mouere, eſt aliquid efficere, ſiuè illud, quod fit, ſit motus, ſiuè aliqua forma: vndè id, quod alliciendo mouet, dicitur metaphoricè mouere, quia quodammodo imitatur motionem effectiuam; ita enim voluntatem agentis ad ſe trahit; ac ſi verè, & realiter moueret illam, cum tamen efficiendo non concurrat, ſed ſolum inuitando. Hic ergo controuertimus, in quonam conſiſtat hæc motio metaphorica, qua finis mouet efficientem, nempè voluntatem; nam agere propter finem, propriè, & rigorosè loquendo, ſolummodò voluntati conuenit, vt docent theologi.

Dico, motionem hanc metaphoricam, quæ eſt cauſalitas finis nihil eſſe aliud, quã ipſammet actionem voluntatis, prout eſt à fine. Hæc

ſtatuitur contra Conimb. & plures ex modernis, variè ſentientes; eam tamen docet D. Th. de verit. q 22. & 1. Cont. gen. q. 75. quem ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur: 1. Quia finis non finalizat, niſi prout in intentione; vndè eius cauſalitas debet eſſe intra ipſam voluntatem, nō in aliquo extra voluntatem; ſed non apparet aliud, quàm actùs ipſe voluntatis, prout eſt à fine; ergò; probatur minor, quia quicquid aliud eſt, ſiuè habitus aliquis, ſiuè potentia voluntatis, minor actualitas eſt, quàm ad actualem requiratur influxum; alii verò actus poſteriores præfato actu, potiùs ſunt cauſati à fine, quàm cauſalitas ipſius, vt patet; ergò.

Probatur. 2. Quia, cauſalitas finis debet eſſe quid reale, & ab ipſo fine diſtinctum; ſed hoc non poteſt conſiſtere in aliquo antecedenti omnem voluntatis actum, vt ex dictis patet; neque in aliquo, quod

ad

ad actum ipſius ſubſequatur; quia finis ante hoc, quod ſubſequitur actum voluntatis, eſt actu cauſans eandem volitionem, quia ipſa eſt propter ipſummet finem: neq; etiã in aliquo realiter ſimultaneo, diſtincto tamen ab actu voluntatis; quia ſicut ipſa actio per ſe, & ex vi ſua eſt actu propter finem, ita ipſamet eſt actualis dependentia ſui à fine; ergò ſolum conſiſtere poteſt, in eadem volitione prout eſt à fine, ſiuè gratia finis; maior probatur, quia finis non eſt ſemper actu cauſans; ergò vt reddatur actu finalizans, debet addi aliquid aliud, aliquo modo ab ipſo fine diſtinctum.

Conf. Quia, eadem ſubſtantialis vnio, ut eſt à materia, ſeu vt eſt actualis dependentia formæ à materia, eſt cauſalitas illius; & eademmet, prout eſt à forma, eſt formæ cauſalitas; ergò pari modo, eademmet actio, prout à fine; poterit eſſe cauſalitas illius, quamuis prout

eſt ab efficiente; ſit propria illius cauſalitas. Patet antecedens, ex his, quæ ſupra docuimus; & conſequentia probatur, quia ſicut cauſa materialis, & formalis mutuò ſibi correſpondent in ratione cauſarum intrinſecarum, & ideò vnicam realiter entitatiuè habēt cauſalitatem, licet formaliter diuerſam; ita, quia cauſa finalis, & efficiens, mutuò ſibi correſpondent in ratione extrinſecæ cauſæ, & ambæ ad hunc ordinem ſpectant, poterunt habere eandem realiter cauſalitatem, licet virtualiter diſtinctam, prout eſt diuerſimodè ab vna, & ab alia.

Arg. 1. Finis operatur alliciendo, & attrahendo voluntatem, vt velit; ergò eius cauſalitas non poteſt eſſe volitio; antecedens patet, & conſequentia probatur, quia per volitionem non allicit ad volēdum, ſed iam eſt allecta; ergò.

℞. Negando conſequentiam; licet enim finis attrahat, & alliciat

vo-

voluntatem, & hæc attractio ſit ad hoc, vt voluntas velit: in illa tamẽ volitione ſunt duo; vnum, quod eſt à fine cauſatum, aliud, quod eſt ratio cauſandi. Id ergò quod elicientiæ, ſeu actionis eſt in illa volitione eſt à fine cauſatum, quod verò coaptationis, & coniunctionis eſt cum appetibili, ſeu ordinis ad ipſum, quo redditur inclinata voluntas ad finem, dicitur attractio, & motio, quæ eſt cauſalitas finis: neque mirum eſt, quod identificetur cauſalitas cum cauſato, quia etiam actio identificatur cum effectu.

Arg. 2. Bonitas finis apprehenſa, ſtatim ac repræſentatur voluntati, illam excitat, & ad ſui amorem trahit, ſed hanc attractionem, & excitationẽ ſequitur actualis amor, qui eſt propria actio ipſius agentis, nempè voluntatis; ergò ipſa attractio præcedit actionem ordine naturæ, cum ſit excitatio ad illam: ſed repugnat intelligere finem actu exci-

citantem, & attrahentem ad ſe voluntatẽ, quin intelligatur actu cauſare amorem, & ideo quin intelligatur actu finalizare, & cauſare; ergò in tali excitatione, & attractione præcedente actionem, ponenda erit cauſalitas, & non in ipſa motione.

℞. Negando minorem ſubſumptam; nempè quod repugnet intelligi finem excitare voluntatem ad amorem, quin ſit actu cauſa; nam ad excitationem obiectiuam, & in actu primo, reſpectu actionis voluntatis, ſatis eſt, eſſe etiam cauſam in actu primo, nec requiritur in actu ſecundo, quia non intelligitur finis actu finalizare, niſi dum actu appetitur, & deſideratur; & ideo nec intelligitur actu cauſa, niſi per actionem amoris, vel deſiderii elicitam ab eadem voluntate, vt efficiente gratia eiuſdem finis: vndè pariter negamus vltimam conſequentiam.

Arg.

Arg. 3. Actio voluntatis eſt effectus finis; ergò nequit eſſe cauſalitas illius: antecedens patet, quia eſt propter finem, vt quod: conſequentia vero probatur, quia cauſalitas cauſæ, & effectus illius debent diſtingui; ſiquidem effectus præſupponit cauſam actu cauſantem, & conſequenter cauſalitatem illius; ergo.

℞. Negando conſequentiam; ad prob. dico, non eſſe neceſſarium cauſalitatem, & effectum finis realiter diſtingui, ſufficit enim virtualis diſtinctio; vndè eademmet voluntatis actio habet rationem effectus finalis, & ſimul cauſalitatis; cauſalitatis quidem, ſecundùm quod eſt à fine; effectus verò finalis, ſecundùm quod eſt ab efficiente: nam ſecundùm hanc poſteriorem rationem eſt quonammodo pendens à ſe ipſa, ſecundùm priorem; nequit enim amor eſſe ab efficiente, niſi ſit prius à fine; nam ex eo, quod volun-

tas mouetur à fine ad amandum, & amor ipſe eſt gratia finis, ideò procedit effectiuè à voluntate.

CONTROVERSIA LXI.

Quomodo definiatur motus?

NOTA 1. Motum dari, ſenſibus patere; vnde quæſtione, an eſt, relicta, à quæſtione quid eſt exordimur, inquirentes, quomodo definiatur.

Nota 2. Quod res poteſt conſiderari in triplici ſtatu. Primò in potentia tantùm, ſine reductione ad actum. Secundò, in actu vltimo. Tertiò, medio modo, quando eſt partim in actu, & partim in potentia. Quando eſt in potentia tantùm nondùm mouetur, ſicut aqua antequam incipiat calefieri, eſt in potentia ad calefieri, & ad calidum eſſe, cum autem calefit, reducitur in actum imperfectum, qui eſt motus;

us; & quando eſt in actu perfecto, ſeu vltimo, iam ceſſat motus; ſicut quando medio modo ſe habet, tunc eſt in moueri, & in tranſitu de vno ad aliud.

Dico, motum hoc modo rectè definiri. Actus entis in potentia, prout in potentia. *Ita* Ariſt. & D. Th. cùm omnibus philoſophis, & theologis, & probatur definitionis particulas explicando. Primò igitur dicitur actus, quaſi loco generis, & ſumitur actus pro eo, quod diſtinguitur à potentia, abſtrahendo ab actu perfecto, qui nempè ſic ſubiectum actuat, vt non relinquat illud in potentia, & fluxu ad alium actum, qui ſit illius terminus, vt eſt calor in eſſe quieto, & perfecto; & ab imperfecto, qui ex proprio actuandi modo relinquit potentialitatem ſubiecti inexpletam, & in fluxu ad perfectiorem actum, tanquam ad terminum, & complementum talis actus imperfecti. Licet autem

motus aliquid potentiæ includat, ponitur tamen in genere actus, & non potentiæ, quia præcipuum officium motus eſt reducere mobile in actum, cum tamen id faciat tãquam actus imperfectus, aliquid potentialitatis includit. Additur entis in potentia; quia omnis actus eius eſt proprius actus in quo ſemper inuenitur; motus autem ſemper inuenitur in ente, quod eſt in potentia, quia licet res agat, quatenùs eſt in actu, non tamen mouetur ad aliqua, niſi quia eſt in potentia ad illa, & per conſequens motus erit actus entis in potentia. Additur denique, ſecundùm quod in potentia; vt denotetur, quod motus eſt actus mobilis, ſecundùm quod mobile intelligitur eſſe in potentia ad formam, & actum perfectum, ſeu terminum motus, vndè intelligitur eſſe aliquo modo ſub priuatione illius; quia motus eſſentialiter dicit fluxùm, & tendentiam

à termino à quo, ad terminum ad quem; ergò rectè definitur motus præſato modo, quod ſit actus entis in potentia, prout in potentia.

Arg. 1. Actus quicunque non relinquit ſubiectum in potentia, ſed in actu; ſed motus eſt actus entis in potentia, ac proindè relinquit illud in potentia; ergò malè dicitur quod ſit actus; minor & conſequentia patent; maior autem probatur, quia ideò albedo v. g. quia actus eſt, reddit ſubiectum actu album; ergò.

℞. Diſtinguendo maiorem; actus non relinquit ſubiectum in potentia, reſpectu eiuſdem actus, concedo maiorem; reſpectu alterius actus ad quem ordinat, & promouet, quando prior actus eſt eſſentialiter imperfectus, & eſt eſſentialiter ipſa via, negatur maior. Antequam enim aliquid mouetur, eſt in potentia ad duos actus, nempè ad actum perfectum, qui eſt terminus

motus

motus, & ad imperfectum qui eſt ipſe motus: & licet motus non relinquat ſubiectum in potentia ad ipſum motum, relinquit tamen in ordine ad ipſius terminum, qui eſt actus perfectus.

Arg. 2. Adducta definitio motus conuenit aliis à definito; ergo malè traditur; probatur antecedens, quia, conuenit omnibus formis imperfectis, quæ relinquunt ſubiectum in potentia ad alias formas, ad quas ordinantur, ſicut forma embrionis relinquit materiam in potentia ad formam perfectam, leonis; & calor vt quatuor ad calorem perfectum, vt octo; ſed tamen neque forma embrionis, neque talis calor vt quatuor ſunt motus, vt patet; ergo redundat præfata definitio.

℟. Negando antecedens; ad cuius prob. negatur maior; non enim conuenit talibus formis; forma tamen imperfecta dupliciter ſumi poteſt;

teſt; vno modo, quia eſt imperfecta in ratione formæ comparatiuè ad aliam perfectiorem. Alio modo, quia non ſolùm eſt imperfecta comparatiuè ad aliam formam, ſed etiã habet ſtatum potentiæ, & imperfectionis, qui eſt tendere ad formam, tanquàm ad terminum; hoc enim requiritur vt actus ille ita ſit imperfectus, quod non ſit terminus motus; quantumcunque enim forma ſit imperfecta in ratione informandi, ſi tamen non ſit forma fluens, non eſt motus, ſed terminus ipſius. Vndè calor vt quatuor, licet ſit imperfectus in informãdo reſpectu caloris vt octo, tamen ſi ceſſat tendere ad vlteriorem calorem, non eſt motus, ſed informat, vt forma imperfecta.

Arg. 3. Non explicat præfata definitio aliqua, quæ ſunt de conceptu motus; ergo eſt diminuta; probatur antecedens, quia non explicat, quod motus ſit ab agente, & in

paſſo

paſſo, & ad terminum ad quem; ſed tales habitudines ſunt eſſentiales motui, cùm motus ſit eſſentialiter tendentia, & via ab vno, ad aliud; ergò.

℞. Diſtinguo antecedens; clarè, & expreſsè, concedo antecedens; non explicat ea virtualiter, negatur antecedens; ad cuius prob. dico, per hoc quod dicitur entis in potentia, prout in potentia, denotatur ſubiectum quod patitur, ſeu tranſmutatur; ſic enim eſt in potentia, dùm mutatur de vno ad aliud: vbi autem eſt paſſio, virtualiter inſinuatur actio, quia paſſio non eſt niſi tranſmutatio ab aliquo agente. Pariter habitudo termini à quo, ad terminum ad quem inſinuatur in illa particula, prout in potentia; intelligitur enim quod ſit in potentia ad vlteriorem terminum, qui eſt terminus ad quem, & per conſequens inſinuatur terminus à quo; quia non eſt tranſitus ad termi-

num

num ad quem, niſi ex aliquo termino à quo, vt de ſe patet.

CONTROVERSIA LXII.

Vtrum definitio motus conueniat omni motui, tam ſucceſſiuo, quam inſtantaneo?

NOTA I. Quod mutatio tripliciter ſumitur. Primò latiſſimè, vt ambit quamcunq; actionem ſpiritualem, omninò à materia independentem, ſecundùm quam rationem intellectiones, & volitiones Angelicæ nuncupantur motus. Secundò, non ita amplè, ſed prout mutationes etiam inſtantaneas, à materia tamen dependentes comprehendit, vt intellectiones noſtræ pro hoc ſtatu conſideratæ, generatio, & corruptio ſubſtantialis. Tertiò tandem ſtrictius, & proprius ſumitur, prout ſolùm ſtat pro motu ſucceſſiuo; qui hoc ipſo, quod talis

talis eſt, habet partes priores, & poſteriores. In præſenti ergo non controuertimus, an motus omninò à materia independentes comprehendantur ſub præfata definitione, tanquam propria eius definita; ſiquidem motus iſti non ad philoſophum naturalem, ſed ad metaphyſicum, vel theologum ſpectāt, cùm philoſophus ad ea ſolum attēdat, per ſe primo, quæ materiam concernunt ſenſibilem. Vndè tantùm inquirimus, an definitum huius definitionis ſit ſolum motus, ſeu mutatio prout abſtrahit ab omni mutatione, ſiuè ſucceſſiua, ſiuè inſtantanea; à materia tamen, ſiuè quoad ſubſtantiam, ſiuè quoad modum dependente.

Nota 2. Quod motus diſcretus alius inuenitur in naturalibus, & alius in ſpiritualibus. In ſpiritualibus quidem aliud non eſt, quam pluralitas operationum indiuiſibilium, & ſic eſt extrà latitudinem

motus

motus phyſici, qui diuiſibilis eſſe debet. In naturalibus autem motus diſcretus non eſt aliud, quam plures motus continui interrupti, ſicut quantitas continua diuiſione facta redditur diſcreta. Eſt tamen differentia quantum ad hoc, quod quantitas diſcreta, licet ex vi diuiſionis, & multitudinis tantùm, non conſtituat particularem quantitatis ſpeciem, quia tamen induit diuerſam ordinationem partium diuiſarum, & menſurationem, ideò numerus conſtituit diuerſam ſpeciem quantitatis. At verò motus diſcretus non induit diuerſam rationem exeuntis de potentia ad actum, niſi tantum eam, quam habet continuus, per cuius interruptionem redditur diſcretus, vndè non conſtituit diſtinctam ſpeciem, ſed reducitur ad ſpeciem continui.

Dico, 1. Mutationes inſtantaneas, quæ ſunt actus rei perfectæ, quales ſunt intellectiones, volitiones, & ſen-

ſenſationes, non comprehendi ſub definitione motus. Hæc eſt Ariſt. 3. de Anima tex. 22 D. Th. ibidem lect 12. & ſæpius alibi, quos ſequũtur omnes diſcipuli, & probatur ratione deſumpta ex eodem philoſopho, & D. Th. loco citato. Motus, qui hic definitur eſt actus imperfecti, ſeu exiſtentis in potentia; ſed intellectiones, & ſenſationes ſunt actus exiſtentis in actu, & per conſequens actus perfecti; ergò definitio motus illis non conuenit; probatur minor, quia ſunt operationes ſenſus, vel intellèctus, iam facti in actu per ſuam ſpeciem; ergo; maior patet, & minor probatur, quia ſentire nõ conuenit ſenſui, niſi actu exiſtenti per ſpeciem, & prout in illo priori continet perfectionem ſpecificam ſenſationis, & per conſequens, prout intelligitur perfectus, & fœcundus; cùm tamen alii motus, quibus præſata conuenit definitio, non conueniant mobili, niſi

prout

prout in illo ordine cenſetur imperfectum, & in potentia; ergò.

Dico. 2. Generationem ſubſtantialem, & inſtantaneã, & quamlibet aliam momentaneam mutationem, quæ ſit actus imperfecti, ſiue ſit poſitiua, ſiuè priuatiua, comprehendi ſub definitione motus. Hæc ſtatuitur contra Sotum, Maſium Pereir. Conimb. & alios ex modernis; eſt tamen Ariſt. & D. Th. quos ſequuntur communiter ſcholæ, & probatur; quia, etiam talis mutatio inſtantanea, eſt actus entis in potentia, prout in potentia, quia in generatione ſubſtantiali materia, quæ habet rationem ſubiecti, eſt in potentia mutationis, & tranſitus de vna forma ad aliam; ergò ipſa mutatio habet quicquid requiritur ad rationem motus ſic definiti, ſiquidem eſt actus exiſtentis in potentia ſupponens ipſum ſubiectum, vt in potentia exiſtens, nempè materiam primam; & de potentia tran-

ſire

ſire ad actum, quatenùs in eodem inſtanti datur fieri, & factum eſſe, relinquēdo vnum terminum à quo, & tranſeundo ad terminum ad quē; ergo mutatio inſtantanea præfata ſub definitione motus comprehenditur.

Arg. 1. contra 2. concl. Sequeretur, quod creatio eſſet mutatio, ſiuè motus, ſed hoc negat D. Th. 1. p. q. 45. ar. 2. ad 2. ergò; ſequela probatur, quia eſt productio inſtantanea faciens tranſire, de nō eſſe, ad eſſe, & non minus habens de potentia, & actu ſecundum diuerſas prioritates naturæ quàm generatio ſubſtantialis; ergò.

℞. Negando ſequelam; ad prob. dico, creationi deeſſe ſubiectum, ſine quo non datur actus exiſtentis in potentia, & ſic non erit motus; dicitur tamen mutatio, non ex parte ſubiecti, ſed ex parte termini tranſeuntis de nō eſſe ad eſſe, quod eſt ſignificari per modum motus.

Arg.

Arg. 2. contra eandem. Tales actiones inſtātaneæ, non ſunt actus entis in potentia; ergò; probatur antecedens; quia in vno, & eodem inſtanti completur tota mutatio, & ſic tota eſt ſimul in actu, non partim in actu, & partim in potentia, ſicut requiritur ad rationem motus; ergò.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, quod licet in eodem inſtanti generationis ſimul ſit fieri, & factum eſſe, tamen verè inuenitur tranſitus, & mutatio de potentia in actum, ſecundùm diuerſa inſtantia, & prioritates naturæ, mutatur enim aliquid de non eſſe ad eſſe, vtpatet, & hoc ſufficit ad rationem motus.

CON-

CONTROVERSIA LXIII.

Quomodo diſtinguatur motus à termino ad quem.

NOTA 1. Hic ſolùm controuerti de diſtinctione motus à termino ad quem; nàm motum diſtingui à termino à quo ita eſt manifeſtum, vt dubitari nequeat; cum enim motus, & ipſius terminus à quo, ita inter ſe comparentur, vt ad inceptionem vnius, alter deſinat; indè eſt, quod re ipſa diſtinguantur; vnde de ſola diſtinctione motus à termino ad quem, hic à nobis controuertitur.

Nota 2. motum ſtrictè ſumptum, vt condiſtinctum à mutatione generaliier dicta, addere ſupra mutationem hæc tria. Primò, quod ſit inter terminos poſitiuè contrarios, & non ſolùm inter priuationem & formam. Secundò, quod habeat

pro

pro ſubiecto aliquod ens in actu completum, licet mutatio ſaluetur in ſola materia prima. Tertiò, quod ſe habeat vt fluxus inter duos terminos, ſeu mutationes, in vno enim motu includuntur duæ mutationes, nempè ex parte termini à quo corruptio, & ex parte termini ad quem generatio.

Nota 3. Quod vt detur duplex mutatio, ſcilicet corruptio, & generatio, oportet quod terminus à quo ſit aliquid poſitiuum, quod corruptione tollatur. Si autem terminus à quo ſit priuatio, eius corruptio non eſt diſtincta mutatio à generatione formæ, quia priuatio nõ corrumpitur tranſeundo de eſſe ad non eſſe, cùm non habeat eſſe, ſed ipſa productione formæ introductæ in ſubiecto, priuatio ſoluitur. Tunc ergo intercedit corruptio, vt realis mutatio, quando ex parte termini à quo eſt aliquid poſitiuum incompatibile cum termino ad quẽ

quod debet mutari de eſſe, ad non eſſe; & ideò quia motus eſt inter duos terminos poſitiuos, includit illam duplicem mutationem, corruptionis vnius, & generationis alterius: & inſuper requiritur, quod ſubiectum motus ſit ens in actu, ſeu ſubſtantia completa, & non ſolum materia prima, ſicut ſufficit pro generatione ſubſtantiali.

Dico, 1. Motum, & terminum ad quem diſtingui reali formali, aut modali diſtinctione, ſecluſa operatione intellectus, & non ſola ratione ratiocinata. Hæc ſtatuitur contra Maſium, Cap. Iauel. Sonc. Ferr. & alios; eſt tamen communis ſcholæ Angelicæ ſenſus, & probatur; Quia motus re ipſa, & ante omnem intellectus operationem, eſt via ad terminum, & fieri illius, & loquendo de motu ſtrictè ſumpto, eſt quid ſucceſſiuum, terminus verò quid permanens, & per talem motum acquiſitus; ergò ſecluſa intellectus

ope-

operatione inter ſe diſtinguuntur: conſequentia patet, quia eadem omninò res nequit ſine vlla reali diſtinctione eſſe re ipſa quid permanens, & quid ſucceſſiuum, & via realis ad ſe ipſam. Antecedens verò quoad primam partem probatur, quia terminus reuera fit, ſeu acquiritur, per aliquam viam quæ non eſt alia niſi motus; quoad ſecundam etiam partem per ſe patet; ergo.

Conf. Quia, hoc ipſo quod motus ſit via, & fluxus ad terminum, comparatur terminus cum ipſo, tanquam quid re ipſa à motu ſeparabile; ſiquidem motu, & via, manet terminus; ſed quæ ſic inter ſe conſeruntur; neceſſe eſt, vt ſecluſa intellectus operatione inter ſe diſtinguantur; ergò; probatur minor, quia alias idem maneret, & non maneret, & à ſe ipſo realiter ſepararetur; ſed hoc dici nequit, vt patet; ergò.

Dico, 2. Motum non diſtingui à

termino ad quem, diſtinctione rei à re. Hæc ſtatuitur contra Aureol. Argent. Benetum, & alios; eam tamen docet D.T.5.phyſ.tex.9. quem ſequitur Sonc. Conimb. Suar. Ruuius, Complut. & communiter diſcipuli, & probatur. Quia motus, de quo agimus, eſt actus imperfectiſſimus inter omnes actus, quippe qui eſt eſſentialiter vialis, vndè non pertingit ad hoc, vt ſit ens per modum rei, & entitatis; ſed ſolum ob ſuam imperfectionem eſt quædam formalitas, aut quidam modus ipſius termini; ergò non diſtinguitur ab illo, vt res à re.

Arg. 1. contra 1. concl Si motus & terminus diſtinguerentur realitèr formalitèr, ſequeretur, quod quando aqua caleſit ab igne, moueretur duplici motu, vel mutatione; ſed hoc falſum; ergò; minor patet, quia ſicut non eſt ibidem, niſi vnica tantum actio, & paſſio, ita etiam vnicus erit motus; ſequela

la verò probatur, quia aqua acquireret duplicem realitatem, quam antea nō habebat, nēpè terminū, & motū, & per earū quālibet, nūc aliter ſe haberet, quam prius: ergo per quemlibet mutaretur, & ex conſequenti duplici mutatione.

℞. Negando ſequelam; ad cuius prob. dico, quod licet dum aqua calefit, ibi recipiat duplicem realitatem, & actum, vnus tamen eorum eſt vialis, & ſecus alter; & hic tantum vialis erit motus, quarè actus perfectus immutabit aquam vt quod, & imperfectus, vt quo; atque ideò ibi tantum erit vnicus motus; quia ad vnicum motum requiritur tàm actus imperfectus, quā perfectus; omnis enim motus eſt tranſitus ab vno, in alium terminum.

Arg. 2. contra eandem. Forma in fieri eſt formaliter ipſe motus; ſed forma in fieri non diſtinguitur re ipſa, à ſe ipſa in facto eſſe; ergò nec

motus diſtinguetur re ipſa à termino, ſiuè in fieri, ſiuè in facto eſſe; minor patet, quia id ipſum quod modo fit, eſt poſtea in facto eſſe; maior autem probatur, quia forma in fieri, cùm ſit in ſtatu viali eſt actus entis in potentia, ſecundùm quod in potentia: ergò.

℞. Negando maiorem; motus enim non eſt formaliter forma, quæ eſt in fieri, ſed ipſum fieri, & fluxus ad formam; & ad prob. maioris, negatur antecedens; prædicta enim forma non eſt actus entis in potentia, prout in potentia, ſed hoc ſolũ conuenit fluxui ad illam, qui ab ea realiter modaliter diſtinguitur.

Arg. 3. contra 2. concl. Motus poteſt eſſe ſine termino, & econtra; ergò diſtinguntur ſicut res à re; conſequentia patet, & antecedens probatur, quoad primam partem, nempè quod motus poſſit eſſe ſine termino, quia antequam acquiratur terminus factus per motum ſucceſ-

ceſſiuũ v.g. calor vt quatuor, iã eſt ipſe motus, cùm talis calor in fine motus acquiratur; quoad ſecundam etiam partem, nempè, quod terminus poſſit eſſe ſine motu conſtat; quia finito motu, manet terminus; ergo.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, quod licet terminus vltimatus motus ſucceſſiui non ſit, dùm motus incipit; ſemper tamen eſt ſimul cum eo aliquis intermedius, vndè nequit à termino ſegregatus conſiſtere, ac proinde, neque vt res à re diſtinguetur ab illo.

CONTROVERSIA LXIV.

Vtrum omnis motus ſubiectetur in mobili?

NOTA, certum eſſe motum augumentationis, & alterationis, eſſe in mobili per realem inhæſionem; cùm enim formæ ac-

quiſitæ per hos motus, v.g. quantitas, & calor, ſint in mobili augmentato, & alterato; non poſſunt motus terminati ad eaſdē formas, non ſubiectari in earum ſubiecto. Quid verò de generatione ſubſtantiali ſit dicēdum, diſcutiemus, Deo dante, in libris de Ortu, & Interitu: Vndè tota controuerſia hic ad motum localem deuoluitur; an nimirùm in ipſo mobili, an verò in corpore locante ſubiectetur.

Dico, motum localem, & per conſequens omnem motum ſubiectari in mobili. Hæc ſtatuitur contra Soncin. Greg. Heru. Fonſec. & alios ex modernis; eſt tamen Ariſt. 3.phyſ.cap.2.& D.Th. ibidem lec.4. quos ſequuntur communiter philoſophi, & probatur. 1. Ratione deſumpta ex eodem Ariſt. Omnis forma, ſiuè actus, ibi eſt, vt in ſubiecto, vbi ipſius formalis inuenitur effectus; ſicut ibi eſt albedo v.g. vbi eſt album, quod eſt formalis effectus

ctus illius; ſed moueri localiter, quod eſt formalis effectus motus localis, in ipſo mobili reperitur, non in corpore locante; ergò motus localis, in illo, non in hoc, vt in ſubiecto erit; minor quoad primã partem per ſe patet; quoad poſteriorem etiàm conſtat, quia corpus locans, vt tale inuoluit locum, & locus eſt immobilis, vt infra dicemus; ergò.

Probatur. 2. Quia ibi ſubiectatur motus, vbi eſt terminus primarius illius; ſed vbi, quod eſt terminus primarius motus localis, eſt in mobili; ergò & ipſe motus. maior patet; quia, cùm motus ſit via, & tranſitus ſubiecti ad terminum, neceſſe eſt, vt ſit ibidem, vbi eſt terminus illius, quia nequit aliquid tranſire ad terminum, niſi per viam, quæ ducit ad ipſum. Minor verò probatur, quia vbi nihil eſt aliud, quam præſentia locati ad locum, ſeu ad ſuperficiem ambientem; ſed

hæc præſentia intrinſeca eſt, & inhærens ipſi mobili, vt per ſe patet; ergo.

Arg. 1. Si aliquid intrinſecum pro termino acquireret mobile, per motum localem, eſſet vbi; ſed hoc non; ergò nihil acquirit intrinſecū; & ideò nec motus ipſe erit aliquid intrinſecum in mobili; maior patet, & minor probatur, quia vbi, ſolam relationem præſentiæ ad ſpatium, vel diſtantiæ ad polos importare poteſt; cùm nil aliud intrinſecum abſolutum excogitari poſſit, quod per motum localem acquiratur; ſed ad relationem non datur per ſe motus, vt dicemus infrà; ergò vbi non eſt terminus per ſe motus localis, ſed locus, in quo erit motus, & non in mobili.

℞. Negando minorem; ad cuius prob. dico; quod vbi eſt modus ſe habendi corporis ad ſpatium, abſolutus quidem, ſed includens etiam reſpectum præſentiæ, atque diſtantiæ

tiæ, per quem cognoſcitur, & explicatur; & ſic hic modus abſolutus includit reſpectum ſecundùm dici, & non puram relationem prædicamentalem, ad quam non datur motus.

Arg. 2. Motus localis, eſt motus ad locum, & acquiſitio loci; ergo terminus eius eſt locus; ſed locus nil intrinſecum ponit in locato, quod mouetur, ſed ſolam denominationem extrinſecam, à circumſcriptione extrinſeca loci; ergò nec motus localis eſt aliquid intrinſecum in mobili.

℞. Negando conſequentiam; motus enim localis non habet pro termino per ſe locum, ſed per ſe terminatur ad vbi; quia tamen non poteſt acquiri vbi ſine loco, ideò ex conſequenti dicitur terminari ad locum, & ex hoc vocatur localis, per ſe verò terminatur ad vbi, & ſubiectatur in mobili vbicato.

militer effectum, & paſſum, quærimus in quo ex illis ſit inhæſiuè, licet conſtet, quod ſit emanatiuè ab agente.

Dico, actionem tranſeuntem ſubiectari in paſſo, & non in agente. Hæc ſtatuitur contra Scotum, Caiet. Nazar. Zumel, Ripam, Torres, & alios; eam tamen docet Ariſt. Alb. Mag. Cap. Sotus, Ferr. Heruæus, Maſius, Soncin. Iauel. Compl. Tolet. Suar. Perer. Ruuius, & communiter Thomiſtæ, cùm D. Th. 9. metaph. lec. 9. & 1. 2. q. 3. ar. 2. de potent. q. 10. ar. 1. & ſæpius alibi, & probatur. 1. Quia motus eſt in mobili, & paſſo, vt ſuprà docuimus, eſt enim actus mobilis, & per illum tranſit v. g. aqua, à non eſſe ſub forma, & actu perfecto caloris, ad eſſe ſub illo; ſed talis motus habet rationem actionis realitèr, & identicè loquendo; ergò iam actio tranſiens ſubiectabitur in paſſo; probatur minor, quia cùm motus non

egre-

egrediatur ab agente vt quod, ſed vt quo, & vt ipſa egreſſio effectus non poteſt non eſſe realiter identicè actio, quæ eſt ipſa egreſſio effectus, in creatis; ergo.

Probatur 2. Ratione deſumpta ex D. Th 1. p. q. 18. ar. 3. ad 1. Quia actio tranſiens, & immanens adæquatè; & immediatè diuidũt actionem, vt ſic; ergò; conſtituuntur per modos immediatè oppoſitos; ea enim quæ ſic rationem aliquam ſuperiorem diuidunt, debent per prędictos modos conſtitui: ſed actio immanens, hoc ipſo, quod ſit immanens, eſt perfectio intrinſeca agentis, & in illo manet; ergò actio tranſiens, hoc ipſo quod tranſiens, non eſt perfectio intrinſeca eiuſdem agentis; ac proinde non ſubiectabitur in illo, ſed in paſſo.

Arg. 1. Relatio agentis in actu ad paſſum, quæ in agente reſidet, non poteſt non fundari in actione; ergò actio in agente debet recipi; con-

ſe-

motus diſtinguetur re ipſa à termino, ſiuè in fieri, ſiuè in facto eſſe; minor patet, quia id ipſum quod modo fit, eſt poſtea in facto eſſe; maior autem probatur, quia forma in fieri, cùm ſit in ſtatu viali eſt actus entis in potentia, ſecundùm quod in potentia: ergò.

℞. Negando maiorem; motus enim non eſt formaliter forma, quæ eſt in fieri, ſed ipſum fieri, & fluxus ad formam; & ad prob. maioris, negatur antecedens; prædicta enim forma non eſt actus entis in potentia, prout in potentia, ſed hoc ſolũ conuenit fluxui ad illam, qui ab ea realiter modaliter diſtinguitur.

Arg. 3. contra 2. concl. Motus poteſt eſſe ſine termino, & econtra; ergò diſtinguntur ſicut res à re; conſequentia patet, & antecedens probetur, quoad primam partem, nempè quod motus poſſit eſſe ſine termino, quia antequam acquiratur terminus factus per motum ſuc-

ceſ-

ceſſiuū v.g. calor vt quatuor, iā eſt ipſe motus, cùm talis calor in fine motus acquiratur; quoad ſecundam etiam partem, nempè, quod terminus poſſit eſſe ſine motu conſtat; quia finito motu, manet terminus; ergo.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, quod licet terminus vltimatus motus ſucceſſiui non ſit, dùm motus incipit; ſemper tamen eſt ſimul cum eo aliquis intermedius, vndè nequit à termino ſegregatus conſiſtere, ac proinde, neque vt res à re diſtinguetur ab illo.

CONTROVERSIA LXIV.

Vtrum omnis motus ſubiectetur in mobili?

NOTA, certum eſſe motum augumentationis, & alterationis, eſſe in mobili per realem inhæſionem; cùm enim formæ ac-

quiſitæ per hos motus, v.g. quantitas, & calor, ſint in mobili augmentato, & alterato; non poſſunt motus terminati ad eaſdẽ formas, non ſubiectari in earum ſubiecto. Quid verò de generatione ſubſtantiali ſit dicẽdum, diſcutiemus, Deo dante, in libris de Ortu, & Interitu: Vndè tota controuerſia hic ad motum localem deuoluitur; an nimirùm in ipſo mobili, an verò in corpore locante ſubiectetur.

Dico, motum localem, & per conſequens omnem motum ſubiectari in mobili. Hæc ſtatuitur contra Soncin. Greg. Heru. Fonſec. & alios ex modernis; eſt tamen Ariſt. 3. phyſ. cap. 2. & D. Th. ibidem lec. 4. quos ſequuntur communiter philoſophi, & probatur. 1. Ratione deſumpta ex eodem Ariſt. Omnis forma, ſiuè actus, ibi eſt, vt in ſubiecto, vbi ipſius formalis inuenitur effectus; ſicut ibi eſt albedo v.g. vbi eſt album, quod eſt formalis effectus

ctus illius; ſed moueri localiter, quod eſt formalis effectus motus localis, in ipſo mobili reperitur, non in corpore locante; ergò motus localis, in illo, non in hoc, vt in ſubiecto erit; minor quoad primã partem per ſe patet; quoad poſteriorem etiàm conſtat, quia corpus locans, vt tale inuoluit locum, & locus eſt immobilis, vt infra dicemus; ergò.

Probatur. 2. Quia ibi ſubiectatur motus, vbi eſt terminus primarius illius; ſed vbi, quod eſt terminus primarius motus localis, eſt in mobili; ergò & ipſe motus. maior patet; quia, cùm motus ſit via, & tranſitus ſubiecti ad terminum, neceſſe eſt, vt ſit ibidem, vbi eſt terminus illius, quia nequit aliquid tranſire ad terminum, niſi per viam, quæ ducit ad ipſum. Minor verò probatur, quia vbi nihil eſt aliud, quam præſentia locati ad locum, ſeu ad ſuperficiem ambientem; ſed

hæc præſentia intrinſeca eſt, & inhærens ipſi mobili, vt per ſe patet; ergo.

Arg. 1. Si aliquid intrinſecum pro termino acquireret mobile, per motum localem, eſſet vbi; ſed hoc non; ergò nihil acquirit intrinſecũ, & ideò nec motus ipſe erit aliquid intrinſecum in mobili; maior patet, & minor probatur, quia vbi, ſolam relationem præſentiæ ad ſpatium, vel diſtantiæ ad polos importare poteſt; cùm nil aliud intrinſecum abſolutum excogitari poſſit, quod per motum localem acquiratur; ſed ad relationem non datur per ſe motus, vt dicemus infrà; ergò vbi non eſt terminus per ſe motus localis, ſed locus, in quo erit motus, & non in mobili.

℞. Negando minorem; ad cuius prob. dico; quod vbi eſt modus ſe habendi corporis ad ſpatium, abſolutus quidem, ſed includens etiam reſpectum præſentiæ, atque diſtan-

tiæ, per quem cognoſcitur, & explicatur; & ſic hic modus abſolutus includit reſpectum ſecundùm dici, & non puram relationem prædicamentalem, ad quam non datur motus.

Arg. 2. Motus localis, eſt motus ad locum, & acquiſitio loci; ergo terminus eius eſt locus; ſed locus nil intrinſecum ponit in locato, quod mouetur, ſed ſolam denominationem extrinſecam, à circumſcriptione extrinſeca loci; ergò nec motus localis eſt aliquid intrinſecum in mobili.

℞. Negando conſequentiam; motus enim localis non habet pro termino per ſe locum, ſed per ſe terminatur ad vbi; quia tamen non poteſt acquiri vbi ſine loco, ideò ex conſequenti dicitur terminari ad locum, & ex hoc vocatur *localis*, per ſe verò terminatur ad vbi, & ſubiectatur in mobili vbicato.

CONTROVERSIA LXV.

Vtrum actio tranſiens ſubiectetur in agente.

NOTA 1. Quod actio poteſt definiri, vel quantum ad ipſam formam, quæ eſt actio quaſi in actu ſignato, vel quantùm ad exercitium ipſius formæ, quod eſt agere. Vt autem dicit D. Th. q. 2. de poten. ar. 1. Agere nihil aliud eſt, quàm communicare illud, per quod agens eſt in actu, ſecundùm quod poſſibile eſt. Actio verò ſumpta pro forma variè definiri ſolet. Primò, quod, actio eſt actus actiui, vt actiuum eſt. Secundò, actio eſt id, quo denominamur agere. Tertio dici poteſt actio. Cauſalitas agentis, ſeu id quo effectum cauſat.

Nota 2. Aliam eſſe actionem imanentem, & aliam tranſeuntem. Immanens illa eſt, per quam nihil

extra

extra agentem ſit; ſed ipſa cum ſuo effectu, manet in agente; vt intellectio, aut viſio. Tranſiens verò eſt, per quam aliquid extra ipſum agentem procedit, vt calefactio. Alia eſt etiam actio creatiua, nempè quæ producit effectum, nullo præſuppoſito ſubiecto, ſed ex nihilo Alia verò eductiua, quæ effectum producit ex aliquo ſubiecto præſuppoſito, immutando, & deducendo potentialitatem eius in actum.

Nota 3. Hic controuerti de actione tranſeunte, de immanente enim nòn dubitatur, quin in agente ſubiectetur, ex eo enim immanẽs eſt, quia non perficit niſi ipſum agens. At verò tranſiens perficit non ſolùm agens, emanando ab ipſo, ſed etiam perficit effectum, cauſando ipſum, & ſi effectus in paſſo recipiatur, etiam perficit paſſum, mediante effectu recepto. Vndè quia denominat, & perficit agens, & ſimi-

militer effectum, & paſſum, quærimus in quo ex illis ſit inhæſiuè, licet conſtet, quod ſit emanatiuè ab agente.

Dico, actionem tranſeuntem ſubiectari in paſſo, & non in agente. Hæc ſtatuitur contra Scotum, Caiet. Nazar. Zumel, Ripam, Torres, & alios; eam tamen docet Ariſt. Alb. Mag. Cap. Sotus, Ferr. Heruæus, Maſius, Soncin. Iauel. Compl. Tolet. Suar. Perer. Ruuius, & communiter Thomiſtæ, cùm D. Th. 9. metaph. lec. 9. & 1. 2. q. 3. ar. 2. de potent. q. 10. ar. 1. & ſæpius alibi, & probatur. 1. Quia motus eſt in mobili, & paſſo, vt ſuprà docuimus, eſt enim actus mobilis, & per illum tranſit v.g. aqua, à non eſſe ſub forma, & actu perfecto caloris, ad eſſe ſub illo; ſed talis motus habet rationem actionis realitèr, & identicè loquendo; ergò iam actio tranſiens ſubiectabitur in paſſo; probatur minor, quia cùm motus non

rediatur ab agente vt quod, ſed quo, & vt ipſa egreſſio effectus n poteſt non eſſe realiter identi- actio, quæ eſt ipſa egreſſio effe- us, in creatis; ergo.

Probatur 2. Ratione deſumpta x D. Th 1. p. q. 18. ar. 3. ad 1. Quia ctio tranſiens, & immanens adæ- uatè; & immediatè diuidũt actio- em, vt ſic; ergò; conſtituuntur er modos immediatè oppoſitos; ea nim quæ ſic rationem aliquam ſu- eriorem diuidunt, debent per pre- dictos modos conſtitui: ſed actio immanens, hoc ipſo, quod ſit im- manens, eſt perfectio intrinſeca agentis, & in illo manet; ergò actio tranſiens, hoc ipſo quod tranſiens, non eſt perfectio intrinſeca eiuſdem agentis; ac proinde non ſubiectabi- tur in illo, ſed in paſſo.

Arg. 1. Relatio agentis in actu ad paſſum, quæ in agente reſidet, non poteſt non fundari in actione; ergò actio in agente debet recipi; con- ſe-

ſequentia patet, quia vbi eſt relatio, ibi & eius fundamentum eſſe debet, antecedens verò probatur, quia poſita actione, vel ablata, relatio ponitur, vel aufertur; ſed hoc proprium eſt fundamenti, vt ad eius poſitionem relatio ponatur, & ad eius remotionem tollatur; ergò.

℞. Negando antecedens; actio enim tranſiens non fundat talem relationem, vt fundamentum, ſed ſolum eſt ratio fundandi; vndè etiã negamus conſequentiam; quia indè non ſit actionem tranſeuntem in agente ſubiectari.

Arg. 2. Actu agere eſt maxima perfectio agentis; ergò dicit aliquid intrinſecum, ſeu inhærens ipſi agẽti, & per conſequens actio, à qua habet agere, non erit in paſſo: conſequentia patet, quia perfectio ineſt ei, cuius eſt perfectio; antecedens verò probatur, quia extrahit potentiam actiuam de potentia ad actum, & conſtituit illam in vl-

ima actualitate, quam habere poteſt; ergò.

℞. Diſtinguo antecedens; perfectio intrinſeca. nego antecedens; extrinſeca, conceditur; agens enim per actionem extrinſecam tantùm ratione ſe perficit, in quantùm per eam conſtituitur in actu, & ſe communicat alteri, quod eſt maxima illius perfectio; ſed extrinſicè agenti, intrinſicè vero perficit aliud, circa quod agit, & producit effectum, in quo propterea eſt actio, tanquam in ſubiecto, cum effectu ipſo, & nõ in agente, niſi tanquàm in principio, à quo egreditur, qua ratione proprius etiam eius actus eſt: & ſic eſt actus vtriuſque, nempè agentis, & paſſi; illius quidèm tanquàm principii, & emanatiuè; huius verò, tanquam ſubiecti, & inhæſiuè.

Arg. 3. Forma, ſeu actus in eo ſubiectatur, cui tribuit ſuam denominationem realem, quia inhærendo tribuit illam, ſed actio non de-

denominat paſſum, ſed agens, vt per ſe patet; ergo non eſt in paſſo, ſed in agente.

℞. Diſtinguo antecedens; forma, ſiuè actus in eo ſubiectatur, cui tribuit ſuam denominationem per modum formæ intrinſicæ, concedo antecedens; per modum formæ extrinſicæ, negatur; actio enim eſt forma denominans extrinſice agens vndè non eſt neceſſe, quod ſit in illo; ſicut dexteritas denominat extrinſicè parietem dexterum, & ideo non debet eſſe in pariete, ſed in animali, quod denominatur intrinſicè dexterum.

CONTROVERSIA LXVI.

Vtrum infinitum creatum in actu naturalitèr dari poſſit.

NOTA 1. Infinitum definiri ab Ariſt. 3. phyſ. c 7. hoc modo. Id cuius partem accipiētibus, ſēper aliquid manet extra. Infinitum autem aliud dicitur poſitiuè, aliud priuatiuè. Cùm enim infinitum communitèr ſumptum, nil ſit aliud, quàm id, quod fine, & termino caret; poteſt accipi iſta carentia priuatiuè, quando eſt in aliquo ſubiecto, quod natum eſt habere terminum, ſed tamen caret illo, ſicut quantitas eſt capax vt finiatur, ſi tamen non habeat terminum, dicitur infinita priuatiuè, quod etiā dici poteſt poſitiuè reſpectu quantitatis. Negatiuè verò infinitum dicitur illud, cuius ſubiectum non eſt capax alicuius termini.

No-

Nota 2. Quod eſſe aliquid infinitum negatiuè, duplicitèr contingere poteſt; vno modo, proptèr perfectionem poſitiuam ſubiecti, quando talis eſt, quod nullo termino poteſt affici; quo modo, Deus poſitiuè infinitus eſt, id eſt, actualitate, & perfectione, non quantitate. Alio modo poteſt hoc contingere ex imperfectione ſubiecti, quando tanta eſt, vt nil in ſe habeat, quo terminari poſsit, ſicut punctus, & vnitas, quæ proptèr indiuiſibilitatem terminum non habēt, ſed ipſa ſunt terminus.

Nota 3. Hic à nobis non agi de infinito negatiuè, nec de infinito poſitiuè, quod eſt Deus; ſed de infinito priuatiuè; quod quidem licet manifeſtius in quantitate inuèniatur, reperiri tamen etiam poteſt in alijs prædicamentis, vt in ſubſtantia, qualitate, & relatione. Infinitum ſubſtantiæ eſt, quod caret eſſendi, ſeu exiſtendi terminis, qui-

quibus ipſa ſubſtantia in ratione ſubſtantiæ conſtituitur. Infinitum in qualitate eſt, quod caret termino intenſionis ſecundùm gradus qualitatis. Infinitum in relatione, quod dicit reſpectum ad aliquid infinitum, ſicut actiones Chriſti dicuntur infiniti valoris, per reſpectum ad perſonam dignificantem. Deniq; infinitum in quantitate, iuxta duplex quantitatis genus, diſcretæ nempè, & continuæ, aliud eſt infinitum multitudinis, aliud magniudtinis. Illud eſt, quod caret termino multitudinis, & diuiſionis; hoc vero, quod caret termino partium in continuo: & ſic infinitum poteſt poteſt eſſe triplex, puta, ſecundùm multitudinem, magnitudinem, & intenſionem.

Nota 4. Infinitum ſumi, vel in actu, vel in potentia. Infinitum in actu, quod etiam infinitum poſitione, ſeu poſitiuè appellari ſolet, & dicitur infinitum categorematicè,

cè, id eſt, affirmatiuè, aut prædicatiuè, eſt illud, cui non ſolùm non poteſt ſignari terminus, vltra quem non tranſeat, ſed etiam de facto, omnes terminos tranſit. Infinitum autèm in potentia dicitur, quod ſecundum id, quod actu habet eſt finitum, ſed ſecundũ id, quod eſt in potentia, non habet terminũ, id eſt, non poteſt illi ſignari certus, aut determinatus terminus, vltra quẽ trãſire nõ poſsit, ſiuè per additionẽ, ſiuè per ſubtractionẽ, ſiuè per ſucceſsionẽ. Nos ergo hic cõtrouertimus, an per vires naturæ aliquod infinitũ creatum in actu poſsit dari.

Dico 1. Non repugnat naturalitèr dari infinitum relatiuè actu. Hęc eſt cõmunis in ſcholis, & probatur. Quia, iſta infinitas conſiſtit ſolùm in relatione quadã ad Deum, ſed talis relatio naturalitèr, & actu dari poteſt; ergo; maior ab omnibus conceditur, & minor probatur, quia triplicitèr aliquid reſpicit Deum, qui in-

finitus eſt. Primò, generali rela-
one, ſicut effectus cauſam effici-
entem, non quidem participan-
o ab ipſo, aliquod donum infini-
um, ſed præcisè, quia cauſa eius
fficiens in ſe infinita eſt. Secun-
ò, ſpeciali modo, quatenus ab
pſo Deo participatur aliquod do-
um eleuans creaturam ad bonum
nfinitum, ficut gratia eleuat ho-
minem ad conſortium, & fruitio-
nem diuinæ naturæ. Tertio modo
ſpecialiſsimè, vt quandò ipſe Deus
vnitur in perſona, naturæ creatæ,
tunc enim accipit valorem, & di-
gnitatem ex perſona cui coniungi-
tur; ſed hic valor conſiſtit in rela-
tione ad ipſam perſonam, vt ad
principium operationum proximũ,
& vt quod; ergò non repugnat da-
ri infinitum relatiuè in actu.

Dico 2. De facto non dari aliquã
creaturam, quæ ſit infinita in gene-
re ſubſtantiæ, infinitate in actu. Hæc
eſt D. Th. 1. cont gent. c. 43. & 1.
p. q.

p q. 7. a. 2. cui ſubſcribunt omnes ſcholaſtici, & probatur ratione eiuſdem S. D. ibidem. Quia infinitas in genere ſubſtantiæ non eſt infinitas extenſionis, vel intenſionis, id enim pertinet ad genus quantitatis, vel qualitatis; vnde ſolùm reſtat infinitas per carentiam terminorum ſubſtantiæ: ſed termini ſubſtantiæ, vel ſint phyſici, vel metaphyſici, hi ſunt genus, & differentia, quibus contrahitur, & limitatur eſſentia rei; phyſici verò ſunt materia, & forma in compoſitis; vel potẽtialitas & actualitas etiã in ſimplicibus: ſubſtãtia ergò creata nõ poteſt carere genere, & differentia, cùm ſit in prædicamento, quod eſt coordinatio generum, & ſpecierum. Similitèr non poteſt carere aliquo termino phyſico, quia non poteſt eſſe purus actus, ſed debet habere aliquam potentialitatem admixtam, atq; adeò ſolùm poteſt eſſe infinitum in actu per carentiam om-

nis termini limitantis actualita-
n, quæ eſt potentialitas. Si autem
et pura potentia, licet eſſet in-
ita. non tamen eſſet infinitum
actu, ſed in potentia; ergo re.
ignabit dari aliquam creaturam,
uæ ſit infinita in genere ſubſtan-
æ, infinitate in actu, licet poſsit
ari infinitum in potentia, & ſecun-
um quid, ſicut materia prima
abet infinitatem in potentia reſ-
ectu formarum, quarum eſt capax.

Dico 3. Infinitum in actu, ſiuè
n extenſione, ſiuè in intenſione,
vel multitudine, naturalitèr, &
ſecundùm legem ordinariam fieri
non poteſt. Hæc eſt Ariſt. 3. phyſ.
c, 5. & 6. & D.Th. loco citato ex
1. p. quos ſequuntur omnes philo-
ſophi, & Theologi, & probatur.
Quia, vt dicitur ſap. 12. Omnia
facta ſunt in numero, pondere, &
menſura; ſed ſi daretur infinitum
in actu, vel careret numero, ſi eſ-
ſet infinitum multitudine; vel men-

T ſura,

ſura, ſi magnitudine; vel pondere, ſi eſſet infinitum qualitate; ergò.

Arg. 1. contra 2. concl. Deus poteſt efficere non tot, quin plures ſpecies belluarum, magis, ac magis perfectas, quarum tamen nulla ad humanæ ſpeciei perfectionem attingat; ergo ſpecies humana continet actu infinitam perfectionem; antecedens patet, quia id nullam inuoluit implicantiam; conſequentia vero probatur, quia quicquid innata perfectione ſuperat non tot, quin plura, quorum vnumquodq; aliquo perfectionis gradu aliud excedit, videtur in ſe infinitos gradus perfectionis actu includere; ergo.

℞. Negando conſequentiam; ad cuius prob. dico, quod licet humana natura omnes belluarum ſpecies, quæ à Deo produci poſſunt, dignitate vincat; non eas tamen ita ſuperat, quaſi vnam vno gradu, aliam alio, atq; ita infinitas infinitis exce-

cedat; ſed ita vt ſupra omnes diverſitate excellentioris naturę emineat.

Arg. 2. contra 3. concl. In quouis continuo dantur infinitæ partes; ergò datur in quouis continuo infinitum in actu ſecundùm numerum; antecedens patet, quia quodlibet continuum eſt diuiſibile in ſemper diuiſibilia; ſi enim partes ex quibus conſtat, eſſent finitæ, poſſet ita diuidi in illas, vt non reſtarent aliæ partes, in quas inſuper diuideretur; conſequentia verò probatur, quia reuerà omnes illæ partes actu ſunt in continuo, & non ſolùm in potentia; ergò.

℞. Negando conſequentiam; ad cuius prob. dico, quod partes illæ non ſunt actu plura entia, ſed tantùm in potentia; vndè non ſequitur dari infinitum in actu.

Arg. 3. contra eandem. Eſſe finitum, vel infinitum, eſt affectio quantitatis, ex Ariſt. 3. phyſ cap. 4.

ergo ne altera huius diſiuncti pars vacet, vtraq; quantitati conueniet, atq; ita dabitur quantitas aliqua infinita.

℞. Negando conſequentiam; finitum enim, vel infinitum, non ideo paſsio quãtitatis dicitur, quod aliqua detur infinita quantitas, ſed quia, ſi infinitum in rebus phyſicis daretur, id eſſet in quantitate.

CONTROVERSIA LXVII.

Vtrum implicet dari aliquam creaturam, quæ ſit infinita actu ſecundum eſſentiam.

DICO 1. Implicat contradictionem, quod detur aliqua creatura, quæ ſit infinita ſecundum eſſentiam. Hæc colligitur ex Ariſt. 3. phyſ. c. 5. eamq; docet D. Th. 1. p. q. 7. a. 2. & q. 50. a. 1. & ſæpius alibi, quem ſequuntur communitèr omnes philoſophi, & theologi, & proba-

batur. Quia, vt diximus in præcedenti controuerſia. Omnis natura creata, & completa, conſtat genere, & differentia; ergò nequit eſſe infinita ſecundùm eſſentiam; antecedens patet, quia quęuis natura completa, & creata v. g. ſubſtantialis, conuenit vniuocè cùm alijs ſubſtantijs in ratione ſubſtantiæ, & differt ab illis per ſpecialem differentiam; conſequentia verò probatur, quia ſicut implicat dari lineam infinitam, ſi ſit terminata terminis proprijs lineę, nempè punctis; ergò a pari repugnat eſſe infinitum ſecundùm eſſentiam, id quod eſt terminatum terminis eſſentiæ; ſcilicet genere, & differentia.

Dico 2 Data quacunq; creatura poſſibili, poteſt Deus aliam, & aliam eſſentialitèr perfectiorem, vſq; in infinitum producere. Hæc ſtatuitur contra Henr. Dur. & alios; eſt tamen D. Th. 2. cont. G. c. 26. 1. p. q.

25.a 6. & ſæpius alibi, quem ſequuntur communitèr philoſophi, & probatur. Creatura eſt quædem participatio, & paſſiua diuinæ perfectionis communicatio; ergò non eſt aſſignabilis aliqua adeò perfecta, quin poſſit perfectior alia, & alia dari; antecedens patet, & conſequentia probatur, quia eſſe diuinum, quod participatur, eſt omnibus modis infinitum, ac proinde infinitis modis imitabile, & participabile; ergo non poteſt ita perfectè ab vna creatura participari, quin poſſit magis, ac magis ab alia.

Arg. 1. contra 1. concl. potentia Dei ad extra eſt infinita ſimplicitèr, & categorematicè; ergò poterit producere effectum infinitè perfectum; antecedens patet, & conſequentia probatur, quia potentia finita poteſt attingere finitum effectum, & quo perfectior eſt, eo perfectiorem producere poteſt; ergo quæ infinitæ virtutis fuerit,

qua-

alis eſt diuina, infinitam perfe-
onem effectus communicare po-
rit.
℞. Negando conſequentiam;
ia licet virtus agentis vniuoci
beat tota manifeſtari in vnico
ectu; ſecus verò virtus agentis
uiuoci; & ideo, ad hoc, vt po-
ntia Dei, quæ eſt agens æquiuo-
m, ſit infinita, non oportet, vt
oducat vnum aliquem effectum
finitum, in quo tota hæc virtus
endeat: Quare ſatis erit, ſi ſaltem
oad modum producendi tota il-
s efficacia, & infinitas manifeſte-
, vt in creatione contingit, quæ
productio ex nihilo.
Arg. 2. contra eandem. Non im-
cat Deum habere hoc imperium.
perfectiſſimus effectus ex his,
e à me produci poſſunt; ſed talis
ectus haberet infinitam perfe-
onem; ergò; probatur minor,
a aliàs daretur creatura finitè
fecta vltrà quam Deus non poſ-

ſet perfectiorem eſſentialitèr producere ; ſed hoc omninò repugnat, vt iam diximus ; ergò .

℞. Negando maiorem; repugnat enim Deum habere tale imperium; quia non eſſet aliquid , quod obediret illi imperio;ſicut ſi Deus diceret;ſiat prima,aut vltima parş continui,non eſſet pars aliqua, quæ tali obediret imperio ; quia nec adeſt prima,aut vltima continui pars, neque à Deo cognoſci poteſt .

Arg. 3. contra ſecundam concl. datur in rerum natura ſubſtantia quædam ita infima, nempè materia prima ſublunaris , qua non poteſt etiam diuinitùs dari entitas ſubſtantialis ignobilior ; ergò pariter aliqua poterit eſſe ſaltèm in diuina mente ita perfecta,vt non poſſit dari alia , quæ illam in perfectione ſuperet . Antecedens eſt D. Aug 12. confeſſ. cap. 7. & conſequentia videtur legitima ex paritate rationis ; ergò .

℞. Ne-

℞. Negando conſequentiam; diſcrimen eſt; quia creaturæ eò creſcunt in perfectione, quo magis ad diuinum eſſe accedunt; vndè ſicut dato quocũque acceſſu, adhuc alius maior reſtat, ita data quacunque creatura, adhuc eſt poſſibilis alia, & alia perfectior: creaturæ verò, eo in perfectione decreſcunt, quò magis à diuino eſſe recedunt; quare ſicut poſſibilis eſt omnimodus receſſus, qualis conuenit nihilitati, quæ nec minimum acceſſum ad Deum habet; ſic dari poterit minimus acceſſus, ſaltèm intrà latitudinem entitatis ſubſtantialis creatæ.

CONTROVERSIA LXVIII.

Vtrum poſſit diuinitus dari infinitum in actu ſecundùm magnitudinem, multitudinem, vel intenſionem?

DIco 1. Implicat contradictionem, quod Deus efficiat infinitam magnitudinem actu. Hæc ſtatuitur contrà Greg. Ocham, Vaſquez, & alios; eſt tamen D. Th. 1. p. q. 7. art. 3. D. Bonau. Caiet. Dur. Scoti, & diſcipulorum vtriuſque Scholæ, & probatur 1. Quia, quantitas eſt accidens conſecutum ad ſubſtantiam, quæ eſt radix continēs quicquid in tali quantitate inuenitur, ſed ſubſtantia eſt finita, & limitata, non ſolùm in eſſe abſoluto, ſed etiam, vt eſt radix accidentium, quia ratio radicis non habet maiorem amplitudinem, quàm ipſa ratio eſſentiæ ſubſtantialis, quæ radix eſt; ergo.

ergo ſi radix limitata eſt, etiam & quantitas finita erit, & limitata.

Probatur 2. Quia, omnis quantitas debet eſſe ſub aliqua forma, ſed forma quanti eſt aliqua figura; ergò oportebit, quòd habeat aliquam figuram, & conſequentèr aliquem terminum, quia figura reſultat ex termino quantitatis.

Dico 2. Implicat dari multitudinem quantitatiuam. Hæc ſtatuitur contra Onnam & prefatos aduerſarios; eſt tamen D. Thom. 1. p. q. 7. art. 4. quem ſequuntur omnes diſcipuli, & communitèr philoſophi, & probatur. Quia ſi daretur infinita multitudo, non eſſet in aliqua ſpecie determinata numeri; ſed hoc dici nequit; ergo; maior patet, & minor probatur, quia, omnis ſpecies numeri determinatur per aliquam vltimam vnitatem, cùm ſit multitudo menſurata per vnum; ſed infinita multitudo nullā haberet ſpeciem menſuratam per vnum; ergò.

Dico 3. Implicat contradictionē dari infinitum in actu ſecundum intenſionem. Hæc eſt contrà recentitos Aduerſarios; eſt tamèn concors ſcholæ Angelicæ ſenſus, & probatur ratione deſumpta ex D. Th. 3. p. q. 7. ar. 11. Intenſio conuenit qualitatibus in ordine ad ſubiectum, quia talis intenſio fit per maiorem radicationem qualitatum in illo, vt dicemus in libris de Gener. ergò implicat dari qualitatem infinitè intenſam; probatur conſequentia, tùm quia forma limitatur per ſubiectum, vt docet D. Thom. 1. par. q. 7. ar. 1. & 2. Tùm etiàm, quia ſubiectum illius qualitatis non poteſt eſſe aliud præter ſubſtantiam creatam; ſed quæuis ſubſtantia creata, cùm ſit finita, vt ſuprà diximus, tantùm habet capacitatem finitam; ergò cùm eſſe illius qualitatis, & perfectio propriæ latitudinis non poſſit excedere ſuum ſubiectum, non poteſt eſſe infinita, etiam ſecundùm in-

intenſionem ; probatur hæc conſequentia ; quia alioqui potentia receptiua non eſſet tanta in ratione, receptiuæ, & capacitatis, ad hoc vt actuetur, quanta eſt formæ, in ratione formæ, ſed hoc eſt contra eſſentialem proportionem intèr vtrumq requiſitam, vt patet ; ergò.

Arg. primo contra 1. concl. non; repugnat Deum facere infinitũ nequè ex parte potentiæ, quia infinita eſt, neque ex parte facti; ergò ex nulla parte ; probatur antecedens; quia, omne creabile collectiuè eſt infinitum ; ſed omne illud eſt poſſibile, ſiquidem eſt creabile ; ergò poſſibile eſt infinitum in actu.

Conf. Quia ſi Deus ageret ex neceſſitate naturæ, operaretur infinita, quia ageret ſecundùm vltimum potẽtiæ, quæ infinita eſt; ergo etiàm modò poteſt id facere; probatur cõſequentia, quia ex parte omnipotentiæ eadẽ eſt virtus; vt patet; ergò.

℞. Ad arg. negando antecedens, quoad

quoad ſecundam partem; repugnat enim infinitum ex parte rei factæ; ad prob. dico, quod Deus poteſt facere omne poſſibile, eo modo, quo poſſibile eſt; poteſt autem infinitum diuiſiuè, non collectiuè, & modo infinito, ac indeterminato facere.

Ad conſ. negatur cõſequẽtia; dato enim illo impoſſibili, adhuc non ſequitur infinitum in actu, quia operaretur ſecundùm vltimum potentiæ, non abſolutè, ſed ſecundùm applicationem ad capacitatem finitam ſubiecti creati, vel obiecti producendi, quæ nequit eſſe infinita.

Arg. ſecundò, contra 2. concl. In continuo ſunt infinitæ partes proportionales, vt communitèr docent philoſophi; ſed poteſt Deus eas ſeparatim conſeruare; ergò tunc dabitur infinitas quantitatiua; probatur minor; quia, quod Deus conſeruat interuentu cauſæ ſecundæ, quæ non eſt de eſſentia rei, poteſt

ſe

ſe ſolo conſeruare ; ſed Deus conſeruat in continuo partes illas interuentu vnionis earundem inter ſe, & iſta vnio non eſt de illarum eſſentia ; cùm nulla ſit pars, quæ non ſit diuiſibilis, & ſeparabilis ab alia, quia aliàs non eſſet quanta ; ergò poterit Deus illam conſeruare ſine interuentu vnionis.

℞. Negando minorem ; ad prob. dico, quod licet vnio non ſit de eſſentia quarumcunque partium, ita vt quæuis pars ſigillatim accepta petat vniri alteri determinatæ parti, eſt tamèn de eſſentia partium continui; quia hæ neceſſario petũt, quod quantumuis vna ab alia ſepareturi ſemper tamen habeant alias partes continuas, & vnitas : vndè ſi continuum diuideretur in omnem ſui partem, ſequeretur partes illas eſſe indiuiſibiles, quia (vt ſupponitur) iàm omnis earum partitio eſſet exhauſta; quod tamen eſt omninò falſum, quia partes continui

non

non minùs ſunt diuiſibiles in alias partes, quàm ipſum continuum, vt patet ex definitione quantitatis continuæ.

Arg. 3. contra 3. concluſ. Ea, quæ non opponuntur, non impediunt ſe inuicem; ſed gradus intenſionis qualitatis, non opponuntur inter ſe, vt conſtat; ergò poſita quauis intenſione finita, poteſt illa qualitas infinitè in actu intendi; probatur cõſequẽtia, quia quauis data intenſione, poteſt amplior, & amplior in infinitum dari, & cùm illi gradus non opponantur, non repugnabit, quod ſint ſimul in actu; ergò.

℟. Negando minorem, & paritèr conſequentiam; quia infinitas ſecundùm intenſionẽ opponitur qualitati; tùm quia tollit ab ea rationem accidentis; tùm etiam, quia eſt contrà proportionem eſſentialem, quæ debet eſſe inter formam, ſeu qualitatem, & ſuum ſubiectum, quod ſemper de neceſſitate debet

eſſe

eſſe finitũm, quippe quia ens ere-ctum.

CONTROVERSIA LXIX.

Vtrum vnum infinitum poſſit eſſe maius alio?

NOTA 1. vt hæc comparatio infiniti ad infinitum rectè fiat, debere inter ſe conferri duo infinita inter ſe ſimilia, nempè numerum cum numero; vndè hic non loquimur de infinito in genere entis; quia hoc non habet aliud ſimile cum quo comparetur, cum ſit de ipſius ratione, quod ſit vnicum, quippe quod habet omnem excogitabilem perfectionem in genere entis.

Nota 2. Infinitum poſſe duobus modis accipi 1. materialitèr pro materia, vel rebus, ex quibus componitur, putà pro quantitate, & dimenſionibus eius, ſi ſit continuũ; vel

vel pro vnitatibus, ſi ſit diſcretum. 2. formalitèr, ideſt pro ipſa ratione formali infinitudinis, conſiſtente in hoc, quòd terminos non habeat, ſed protendatur in infinitum.

Dico 1. ſi duo infinita ſumantur ſecundùm formalem infinitudinis rationem, tunc neutrum eſt maius altero. Hæc eſt communis in Scholis, & probatur. Quia, infinitum formalitèr acceptum explicatur per negationem terminorum; ſed in hoc, quod eſt carere terminis, nullus intèr illa poteſt eſſe exceſſus; ergò neque in ratione formali infinitudinis poteſt vnũ excedere aliud; maior patet, & minor probatur, quia quodvis infinitum, hoc ipſo quod tale, debet omninò carere terminis intrinſecis finientibus, & limitantibus ipſum, vt patet: ergò.

Dico 2. ſi loquamur de infinito ſecundum multitudinem, & rationem materialem conſiderato, vnũ infinitum poteſt eſſe maius altero.

Hæc

Hæc ſtatuitur contrà Alex. & alios; eam tamen docet D. Thom. 3. par. q. 10. ar. 3. ad 3. quem ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur. Si daretur actu numerus infinitus conſtans ex infinitis numeris paribus, & imparibus, tunc compararetur per modum totius reſpectu prædictorũ numerorum, parium, & imparium; & econtrà, hi conferrentur cum illo per modum partis; ergo talis numerus totalis eſſet maior ex parte materiæ, quàm infiniti illi numeri pares, vel impares, antecedens patet, & conſequentia probatur, quia euidens eſt lumine naturali, omne totum debere eſſe maius ſua parte; ergò cùm numeri illi impares infiniti, ſe habeant vt partes reſpectu illius numeri totalis; indè fiet, vt numerus totalis ſit maior ex parte materiæ, quàm prædicti numeri impares, & infiniti.

Conf. ſi daretur actu infinitus numerus hominum, tunc plures eſſent

digi-

digiti, quàm homines, & plures capilli ambobus, licèt tàm homines, quam digiti, & capilli eſſent infiniti; ergò; probatur antecedens, quia, quiuis homo decem haberet digitos, & longè plures capillos, vt patet; ergo.

Arg. 1. contra 2. concl. ſi vnum infinitum eſſet maius altero, vel illud excederet exceſſu finito, vel infinito, ſed neutrum dici poteſt, ergo; maior patet, & minor probatur, quia, ſi talis exceſſus ſit finitus, ſequitur aliud non eſſe infinitum; nàm id per quod vnũ excedit aliud, non eſt in eo, quod exceditur, & ideò per illud excedi dicitur: ſi verò exceſſus ſit infinitus, ſequitur vnum excedere aliud per ipſammet rationem infinitudinis; ergo eam non habebit alterum, nec erit infinitum.

℞. Negãdo minoré, ad prob. dico, quod licet infinitum formalitèr sũptum neutro exceſſu ſuperet aliud; mate-

materialitèr tamen acceptum illud vtroque modo ſuperare poteſt, exceſſu nempè materiali finito, vel infinito; quod quidem contingeret, ſi vnum infinitum eiuſdem generis coniungeretur alteri, nunquàm tamèn eſſet magis infinitum, licet haberet plus materiæ in infinitum, quàm aliud.

Arg. 2. contra eandem. Quodvis infinitum, vt tale, petit vt à nullo alio excedatur; ergo repugnat vnum infinitum eſſe maius altero; conſequentia patet, & antecedens probatur, quia alioqui, ex qua parte ab alio ſuperatur, iam habebit finem, & terminum, cum vlterius non progrediatur, & ita erit, & non erit infinitum; ergò.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, ex hoc quòd vnum infinitum ſecundùm numerum ſuperetur ab alio, non ſequi, habere terminum intrinſecum, id eſt poſſe ſignari in eo primam, aut vltimam vnitatem;

ſed

ſed tantùm habere terminum extrinſecum, nempè quatenùs non pertingit ad habendam tantam materiam, quantam numerus maior; quod tamen non obſtat eius infinitudini formalitèr ſumptæ.

CONTROVERSIA LXX.

An, & Quid ſit locus?, & vbi?

NOTA 1. Quod locus phyſicè, & propriè acceptus ſignificat id quod motu locali acquiritur; & hic duplex eſt; vnus nempè extrinſecus, alter intrinſecus. Extrinſecus eſt corpus illud, ſiuè ſuperficies, qua circumſcribitur, & continetur ipſum locatum, qui definitur ab Ariſt. 4. phyſ. cap. 4. Quod locus eſt vltimum corporis ambientibus immobile primum. id eſt, ſuperficies corporis, quæ immediatè, ſeu primò continet, & locat aliquod locatum. Intrinſecus verò locus, eſt

eſt ipſa præſentia paſſiua rei locatæ, quæ dicitur vbi: eſt enim vbi forma, ſeu modus intrinſecus proueniens è loco extrinſecùs circumſcribente, vt à quo principalitèr prouenit denominatio locati.

Nota 2. Quod cùm vbi dicat modum exiſtendi in loco, eo modo, diuidendum eſt vbi, quo ipſa ratio exiſtendi in loco. Conſtat autèm non omnem præſentiam conſtituere vbi, ſicut patet de præſentia ſolius vnionis, ſicut anima eſt præſens corpori, & diuinitas Chriſto, quæ non dicuntur præſentia ratione vbi, ſed ratione vnionis. Quia ergò præſentia vbicalis dicitur per ordinem ad locum, & ſecundùm D. Thom. 1. p. q. 52. ar. 1. eſſe in loco dicitur æquiuoca de corpore, & ſpiritu; quia ſpiritus eſt in loco, non vt commenſuratus, & ſubiectus loco, ſed & vt ſubijciẽs ſibi locum; ideò vbi æquiuocè dicitur de vbi ſpirituali, & vbi corporeo. Itaque ſi ſumatur vbi in-

com-

communi pro pręſentia quacunque ad locum, diuidi ſolet in circumſcriptiuum, diffinitiuum, ſupernaturale, ſeu ſacramentale. Vbi circumſcriptiuum definitur, quod eſt circumſcriptio paſſiua corporis, à circumſcriptione actiua loci proueniens. Vbi diffinitiuum eſt illud, quod ita ponit determinatè in vna parte mundi, quod non in alia; tale tamen vbi non oritur ab aliqua commenſuratione, vel ſubiectione ad locum. Vbi denique ſacramentale eſt modus ille indiuiſibilis, qui conuenit corpori Chriſti, ſecundum præſentiam ad ſpecies ſacramentales: qui quidèm ſupernaturalis eſt quantitati Chriſti, eò quod ſupra corporis naturam eſt, eſſe præſentē non localitèr, ſed indiuiſibilitèr; non tamèn eſt definitiua hæc præſentia, quia non ita determinatur ad iſtas ſpecies, quòd non ſit in alijs, ſed vbicunque eſt panis, ibi poteſt eſſe, & ſic non dat præſentiam defini-

tam,

tam, ſed quia caret alio nomine, ſacramentalis, & ſupernaturalis dicitur.

Nota 3 ex D.Th.Opuſc.48. tract. de vbi, cap.1. Quòd ſolum vbi circumſcriptiuum proprium eſt vbi. Alia enim quæ dicuntur vbi, ſolùm propriè dicunt præſentiam rei ad locum, ſed non dicuntur propriè vbicare, quia vbicatio importat præſentiam vt menſuratam loco, & ponentem diſtantiam, vel propinquitatem in re locata reſpectu aliorum, qui modus vbicationis in vbi ſpirituali non inuenitur. Vndè non dicitur propriè vbicari aliquid per quamcunque præſentiam ad locum, ſed ſolùm per illam, qua commenſuratur loco, & qua ſecundùm menſurationem diſtantiæ, vel propinquitatis poſitiuæ diſtinguitur.

Nota 4. has eſſe proprietates loci. Continere locatum actualitèr; eſſe æqualem locato, æqualitate contigui: quod locus nunquàm deficiat

locato; quòd in omni loco inueniatur ſursùm, & deorsũ: quod locus ſit extrinſecus terminus motus; quòd locus, & locatum poſſint ſeparari; & quòd locus naturalis ſit conſeruatiuus locati.

Dico 1. Verè dari locum in rerum natura. Hæc eſt Ariſt. 4. phyſ. cap. 4. & D. Thom. ibid. lect. 5. & opuſc. 52. quos ſequuntur omnes philoſophi, & probatur. Quia, ex tranſmutatione corporum ſecundùm locum, videmus, quod vbi erat prius vnum corpus, ibi ſuccedit aliud, & rursùs aliud; vndè clarè colligitur, dari in rebus aliquod cõmune receptaculum, in quo ſibi inuicem ſuccedant, & non qualecumque, ſed tale, vt ſit extrinſecum ipſis corporibus, & ab eis ſeparatũ; quia corpus completum intrinſicè nequit vniri, ſed ſolùm extrinſicè alteri, vt receptaculo, vt per ſe patet; ſed nomine loci nil aliud intelligimus, pręter hoc receptaculum, vt ex ſtatim

dicen-

dicendis conſtabit ; ergo locus inuenitur in rerum natura.

Conſ. Quia experimur corpora diuerſis motibus localibus moueri; ergò danda ſunt diuerſa loca, in quibus prædicta corpora recipiantur, & ad quæ ſuo modo, motus iſti terminētur; probatur cōſequētia, quia corpora mouentur ad ſua loca naturalia, vt in eis recipiantur, & foueantur, & diuerſi motu locales diuerſa loca poſtulant ; ergò

Dico 2. locum non eſſe vbi. Hæc eſt communis in ſcholis, & peobatur 1. Quia, locus eſt id, in quo aliquid eſt ; ſed res non eſt in vbicatione, ſed vbicatio potiùs in re vbicata, cùm ſit accidens illius; ergò.

Conſ. Quia, vbicatio eſt ratio formalis, qua mobile eſt in loco; ergò vbicatio non eſt ipſe locus.

Probatur 2. Quia, locus non eſt aliquid locati, non ſolùm quia diſtinguitur neceſſariò ab illo, ſed etiàm, quia eſt omninò extra illud ;

ſed vbicatio, licet re ipſa diſtincta ſit ab vbicato, non tamen omninò eſt extrà illud, cum ipſum intrinſicè afficiat; ergò.

Dico 3. locum non eſſe ſpatium imaginarium, ſiue capacitatem replebilem corpore. Hęc ſtatuitur contra quoſdam ex antiquis; eſt tamèn totius ſcholæ Peripateticæ ſenſus, & probatur. Quia tale ſpatium non eſt aliquid reale, ſed nihil; ergò cum corpora naturalia naturali inclinatione mouentur in ſuum naturalem locum, mouebuntur ad cōſequendum nihil, quod per ſe patet eſſe falſum, cum nulla res in purum nihil naturalitèr inclinetur.

Conf. 1. Quia locus naturalis eſt conſeruatiuus locati, & ideò piſces conſeruantur in aqua, pereunt verò indè extracti; ſed purum nihil conducere non poteſt ad conſeruationem locati, vt per ſe patet; ergò.

Conf. 2. Quia, locatum eſt in loco, tanquàm in eo, in quo continetur;

uetur; ſed nulla res poteſt eſſe, & contineri in pura nihilitate; ergò præfatum ſpatium imaginarium non poteſt habere rationem loci.

Dico 4. locus eſt vltima ſuperficies corporis continentis. Hæc ſtatuitur cōtrà plures ex Antiquis variè ſentientes; eſt tamèn Ariſt. & D. Th. cum communi omnium philoſophorum conſenſu, & probatur. Ad locum naturalem neceſſariò requiritur, quod ſit quid reale, quod contineat, & circumſcribat locatum; ſed non poteſt circumſcribere, niſi ratione ſuperficiei ambientis, ſiquidem locus adæquari debet locato, nec dicimus hominem exiſtere in toto aere, ſed ſolum in ea parte, in qua circumſcribitur; ergo locus debet conſtitui in ſuperficie ambiente, quæ corpori contigua eſt, & non in quouis alio.

Dico 5. verè dari vbi in rerum natura. Hæc eſt philoſophorum omnium, & probatur; Quia, nomi-

ne vbi intelligimus id, quod acquiritur ſeu ponitur in locato, ex eo quod ſubijcitur loco extrinſeco; ſed per motum localem acquiritur aliqua diſtantia, ſeu præſentia in qua conſtituitur mobile, vt per ſe patet; & cum ſubiectetur in mobili, oportet quod in eodem ſubiectetur aliquis terminus motus; eſt enim motus fieri, ſeu via ad aliquem terminum; ergo ſi eſt ipſum fieri, oportet ponere aliquod factum eſſe, cum motus non ſit præter res, ad quas eſt motus; ergò dabitur vbi, qui eſt terminus intrinſecus talis motus.

Arg. 1. contra 2. & 4. concl. Vbicationi conueniunt loci proprietates; ergò & eſſentia, conſequentia patet, & antecedens probatur, quia competit ei eſſe terminum localis motus; & eſſe id, à quo, vt à fundamento proximo oritur relatio diſtantiæ, vel propinquitatis, cùm etiã differentiæ poſitionum; nam ex eo, quod Petrus ſit hic vbicatus, prouenit

uenit vt diſtet à Paulo, vel ſit ei ap-
proximatus; ſicut &, quod ſit ſur-
ſum, vel deorſum; ergò.

Conf. locus eſt forma, à qua dè-
nominatur locatum eſſe in loco; ſed
ab vbi denominatur locatum eſſe in
loco; ergò vbi & locus ſunt pror-
ſus idem; maior conſtat, quia locus
aliquam denominationem tribuit
locato; at non aliam, niſi quod ra-
tione illius ſit in loco: minor verò
etiam liquet; quia eſſe in loco, idē
eſt, ac eſſe alicubi; ſed hoc proue-
nit ab vbi, & ideo, implicat aliquid
eſſe vbicatum, & non eſſe alicubi;
ergò.

℞. Ad arg. negando antecedens;
ad cuius prob. dico, vbicationem
eſſe terminum motus localis intrin-
ſecum mobili, & ideo non eſſe locū;
ſicut neque eſt id, à quo primò ſu-
mitur ratio diſtantię, vel propinqui-
tatis vnius corporis ad aliud; quia
cum vnum corpus ab alio diſtet, ex
eo, quod eſt in hoc loco, neceſſe eſt,

vt locus ſit ratio anterior, à qua ſumitur diſtantia: maximè, quia vbicatio eſt modus quidam ex adiacentia loci reſultans, vt diximus in noſtro controuerſorio logico; & ideò neceſſariò illum præſupponit, vt id, à quo ratio diſtantiæ prius deſumitur.

Ad conſ. diſtinguo maiorem; tanquàm ab aliquo extrinſeco, concedo maiorem; tanquam ab intrinſeco, negatur: locus enim comparatur per modum formæ extrinſicæ reſpectu locati; vbicatio autèm eſt id, à quo denominatur intrinſicè eſſe in loco: Vndè locus tantummodò tribuit denominationem vbicati cauſalitèr; quia eſt id, ex cuius adiacentia vbicatio reſultat, non verò formalitèr, & intrinſicè.

Arg. 2 contra 3. & ſimul 4 concl: Si daretur vacuum, poſſet in eo dari motus localis; vndè eſſet ibi tranſitus à loco in locum; ſed ibi non eſſet alius locus pratèr ſpatium imagina-

ginarium; ergò tantum hoc ſpatium erit locus.

℞. Tranſeat maior; & negatur minor; licet enim ibi non eſſet aliquis locus particularis, & immediatè ambiens locatum; eſſet tamèn locus communis; & ita poſſet moueri tale locatum ab hoc, quod eſt eſſe in vna parte loci communis, ad eſſe in alia, ac proindè poſſet acquirere diuerſas vbicationes per ſe primò terminantes illum motum, vt dicemus infrà.

Arg. 3. contra eaſdem. Si omnis aqua ambiens terram, omninò periret, terra tamèn in ſuo loco naturali maneret; ſed non alia de cauſa, niſi quia maneret in illo ſpatio, in quo nunc eſt; ergò tale ſpatium eſt locus eius.

℞. Diſtinguo maiorem; in loco communi, concedo maiorem; in particulari, negatur; in tali enim euentu, contineretur terra à cœlo, & ab alijs duobus elementis, quæ

ideò loca communia reſpectu terræ dicuntur, quia illam non immediatè ambiunt, & poſſunt alia corpora immediatè continere. Cæterùm quia non maneret in loco particulari, & immediatè ambiente: ideo non eſſet ſimpliciter, & abſolutè in ſuo naturali loco.

CONTROVERSIA LXXI.

Vtrum Immobilitas ſit de ratione loci?

NOTA 1: Quod locus non eſt ſuperficies, vt inhærens corpori locanti, ſic enim non eſt magis immobilis, quàm ſuperficies locati, & mouetur moto ipſo corpore, cui inhæret. Nec eſt ipſa ſuperficies, vt præcisè continens aliud; ſic enim etiam inuenitur in vaſe, quod continet liquorem, & mouetur cum illo; locus autèm eſt immobile, vt inquit Ariſt. Quare locus debet eſ-

ſe ſuperficies continens ſecundùm ordinem ſitus, & diſtantiæ, & poſitionis in vniuerſo; hoc enim præcisè nomine loci ſignificamus, & diſtinguimus diuerſa loca, ſecundùm diuerſas poſitiones in quibus ordinantur.

Nota 2. triplici modo poſſe explicari immobilitatem loci. Primò ratione diſtantiæ negatiuæ, quam, locus præſupponit, licet non in ea conſiſtat. ſecundò, ratione coordinationis, quam habet ſuperficies vltimò, & immediatè ambiens, cùm ſuperficie primi locantis, quod eſt cælum. Tertio, ratione formalitatis termini motus, licet enim ſuperficies, & corpus ambiens moueri poſſit, in quantum corpus mobile eſt, ſicut alia corpora locata; tamen vt exercet, formalitatem termini à quo, qui deſeritur, vel termini ad quem, qui acquiritur, ſub iſta formalitate mobilis eſſe non poteſt; licet ſecundùm ſe, vt ſuperficies cor-

poris mobilis, & vt non exercet officium loci, moueri non repugnet, & hæc ratione tàm ipſe locus extrinſecus, quàm modus intrinſecus, ſeù vbi in quantum termini motus immobiles ſunt.

Dico 1. locum abſolutè debere eſſe immobilem. Hæc eſt Ariſt. 4. phyſ. tex. 41. & D. Th. ibidem lec. 6. quos ſequuntur omnes philoſophi, & probatur 1. Quia, in hoc diſtinguitur locus à vaſe, quod vas continet mobilitèr, mouetur enim cùm re contenta, locus verò non mouetur; ergò locus eſt immobilis.

Probatur 2. Quia, locus habet rationem termini à quo, qui deſeritur, & termini ad quem, qui per motum acquiritur; ſed implicat, quod terminus à quo moueatur; ſic enim portaretur à motu ipſius mobilis, non deſereretur: Similitèr locus, qui eſt terminus ad quem, non mouetur, quia in eo ſiſtit motus, tan-

tanquàm in termino; ergò locus, vt terminus motus nō mouetur; alioquin ſi locus moueretur ad aliquem locum deberet moueri, & ſic daretur locus loci, & iterùm ille alius locus deberet moueri, ad alium locū; & ſic eſſet progreſſus in infinitum, quod nequit admitti.

Dico 2. Immobilitatem conuenire loco ratione coordinationis, quā habet ſuperficies immediatè ambiens, cùm ſuperficie primi locantis. Hæc ſtatuitur contra plures variè ſentientes; eſt tamèn communis in ſcholis, & probatur. Quia, licet ſuccedant diuerſæ ſuperficies ambientes locatum, quia tamen ſuccedunt in eadem ſubordinatione ad primum locans, quod eſt cælum, dicitur manere idem locus, non ſecundùm rationem ſupetficiei abſolutè, ſed vt locantis, ex ſubordinatione ad primum locans; ſicut dicitur manere idem ignis, licèt paulatim conſumatur vna materia, & alia

ſucce-

ſuccedat, quia ſemper ſuccedit ſub eodem ordine ad formam, & licet ipſe ordo vt eſt relatio quædam entitatiuè cõſiderata, varietur in ipſa materia, vel ſuperficie, in qua fundatur; tamèn hoc non tollit abſolutè loquendo vnitatem ignis, & vnitatem loci, ſeù immobilitatem ipſius, quia ſolum variatur ordo entitatiuè, & materialitèr, non verò ex parte termini formalis, & continuationis ſub eadem forma, & ſub eodem primo locante; ergò dicendum eſt immobilitatem loci deſumi ex præfata coordinatione, quam habet ſuperficies ambiens cum ſuperficie primi locantis; licèt etiàm poſſit dici quod talis immobilitas conueniat loco ratione diſtantiæ negatiuæ, quam locus præſupponit.

Arg. 1. contra 1. concl. locus eſt ſuperficies vltima corporis continentis, vt iam diximus; ſed ſuperficies mouetur ad motum corporis, in quo eſt; ergò & locus, probatur mi-

minor, quia, ex Ariſt. motis nobis, neceſſe eſt moueri, quæ ſunt in nobis; ergò.

℞. Diſtinguo minorem; mouetur ſuperficies, vt ſuperficies eſt, concedo minorem; vt locus eſt, negatur; vt enim locus eſt, importat relationem diſtantiæ ad mundi polos, & ad terræ centrum, & quia ordo hic ſemper manet idem in omnibus ſuperficiebus fluentibus, & refluentibus; ideò ſemper manet idem locus, & ex conſequenti eadem loci ſaluabitur immobilitas.

Arg. 2. contra eandem. Si locus eſſet poſitiuè immobilis ratione ſuperficiei, ſequeretur quod poſſet immotum manens mutare locum; ſed hoc implicat; ergò; ſequela probatur, quia ſi Deus moueret totum vniuerſum per ſpatium imaginarium, corpora intra vniuerſum mutarent reſpectum, & diſtantiam versùs illam partem, licet in ſe immota manerent; ergò.

℞. Negando ſequelam ; ad prob. dico, quod ſi totum vniuerſum mo. ueretur à Deo, omnia quę intra i lud ſunt etiàm mouerentur motu per accidens, ſicut qui deferuntur in curſu, licet non moueantur motu proprio.

Arg 3. contra eandem. Sequeretur, quod poſset aliquid moueri, nō mutato loco ; ſed hoc omninò falſum ; ergò ; ſequela probatur, quia ſi quis deferatur in naui, & æqua velocitate moueatur in partem contrariam, non mutat locum reſpectu diſtantiæ polorum, & centri, & tamen mouetur ; ergò poteſt aliquid moueri, non mutato loco.

℞. Negando ſequelam; ad prob. dico, quòd in illo caſu, ille non mouetur motu progreſſiuo, & recto, ſed ſolùm eleuat pedes, & deprimit ſub intrante nauigio, ſicut qui ſaltat ſursùm, eò quòd impetus nauis deferentis, & velocitas æqual s in contrarium tendentis ; mutuo ſe impediunt,

diunt, ne progrediatur vltrà, ſed ſolum, & ſub eadem diſtantia pedes eleuet.

Contra; experientia teſte, motus ille verè defatigat; ergò ſignum eſt, quòd talis moueatur motu progreſſiuo, & recto, ſed loco immutato.

℞ Negando conſequentiam; non enim obſtat quin defatiget, quia etiàm motus ille, quaſi ſaltationis ſursùm, & deorsùm in eodem loco, defatigare poteſt.

CONTROVERSIA LXXII.

Vtrùm locus naturalis addat ſupra rationem loci qualitatem conſeruatiuam locati?

DIco, locum naturalem addere ſupra locum vt ſic, ſiuè communitèr dictum, qualitatem, & virtutem conſeruatiuam locati. Hæc ſtatuitur contra Valleſiũ, Sotum, & alios;

alios; eſt tamèn communis in ſcholis philoſophorum, & probatur. 1. Quia, experimur plura eſſe mixta, quæ hoc ipſo, quod à ſuo naturali extrahantur loco, ſtatim pereunt, in in eo verò conſeruantur, vt patet in piſcibus; ergò ſignum eſt, eſſe in loco vim conſeruatiuam eorundem; ergò, cùm locus naturalis ſit eiuſdē rationis, quoad hoc, quod eſt, locatum abſolutè conſeruari in illo, fit inde, vt omni loco naturali inſit prędicta virtus, licèt non æqualitèr vigeat in omnibus, nec ſit æqualis dependentia quoad conſeruari in omnibus locatis, reſpectu ſuorum locorum, teſte experientia.

Probatur 2. Quia, corpora naturalia non tendunt vtcunque in ſua naturalia loca, ſed vincendo pro viribus omnia impedimenta, & hoc ipſo, quod ad illa perueniant, ibi naturalitèr quieſcunt; ergò ſignum eſt, ibi meliùs ſe habere, & per conſequens, ibidèm melius proprium

eorum

eorum eſſe conſeruari; alioquin enim ibi minimè quieſcerent, ſed aliò migrarent, vt ſibi meliùs conſulerent.

Arg. 1. Aer eſt in ſuperficie concaua ignis, vt in naturali loco; ſed ignis non habet vim conſeruatiuam aeris; ergò non eſt de ratione loci naturalis eam habere, maior patet, & minor probatur, quia ignis comburit partes aeris ſibi propinquas. ergò illas non conſeruat; conſequẽtia patet, quia, repugnat aliquid corrumpi ab eo, à quo conſeruatur; vnde ſi aer ab igne corrumpitur, nequit conſeruari ab illo: antecedens verò probatur, quia ignis noſter ignit aerem ſibi appropinquatum; ergò multò melius illum ignibit ignis, in propria regione exiſtens, vbi eſt maioris actiuitatis.

℞. Negando minorem; ad prob. nego antecedens; ad cuius prob. dico, diſcrimen eſſe, quia influentia cæleſtis à cælo in ignem, & aerem deri-

deriuata, tantæ eſt virtutis, & efficaciæ; vt impediat, ne ignis aerem comburat, ſed potiùs illum foueat; quia eſt, quaſi temperans inimicitias, vndè quamdiù intèr rixantes intercedit qualitates, pace fruuntur, eaque ablata rixantur. Quarè, quia hæc influentia v. g. aeri, non communicatur à cælo, niſi habeat certam diſtantiam ab illa, eam nempè, quam habet, dùm eſt propè ſphærã ignis; ideò ex defectu prædictæ diſtantiæ, non accipit influentiam; & ita ob hanc rationem ignis, & aer rixantur in his inferioribus; quia non ſunt in ea diſtantia, in qua communicatur vtrique prædicta qualitas.

Arg. 2. Qualitas conſeruatiua debet eſſe in locato; ergò non in loco: conſequentia patet, quia locus & locatum ſunt diuerſa; antecedens verò probatur, quia qualitas conſeruatiua cauſat formalitèr conſeruationem locati; nàm eſſe conſeruatum eſt effectus formalis alicuius for-

formæ, & non alterius, niſi illius qualitatis conſeruatiuæ, vt patet; ergò talis qualitas erit in locato: probatur hæc conſequentia, quia cauſa formalis debet eſſe in eo, cui tribuit ſuum formalem effectum; ergò.

℞. Negando antecedens; ad cuius prob. dico; quod ſicut aqua calefit ab igne, adeſt ibi duplex calor, vnus actiuè concurrens; qui eſt in igne; alter formalitèr reddens aquam calidam, qui eſt in aqua: ita dùm locatum à loco conſeruatur, ibidem adeſt duplex conſeruatiua qualitas; vna conſeruans, conſeruatione ſuo modo pertinente ad ordinem cauſæ efficientis; alia qua formalitèr conſeruatur locatum; ex quibus prior eſt in locante, hęc poſterior in locato.

CON-

CONTROVERSIA LXXIII.

Vtrùm omnibus corporibus conueniat eſſe in loco?

NOTA 1. hic ſupponi, nullum corpus comparari ad locum commenſuratiuè, niſi mediante quantitate, & modo proprio quãtitatis; quantitate autèm remota, vel modo extenſiuo illius, res loco non commenſuratur. Quia ergò ſolùm id eſt per ſe in loco, quod per ſe quantitate afficitur; hinc eſt, quod formæ ſubſtantiales, ſiue accidentales, non ſint in loco, per ſe, ſed per accidens ratione totius, in quo ſunt, & quantitatis qua afficiũtur in ipſo toto.

Nota 2. Quòd ſi remota quantitate, aliqua ſubſtantia conſeruaretur à Deò, ſicut modò corpus Chriſti, ſine quantitatis modo ponitur in Sacramento euchariſtico,

tale

tale corpus non eſſet in loco, ſed maneret vt pars vniuerſi ſine loco; ſicut corpus Chriſti non eſt in loco per proprias dimenſiones, ſed per quantitatem hoſtiæ.

Nota 3. Quòd corpus poſitum in vacuo, aut extra totum vniuerſum, non eſt in loco, non quidem defectu propriæ extenſionis; ſed defectu extenſionis circumſcribentis, ſine circumſcriptione enim non datur poſitiuus locus. Neque etiàm punctum ſeparatum per ſe eſt in loco, cùm quantitate careat; & illud dicitur per ſe eſſe in loco, quod per ſe poteſt loco moueri ſolũ; ergò punctum eſt per accidens in loco, ratione partium continui, quas vnit, vel terminat.

Nota 4. Quòd intèr corpora per ſe habentia quantitatem, modo diuiſibili extenſo, ſolùm poteſt eſſe difficultas; Quomodò vltima ſphæra, ſiuè cælum empireum in loco exiſtat.

Dico,

Dico, cælum empireum eſſe in loco per accidens ratione partium, quæ tamen non ſunt actu in loco, ſed potentia, quod eſt dicere, cælum ſimpliciter non eſſe actu in loco, ſed potentia. Hæc eſt Ariſt. 4. phyſ. c. 5. & D. Thom. quos ſequuntur omnes philoſophi, & probatur. Quia, In cælo non poſſumus conſiderare, niſi vel quod eſt ſuprà ipſum; vel extra ipſum; vel infra ipſum, & ab eo contentum; vel quod eſt in ipſo, vt partes eius: ſed ratione nihil horum dici poteſt, cęlum eſſe actu in loco, ſed ſolùm in potentia; ergò ſolùm erit in loco per accidens, & in potentia, ſolùm ratione partium, quatenùs vna continuatur altari, ſed non circundatur ab illa, quia ſeparata non eſt ab ea; maior, & conſequentia patent, & minor probatur, quia, non poteſt dici, quod vltimum cælum ſit in loco, quia ſuprà, vel extra ipſum detur aliquod corpus continens, cùm ipſum ſit vlti-

vltimum; neque quod ſit in loco, quia intra ipſum detur aliquod cō-tentum; hoc enim potius eſt locatum ab eo, quàm locus eius; & idem eſt de centro, quod etiam non eſt continens ipſum cælum, neque actu, neque potentia, eſt autem contentum, nō potentia, ſed actu; ergò.

Arg. 1. Sequeretur ex ratione adducta, quod non ſolùm partes cæli, ſed etiam totum cælum eſt in loco in potentia; ergò non debet dici cælum eſſe in loco ſolùm in potentia, & ratione ſuarum partium, conſequentia patet, & antecedens probatur, quia etiàm cælum eſt in potentia, vt ſibi aliud corpus ſuperponatur, & ab eo circumſcribatur in loco; ergò.

℞. Negando conſequentiam; licet enim verum ſit, quòd tota ſphæra eſt in potentia, vt ſit in loco, ſed hoc reſpectu corporis, quod nondùm eſt in rerum natura, licet poſſit à Deo creari: At verò par-

tes cæli dantur in re, ideò magis dicitur exiſtens in loco reſpectu partium, quæ iam ſunt in re, licet non ſint diuiſæ, quàm reſpectu alterius corporis ſuperponibilis, quod nondum datur in re.

Arg. 2. Motus cæli eſt primus motus, vndè eſt magis in actu, & per ſe; quàm alij motus; ergo non debet habere terminum per accidens, & in potentia; antecedens patet, & conſequentia probatur, quia id quod eſt in actu, & per ſe, eſt potius eo, quod eſt per accidens, & in potentia; ſed cælum eſt nobiliſſimũ corpus; ergò debet habere nobiliſſimum modum eſſendi in loco, qui eſt eſſe actu, & non ſolùm per accidens, & in potentia.

℞. Negando conſequentiam; ad cuius prob. dico, quòd primo motui conuenit minùs de potentia, & ratione locorum in ipſo mobili, & minùs difformitatis, & ita, quantò minùs in actu variantur lo-

ca

ca in mobili, magis acceditur ad vniformitatem, & immobilitatem; vndè non ſequitur, quòd motus actualior, & perfectior, magis dicatur ponere aliquid in loco, quia eſſe in loco, eſt eſſe ſubiectum circumſcriptum, & limitatum à locante.

Arg.3. De facto, cælum actu mouetur, & non ſolùm in potentia; ergò debet acquirere locum in actu, & non in potentia; antecedens patet, & conſequentia probatur, quia motus in actu debet habere terminum in actu; ſed nullum alium, quàm eſſe in loco, quia eſt motus localis; ergò.

℞. Ad antecedens dicendo, cælum moueri ratione ſuarum partiũ, ſicut etiàm corpus videre dicitur, quia videt oculus. Negatur tamèn conſequentia; ad cuius prob. dico, quòd talis motus in cæloi, licet de ſe ſit productiuus vbi circumſcriptiui, tamèn per accidens, quia eſt corpus vltimum non habens aliud

circumſcribens ſe, non producit de facto circumſcriptiuum vbi, ratione cuius dicatur eſſe in loco.

CONTROVERSIA LXXIV.

Vtrùm duo corpora diuinitùs poſſint eſſe in eodem loco?

NOTA 1. hic ſupponi, naturalitèr eſſe impoſſibile, quod duo corpora ſe penetrent, ſiuè quod ſint in vno, & eadem loco; nàm ſicut ex corruptione vnius formæ ſubſtãtialis, ad alterius introductionẽ, colligitur, illas eſſe naturalitèr incompoſſibiles in vna, & eadem materia; ſic ex eo, quòd ad ingreſſum vnius corporis in aliquem locum, ſtatim aliud expellitur, quod eundem occupabat locum, inferri debemus corpora illa non poſſe eſſe naturalitèr in vno, & eodem loco: Vnde ſolùm controuertitur, an ſaltèm ſupernaturalitèr poſſint prędicta corpora

pora penetrari: ſupponimus autèm nil aliud eſſe, duo corpora penetrari, quam ſub eadem ſuperficie ambientis corporis, & in eadem diſtantia contineri.

Nota 2. rationẽ impenetrationis reduci ad ipſam quantitatem ratione effectus ſecundarij, qui eſt ſitualitèr collocare partes in ordine ad locum, pertinet enim ad quantitatem ponere vnam partem poſt aliã; primò quidèm, in ordine ad ſe, ordinando partes in toto: ſecundò verò, ordinando eas in loco, & extendendo in diuerſis ſpatijs, & terminis; ſiquidèm eſſentia quantitatis in extenſione conſiſtit coordinante vnã partem poſt aliam in ratione partis, vndè ſequitur tanquàm proprietas, quòd diuerſis ſpatijs faciat diuerſas reſpondere partes, ſic enim coordinantur.

Nota 3. extenſionem localem obſtare penetrationi; tum partium inter ſe, in eodem continuo, aliàs

omnes partes eſſent confuſæ, & ad locum indiuiſibilem redactæ, vel potius ad nullum: Tùm etiam vnius corporis ergà aliud à ſe diuiſum, quià cum non ſit continuum multò magis pertinet ad quantitatem extra ſe illud ponere, quàm vnam partem extra aliam, quæ eſt connexa in eodem continuo. Ex ipſa ergò extẽſione quãtitatis naſcitur, quòd corpora, & partes ſe tangant penes extremitates, ſeu indiuiſibilia, & terminos, ita quod vna non intret in aliam, nec penetretur ſub eodem loco. Hæc autèm extenſio actualis ad locum, non eſt effectus primarius quantitatis, quia ſalua quantitate, poteſt totalitèr tolli, vt patet in corpore Chriſti ſacramentato, vbi eſt quantitas eius, ſicut & reliqua accidentia ſine extenſione ad locum; vnde ſolùm erit effectus ſecundarius quantitatis.

Dico, non implicare contradictionem, quòd duo corpora ſint ſimul

mul in vno, & eodem loco. Hæc ſtatuitur contra Durandùm; eam tamèn docet D.Thom. in 4.diſt.44. quæſt,2.ar.2. quæſtiun.3. quem ſequuntur omnes philoſophi, & probatur 1. à poſteriori; Quia, Imprimis corpus Domini in natiuitate exijt clauſo Sacratiſſimo Virginis vtero; & in reſurrectione exijt de ſepulcro inuiolato, & immutato lapide; & ad diſcipulos intrauit ianuis clauſis; ergò.

Frobatur 2. Vnum corpus quantum non expellit aliud à ſuo loco, niſi in genere cauſæ efficientis, vel formalis; ità tamèn, vt hæc expulſio ſit ad ſummum effectus formalis ſecundarius quantitatis; ſed poteſt Deus impedire quemlibet ex præfatis influxibus; ergò poterit impedire quin vnum corpus aliud expellat; vnde ſupernaturalitèr poterunt eſſe in eodem loco. maior ex ſe liquet: minor verò quoad primam partem, etiam patet; nempè Deum

poſſe impedire influxum illum actiuum; quandoquidem poteſt denegare concurſũ, quo influxurus erat cum illo corpore, quo negato, nequit eſſe concurſus creaturæ. Quoad ſecundam verò partem etiam conſtat; Quia in myſterio Eucharistiæ, quantitas Chriſti Domini caret extenſione locali; ſed talis extenſio localis, eſt effectus formalis ſecundarius quantitatis; ergò poterit Deus impedire, nè reſultet effectus formalis ſecundarius quantitatis; licet naturalitèr non ſit poſſibile, quod vnum corpus non expellat aliud ab eodem loco.

Arg. 1. Non eſt de eſſentia quantitatis, vt vnum corpus alterum ſemper expellat; ergò erit naturalitèr poſſibile duo corpora penetrari, & ſic ad id efficiendum non requireretur ſupernaturalis virtus.

℞. Negando conſequentiam; quia licet non ſit contra eſſentiam quantitatis penetrari cum alia, eſt

tamèn

tamèn contrà proprietatem ipſius, ſeu effectum ſecundarium, illi connaturalitèr debitum; & ideo naturalitèr repugnat, non eſſentialitèr.

Arg. 2 Videmus experientia, vas plenum cinere, tantum aquæ recipere, quantum recipit ſine cinere; ferrum candens ignem recipit intra ſe; & vas aqua plenum recipit nummos, nec aqua effunditur; ſed hæc omnia ſine corporum penetratione non poſſunt contingere; ergò talis penetratio eſt naturalitèr poſſibilis.

℞ Negando minorem; & ſimul conſequentiam, & ad maiorem dico, quòd in vaſe repleto cinere, tantùm de aqua recipitur quantùm ſine cinere, quia propter nimiam cineris ſiccitatem, plurimum aquæ euaporatur, & reliqua imbibitur, & multa loca in cineribus, plena aere, replentur aqua. In ferro candente, ignis intrat poros ferri, qui nimio calore, magis relaxantur, &

 plus

plus ignis admittunt. & paritèr, quandò nummi inijciuntur, in vas aqua plenum, faciunt aquam in cumulum creſcere, quandiù labra vaſis ſunt ſicca, illis tamèn madefactis, aqua diffunditur.

Arg. 3. Duæ quantitates ſucceſſiuæ non poſſunt ſimul penetrari, etiàm diuinitùs; v.g. quòd duo dies ſint in vno; ergò neque etiam diuina virtute poterunt eſſe duæ quãtitates permanentes in eodem loco; conſequentia patere videtur à paritate rationis; & antecedẽs probatur, quia ſic tolleretur eorum ſucceſſio; ergò.

℞. Negando conſequentiam; diſcrimen eſt quia ipſa ratio ſucceſſionis eſſentialitèr petit vnam partem eſſe poſt aliam; vndè quomodocunque ponantur partes eſſe ſimul, ſeu penetrari, tollitur ſucceſſio. At verò ratio quantitatis permanentis non conſiſtit in contactu ad alia corpora, & poteſt ſtante quantitate, conta-

tactum amittere abſolutè, vt corpus Chriſti in Sacramento, vel ſtante contactu ad vnum, impediri ad habendum contactum ergà alterum, & ſic eſſe ſimul cum eo in eodem loco, non tangendo illud ſecundùm ſuperficiem, ſed ſolùm ſecundùm partes diuiſibiles per quod non tollitur extenſio in ordine ad totum, qui eſt effectus primarius quantitatis; neque in ordine ad locum, quia poteſt manere contactus ad locum, & impediri reſpectu alterius corporis, vt iam diximus.

Arg. 4. Si poteſt vnum corpus penetrari cum alio, etiàm poſset vna pars corporis cum alia penetrari; ſed hoc implicat; ergò; maior patet, quia par ratio videtur; minor verò probatur, quia ſic ſequeretur partem eſse æqualem toti, vt ſi quantitatem manus intrà digitum Deus penetraret; ergò.

℞. Negando minorem; ad cuius prob. dico, quòd ſi Deus reduceret

totam quantitatem vnius ad locum digiti, illa quantitas extrinſicè, & in ordine ad locum eſſet æqualis ſuæ parti; ſed radicalitèr, & intrinſicè in ordine ad totum eſset maior, quia plures habet partes, & ex ſe petit maiorem extẽſionem in loco, quàm ſua pars, licet de facto non occupet illum.

CONTROVERSIA LXXV.

Vtrum implicet vnum corpus eſſe in pluribus locis circumſcriptiuè?

NOTA 1 Quòd eſse in loco circumſcriptiuè nil aliud eſt, quàm eſse in illo per commenſurationem cum loco; ita vt totum locatum correſpondeat toti loco, & pars locati parti loci. Hic autèm loquimur de præſentia circumſcriptiua, quia eſse in loco vnum corpus circumſcriptiuè, & non circumſcri-

ſcriptiuè in alio, conſtat de fide; nam corpus Chriſti extenſiuè eſt in cælo, & ſacramentalitèr in euchariſtia: ſed quia circumſcriptio ita adæquat rem locatam, quod ſupponit in illa vltimam ſuperficiem, vltrà quam non continuatur, neque extenditur, ideò ſpecialem difficultatem habet; an res ſemel locata, & circumſcripta poſſit in alio loco ſimilitèr circumſcribi, & altera ſuperficie terminari, manente adæquatione loci, & vnitate locati.

Nota 2. duplicitèr intelligi poſſe, an vnum corpus poſſit eſſe in duobus locis; vno modo ſtante eadem ſubſtantia, & quantitate corporis, eademque ſuperficie: alio modo, poſita duplici quantitate, in eadem ſubſtantia corporis, ita vt ſecundùm vnam terminetur in vno loco, & ſecundum aliam in alio, nulla facta diuiſione in eadem quantitate, ſed in alia ſuperaddita. Illa autèm in loco dicuntur habere contactum, &

eſſe

eſſe contigua, quorum extrema ſunt ſimul; ea verò continua, quæ communi copulantur termino.

Dico, Implicare contradictionẽ, vnum corpus eſſe circumſcriptiuè in duobus locis Hæc ſtatuitur contra Scot. Murc. Plazam, Ruu. Conimb. Bellar Suar. Valent. & plurimos ex modernis, cum Scotiſtis. Eſt tamèn D. Thom. in 4. diſt. 10, q. 2. art. 5. & ſæpius alibi D. Auguſtin. D. Anſel. Bonau. Dur. Ægidij, Abul. Henr. Heru. Capreol. Palud. Ferr. & denique omnium Thomiſtarum, & probatur 1. de ratione loci circumſcriptiui eſt, quòd vndequaquè circumſcribat, & comprehendat locatum, ac proindè quod ſit adæquatus reſpectu illius; ergò implicat locatum comprehendit ab illo loco, & ſimul eſſe extra illum in alio: patet conſequentia, quia aliàs talis locus eſſet adæquatus, vt ſupponitur, & non eſſet adæquatus; ſiquidẽ totum locatum eſt èxtrà illum locum; ergò.

Conſ.

Conſ. repugnat, quod aliquod corpus contineatur, & adæquetur ab vno loco circũſcriptiuo, & quòd nihilominus dimidium illius ſit extrà talem locum; ergò multò magis repugnabit cùm hac continentia totum illud corpus eſſet extra talem locum.

Probatur 2. Si vnum corpus poſſet per proprias dimenſiones eſse in duplici loco circumſcriptiuè; ergo eadem ratione poſset eſſe in omnibus; ergò etiàm poſſet eſse vbique & immenſum; ſed hoc implicat; ergò; prima ſequela patet, quia non eſt maior ratio, quarè potiùs poſsit eſse in duobus locis, & ſic de alijs. Secunda verò etiam conſtat; quia id quod per ſe, & præcisè à ratione propriæ entitatis poſset eſse vbique habet immẽſitatem, & ideò, ex hoc, quod Deus ſit vbique, colligimus eſse immenſum: falſitas verò conſequentis, etiàm conſtat, quia eſse immenſum eſt proprium ſolius

Dei, vt docet D. Thom. 1. par. q. 8. & ita nequit cõuenire creaturę.

Probatur 3. Si idem corpus poſſet per proprias dimenſiones, eſſe in pluribus locis circumſcriptiuè, ſequeretur corpus illud eſſe indiuiſum, & diuiſum à ſe ipſo; ſed hoc implicat, vt patet; ergò; ſequela probatur, quia eſset vnum, ac proindè, indiuiſum in ſe, vt ſupponitur; & cùm diſtet à ſeipſo, eſset diuiſum à ſe, ergo ſimul eſset indiuiſum, & diuiſum.

Probatur 4. Si ponatur vnũ corpus in duplici loco, poterit moueri idem corpus ſimul motibus contrarijs, & in hoc habere ſummum frigus, ſi inter niues collocetur, ibi ſummum calorem, ſi inter ignes; hic occidere, vel occidi, alibi non; hic fame perire, ibi ſaturari; ſed hæc ſunt abſurda, vt patet; ergò.

Arguitur 1. Quantitas corporis Chriſti eſt in cælo, & in ſacramento, & tamèn non eſt diuiſa, nec alia; ergò

gò paritèr non erit diuiſa ex eo, quòd ponatur circumſcriptiuè in duplici loco, & ſic corruet ratio probatiua concluſionis.

℞. Negando conſequentiam; corpus enim Chriſti in ſacramento habet eandem quantitatem, & ſuperficiem, quam in cælo, quia modo indiuiſibili, & incircumſcripto illam habet in Sacramento, & ſic benè ſtat, quod ſit eadē ſuperficies, quia ex ipſo modo exiſtendi non diuiditur, nec diſcontinuatur, ſed exiſtit ad modum ſubſtantię in Sacramento, ſine vllo contactu ad alia corpora; Vnde argumentum non militat contra modum exiſtendi ſacramentalem, ſicut contra modum circumſcriptiuum in duplici loco, quia non diuidit ſuperficiem, hoc ipſo, quòd, non ponit illam modo diuiſibili in alio loco.

Arg. 2 Saltem non repugnabit eſse corpus in duplici loco, ſi ei duplex quantitas à Deo tribuatur, quod

quod nullam repugnantiam inuoluit; ergò abſolutè loquendo poterit vnum corpus conſtitui in duplici loco.

℞. Ad antecedens dicendo; Implicationem allatam non currere, ſi vnum corpus habet duplicē quantitatem; ſi enim detur duplex dimenſio, non repugnaret commenſurari duplici loco: ſicut enim modò corpus Chriſti mediante dimenſione panis, cui alligatur, eſt in duplici loco, in vno, per ſe, id eſt, per propriam dimenſionem in cælo; in altero, per accidens, id eſt, per alienam quantitatem in terra: ita ſi talis dimenſio, vel alia ſimilis, & eiuſdem figuræ cùm dimenſione propria corporis Chriſti, ei non alligaretur extrinſicè, ſed vniretur per intrinſecam inhærentiam, non minùs poſset eſse in duplici loco, vno per ſe, altero per accidens, ratione illius duplicis quantitatis ſibi inhærentis; negamus tamèn conſequentiam.

Arg.

Arg. 3. mirabilius eſt vnum corpus eſſe in vno loco quantitatiuo modo, & in altero ſacramentalitèr, quàm in duobus quantitatiuè; ſed illud prius non eſt contra eſſentiam quantitatis; nec deſtruit naturalem modum eſſendi in vno loco quantitatiuè; ergò nec hoc poſterius; minor cõſtat ex myſterio euchariſtiæ; maior vero probatur; quia mirabilius eſt habere duplicem præſentiã oppoſitæ rationis, quàm duas non oppoſitas, vt ex ſe conſtat, ſed duæ præſentiæ quantitatiuę non ſunt inter ſe oppoſitæ, ſiquidem ſunt eiuſdem rationis; ſecùs verò præſentia ſacramentalis, & quantitatiua, cùm vna ſit indiuiſibilis, altera diuiſibilis vna commenſuratur loco, non verò alia; ergò.

℞. Negando maiorem; quia mirabilius eſt dari duas contradictorias ſimul veras, quæ quidèm darentur, ſi vnum corpus eſſet in duobus locis circumſcriptiuè, vt iam diximus;

mus; quàm communicari eidem corpori, vnam potentiam quantitatiuam, & aliam ſacramentalem, & ineffabilem, ſed non implicantẽ: & ad probationem dico; duas extẽſiones locales,& pręſentias quantitatiuas eſſe ſimùl incomponibiles inter ſe: quia quæuis eſt adæquata virtuti locali vnius quantitatis, & ita multiplicaretur, & non multiplicaretur quantitas illius corporis, vt iam diximus. Cæterùm extenſio localis, & præſentia quantitatiua non habent incompoſſibilitatem cùm præſentia ſacramentali; quia extenſio, & præſentia quantitatiua conuenit corpori Chriſti ratione ptopriæ quantitatis; at verò pręſentia ſacramentalis conuenit illi ratione ſuæ propriæ ſubſtantiæ, non qualitercunque, ſed quatenùs ſubſtantia panis, vel vini conuerſa eſt in corpus, & ſanguinem Chriſti; & ita quæuis ex his præſentiis eſt adęquata ſuæ rationi formali, à qua oritur.

Arg.

Arg. 4. Non repugnat eandem naturam creatam, duplici ſubſiſtentia diuina terminari; ergò neque repugnabit duplici vbi circumſcribi, licet vtrumque ſit adæquatum, & ſufficiens; antecedens admittitur ab omnibus Theologis, & conſequentia patet ex paritate rationis; ergò.

℞. Negando conſequentiam; diſcrimen eſt, quod perſonalitates diuinę non habent oppoſitionem relatiuam niſi inter ſe, non reſpectu naturæ quam terminant, vel aſſumunt; cùm ex eadem perfectione, & eminentia proueniat in ipſis perſonis terminare alienam naturam: eodem enim modo perſona patris poteſt terminare humanitatem aſſumptam, ſicut perſona filij: at verò diuerſitas loci circumſcriptiui diſcõtinuat quantitatem, quia non poteſt alitèr intelligi exiſtentia in loco diſtanti, niſi cum diſcontinuatione quantitatis, ſeu diuiſione, cùm

qua

qua non ſtat identitas eiuſdem quantitatis.

Arg. 5. Si propter aliquam rationem vnum corpus non poſſet eſſe in pluribus locis circumſcriptiuè; maximè, quia comprehenditur à loco, ac proindè non poterit eſſe extrà illum, vt iam diximus; ſed hæc ratio nulla; ergo; probatur minor, quia quod obiectum vnius ſcientiæ v. g. ens mobile comprehendatur ab hac numero philoſophia, nõ tollit, quo minus ab alio habitu philoſophiæ numero diſtincto comprehendi poſſit; ergò comprehenſio vnius corporis ab hoc numero loco, non prohibebit comprehenſionem eiuſdem ab alio loco numero diſtincto.

℞. Negando minorẽ; ab prob. dico, diſparem eſſe rationẽ; nam ex comprehenſione eiuſdem obiecti à pluribus ſciẽtijs numero diſtinctis, non ſequitur multiplicatio rationis formalis ſub qua, talis obiecti, vt con-

conſtat, & ideò poteſt ſimul ab illis comprehendi, atque adeò adæquatio obiecti,& ſcientiæ; per ſe verſatur inter obiectum, & eandē ſcientiam ſecundùm ſuam ſpeciem conſideratam: at verò comprehenſio a pluribus locis, arguit multiplicationem eiuſdem corporis, vt iam diximus.

Arg. 6. Chriſtus apparuit Paulo in proprio corpore, ex D. Dhom. 3. par. quæſt. 57. ar. 6. ſed tamèn Chriſtus tùnc non receſſit à cælo; ergò tunc extitit in duplici loco circumſcriptiuè; maior patet, quia aliàs Paulus non poſſet eſſe teſtis reſurrectionis Chriſti, ſicut alij Apoſtoli, ſi ipſum verum Chriſti corpus non vidiſſet: minor verò probatur; quia vſque ad diem iudicij Chriſtus de cælo non deſcendit, iuxta illud Act. 3 Quam oportet cælum ſuſcipere, vſque ad tempus reſtitutionis omnium; ergò.

℞, Negando minorem; ad prob. dico,

dico,ſolùm conuinci, Chriſtum eſſe in cælo, vſque ad diem Iudicij, tanquam in loco ſibi debito ad gloriã, & honorẽ, ſicut Regi debetur thronus, non tamèn, quòd ſit neceſſe, ſempèr ibi ſedere, & nunquam moueri; non enim habet cælum pro carcere, ſed pro gloria.

Arg. 7. Vnitas loci ſtat cùm duplicitate corporis, vt patet cùm duo corpora, penetrãtur, ergò etiam duplicitas loci ſtabit cùm vnitate corporis; probatur conſequentia, quia ſi diuerſitas corporum dependet ex diuerſitate loci, etiam vnitas ex vnitate pendebit; & econuerſo, ſi vnitas non dependet, etiàm non dependebit diuerſitas; ergò.

℟. Negando conſequentiam; ad cuius prob. dico, diſcrimen eſſe, quòd cum vnitate loci extrinſeci ſtat diuerſitas quantitatis, cùm diuerſitate verò loci, non ſtat vnitas; eò quòd ſola loci diſcontinuatio ſufficiat ad diſcontinuandum, & diuiden-

dendum quantitatem, vt iàm docuimus. At verò vnitas loci non ſufficit conſtituere vnitatem quantitatis, ſi aliàs ſubiectum in quo eſt quantitas, nō eſt vnū; accidentia enim habent vnitatem ſuam ex vnitate ſubiecti, licet quantitas etiàm dependeat ex vnitate loci, ſine qua diſcontinuatur, & diuiditur; quarè vnitas quantitatis dependet ex duobus, nempe ex vnitate ſubiecti, & loci, & quocunque ſublato, ſoluitur vnitas. quia malum ex quocunquè defectu. Et ideò benè ſtat penetratio cùm diuerſitate quantitatis, & exiſtentia in eodem loco, quia ob diuerſum ſubiectum illi quantitas ſupponitur diuerſa, non tamèn ſtat cùm diuerſitate loci circumſcriptiui vnitas quantitatis, quia diuerſa circumſcriptio diſcontinuat, ſicut dictum eſt

CONTROVERSIA LXXVI.

Vtrum vacuum ſit naturalitèr dabile?

NOTA 1. Quòd vacuum definitur ab Ariſt. 4. phyſ. cap. 7. Quòd ſit locus non repletus corpore. Vbi fruſtrà ab aliquibus additur. Aptus tamèn repleri. Quia hoc ipſo, quod dicitur locus, aptitudo ad repletionem deſignatur. Vndè in præfata definitione non includitur vacuum negatiuum, quale eſt extra cælum, quia ibi non datur locus, id eſt, ſuperficies aliqua non continens intrà ſe aliud corpus. Poteſt tamen definiri; Quod eſt ſpatium carens omni corpore.

Nota 2. Vacuum negatiuum dè facto dari, cùm ſuprà cælum nullum ſit corpus; vacuum autem priuatiuum intrà vniuerſum non datur, ex ipſa inclinatione naturæ, eò quod tale

tale vacuum impediret ordinem, & diſpoſitionem corporum in vniuerſo, quod conſtat corporibus ordinatè diſpoſitis: Vacuum autem cum priuet corpore, ad nil deſeruit, niſi vt tollat iſtum ordinem, & ideò ſingula corpora toto impetu feruntur ad replendum vacuum. Difficultas ergò eſt; An detur aliqua virtus in rebus creatis, ſiue in corporibus, ſiuè in ſpiritibus, ad faciendū vacuum contrà inclinationem naturæ.

Dico 1. In natura corporea non eſſe vim ad faciendum vacuum. Hæc eſt Ariſt. 4. phyſ. c. 8. & 9. quem ſequitur D. Thom. & omnes philoſophi, & probatur. Quia, omnia corpora habent inclinationem ad conſeruandum colligationem, & ordinem partium vniuerſi, etiàm contrà peculiares ipſorum inclinationes ad propria loca; ergò nullum corpus poteſt inducere vacuum; antecedēs patet ex varijs experientijs; conſequentia verò probatur; quia vel in-

duceret illud ex virtute peculiari,& ſibi propria, vel ex communi,qua inclinatur in bonum vniuerſi; ſed neutrum dici poteſt;ergò;maior patet, & minor probatur; non primum quia omnis inclinatio particularis, & propria,non poteſt vincere inclinationem communem, cùm potiùs cõtrà propriam inclinationem moueantur corpora ad tollendum vacuum. Non ſecundum; quia inclinatio communis non reſpicit deſtructionem,ſed conſeruationem illius; ſed idem eſt facere vacuum,& facere contra bonum commune;ergò.

Dico 2. Impoſſibile eſt dari vacuum per virtutem alicuius Angeli. Hæc eſt concors Doctorum ſenſus, & probatur. Quia, ſoliùs Authoris naturæ eſt immutare ordinem, & diſpoſitionem naturæ, vt fatentur omnes Doctores;ergò cùm vacuum ſit contra ordinem naturæ vt iam diximus, conſequens eſt per vim Angelicam, non poſſe induci.

Conf.

Conſ. Quia dari vacuum eſt quid miraculoſum , ſed nequit Angelus virtute propria patrare miraculum; ergò.

Dico 3. Per potentiam Dei ſupernaturalem poteſt dari vacuum. Hæc eſt communis in Scholis , & probatur ; Quia poteſt Deus annihilare , vel ſeparare quodcunque corpus, & impedire, ſeu denegare concurſum , ne aliud moueatur ad locum eius, vt per ſe patet ; ſed in tali caſu , daretur vacuum , vt conſtat ; ergò de potentia Dei abſoluta, non eſt implicatio, quòd detur.

Arg. 1. contra 1. concl. Natura non mouetur ad replendũ vacuum, neque violẽtèr, neque naturaliter ; ergò nullo modo; conſequentia patet ; & antecedens quoad primam partem patet , quia ſic non ferretur in illud tanto impetu, nullo extrinſecùs mouente : Quoad ſecundam partem etiam liquet, quia fertur cõtra propriam inclinationem, & bo-

num, quod eſt maximè appetibile; ergò.

℞. Negando antecedens quoad ſecundam partem; motus enim ille ad ſupplendum vacuum eſt naturalis, & ex ipſamet grauitate, v.g. aquæ aſcendentis procedere poteſt; quatenùs eſt pars vniuerſi, quod eſt, non eſſe naturalem abſolutè, ſed reſpectu totius vniuerſi, & ſuppoſita eius exigentia; ſicut enim ad conſeruationem terræ, grauitas inclinat deorsùm, ſic propter conſeruationem totius, & conſequentèr ipſius terræ, vt pars totius inclinabitur terra, & eius grauitas ad aſcendendum ſursùm vehemētiori impetu. Et ſicut in Animali videmus eleuationem pedis naturalem eſſe, ſecundùm formā animæ, non ſecundùm rationem corporis, ex Ariſt. & D. Thom. Ita motus ad ſupplendum vacuum eſt ſimplicitèr naturalis reſpectu boni communis.

Arg. 2. contra eandem. Duo corpora

pora perfectè plana ſine vllo medio ſe tangũt; ergò ſi ſimul totalitèr ſeparentur, non poterit in illo primo inſtanti totus aer occupare illud ſpatium intermedium, cùm per motum intret; ergò ſaltèm breui aliqua mora dabitur vacuum.

℞. Negando ſuppoſitum primi conſequentis; illa enim duo corpora, non poſſunt inſtantaneè diſiungi, aut copulari, ſed oportet darẽ locum corpori ingredienti, aut recedenti, quod fit per motum; ſicut nec latera follium auelli poſſunt, ſi foramen ſpiraculi ſit occluſum, niſi vel aperiatur, vel folles rumpantur.

Arg. 3. contra eandem. Si vas plenum aqua calida, & vndique occluſum, frigori exponatur aqua cõgelabitur, cùm totum vas frigorẽ penetretur; ergò cum contrahatur, & condenſetur illa aqua congelata, in vaſe ſic occluſo, manebit aliquod vacuum.

℞. Negando conſequentiam;

in eo enim caſu, vel aqua non congelabitur, vel vas rumpetur, ſi aer nullo modo ingredi poſſit, vel aquæ euaporatione generari.

Arg. 4 contra 2. concl Corpora obediunt Angelis in ordine ad motum localem, ex D. Thom. 1. p. q. 110. art. 5. ergò cùm per fiſtulam aer attrahitur, poſſet Angelus impedire, ne aqua v. g. aſcendat; & ſic ſpatium illud ab aere relictum manebit vacuum.

℞. Diſtinguo antecedens; ſi intelligatur de motu tendente in bonum, vel malum peculiare alicuius corporis, concedo antecedens; ſi de motu tendente in bonum commune, nempè ad tuendum vniuerſalem ordinem naturæ, negatur, quia talem motum nequit Angelus impedire, ſicut nec contra prædictum ordinem poteſt mouere peculiaria corpora.

CON-

CONTROVERSIA LXXVII.

Vtrum corpus in vacuo poſſet moueri?

NOTA, difficultatem poſſe ſumi, vel ex intrinſeca ratione ipſius motus, qui non poteſt in vacuo acquirere terminum, vel ex aliquo extrinſeco, quia poſito vacuo, deficiet influentia cæli, à qua dependet omnis motus corporis inferioris. Hic loquimur de motu in vacuo abſolutè, & quantum eſt ex natura motus, non attenta dependentia ab extrinſeco; quę vel poteſt à Deo ſuppleri, vel non currit, niſi in corporibus inferioribus, vel non niſi durante hoc ſtatu rerum, non ceſſante motu cæli.

Dico, ſi daretur vacuum, non implicaret corpus moueri per illud. Hæc ſtatuitur contra Pereyr. Ægid. Burl. Iand. Alb. Mag. Greg. & alios;

eſt tamèn D. Thom. in 4. d.44. q.2. art.3. Scoti, & omnium diſcipulorum vtriuſque ſcholæ Angelicæ, & ſubtilis, & probatur; Quia corpus illud eſſet ab intrinſeco mobile, & Deus poſſet ſupplere per ſuum concurſum, dependentiam quam habet à corporibus cæleſtibus; ergò tunc poſſet prædictum corpus moueri à Deo, vel ab Angelo, vel à ſe ipſo per vacuum; antecedens patet & conſequẽtia probatur, quia ideò, requiritur contiguitas corporum, vt corpora inferiora poſſint recipere cæleſtes influentias, à quibus tàm in eſſe, quàm in operari dependent; ergò ſi Deus per ſuum concurſum ſuppleat defectum earum, poterunt inferiora corpora ita moueri, ac ſi ſpatium repletum eſſet.

Arg. 1. Magis liber eſt à loco ſpiritus, quàm corpus; ſed ſpiritus non moueretur in vacuo; ergò neque corpus; maior patet, & minor probatur, quia ſpiritus mouetur acquirendo

rendo vbi ſpirituale, quod reſultat non ex paſſiua circnmſcriptione, ſed ex operatione ſuæ virtutis, vel applicatione ad operandum, ex D.Th 1.p.q.52. ſed in vacuo non poteſt circa aliquid operari; ergò nullum vbi poteſt acquirere, nec aliquem terminum motus.

℞. Negando minorem, ad cuius prob. dico, quod Angelus in vacuo poterit moueri ad aliquod corpus, quod ſit diſtans à ſe motu diſcreto, non tranſeundo per medium, quia non datur aliquod corpus cui aſſiſtat, & quod operatione ſua continuata tangat. Si autem nullum ſit corpus in rerum natura, moueri nõ poterit, ſicut nec eſſe in loco operatiuè, quod tamen eſt per accidens, ex defectu materiæ circa quam operetur, ſicut anima remoto corpore non poteſt informare.

Arg.2. In vacuo, neque fit motus naturalitèr, neque violentèr; neque per impulſum; neque pro-

greſſiuè:ergò nullo modo:cõſequẽtia patet; & antecedens probatur: non eſſet naturalis, quia motus naturalis tendit ſursùm, vel deorsùm propter ſui conſeruationem, in vacuo autem non eſt poſitio aliqua ſursùm, vel deorsùm, neque virtus conſeruandi in vna parte magis, quàm in alia. Non violentus, quia motus violentus opponitur naturali, & declinat ab illo; vndè vbi non poteſt dari motus naturalis; neque dabitur violentus. Non per impulſum, quia res proiecta ideò fertur per impulſum, quia aer concitatus impulſu, defert & ſuſtentat proiectum ne cadat; in vacuo autèm non eſt aer, nequè aliud corpus; quarè proiectũ non poterit deferri per vacuum, Denique non datur motus progreſſiuus, quia ſi corpus occupat ſpatium in vacuo, hoc ipſo quod recedit ab illo ſpatio, relinquit illud vacuum, & ſic naturaliter fa eret vacuum per motum; ſed hoc dici nequit;

quit; ergò à primo ad vltimum nullo modo ex prædictis motibus poteſt dari motus in vacuo.

℞. Negando antecedens, quoad vltimam partem: licet enim extra cælum non eſſet motus naturalis ratione grauitatis, vel leuitatis, quia ibi non datur centrum, ſeu locus naturalis conſeruatiuus, ad quem inclinant iſtæ virtutes & conſequentèr neque dabitur motus violentus illi oppoſitus. Poterit tamèn dari motus progreſſiuus, ſicut in corpore Chriſti aſcendente ſuprà cælum empyreum, vel etiam poſſet fieri per impulſum impreſſum ipſi corpori, non aeri deſcendenti. Quod verò tunc ex motu corporis relinquatur vacuum, non obſtat, quia hoc non eſt facere vacuum, remouendo corpora, ne illud repleant, ſed ſuper vacuũ iam præſuppoſitum mutare diſtantiam propriam.

Arg. 3. Motus localis ſolùm terminatur ad vbi, quod eſt modus intrin-

trinſecus prouenieus ab extrinſeco circumſcribente; ſed in vacuo nullum datur circumſcribens; ergò neque aliquod vbi circumſcriptiuum, & conſequentèr neque motus corporeus, qui ſolùm producere poteſt vbi circumſcriptiuum, & corporeum.

℞ Negando conſequentiam; motus enim in vacuo poteſt acquirere vbi, & ſi non actualitèr, & formalitèr circumſcriptiuum, virtualitèr tamèn, vel inadęquatè, ſeu reductiuè. Duplicitèr enim poteſt intelligi vacuum, & motus in illo, vno modo, ità quod vacuum fiat intra hoc vniuerſum, & licet tollatur ſuperficies immediatè ambiens, non tamèn tollitur ipſa ſuperficies primi locantis, nempè cæli, ſub quo moueri poteſt corpus, licet non immediatè circumſcribatur, ſed ſit in vacuo: & ſic motus in tali vacuo factus acquirit vbi circumſcriptiuum circũſcriptione mediata, & ſuperiori; quia

quia licet non acquirat locum formalem, ideſt, adæquatum, & immediatè circumſcribentem ſe, acquirit tamèn locum mediatè circũſcribentem; & hoc vocamus vbi virtualitèr circumſcriptiuum. Alio modo poteſt moueri aliquid in vacuo, quod eſt extra totum vniuerſum, & tunc non poteſt acquirere vbi, provt dicit circumſcriptionem locantis, mediatam, vel immediatam; ſed ſolùm poteſt acquirere rationem aliquam diſtantiæ, vel propinquitatis, reſpectu alterius corporis, à quo recedit, vel cui appropinquat. Neque etiam motus localis in vacuo eſt ad locum, ſed circa locum, quatenùs poteſt acquirere diſtantiam, vel approximationem ad aliud corpus.

CON-

CONTROVERSIA LXXVIII.

Vtrum motus in vacuo fieret in inſtanti?

DIco, ſi corpus moueretur per vacuũ, non moueretur in inſtanti, ſed in tempore. Hæc ſtatuitur cõtra Auerr. Sueſſ. Burl. & alios; eſt tamen D. Thom. & communis in ſcholis, & probatur: Quia, ſi à cælo lunæ vſque ad terram conſtituatur columna quędã fixa, & reliquum ſpatium ſit vacuum, tunc ſi aliquod corpus v. g. vnius vlnæ deſcenderet iuxta illam columnam à cælo vſque ad terram, non poſſet in vno, & eodem inſtanti eſſe ſimul iuxtà omnes illius columnæ partes; ergò eſſet prius iuxta priores, & deinde iuxta poſteriores, & ſic de alijs; ac proindè in illo deſcenſu verè conſumeretur tempus. Conſequentia patet, & antecedens probatur; Tum quia

quia corpus exiguæ quantitatis non poteſt ſimul, & ſemel correſpondere corpori maximæ quantitatis, & conſequentèr neque eſſe iuxta omnes partes illius; ergò vt correſpondeat omnibus illis, neceſſaria eſt aliqua ſucceſſio, ita vt ſemel correſpondeat prioribus, deindè poſterioribus. Tùm etiàm, quia alias corpus illud ſimul eſſet in diuerſis, & diſtantibus locis, quod implicat; ergò.

Arg. 1. Quo minùs reſiſtentiæ eſt in medio, per quod mobile mouetur, eò minus temporis conſumit in tali motu; ergò ſi nullum fuerit medium reſiſtens, vt contingit in vacuo, nullum tempus conſumetur, ergò talis motus erit in inſtanti. Antecedens, & prima conſequentia patet; ſecunda verò probatur, quia quicquid fit in rerum natura, & non fit in tempore, fit in inſtanti; ergò.

℞. Negando vtramq; conſequentiam.

tiam, ratio enim ſucceſſionis in motu locali, non oritur adæquatè ex reſiſtentia medij, ſed etiam ex alijs capitibus, putà ex finitate, & limitatione potentiæ mouentis; ex maiori grauitate, vel leuitate mobilis; ex diſtantia extremorum, & ſimilibus.

Arg. 2. Ideò ſol diffundit lucem in inſtanti, quia nullam inuenit reſiſtentiam ex parte medij; ergò etiã mobile percurret ſpatium in inſtanti, quoties ex parte ipſius nulla fuerit reſiſtentia; qualiter accidit in vacuo.

℞. Negando conſequentiam; diſcrimen eſt, quia ideò illuminatio per ſe fit in inſtanti, eò quod nullam prorsùs inueniat reſiſtentiã ex parte paſſi habentis contrarium, & hæc ſola in qualitatibus retardat: at in motu per vacuum, licet non ſit reſiſtentia ex parte medij, eſt tamèn ex alijs capitibus, vt iàm diximus.

CON-

CONTROVERSIA LXXIX.

Quomodo definiatur tempus?

NOTA 1. Certum eſſe nomine temporis communitèr intelligi aliquid pertinens ad durationem earum rerum, quę mutatione, & ſucceſſione durant: vndè aliquando ſumitur tempus largiori ſignificatione pro duratione intrinſeca cuiuſcunque motus, vt ſæpius docet D. Thom. ſtrictius autem, & proprius ſumitur tempus pro duratione motus magis vniformis, & regularis, ſub quo cæteri continentur, & quo regulantur, & hoc eſt tēpus extrinſecum reſpectu motuum inferiorum, licet intrinſecum reſpectu primi motus. Duratio autem in communi accepta, nil aliud eſt, quàm perſiſtentia in exiſtendo. Vt enim inquit D. Thom. in 1. diſt. 19. quæſt. 1, ar. 1. Omnis duratio attenditur

ditur ſecundum quod aliquid eſt in actu, tandiù enim res durare dicitur, quamdiù in actu eſt.

Nota 2. tempus continuum eſſe in ſe, ſicut & ipſe motus, in quo inuenitur continuus eſt, & ſucceſſiuus: Ad menſurandum tamèn aliquem motum per illud, vtimur eo, per modum numerationis diſcretæ, quæ numeratio fit per intellectum ſolùm, eo quòd non poteſt res ſucceſſiua accomodari ad menſurandum per numerationem, niſi coniungantur partes illæ ſucceſſiuæ, quarum vna tranſit, & iam non eſt, & alia eſt tranſitura, & nondùm eſt; & ſic indiget intellectu comparante, & aſſumente illas per modum vnius. Et rurſùs quia continuum eſt, & ſucceſſiuum, conſtat partibus copulatis per indiuiſibilia etiam ſucceſsiua, & tranſeuntia, quæ vocantur inſtantia, & correſpondent indiuiſibilibus motus, quæ dicuntur mutata eſſe.

Dico,

Dico, tempus rectè definiri; Quòd ſit numerus motus, ſecundùm prius, & poſterius. Hæc ſtatuitur contra ſtrat. Lampazenum, Galenum, & alios veteres eſt tamen Ariſt & D. Thom. 4. phyſ. c. 11. B. Alb. M. Iand. Iauel. Soti, Maſij, Toleti, Ruuij, & communis in Scholis, & probatur; Quia definitum huius definitionis eſt tempus primæ circulationis primi mobilis, vt docet D. Thom. ſed hoc optimè explicatur per illam; ergò etiàm ipſa erit optima; probatur minor, quia proprium eſt huius temporis, ita menſurare intrinſicè prædictum motum, vt habeat propriiſſimè omnes cõditiones requiſitas ad rationem menſurę omnium motuum ſecundùm prius, & poſterius eorundem; ſed hoc ipſum explicatur per prępfatam definitionem; quia illa particula; numerus motus, idem ſignificat, quod menſura motus, ergò

Arg. 1. Tempus non ſolum eſt numerus

merus motus, ſed etiã quietis, ſaltẽ priuatiuæ; ergò debuit definiri per hoc, quod ſit numerus motus, & quietis; conſequentia patet, & antecedens probatur; quia quies priuatiua tantum poteſt eſſe in tempore; quia dicit carentiam motus cùm aptitudine ad illum; motus autèm non poteſt exerceri niſi in tempore; ergò.

℞. Negando conſequentiam, tempus enim per prius eſt menſura motus; ſecundario autèm, & per accidens menſurat quietem priuatiuam: Vndè nullo modo afficit illam, nec illi ineſt, bene tamen motui; & ideò ſatis fuit poni in definitione temporis, quod ſit numerus motus.

Arg. 2. Si tempus eſſet numerus motus, eſſet etiàm menſura illius, quia numerus eſt menſura rei numeratæ; ſed non poteſt eſſe menſura illius; ergo neque numerus; probatur minor, quia menſura debet

eſſe

eſſe notior re menſurata; ſed motus eſt notiſſimus, & ad ſensũ patet, tempus verò eſt valdè ignotum, ex D. Aug. 11. Confeſſ. c. 14. ergò.

℞. Negando minorem, ad cuius prob. dico, tempus in actu exercito facilè cognoſci, quia in actu exercito percipimus præteritionem, & fluxum illius, & rerum, quæ tempore durant; attamen difficile eſt in actu ſignato ipſius exiſtentiam, & fluxũ ſcire: Vt tamèn tẽpus ſit ſufficienter notum ad metiendum motum, ſatis eſt, quod priori modo ſit nobis manifeſtum.

Arg. 3. Tempus non solùm ſ eſt numerus motus, & menſura ipſius, ſed etiam ſubſtantiæ corruptibilis, vt dicemus infrà; ergò potius deberet definiri per hoc, quod ſit numerus, ſeu menſura ſubſtantiæ, quam per hoc, quòd ſit numerus motus; probatur conſequentia, quia ſi ſemel tempus eſt numerus menſurãs ſubſtantiam, fiet indè, vt potiſſimè

ad

ad illam dicat habitudinem ; ergò.

℞. Negando conſequentiam ; & ad prob. dico, ideo eſſe rerum corruptibilium tempore menſurari quia ſemper ſunt in fluxu, & tendẽtia ad interitum, vel ſaltèm ſunt tranſmutabiles ſecundùm eſſe: quia vt notat D. Thom 1. par. quæſt. 10. art. 5. nihil menſuratur per tempus ac proinde neque ſubeſt illi vt propriæ durationi intrinſicæ, niſi vel ſit motus, vel id, quod ſecundùm ſuum eſſe motui ſubijcitur; Vndè nil mirum, quod per fluxum, & motum potiùs, quàm per quidpiam aliud, tempus definiatur.

CONTROVERSIA LXXX.

Vtrum tempus ſit Aliquid reale.

DIco, tempus eſſe verum ens reale. Hæc ſtatuitur contrà Auerr. Galen. Pereyram, Veracruz, & alios: eam tamen docet Ariſt. cap. de quant. D. Thom. Opuſc. 44. de tempore cap. 1. B. Alb. Magn. Heru. Maſius, Suar. Tolet. & communitèr philoſophi thomiſtæ, & exteri, & probatur 1. Tempus eſt duratio, & menſura motus, & aliarum rerum corruptibilium, vt diximus in præcedenti controuerſia; ergo eſt ens reale; probatur conſequentia; quia menſura, & duratio rei debet eſſe, eiuſdem ordinis, vt dicemus infrà, cùm re durante; ſed motus, & ſubſtantiæ corruptibiles ſunt ens reale, vt per ſe patet; ergò & duratio earundem, nempè tempus.

Conf. Quia, motus primi mobi-

lis, ſecluſo intellectu, eſt diuturnior, quam motus alicuius lapidis deorſùm tendentis; ergò ſecluſo intellectu habet maiorem durationē; ergò eius duratio, nempè tempus, verè datur à parte rei.

Arg. 1. Partes temporis ſunt præteritum, & futurum, vt dicemus infrà; ſed hæ non ſunt reales; ergò nec ipſum tempus: conſequentia patet; minor autèm probatur, quia præteritum non eſt, futurum verò nondum eſt; ergò nunquam habent eſſe à parte rei, ac proindè neque erunt entia realia.

℟. Negando minorem, ad prob. dico; ad hoc vt tempus habeat realitatem vtcunque, nempè ſucceſſiuam, requiri, & ſufficere, vt ſolùm exiſtat per inſtans; ratione cuius pars præterita, & futura verè in illo exiſtunt, vt infrà explicabimus.

Arg. 2. In continuis non datur numerus niſi per operationem intellectus, vt in vlna conflata ex ligno,

gno, non dantur quatuor palmi, niſi per intellectum illos diſtinguentem; ſed tempus eſt numerus applicatus rei continuæ nempè motui primi cæli; ergo non erit à parte rei, ſed per intellectum diſtinguentem in motu, partem priorem, mediam, & poſteriorem.

℞. Negando maiorem; licet enim in quantitate continua non detur numerus formalitèr loquendo, datur tamen ratio menſuræ in actu primo; quam ideò per numerum explicamus, quia quantitas diſcreta nobis eſt notior, quàm continua; & ideò in quacunque re menſurata apprehendimus quantitatem diſcretam, & rem illam ſignificamus per modum prædictæ quantitatis; quãuis reuera ſit quantitas continua; & ob hanc rationem, menſuram quantumuis continuã appellamus nomine numeri.

CONTROVERSIA LXXXI.

Vtrum realis exiſtentia temporis ſolum inueniatur in inſtanti, vel etiam in alijs partibus?

NOTA 1. Quòd natura motus, cùm ſit actus entis in potentia, eſt idem, quod fieri, vt tendit ad factum eſſe, & ſic partes diuiſibiles ſucceſſiuæ temporis, ſe habent ſicut fieri,& inſtans,ſeu mutatum eſſe,ſicut ipſum factum eſſe talium partium, & ſic iſta indiuiſibilia ſunt aliquid ipſarum partium, ſicut terminus, & factum eſſe illarũ. Cùm ergò exiſtentia conſtituat rem in facto eſſe, non in fieri, ſi partes motùs ſe habent in fieri, & ſolum indiuiſibile in facto eſſe,conſequentèr omnes illæ partes dicentur exiſtere ratione indiuiſibilis, quo terminatur earum fieri, & redditur factum

eſſe

eſſe tranſeuntèr; & ſic pertes fluentes ſecundùm ſe non exiſtent ſimplicitèr; ſed per modum fieri, quod tendit ad exiſtentiam in facto eſſe, quæ tantùm datur in inſtanti.

Nota 2. Non repugnare vnum exiſtere per aliud, quando vtrumq; ordinatur ad idem eſſe, ſicut materia per formam, & partes per totum, & motus per terminum. Et ſimilitèr partes copulãtur per inſtans, non ſicut partes permanentes, quæ vniuntur, vt coexiſtant, ſed ſicut ſuccesſiuæ, quæ vniuntur, vt tranſeant, inchoando vnam partem, & terminando aliam, & ita vnio ſucceſsiuorum non requirit exiſtentiam extremorum in facto eſſe, ſicut vnio permanentium, neque vnam tantùm exiſtentiam habent, ſed quodlibet inſtans ſuam, eò quod vnum eſt, & aliud deſinit eſſe.

Dico, tempus ſolùm exiſtere per ſua indiuiſibilia, ſcilicet per inſtantia. Hæc ſtatuitur contrà Durand.

Suar. Conimb. Ruu. Murc. Placam, & plures ex recentioribus; eam tamèn docet D. Thom. Opuſc. 44. c. 1. & 4 phyſ. lect. 23. & ſepiùs alibi B. Alb. Magn. Auert. Simpl. Themiſt. Sotus, Maſius, eſtque communis inter Thomiſtas, & probatur. Quia, natura ſucceſſiuorum poſtulat, vt nulla pars ſimul exiſtat cùm alia; ergò poſtulat talitèr exiſtere, quod vna pars non ſit, ſed tranſierit, altera verò futura ſit; ergò poſtulat, quod non exiſtant ratione ſui, & vt tranſeuntes ſunt, ſed ſolùm ratione inſtantis; & hoc eſt exiſtere fluentèr, & non permanentèr: exiſtere enim fluentèr, eſt talitèr exiſtere, quòd vna pars alteri non coexiſtat, ſed quòd vna pars fluxerit, & alia ſit fluxura, ſi autèm partes non coexiſtunt inter ſe; ergò totum diuiſibile, quod non eſt aliud quàm illæ partes, quibus componitur, nēpè tempus, non habet exiſtentiam diuiſibilem, cùm non coexiſtant ea,

in

in quæ diuiditur, nempè præteritum, & futurum.

Arg. 1. Si pars temporis tantùm eſt præſens per inſtans; ergò ſicut ob talem indiuiſibilem præſentiam, abſolutè dicitur, non dari partem temporis præſentem; ita ob idem dici debet, non dari partem præteritam, aut futuram; probatur conſequentia, quia præteritio præſentialitatem ſequitur; & conſequenter verum etiam erit, tempus non habere præteritum, & futurum, & ſic nihil habebit.

Conf. Quia, pars præterita iàm non eſt, ſed fuit; & futura nondum eſt, ſed erit; ergò non habent ſufficientem actualitatem, vt exiſtant per inſtans continuatiuum vtriuſq; ergò ſi per ſe, & ratione ſui, non ſunt præſentes, indè fiet, vt nunquam exiſtant.

℞. Ad arg. negando conſequentiam; diſcrimen eſt; quia pars immediatè præterita, & immediatè fu-

tura;implicat quòd exiſtant,niſi per inſtans, quod ſubſequitur ad vnam, & præcedit aliam; & ita ſatis eſt dari prædictum inſtans præſens,ad hoc vt exiſtat vtraque pars. Cæterùm;ad hoc,vt detur pars præſens, & exiſtens ratione ſui, quæ ſit diſtincta à parte præterita, & futura, requiritur, vt habeat propriam exiſtentiā diſtinctam ab exiſtentia inſtantis, quod implicat, vt iam diximus; & ideò nequit dari pars ratione ſui præſens.

Ad conſ. Negatur conſequentia; licèt enim pars immediatè præterita, & immediatè futura non habeāt ſufficientem actualitatem,ad hoc,vt ſint permanenti modo, habent tamen illam ad hoc,vt ſint modo ſucceſſiuo, & exiſtant per inſtans; quia ad hoc ſatis eſt, vt vna immediatè pręcedat, & altera immediatè ſubſequatur; nam eo ipſo, inſtans ſucceſſiuo modo quaſi tangit, & vnit illas.

Arg.

Arg.2. Exiſtentia inſtantis eſt indiuiſibilis, exiſtentia verò partium temporis eſt diuiſibilis, ſicut & ipſa entitas earum; ergò exiſtentia inſtantis non ſeruit pro partibus tēporis, neque illis eſt proportionata, ſicut neque exiſtentia Angeli, quæ indiuiſibilis eſt, proportionatur lapidi, qui quantus eſt.

℞. Diſtinguo antecedens, quoad primam partem; exiſtentia inſtantis eſt indiuiſibilis formalitèr, concedo antecedens; virtualitèr, & terminatiuè, negatur; hoc enim modo diuiſibilis eſt, ſicut & ipſum inſtans, licet ſit indiuiſibile, terminat partes, & ſicut anima indiuiſibilis informat corpus. Exiſtentia autèm Angeli, nec virtualitèr diuiſibilis eſt, & ſic non ſeruit pro lapide.

Arg.3. Vel pars temporis futura, & præterita habent aliam exiſtentiam, quàm inſtantis, vel non: ſi non habent; ergò poſito inſtanti, eſt actu pars præterita, & futura, atque adeò

iàm non eſt futura, neque præterita, ſed præſens, quia tota earum exiſtentia præſens eſt; vbi autèm eſt exiſtentia, dat ſuum formalem effectum, quod eſt reddere exiſtens, & ſic, ſi eſt exiſtentia præteriti, & futuri, reddit exiſtens præteritum, & futurum: ergò non tranſit præteritum, nec deeſt futurum, quia vtriuſque exiſtentia præſens eſt. Si verò habet aliam exiſtentiam, ratione cuius dicitur futura, vel præterita aliqua pars; ergò illa exiſtentia nondùm eſt in inſtanti, ſed immediatè poſt erit, vel immediatè antè fuit, quod eſt eſſe exiſtentiam diuiſibilem.

℞. Ad antededens dicendo; quòd pars præterita, & futura non habent aliam exiſtentiam in facto eſſe, niſi inſtantis, in quo ſucceſſiuè terminantur; & ſic terminatiuè ſunt pręſentes; habent tamèn ſecundùm ſe exiſtentiam in fieri; quæ non eſt exiſtentia ſimpliciter, & ſecundùm hanc tranſit preterita; & nondùm

eſt

eſt futura ; ratione verò inſtantis initiatiuè eſt futura, & conſummatiuè eſt præterita, & ſic tranſeunt de inſtanti ad inſtans, ſicut exiſtentia initiatiua ad conſummatiuā: nunquàm tamen ſimul exiſtunt completè, & adequatè, ſed inchoatiuè vna, & terminatiuè altera. Nunquàm ergò ſimul exiſtunt pars pręterita, & futura temporis; in facto eſſe, & conſummatiuè, ſed futura initiatiuè, & præterita conſummatiuè, quod non eſt inconueneins, hoc enim potiùs eſt non eſſe ſimul: vnde negatur conſequentia.

CONTROVERSIA LXXXII.

Vtrum ſubſtantiæ generabiles, & corruptibiles, quoad ſuum eſſe menſurentur tempore?

NOTA 1. hic ſolùm controuerti de menſura ſubſtantiarum generabilium, & corruptibilium; nam ſubſtantias, & accidentia incorruptibilia, & ordinis ſupernaturalis, certum eſt apud omnes, non menſurari tempore, ſed æuo. Quia tamen eodem modo philoſophandum eſt, de accidentibus corruptibilibus, & de ſubſtantijs à quibus oriuntur, ideò breuitatis cauſa, ſolùm inquiritur de menſura harum ſubſtantiarum.

Nota 2. Tempus duplicitèr ſumi poſſe. Primò, ſecundùm eſſentialia ipſius, vt nempè importat durationem cauſatam ex priori, & poſteriori

ri motus. Secundò in ratione menſuræ omnium motuum; & hoc modo ſumptum, tantùm eſt vnicum, numero tempus, ſcilicet illud, quod eſt intrinſecè in motu primi mobilis, & eſt menſura extrinſeca omnium aliorum motuum, & realitèr diſtinctum à re temporanea, ſicut & quæcunque alia creata duratio diginſtuitur realitèr à re durante.

Dico, prædictas ſubſtantias corruptibiles, ſecundum ſuum eſſe ſubſtantiale ſumptas, menſurari tempore. Hæc ſtatuitur contrà Scot. Dur. Henr. Suar. Ruu. Conimb. & plures alios ex neotericis; eam tamen docet B. Albert. Caietan. Soncin. & cōmuniter diſcipuli D. Thomæ, & plures exteri, & probatur. Quia, In hoc diſtinguitur æternitas, & æuum à tempore, quòd æternitas mēſurat rem omninò intrāſmutabilem, tàm ſecundùm eſſe, quàm ſecundùm operationem, æuum verò eſt menſura rei immutabilis ſecundùm

dùm eſſe, & mutabilis ſecundùm operationem; & tempus menſurat rem tranſmutabilem tàm ſecundum eſſe, quàm ſecundùm operationem, vt diximus ſuprà; ſed ſubſtantiæ generabiles, & corruptibiles ſunt tranſmutabiles, non ſolùm ſecundum operationem, ſed etiam ſecundum eſſe, alioquin non eſſent coruptibiles; ergò menſurabuntur tépore.

Conf. 1. Quia æternitas eſt menſura ſummè perfecta, ideòque menſurat ſubſtantiam prorſus intranſmutabilem, ſecundum eſſe, & operationem, ità vt vtrumque per illam menſuretur; ſed tempus eſt menſura ſummè diſtans ab æternitate; ergò erit proprium eius menſurare ſubſtantias tranſmutabiles ſecundum eſſe, & operationes, & motus; ita vt vtrumque ab illo menſuretur; ergò cum ſubſtantiæ corruptibiles, hoc ipſo, quòd tales, ſint tranſmutabiles, & ſecundum eſſe, & ſecundú operationes, fiet indè vt ſecundùm

vtrum-

vtrumque menſurentur tempore.

Conſ.2. Quia, æternitas caret ex ſe principio, & fine, & ideò eſt propria menſura ſubſtantiæ, & operationis ſubſtantialis carentis principio, & fine, & ſimiliter, quia æuum ex ſe poteſt habere principium, caret tamen fine, ideò eſt menſura ſubſtantiæ, & operationis habentis principium, ſed non finem qualis eſt Angelus, & operatio eius, qua ſe ipſum per ſuam ſubſtantiam intelligit; ergò quia tempus eſt mēſura habens ex ſe principium, & finem, & ſummè elongata ab æternitate, menſurabit ſubſtantiam ex ſe habentem vtrumque, qualis eſt ſubſtantia generabilis, & corruptibilis; conſequentia patet ex paritate rationis.

Arg.1. In creatis actus primus, & ſecundus, qualis eſt motus, & operatio, non habent menſuram eiuſdē rationis; ſed motus menſuratur tempore; ergò ſubſtātia ſecundùm ſuum

eſſe,

eſſe, ſecundum quòd eſt actus primus, & prima radix motus, non menſurabitur per illud; minor, & conſequentia patent, maior autèm probatur dupliciter; 1 quia ſunt diuerſæ rationis, & ita debent habere diuerſam menſuram. Secundò, quia, ideò eſſe, & operatio diuina menſurantur eadem menſura æternitatis, quia vtrumque habet eſſe eiuſdem rationis; ergò cum huius oppoſitum inueniatur in ſubſtantia corruptibili, & eius actu ſecundo, non menſurabuntur eadem menſura.

℞. Negando maiorem vniuerſalitèr intellectam; ad cuius vtramquè probationem dico, ſatis eſſe, quod actus primus, & ſecundus habeant eundem tranſmutabilitatis, aut intranſmutabilitatis gradum ſecundum ſuum eſſe, ad hoc, vt menſurentur per eandem menſuram, ſiuè aliàs in eſſe entis ſint eiuſdem, vel diuerſæ rationis. Quarè, cum tàm motus, quam ſubſtantia

cor-

corruptibilis ſint defectibiles ſecundum ſuum eſſe, vtrumque menſurabitur eadem menſura, quia habent debitam proportionem in ratione menſurabilis cùm tempore.

Arg. 2. menſura debet eſſe eiuſdē rationis cum re menſurata; ſed tempus, & eſſe ſubſtantiarum generabilium, & corruptibilium, non ſunt eiuſdem rationis; ergo tempus non eſt propria menſura illius; maior, & conſequentia patet; minor autem probatur; quia tempus eſt quid ſucceſſiuum, omnem à ſe excludens permanentiam; prædictæ autem ſubſtantiæ habent eſſe permanens, & totum ſimul; ergò

℞. Negando minorem; ad prob. dico, ſatis proportionis eſſe inter ſubſtantias corruptibiles, & tempus ad hoc, vt ſint proportionatæ in ratione menſurabilis, & menſuræ; quãdoquidèm ſecundum ſuum eſſe ſunt tranſmutabiles, & in fluxu, & tendentia ad veterationem, & corruptio-

ptionem ; vndè neceſſariò ſunt in tempore : duplicitèr enim aliquid poteſt eſſe ſucceſſiuum, nempè, aut quia nullæ partes eius poſſunt eſſe ſimul, aut quia in ſe admittit, quod aliquæ partes recedant, & aliæ ſuccedant ; licèt aliæ etiam ſint ſimul, vt contingit in ſubſtantijs corruptibilibus : Quiuis autem ex his ſucceſſionis modis ſufficit, vt aliquid tempore menſuretur.

Arg. 3. Si Deus auferret à ſubſtãtia v. g. humana, omnes qualitates actiuas, & paſſiuas; ratione quarum tranſmutatur; tunc non menſuraretur tempore; ergò neque modò; cõſequentia patet, quia eſſe ſubſtantiale illius nunc eſt eiuſdem rationis, ac tunc eſſet, quia tantùm differret penes eſſe accidentale, quod nunc ei coniungitur. Antecedens verò probatur; quia tempus eſt numerus motus ſecundum prius, & poſterius ; ergò id quod eſt expers totius tranſmutationis, nequit numera-

merari, & menſurari per tempus.

℞. Negando antecedens; quia etiam in tali caſu, illa ſubſtantia menſuraretur tempore; quia ad hoc, vt ſic menſuretur, ſatis eſt, quod ex natura ſua ſit trāſmutabilis, & quòd per aliquid intrinſecum non reddatur intranſmutabilis ſecundùm ſuũ eſſe; licèt per extrinſecam Dei potentiam, ſine omni tranſmutatione conſeruetur.

CONTROVERSIA LXXXIII.

Vtrùm ad Quantitatem, Qualitatem, & Vbi, detur per ſe motus?

NOTA 1. hic non eſſe ſermonem de motu latè ſumpto, prout cōprehendit mutationes inſtantaneas, & ſolum importat eſſe actum entis in potentia, ſecundum quòd in potentia; ſed de motu ſtrictè ſympto, prout ſolum comprehen-

hendit mutationem ſucceſſiuam; & ex conſequenti verſantem inter terminos poſitiuos. mutatio autèm communior eſt, quàm motus, nàm mutatio in cõmuni ſolum dicit tranſitũ de quodam in quiddam: vt autem aliquis motus per ſe terminetur ad aliquod prædicamentum, tres requiruntur conditiones. Prima, quod verſetur inter terminos poſitiuos. ſecunda, vt prædicti termini ſint inter ſe contrarij. Tertia, vt habeant latitudinem ſucceſſiuè percurrendam.

Nota 2. mutationẽ in communi conſideratã diuidi ab Ariſt. hic quatuor modis quibus contingit aliquid mutari penes terminos ad quos. Aut enim mutatio eſt de vno termino poſitiuo ad aliud poſitiuũ, v. g. ex calido in frigidum; vel de termino negato in terminum negatum, vt de non albo, in non nigrum, quòd propriè non eſt mutatio, cum totum ſit negatio: aut termi-

minus; à quo eſt negatio, & terminus ad quem poſitiuus, ſeu de non eſſe, ad eſſe, vt cum ex non albo, fit album; aut denique econtrà, terminus à quo eſt poſitiuus, & terminus ad quem negatiuus, vt de eſſe, ad non eſſe; non poſſunt autèm dari plures ſpecies, ſeu modi mutationum, quia nec plures combinationes poſſunt fieri inter terminos.

Nota 3. Quòd ſolum illa mutatio, quæ eſt à poſitiuo in poſitiuum, habet rationem motus ſtrictè ſumpti; qui quidèm motus etiam aliam conditionem petit, nempè, quòd ſubiectum motus non ſit ens in potentia, vt materia prima, ſed ens in actu: vnde generatio ſubſtantialis non erit motus ſic ſumptus, quia procedit à non eſſe ſimpliciter, ad eſſe ſimpliciter; & ſic ſupponit ſubiectum, quod non eſt ens ſimpliciter, ſed ens in potentia, qualis eſt materia prima ſecundùm ſe, ex quo etiam colligitur, quod corruptio non ſit

motus,

CONTROVERSIA LXXXII.

Vtrum ſubſtantiæ generabiles, & corruptibiles, quoad ſuum eſſe menſurentur tempore?

NOTA 1. hic ſolùm controuerti de menſura ſubſtantiarum generabilium, & corruptibilium; nam ſubſtantias, & accidentia incorruptibilia, & ordinis ſupernaturalis, certum eſt apud omnes, non menſurari tempore, ſed æuo. Quia tamen eodem modo philoſophandum eſt, de accidentibus corruptibilibus, & de ſubſtantijs à quibus oriuntur, ideò breuitatis cauſa, ſolùm inquiritur de menſura harum ſubſtantiarum.

Nota 2. Tempus dupliciter ſumi poſſe. Primò, ſecundùm eſſentialia ipſius, vt nempè importat durationem cauſatam ex priori, & poſterio-

ri motus. Secundò in ratione menſuræ omnium motuum; & hoc modo ſumptum, tantùm eſt vnicum numero tempus, ſcilicet illud, quod eſt intrinſecè in motu primi mobilis, & eſt menſura extrinſeca omnium aliorum motuum, & realitèr diſtinctum à re temporanea, ſicut & quæcunque alia creata duratio diginſtuitur realitèr à re durante.

Dico, prædictas ſubſtantias corruptibiles, ſecundum ſuum eſſe ſubſtantiale ſumptas, menſurari tempore. Hæc ſtatuitur contrà Scot. Dur. Henr. Suar. Ruu. Conimb. & plures alios ex neotericis; eam tamen docet B. Albert. Caietan. Soncin. & cõmuniter diſcipuli D. Thomæ, & plures exteri, & probatur. Quia, In hoc diſtinguitur æternitas, & æuum à tempore, quòd æternitas mẽſurat rem omninò intrãſmutabilem, tàm ſecundùm eſſe, quàm ſecundùm operationem, æuum verò eſt menſura rei immutabilis ſecundùm

dùm eſſe, & mutabilis ſecundùm operationem; & tempus menſurat rem tranſmutabilem tàm ſecundum eſſe, quàm ſecundùm operationem, vt diximus ſuprà; ſed ſubſtantiæ generabiles, & corruptibiles ſunt tranſmutabiles, non ſolùm ſecundum operationem, ſed etiam ſecundum eſſe, alioquin non eſſent coruptibiles; ergò menſurabuntur tẽpore.

Conf. 1. Quia æternitas eſt menſura ſummè perfecta, ideòque menſurat ſubſtantiam prorſus intranſmutabilem, ſecundum eſſe, & operationem, ità vt vtrumque per illam menſuretur; ſed tempus eſt menſura ſummè diſtans ab æternitate; ergò erit proprium eius menſurare ſubſtantias tranſmutabiles ſecundum eſſe, & operationes, & motus; ita vt vtrumque ab illo menſuretur; ergò cum ſubſtantiæ corruptibiles, hoc ipſo, quòd tales, ſint tranſmutabiles, & ſecundum eſſe, & ſecundũ operationes, fiet indè vt ſecundùm

vtrum-

vtrumque menſurentur tempore.

Conſ.2. Quia, æternitas caret ex ſe principio, & fine, & ideò eſt propria menſura ſubſtantiæ, & operationis ſubſtantialis carentis principio, & fine, & ſimiliter, quia æuum ex ſe poteſt habere principium, caret tamen fine, ideò eſt menſura ſubſtantiæ, & operationis habentis principium, ſed non finem qualis eſt Angelus, & operatio eius, qua ſe ipſum per ſuam ſubſtantiam intelligit; ergò quia tempus eſt mēſura habens ex ſe principium, & finem, & ſummè elongata ab æternitate, menſurabit ſubſtantiam ex ſe habentem vtrumque, qualis eſt ſubſtantia generabilis, & corruptibilis; conſequentia patet ex paritate rationis.

Arg.1. In creatis actus primus, & ſecundus, qualis eſt motus, & operatio, non habent menſuram eiuſdē rationis; ſed motus menſuratur tempore; ergò ſubſtãtia ſecundùm ſuum

eſſe,

eſſe, ſecundum quòd eſt actus primus, & prima radix motus, non mensurabitur per illud; minor, & conſequentia patent, maior autèm probatur dupliciter; 1 quia ſunt diuerſæ rationis, & ita debent habere diuerſam menſuram. Secundò, quia, ideò eſſe, & operatio diuina menſurantur eadem menſura æternitatis, quia vtrumque habet eſſe eiuſdem rationis; ergò cum huius oppoſitum inueniatur in ſubſtantia corruptibili, & eius actu ſecundo, non menſurabuntur eadem menſura.

℞. Negando maiorem vniuerſalitèr intellectam; ad cuius vtramquè probationem dico, ſatis eſſe, quod actus primus, & ſecundus habeant eundem tranſmutabilitatis, aut intranſmutabilitatis gradum ſecundum ſuum eſſe, ad hoc, vt menſurentur per eandem menſuram, ſiuè aliàs in eſſe entis ſint eiuſdem, vel diuerſæ rationis. Quarè, cum tàm motus, quam ſubſtantia

cor-

corruptibilis ſint defectibiles ſecundum ſuum eſſe, vtrumque menſurabitur eadem menſura, quia habent debitam proportionem in ratione menſurabilis cùm tempore.

Arg. 2. menſura debet eſſe eiuſdē rationis cum re menſurata; ſed tempus, & eſſe ſubſtantiarum generabilium, & corruptibilium, non ſunt eiuſdem rationis; ergo tempus non eſt propria menſura illius; maior, & conſequentia patet; minor autem probatur; quia tempus eſt quid ſucceſſiuum, omnem à ſe excludens permanentiam; prædictæ autem ſubſtantiæ habent eſſe permanens, & totum ſimul; ergò

℞. Negando minorem; ad prob. dico, ſatis proportionis eſſe inter ſubſtantias corruptibiles, & tempus ad hoc, vt ſint proportionatæ in ratione menſurabilis, & menſuræ; quãdoquidèm ſecundum ſuum eſſe ſunt tranſmutabiles, & in fluxu, & tendentia ad veterationem, & corruptio-

ptionem ; vndè neceſſariò ſunt in tempore : dupliciter enim aliquid poteſt eſſe ſucceſſiuum, nempè, aut quia nullæ partes eius poſſunt eſſe ſimul, aut quia in ſe admittit, quod aliquæ partes recedant, & aliæ ſuccedant ; licèt aliæ etiam ſint ſimul, vt contingit in ſubſtantijs corruptibilibus : Quiuis autem ex his ſucceſſionis modis ſufficit, vt aliquid tempore menſuretur.

Arg. 3. Si Deus auferret à ſubſtātia v. g. humana, omnes qualitates actiuas, & paſſiuas, ratione quarum tranſmutatur, tunc non menſuraretur tempore; ergò neque modo; cōſequentia patet, quia eſſe ſubſtantiale illius nunc eſt eiuſdem rationis, ac tunc eſſet, quia tantùm differret penes eſſe accidentale, quod nunc ei coniungitur. Antecedens verò probatur, quia tempus eſt numerus motus ſecundum prius, & poſterius ; ergò id quod eſt expers totius tranſmutationis, nequit numera-

merari, & menſurari per tempus.

℞. Negando antecedens; quia etiam in tali caſu, illa ſubſtantia menſuraretur tempore; quia ad hoc, vt ſic menſuretur, ſatis eſt, quod ex natura ſua ſit trãſmutabilis, & quòd per aliquid intrinſecum non reddatur intranſmutabilis ſecundùm ſuũ eſſe; licèt per extrinſecam Dei potentiam, ſine omni tranſmutatione conſeruetur.

CONTROVERSIA LXXXIII.

Vtrùm ad Quantitatem, Qualitatem, & Vbi, detur per ſe motus?

NOTA 1. hic non eſſe ſermonem de motu latè ſumpto, prout cõprehendit mutationes inſtantaneas, & ſolum importat eſſe actum entis in potentia, ſecundum quòd in potentia; ſed de motu ſtrictè ſympto, prout ſolum comprehen-

hendit mutationem ſucceſſiuam; & ex conſequenti verſantem inter terminos poſitiuos. mutatio autèm communior eſt, quàm motus, nàm mutatio in cõmuni ſolum dicit tranſitũ de quodam in quiddam: vt autem aliquis motus per ſe termine-tur ad aliquod prædicamentum, tres requiruntur conditiones. Prima, quod verſetur inter terminos poſitiuos. ſecunda, vt prædicti termini ſint inter ſe contrarij. Tertia, vt habeant latitudinem ſucceſſiuè percurrendam.

Nota 2. mutationẽ in communi conſideratã diuidi ab Ariſt. hic quatuor modis quibus contingit aliquid mutari penes terminos ad quos. Aut enim mutatio eſt de vno termino poſitiuo ad aliud poſitiuũ, v. g. ex calido in frigidum; vel de termino negato in terminum negatum, vt de non albo, in non nigrum, quòd propriè non eſt mutatio, cum totum ſit negatio: aut termi-

minus; à quo eſt negatio, & terminus ad quem poſitiuus, ſeu de non eſſe, ad eſſe, vt cum ex non albo, fit album; aut denique econtrà, terminus à quo eſt poſitiuus, & terminus ad quem negatiuus, vt de eſſe, ad non eſſe; non poſſunt autèm dari plures ſpecies, ſeu modi mutationum, quia nec plures combinationes poſſunt fieri inter terminos.

Nota 3. Quòd ſolum illa mutatio, quæ eſt à poſitiuo in poſitiuum, habet rationem motus ſtrictè ſumpti; qui quidèm motus etiam aliam conditionem petit, nempè, quòd ſubiectum motus non ſit ens in potentia, vt materia prima, ſed ens in actu: vnde generatio ſubſtantialis non erit motus ſic ſumptus, quia procedit à non eſſe ſimplicitèr, ad eſſe ſimplicitèr; & ſic ſupponit ſubiectum, quod non eſt ens ſimplicitèr, ſed ens in potentia, qualis eſt materia prima ſecundùm ſe, ex quo etiam colligitur, quod corruptio non ſit

motus,

motus, quia opponitur generationi, quæ motus non eſt.

Dico 1. Eſſe per ſe motum ad aliquod prædicamentum, nil aliud eſt, quam quod ratione ſui, & non ratione alterius terminet motum. Hæc eſt Ariſt. & D. Th. 5. phyſ. cap. 1. quos ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur. Nihil eſt aliud, quod aliquid per ſe moueatur, vel moueat, quàm quod ratione ſui hæc duo munera præſtet; ergò nihil aliud erit, quod aliqua res ſit per ſe terminus motus, quàm quod ratione ſui illum terminet: conſequentia patet ex paritate rationis; antecedens verò probatur, quia ideò album per accidens calefit, quia non calefit ratione ſui, ſed ratione alterius, cui per accidens coniungitur; econtrà verò, ideo ignis per ſe calefacit, quia calefacit ratione ſui; ergò.

Dico 2. Ad quantitatem, qualitatem, & vbi, dari per ſe motum. Hæc ſtatuitur contrà Martinez, Cabero,

bero,& alios ex modernis; eſt tamen Ariſt. 5. phyſ. c. 4. & D. Th. ibidem, quibus ſubſcribunt omnes interpretes, & probatur ratione deſumpta ex eiſdem. Quia, his tribus prædicamentis conueniunt omnes cōditiones requiſitæ, ad hoc, vt ſint per ſe termini motus; ergò datur per ſe motus ad illa: conſequentia patet, & antedens declaratur in ſola quãtitate, (quia par ratio militat in alijs duobus prædicamentis, vt intuenti patet;) quantitas enim habet ſuam latitudinem ſucceſſiuè pertranſibilem, vt conſtat; quia pars poſterior ex ſe poteſt acquiri poſt priorem, & prior antè poſteriorem; & deindè quantitas magna, & parua habent contrarietatem ſufficientem ad motum, nempè, quod ſub eodem genere maximè diſtent, & ab eodem ſubiecto, mutuò ſe expellant, & tandèm hoc ipſo, quòd ſic diſtent, & habeant prædictam latitudinem, poteſt ex quantitate minori deueniri

ad

ad maiorem per mediam, ac proindè ſucceſſiuè per motum; ergò.

Conf. Quia ex eodem Ariſt. & D. Th. tres ſunt ſpecies motus propriè dicti, nempè augumentatio, alteratio, & motus localis; ſed augmẽtatio terminatur ad quantitatem, alteratio ad qualitatem, & motus localis ad vbi; ergò ad præfata prædicamenta dabitur per ſe motus.

Arg. 1. contra 2. concl. & imprimis, quòd ad quantitatem non detur per ſe motus. Quantitati nihil eſt contrarium; ergò non datur per ſe motus ad illam; conſequentia ex dictis patet; antecedens verò probatur dupliciter; primo, quia, magnum, & paruum, quæ videbantur contraria, ſolùm opponuntur relatiuè, & ideò eadem quantitas relata ad vnam quantitatem eſt magna, & ad alteram parua. Secundo, quia vnum contrarium non manet adueniente alio; ſed eadem quantitas, quæ anteà erat minor, manet

net quandò poſteà fit maior; ergò.

Conf. 1. Quia, quæ fiunt in inſtanti, non habent contrarium; ſed quantitas fit in inſtanti; ergò; maior patet, quia vnum contrarium retardat actionem, qua fit aliud: minor verò probatur, quia nutritio fit in inſtanti, quippè quæ terminatur ad ſubſtantiam non habentem contrarium; ergò etiam quantitas fiet in inſtanti; patet conſequentia, quia aliàs daretur; in aliquo inſtanti noua pars ſubſtantiæ ſine noua parte quantitatis; ſed hoc fieri nequit; ergò.

Conf. 2. Quia, Illa ſunt contraria, quæ maximè inter ſe diſtant; ſed in quantitate nequit aſſignari hæc maxima diſtantia; ergo nec cõtrarietas, & per conſequens nec motus per ſe ad quantitatem; maior patet ex definitione contrariorum: minor verò probatur, quia quantitas eſt augmentabilis in infinitum; nàm data quauis, poteſt dari alia,

 & alia

& alia maior ; ergò non poteſt ibi aſſignari aliqua diſtantia , quæ ſit maxima ; quia hæc datur inter maximam, & minimam quantitatem.

℞. Ad arg. negando antecedens; Ad cuius 1. prob. dico, magnum & paruum relatiuè opponi, ſi ſumātur comparatiuè, non verò, ſi ſumantur abſolutè ſecundùm quod importāt diſtinctos terminos ſecundùm latitudinem, & diſtantiam in eadem quantitate. Ad 2. prob. dico], maiorem, & minorem quantitatem duplicitèr ſumi poſſe; primò materialitèr, ſecundum ipſam realitatem quantitatis; ſecundò formalitèr, ſecundum ipſam rationem maioris, & minoris; primo modo, eadem realis quantitas[, quæ erat minor, fit maior. Secundo autèm modo, quantitas minor, quæ per augmentationem fit maior, verè deſinit eſſe quātum ad illā rationem minoris; quia verè deperditur poſitiua illa terminatio, ratione cuius erat minor, & acqui-

acquirit nouas partes, & aliam terminationē. Quare terminus à quo, & ad quem prædicti motus, ità inter ſe comparantur, vt ad aduentum vnius, pereat alter; quia quãtitas minor, non niſi vt ſubeſt minoritati, eſt terminus à quo augmentationis, ſicut vt eſt maior, habet rationem termini ad quem.

Ad 1. conf. negatur minor, ſi intelligatur de quantitate per augmētationem producta, & ad prob. dico, quod licet in prima productione viuentium, totum viuens, & eius quantitas fiat in inſtanti; quia quãtitas tunc fit ratione ſubſtãtię, & per naturalem emanationem; ſubſtantia autem petit fieri in inſtanti; cæterùm nutritio, & productio nouæ partis quantitatis per augmentationem fiunt ſucceſſiuè; quia nutritio fit ratione augmentationis, & nouæ partis quantitatis per illam productæ; & ideò fit per modum illius, nempè ſucceſſiuè; quia quan-

titas illa, vt facta ex minoriquanti-tate, habet omnes conditiones, vt fiat ſucceſſiuo modo.

Ad 2. conſ negatur minor; ad cuius prob. dico, quòd licet in quantitate mathematicè conſiderata, non ſit aſſignabilis maxima, & minima quantitas; benè tamèn in eadem phyſicè ſumpta; quia ſecundùm hanc rationem habet maximum, & minimum, vt dicemus infrà.

Arg. 2. contra eandem, quòd non detur motus ad qualitatem. Calor qui eſt in igne, producitur in inſtanti; ergò non terminat motum; & idē erit dicendum de cæteris caloribus, & qualitatibus; conſequentia patet, quia, quod terminat motum, ſucceſſiuè produci debet, vt iàm diximus; antecedens verò probatur; quia, talis calor eſt paſſio ignis; ergò producitur inſtantaneè, ad productionem ipſius ignis.

℞. Diſtinguo antecedens; producitur in inſtanti, per accidens, con-

cedo

cedo antecedens, per ſe, negatur; producitur enim inſtantaneè ad generationem ignis, per ſe tamen non repugnat ſeorſim fieri, per motum ad ſe terminatum: Non requiritur autèm, quod id, quod terminat motum, in omni ſtatu, & modo illum terminet, ſed ſolùm in aliquo: ſicut etiàm vbi per ſe terminat motum, & tàmèn non repugnat produci ſine motu, ad generationem, vel creationem rei exiſtentis in loco.

Arg. 3. contra eandem, quoad vbi. Quia inter loca, atq; adeò inter vbicationes, non reperitur vera contrarietas; ergò neque terminant motum, conſequentia patet, & antecedens probatur, quia habere contrarium eſt proprium qualitatis, ex Ariſt. cap. de qualitate; ergò.

℞. Negando antecedens; quia in locis, & vbi, reperitur ſursùm, & deorsùm, quæ ſunt quid poſitiuum, & habent maximam diſtantiam, & latitudinem requiſitam

ad contrarietatem, vt terminent per ſe motum.

CONTROVERSIA LXXXIV.

Vtrum Ad ſubſtantiam, & reliqua prædicamenta detur per ſe motus?

DIco 1. Ad ſubſtantiam non dari per ſe motum. Hæc eſt Ariſt & D. Th. 5. phyſ. cap. 2. quos ſequuntur omnes philoſophi, & probatur 1. Quia ſubſtantię nihil eſt contrarium; ergò non terminat per ſe motum; conſequentia patet, & antecedens probatur dupliciter; primò, quia, inter formas ſubſtantiales non eſt aliqua maxima, & determinata diſtantia, quia non ſunt aliqua determinata media, per quæ de vna forma ſubſtantiali fiat tranſitus ad aliam, nō eſt enim inter formas ſubſtantiales ordo per ſe, ſed materia, quæ exuitur vna forma, poteſt indiffe-

differentèr aliam ſuſcipere, niſi obſtet aliqua indiſpoſitio, ratione cuius immediatè non fiat tranſitus de qualibet forma ad quamlibet. Secundò, quia formæ ſubſtantiales dant eſſe, quod conſiſtit in aliquo indiuiſibili, & ſe habent ſicut numeri, in quibus quælibet additio numerum variat; ergò tales formæ non habent diſtantiam contrarietatis, quæ eſt maxima diſtantia, quia carent latitudine ſecundùm magis, & minùs; & ſic ſubſtantia nequit terminare motum.

Probatur 2. Quia ſubiectum generationis eſt ens in potentia, putà, materia prima, quę ſecundum ſe, non eſt capax procedere ab vno poſitiuo termino, ad aliud poſitiuum, ſed à priuatione ad formã, eò quòd materia prima ſit ens in potentia; & denudata ab omni forma; vndè ſi prout eſt in potentia tantùm eſt ſubiectum generationis, formalitèr talis mutatio procedit à priuatione

ad formam, quia idem eſt ens in potentia,& ens priuatum omni forma; ergò idem eſt ſubiectum generationis ſub formalitate entis in potentia,ac ſub formalitate procedendi à priuatione ad formam, non à forma ad formam.

Dico 2. Ad actionem, & paſſionem non dari per ſe motum. Hæc eſt Ariſt.& D.Thom. 5. phyſ. cap.3. quibus ſubſcribunt omnes ſcholæ, & probatur. Quia, Actio,& paſſio ſunt realitèr motus; ſed ad motum non datur per ſe motus,aliàs procederetur in infinitum; ergò.

Conf. Quia, ſi ad actionem daretur per ſe motus, & paritèr ad paſſionem; indè fieret, vt ad actionem daretur actio, & ad paſſionem paſſio, & ſic in infinitum, quandoquidèm ad illa, ad quæ per ſe datur motus, datur etiam actio, & paſſio; & qua ratione ad vnam actionem datur actio, dabitur etiàm ad aliam; ſed hoc dici nequit; ergò.

Di-

Dico 3. Ad relationem,& cætera alia prædicamenta non datur per ſe motus. Hęc eſt Ariſt. & D. Thom. & omnium diſcipulorum, & probatur. Quia, relatio non fit per ſe, ſicut etiàm nec cætera alia prædicamenta,quæ ſuperſunt, nempè, Quãdo, ſitus, & habere; ergò neque ad illa dabitur per ſe motus. Conſequentia patet, quia, quod motum per ſe terminare poteſt, debet per ſe poſſe fieri: Antecedens verò probatur, quia relatio non fit per actionem per ſe terminatam ad illam, ſed per actionem terminatam ad fundamentum, ex quo reſultat relatio. Et Similiter. Quando eſt modus quidam reſultans per naturalem dimanationem, ex hoc quòd res duret duratione temporanea, & contineatur ſub aliqua parte temporis, quod eſt menſura extrinſeca illius; & tandé ſitus reſultat ex Vbi, quod eſt terminus motus localis; ſicut & prædicamentum habere, ex motu

locali, quo veſtes v. g. applicantur; ergo hæc prædicamenta non poſſunt per ſe terminare motum.

Arg. 1. contra 1 concl. Ignis eſt contrarius aquæ; ergò in ſubſtantijs datur contrarietas, & ſic poterunt per ſe terminare motum.

℞. Diſtinguo antecedens; ſecundùm qualitates actiuas, & paſsiuas, nempè calorem, frigiditatem, humiditatem, & ſiccitatem, concedo antecedens; ſecundùm formas ſubſtantiales ipſorum elementorum, negatur antecedens, & paritèr conſequentia.

Arg. 2. contra eandem. forma animalis fit per ſe ex forma embrionis; ergò forma animalis determinatè contrariatur formæ embrionis, ex qua fit per ſe; & ex conſequenti poterit per ſe terminare motum.

℞. Tranſeat antecedens, & negatur conſequentia; quia tales formæ non fiunt mutuò ex ſe inuicem; ità vt ſicut ex forma embrionis fit forma

ma viuentis, ita ex forma viuentis fiat forma embrionis, quod requirebatur ad contrarietatem, quæ debet eſſe inter terminum à quo, & ad quem, vt contingit in alijs motibus. Id etiàm contingit non ex vi mutationis ſubſtantialis, in quantùm huiuſmodi; ſed ratione ordinis naturalis expoſcentis, vt prius illa forma imperfectior, nempè, embrionis, fiat in executione, & poſteà viuens.

Arg. 3. contra eandem. Subſtantia ignis v.g. introducitur paulatim, & ſucceſsiuè in ſtruem lignorum magnæ quantitatis; ergò ſignum eſt ſubſtantiam illam habere latitudinem, & contrarium ſufficiens ad ſucceſſionem, & conſequentèr ad motum; patet conſequentia, quia prędicta ſucceſsio non poteſt aliundè oriri; ergò.

℞. Tranſeat antecedens, & negatur conſequentia, quia illa ſucceſſio non oritur ex termino per ſe

generationis, ſeu mutationis illius ſubſtantialis, quæ in inſtanti introductionis formæ inuenitur, ſed ex latitudine contrariarum qualitatum, quæ ſunt expellendæ.

CONTROVERSIA LXXXV.

Vnde ſumatur vnitas, & diuerſitas ſpecifica, & generica motus?

NOTA 1. hic non fieri ſermonem de vnitate ſpecifica propria, & rigoroſa, ſed tantùm de reductiua, & aliquali; quia cum motus ſit eſſentialitèr ens incompletum, atquè ita non ſpectans per ſe ad aliquod prædicamentum, nequè habens vnitatem ſpecificam, aut genericam, propriè, & rigoroſè ſumptam.

Nota 2. hæc quatuor concomitari motum, nempè, agèns, a quo egreditur; mobile, ſeu paſſum in

quo recipitur; terminus à quo incipit; & terminus ad quem terminatur: quia omnis motus eſt à quodam in quiddam. His etiàm addi poteſt diſtantia, ſeu medium per quod mobile tranſit, & controuerti poteſt, à quonam ex his ſpecificetur motus.

Dico 1. motum habere ſuam vnitatem, & diſtinctionem ſpecificam à termino ad quē, non verò à termino à quo; Hæc ſtatuitur contra Albert. de Saxonia, Aſtudillo, Burl. & alios varè ſentientes. Eam tamen docet Ariſt. 5. phyſ. cap. 4. D. Th. ibidem, & 1. par. q. 32. ar. 1. ad 1. quos ſequuntur communitèr philoſophi; & probatur 1. Quia, motus habentes eundē terminū ad quem, ſunt eiuſdem ſpeciei, etiamſi habeāt diuerſos terminos à quibus, & qui habent terminos ad quos ſpecie diuerſos, diſtinguntur ſpecie, etiamſi habeant eundem terminum à quo; ergò non eſt habenda ratio termi-

ni

ni à quo ; ſed vnitas, & diuerſitas ſpecifica à ſolo termino ad quem eſt deſumenda: conſequentia patet, & antecedens probatur, quia dealbationes, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, poſſunt habere diuerſos terminos à quibus, vt ſi vna à ingredine, altera à fuſcedine incipiat. Deinde dealbatio, & denigratio, quæ ſunt diſtinctæ ſpeciei, poſſunt procedere ab eodem termino à quo; vt ſi vnũ corpus ex cæruleo fiat album, & aliud ex eodem cæruleo fiat nigrum; ergò.

Probatur 2. Motus eſſentialitèr reſpicit terminum ad quem, vt via, & tendentia ad illum, vt ex ipſius definitione patet; ergò ab ipſo ſolùm ſpecificatur: conſequentia probatur, quia licet motus reſpiciat terminum à quo, & ad quem, alitèr tamèn, & alitèr: nàm terminum à quo, non reſpicit ratione ſui, ſed ratione termini ad quem; receſſus enim ab illo eſt propter acceſſum ad

ad hunc ; ergò non ſpecificatur à termino à quo, ſed ſolùm à termino ad quem ; patet hæc conſequentia, quia ad rationem ſpecificatiui requiritur, vt non inſpiciatur vtcunquè, & per modum materialis termini, ſed per modum termini formalis, vt patet ; ergò.

Conf. Motus eſt deſtructio termini à quo, & acquiſitio termini ad quem; nàm quando terminus à quo non incipit deſtrui ex vi motus, nondùm incipit mobile moueri ; ergo repugnat illi, & habet conuenientiam cum iſto ; Si quidem ad hunc properat, & eſt via ad ipſum, & ſic non ſpecificatur à termino à quo, ſed à termino ad quem, cùm nihil ſpecificetur ab eo; qui repugnat, ſed ab illo, cum quo conuenientiam habet.

Dico 2. Diuerſitas generica motus ſumitur ex diuerſitate prædicamentorum, ad quæ terminatur. Hæc eſt Ariſt. 5. phyſ. text. 31. D. Th. ibidem

dem lect.6.quibus ſubſcribunt omnes interpretes, & probatur. Quia motus eſſentialitèr reſpicit terminũ ad quem, cùm ſit tendentia ad illũ; vt iam diximus; ergò vbi res ipſæ, quæ ſunt termini motus, genere differunt, vt prædicamenta, etiam ipſi motus genere differunt, vt augmentatio terminata ad quantitatem, & alteratio ad qualitatem.

Arg. 1. contra 1. concl. Motus ab albo in nigrum per diſtinctos colores intermedios diſtinguntur ſpecie; ſed talis diſtinctio prouenit à termino à quo; ergò motus ſpecificabitur ab illo; maior patet, quia duo tales motus magis diſtingũtur, quàm alij duo, qui eſſent per eundem colorem intermedium; vndè cùm hi diſtinguerẽtur numero, neceſſe eſt vt illi diſtinguantur ſpecie, minor verò probatur, quia, inde oritur, quia vnus motus fit per vnũ colorem intermedium, & alius per alterum; ſed media, per quæ

fiunt

ſiunt motus habent ſe per modum termini à quo, reſpectu vltimi termini; ergò;probatur minor, quia mobile tendit per medium vſque adterminum vltimum,hunc acquirendo, & illud deſerendo; ergo habebit rationem termini à quo reſpectu termini vltimati.

℞. Negando minorem; ad prob. negatur minor; ad cuius prob.dico; motum ab albo in nigrum v. g. per fuſcum, non eſſe vnum, & eundem motum, ſed plures, & ſpecie diuerſos, & ſic ibi intercedit vera diſcontinuatio: vndè ab vno extremo ad intermedium colorem erit vnus motus, & ſic color intermedius induit rationem termini ad quem, & quatenùs ex aliquo ex intermedijs peruenitur præcisè ad aliud extremum,erit alius motus, nempè dealbatio,vel denigratio, reſpectu cuius materialitèr ſe habet, quòd terminus à quo, ſit hic, vel ille color intermedius, & ſic motus ſemper ſumet

met vnitatem, & diſtinctionem a termino ad quem.

Arg. 2. contra eandem; motus ſecundùm rationem ſuæ ſpeciei requirit terminum à quo, & ad quem, ex D. Thom. in 4. diſt. 12. q. 1. ar. 3. quæſti unc. 2. ergò non ſolùm ſpecificatur à termino ad quem, ſed etiam à termino à quo; probatur conſequentia, quia, ea ſola ratione terminus ad quem, ſpecificat; quia eſſentialitèr reſpicitur à motu, & cõſequentèr requiritur ad rationem ſpecificam illius; ergò ſi hoc ipſum inueniatur in termino à quo, prædictus terminus ſimul etiam ſpecificabit motum.

Conſ. mutatio inſtantanea, & ſucceſſiua diſtinguntur ſpecie; ſed hæc diſtinctio tantùm deſumitur penes diſtinctos terminos à quibus; ergò tales termini ſpecificant illas; minor probatur, quia motus propriè dictus tantùm differt à mutatione inſtantanea, per hoc, quod ille ſit à termino

mino à quo poſitiuo ; hæc vero, à termino à quo, priuatiuo; & ideò idemmet calor, ſi fiat ex priuatione ſui, acquiritur per mutationem inſtantaneam; ſicut, ſi fiat ex ſuo contrario, nempè ex frigore, acquiretur per motum; ergò diuerſitas harum mutationum ſolùm poteſt deſumi ex termino à quo.

℞. Ad arg. diſtinguendo antecedens; requirit terminum à quo intrinſicè, & propter ſe ipſum, ſiuè tanquàm terminum formalem, nego antecedens; requirit ipſum rationē termini ad quem, à quo motus ſpecificatur, concedo antecedens, & nego cenſequentiam.

Ad conf. negatur minor; ad prob. dico, quòd licet illæ duæ mutationes habeant vnum, & eundem terminū materialitèr, non tamen vnum, & eundem formalitèr ſumptum. Vndè etiàm in termino ad quem, diſtinguenda eſt duplex formalis ratio, nempe, ipſe vt eſt acquiſibilis

ex

ex priuatione ſui, vel ex ſuo contrario, ſecundùm priorem rationem, correſpondet mutationi inſtantaneæ, & ſecùndùm poſteriorem, ſucceſſiuæ.

Arg. 3. contra eandem. Augmentatio, & diminutio ſunt motus ſpecie diſtincti, ſiquidèm ſunt eſſentialitèr oppoſiti; ſed hæc diuerſitas ſpecifica non oritur ex termino ad quem; ergò ex termino à quo, & ſic hic tribuet ſpeciem; probatur minor, quia contingere poteſt, vt habeant eundem terminum ad quem: nempe ſi vnum quantum bipedale augeatur in quantum tripedale; & econtrà aliud quadripedale quantum diminuatur vſque ad quantitatem tripedalem; ergò.

Conf. motus terræ ad ſphæram ignis, & motus ignis ad eandem ſphæram, ſunt eſſentialitèr diuerſi; ſed habent vnum, & eundem terminum ad quem, vt patet; ergò eſſentialis diſtinctio in illis ſolum prouenit

uenit ex diuerſis terminis à quibus, maior probatur, quia, motus ille terræ eſt violentus ipſi, motus verò ignis ad ſuam ſphæram eſt naturalis; ſed idem motus non poteſt eſſe ſimul naturalis, & violentus, cùm naturale, & violentum intèr ſe opponantur; ergò.

℞. Ad arg. Negando minorem; ſi intelligatur de termino ad quem formalitèr, ſecùs verò ſi intelligatur de illo materialitèr, & in eſſe entis conſiderato; quia quantitas tripedalis terminat motum augmentationis, vt habet rationem maioris, collata cum quantitate bipedali: at verò terminat diminutionem, quatenùs comparata cum quadripedali, habet rationem minoris: conſtat autèm quantitatem vt maiorem, diſtingui formaliter, à quantitate, vt minori.

Ad conf. nego maiorem; ad cuius prob. dico, eundem motum ſecundùm ſpeciem, poſſe eſſe connaturalem

lem vni ſubiecto, & violentum alteri, vt patet in calefactione: vnde naturale, & violentum ſolùm ſunt accidentales differentiæ motus; quia motum eſſe naturalem, vel violentum, ſumitur à principio mouente, à quo procedit; motus autèm non ſpecificatur à tali principio, ſed à termino ad quem, vt iam probauimus.

CONTROVERSIA LXXXVI.

Vnde ſumatur vnitas numerica motus?

DIco, ad numericam vnitatem motus, ſolùm requiri vnitatem mobilis, termini, & temporis. Hæc eſt Ariſt. 5. phyſ. cap. 4. D. Th. ibidem lec. 7. quos ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur. Ad continuationem motus requiritur vnitas mobilis, termini, & temporis, & nil vltrà deſideratur; ergò etiàm

ad vnitatem illius; conſequentia patet, quia motus non eſt vnus per modum alicuius entis indiuiſibilis; ſed per modum entis ſucceſſiui, & continui; vndè quæ requiruntur, & ſufficiunt ad eius continuationem, requirentur, & etiam ſufficient ad illius vnitatem. Antecedens verò, quoad primam partem, nempè, quò ad vnitatem mobilis, patet; nàm licèt accidentia quæ ſunt in diuerſis numero ſubiectis, poſſint eſſe contigua, non tamen continua; vt patet, vnde ad continuationem motus requiritur, vnitas numerica ſubiecti, ſeu mobilis. Quòad ſecundam partem, nempè, quoad vnitatem termini, etiam liquet antecedens; quia, ea quæ ſunt diuerſæ ſpeciei non poſſunt continuari; quia, nec ipſa poſſunt eſſe vnum, vt patet; ſed hoc ipſo quod termini ſpecie multiplicentur, etiàm motus ad illos ſpecie differũt, vt diximus in pręcedenti controuerſia; ergò eo ipſo non conti-

nuan-

nuantur. Quoad 3. partem, ſcilicet, quoad vnitatem temporis, etiàm patet antecedens, quia, hoc ipſo, quòd prædicta duratio motus interrumpatur, neceſſe eſt mobile, ſaltèm tantiſpèr quieſcere, & ex conſequēti motum ſtatim ſubſecutum diſcontinuari à præcedenti; cum illi motus neceſſariò diſcontinuentur, inter quos intercedit prædicta quies. Tandèm probatur vltima pars antecedentis, nimirùm, nil aliud deſiderari. Quia ſi aliquid eſſet, deberet eſſe identitas agentis; ſed hæc non requiritur; ergò; maior patet, & minor probatur, quia ſicut motus non includit formalitèr actionem, ita nec ordinem ad agens, ſed ab eo in ſua formali ratione præſcindit; ergò tria præfata, & nil aliud deſideratur ad vnitatem numericam motus.

Arg. 1. Si canis ab alta turri præcipitetur, & in medio itineris moriatur, ille motus eſt in diuerſis ſubie-

biectis, nempè cane, & cadauere; ſed tamen talis motus eſt vnus, quia continuus eſt, & nulla quiete interruptus; ergò non requiritur vnitas ſubiecti ad vnitatem numericam motus.

℞. Negando minorem; quia in tali caſu diſcontinuatur motus, propter diſcontinuationem ſubiecti, ſuppoſito, quod non maneant eadē accidentia in genito, & corrupto, licet maneat accidens ſimile, vt docebimus in libris de generatione. Vndè fallitur ſenſus putans continuari eundem motum, cùm tamen non ſit idem numero, ſicut quando iudicat eſſe eandem virgam, quæ partim eſt viridis, partim ſicca, cùm tamèn non ſit continua, ſed contigua; quæ ſi proijciatur, videtur ferri vnico motu, cùm tamèn duplici feratur, propter duplex ſubiectum: ſic in illo inſtanti, quo generatur cadauer deſcendēte cane, incipit alius motus inceptione extrinſeca, quia

in illo iſtanti motus non eſt, ſed finis motus præcedentis, & inchoatio extrinſeca ſequentis; ſufficitquè illa quies negatiua, vt in diuerſis ſubiectis diſcontinuentur motus.

Arg. 2. In motu locali continuo variantur plura vbi, vt cum lapis decidit, vel aliquis per leucam ambulat, variantur diuerſa vbi, quia acquiruntur diuerſa loca, ſeu diſtantiæ, & aliæ amittuntur; ſed tamèn ille motus eſt vnus numero, quia eſt continuus tempore, & ſubiecto; ergo ad vnitatem numericam motus, nõ requiretur vnitas ex parte termini.

℞. Diſtinguo maiorem; variantur plura vbi partialia, & inadęquata, concedo maiorem; plura vbi adæquata, negatur; vnũ enim eſt vbi adæquatè, & ſimplicitèr, nẽpè, illud in quo vltimo ſiſtit motus; reliqua namquè quia in illis non ſiſtitur, potiùs habent rationem continuantis partes motus, & tranſitus de vno ad aliud, quàm rationem termini;

mini; vndè ſemper ſaluatur, quòd terminus ſit vnus, nempè, vbi ſaluatur ratio vltimi. Si autèm in medio motus ſiſtat, illud vbi habet rationem termini, hoc ipſo quod in eo ſiſtitur; & tùnc ab eius vnitate pendet motus.

Arg. 3. Tempus ſumit vnitatem numericam à motu; ergò motus non eſt vnus ratione temporis; antecedens patet, quia tempus eſt duratio motus, conſequentia verò probatur, quia alias daretur circulus in iſtis vnitatibus deſumendis; ſed hoc admitti nequit; ergò.

℟. Negando conſequentiam; motus enim, & tempus ad inuicem indiuiduantur in diuerſo genere cauſæ; tempus à motu in genere cauſæ materialis, motus à tempore, ſeu potiùs à non interruptione temporis, in genere conditionis, ſeu formalitatis requiſitæ ad vnitatem motus; negatio enim vt conditio ſolùm ſe habet, ſicut materia in-

diuiduatur à quantitate, vt à conditione; quantitas à materia, vt à ſubiecto; neque in diuerſo genere cauſæ circulus vitioſus eſt, quia materia eſt cauſa formæ, & forma materiæ, & cauſæ ſunt ſibi inuicem cauſæ.

CONTROVERSIA LXXXVII.

Vndè deſumenda contrarietas motuum; & an idem mobile poſſit ſimul moueri duobus motibus contrarijs.

NOTA 1. hic ſupponi dari motus inter ſe, ſuo modo cõtrarios, vt videre licet in calefactione, & frigefactione; controuertitur autèm, vnde hæc motuum deſumatur contrarietas.

Nota 2. hic nos non loqui, in ſecunda parte tituli, de duobus motibus contrarijs, quorum vnus per ſe, & alius per accidens, vel vterquè

per

per accidens conueniat mobili;certum enim eſt hoc modo, poſſe idem ſimul moueri diuerſis motibus, vt patet in nauta, qui ad motum nauis, & per accidens mouetur versùs Orientem, tamèn ratione ſui, & per ſe mouetur ſimul versùs Occidentem: & in Euchariſtiæ Sacramento, Chriſtus per accidens, & ratione diuerſarum quantitatum diuerſis localibus motibus ad motum hoſtiæ mouetur. Nequè etiàm controuertitur de motibus contrariis conuenientibus ſimul eidem ratione diuerſarum partium; certum eſt enim, poſſe vnum, & eundem hominem ſimul, ſecundùm vnam calefieri, & ſecundùm alteràm frigefieri: & paritèr certum eſt, non poſſe ſecundùm vnam, & eandem partem, aut ſecundum ſe totum frigefieri, & calefieri, in gradibus intenſis. Vndè ſolùm controuertitur, an poſſit vnũ, & idem ſecundùm eandem partem ſimul, & per ſe moueri contrarijs mo-

motibus, in gradibus remiſſis.

Dico 1. Contrarietas duorum motuum inter ſe, ſumitur ex contrarietate obiectorum, ſeu terminorum ad quos, non ex contrarietate terminorum à quibus formalitèr, & per ſe loquendo. Hæc eſt omnium ſcholarum, cùm Ariſt. 5. phyſ. cap. 5. & D. Th. ibidem lec. 8. & probatur. Ab eo ſumit motus per ſe primò, & formalitèr ſuam contrarietatem, à quo ſumit ſuam ſpeciem; ſed motus hanc ſumit à terminis ad quos, non à terminis à quibus, vt ſupra diximus; ergò à terminis ad quos, per ſe primo, & formalitèr ſumit ſuam contrarietatem: maior patet, quia vnitas, diſtinctio, diuerſitas, & oppoſitio conſequuntur propriam ſpecificationem rerum; ergò indè hæc deſumentur, vndè fuit deſumpta ſpecificatio.

Dico 2. Contrarietas omnimoda, & vndequaquè motuum, etiam attenditur à terminis, à quibus, licèt

ab

ab' eis non accipiatur niſi materialitèr,& conſecutiuè. Hæc eſt Ariſt.& D. Th. cum omnibus diſcipulis, & probatur; Quia, motus petit contrarietatem inter terminos à quo,& ad quem, cùm verſetur inter terminos poſitiuos,& cõtrarios; ergò ſicut requiritur contrarietas inter terminos ad quos, ita ſupponetur contrarietas, ex parte terminorum à quibus, ſi perfecta fuerit.

Dico 3. Non poſſe vnum,& idem ſimul, & per ſe moueri duobus motibus contrarijs, etiàm in gradibus remiſſis. Hæc ſtatuitur contra Plazam, Conimb. & alios ex modernis; eſt tamen Ariſt. 5. phyſ. c.6, D. Th. ibidem, quos ſequuntur communitèr philoſophi, & probatur 1. Quia licèt gratis daretur, duos habitus, & formas permanentes, vt habitus amoris,& odij, poſſe eſſe ſimul; nullus tamèn concedet, poſſe vnum, & idem obiectum, & ſecundum eandem rationem ſimul amari, & odio

haberi, etiàm remiſsè; quia amor ſimplicitèr alicuius, etiam ſi ſit remiſſus, inuoluit priuationem odij, reſpectu eiuſdem ſecundùm eandē rationem conſiderati; ergò paritèr licet duæ qualitates, vt calor, & frigus, poſſint eſſe ſimul, non tamèn duo motus contrarij, probatur conſequentia, quia motus, ſeu fieri vnius formæ contrariæ, quantùm eſt ex ſe, eſt abiectio alterius, & impedimentum motus, ſeu fieri, quo aliud contrarium fit; ergò.

Probatur 2. Id, quod calefit v.g. recedit à frigore, & quod frigefit, accedit ad frigus; ſed repugnat (naturalitèr loquendo) vnum, & idem ſimul recedere, & accedere ad frigus; ergò etiam repugnabit ſimul moueri prædictis motibus contrarijs, etiàm in gradibus remiſſis.

Arg. 1. contrà 1. concl. motus eſſentialitèr eſt via inter duos terminos contrarios; ergò vt duo motus inter ſe cōtrariētur, debent ſecundū

vtrum-

vtrumquè terminum à quo, & ad quem opponi; antecedens patet, & conſequentia probatur, quia alioquin, non contrariarentur ſecundùm ea, quę eſſentialitèr inuoluunt, atquè ità nec ſecundùm ſuas naturas: ergò,

℞. Diſtinguo conſequens, loquendo de contrarietate obiectiua, formali, &, propria; nego conſequentiam; loquendo de contrarietate omnimoda, vndequaquè ſumpta, materiali, & præſuppoſita, concedo conſequentiam; hæc enim contrarietas in motibus, etiàm deſumitur à terminis, à quibus; vt iam diximus in ſecunda concluſione.

Arg. 2. contra 3. concl. Si contingeret reperiri aliquod ſubiectum aptum calefieri, & frigefieri, quòd tamen non eſſet actu calidum, aut frigidum, & applicarentur illi duo agentia, quorum vnum eſſet ſummè calidum, & aliud ſummè frigidum; tunc quoduis illorum neceſ-

ſario ageret in illud; ergò tunc tale paſſum moueretur ſimul duobus contrarijs motibus, nempè in frigidationis, & calefactionis: conſequentia patet, & antecedens probatur, quia vtrumque eſt naturale agens, & paſſo approximatum, vt ſupponimus; ſed tale agens ſic diſpoſitum neceſſariò agit; ergô.

℞. Negando antecedens; ad prob. dicò, quòd ſi illa duo agentia ſint omninò æqualia, mutuo ſe ad agẽdum impediunt; vndè paritèr negamus conſequentiam.

Arg. 3. contra eandem; duæ qualitates contrariæ, vt calor, & frigus, poſſunt eſſe ſimul in gradibus remiſſis, in eodem ſubiecto, vt per ſe patet; ergò etiàm duo motus contrarij ad illas tendentes, poterunt eſſe ſimul in eiſdem gradibus; probatur conſequentia; tùm ex paritate rationis; tum etiam, quia motus ſumit ſuam contrarietatem à termino ad quem; ergò ſicut termini ad quos,

quos, poſſunt eſſe ſimul in prædictis gradibus, ita & motus ad ipſos.

℞. Negando conſequentiam; ad cuius prob. dico, diſcrimen eſſe, quia motus etiam remiſſus habet, quantũ eſt ex ſe, quòd ſit ipſa abiectio alterius motus contrarij, & formę per illum producendæ: at vero non eſt neceſſe; vt vna qualitas ſe ipſa, & ratione ſuæ eſſentiæ, ſit ipſa abiectio alteriùs, vt per ſe patet.

CONTROVERSIA LXXXVIII.

Vtrùm in continuo ſint actu vera & poſitiua Indiuiſibilia?

NOTA 1. Indiuiſibilia habentia poſitionem in continuo permanenti, eſſe tria, nempè; punctum, quod caret omni parte; lineã, quæ caret partibus latitudinis, & profunditatis, & ſuperficiem, quæ caret partibus profũditatis: de quibus egimus in noſtra Synopſi logica.

Nota 2. Quod indiuiſibilia in ſucceſſiuis ſunt duplicis generis, vna pertinent ad motum, quæ vocantur mutata eſſe, terminatur enim motus in fieri per mutatum in facto, & paritèr per illud continuatur, ſi ibi non ſiſtat motus. Alia pertinent ad tempus, & vocantur inſtantia. Hæc autèm indiuiſibilia, alia ſunt continuatiua ſiuè vnitiua partium ad inuicem; alia terminatiua earundem.

Dico 1. verè dari actu indiuiſibilia continuatiua in continuo, quę ſint realia, & poſiitiua entia. Hæc eſt Ariſt. & D. Th. quos ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur. Quia, ſicut ea dicuntur ſe tangere, ſiuè eſſe contigua, quorum extrema ſunt ſimul, id eſt, quando duæ ſuperficies iunguntur; ita ea dicuntur continua, quorum partes termino, ſeu indiuiſibili communi terminantur, & copulantur; ergò neceſſariò debent admitti in continuo præfata continuatiua indiuiſibilia; probatur conſe-

ſequentia, quia, ſi vna pars diuiſibilis copularetur alteri diuiſibili ſe ipſa, & non per extremitatem, ſeu indiuiſibile, penetraretur, ſiquidem ſe tota vniretur cum illa, & non tantùm per extremitatem, ſed talitèr, quòd in quantùm diuiſibilis vniretur, & ſic pars vnita eſſet intra aliã, ſed hoc dici nequit, quià naturalitèr nequit dari talis penetratio, vt patet; ergo dantur talia indiuiſibilia continuatiua, quæ reſpectu lineæ ſunt puncta, reſpectu ſuperficiei lineá, & reſpectu corporis ſuperficies.

Dico 2. etiam in continuo actu dari indiuiſibilia terminatiua; Hæc ſtatuitur contra plures ex recentioribus; eſt tamen omnium ferè diſcipulorum Ariſt. & D. Thomæ, & probatur 1. Quia, experientia teſtatur qãntitaté terminari, cum ſit finita, ſed implicat illam terminari aliquo diuiſibili; ergò terminabitur aliquo indiuiſibili terminatiuo; maior,

ior, & conſequentia patent; minor autèm probatur, quia ſi tale diuiſibile diuidatur, prius ſumetur vna medietas, quàm alia, & ſic prius terminabitur illa, & rurſus in prima illius medietate terminari non poteſt, quia etiam diuiſibilis eſt in alias medietates, & ſic militat idem argumētum, quo vſque deueniamus ad aliquod, quod vltra diuiſibile non eſt, & hoc eſt indiuiſibile; ergò.

Probatur 2. Quia experientia cōſtat vnam quantitatem tangere aliā ſine penetratione; ergò per indiuſibile; probatur conſequentia, quia, ſi tangeret in aliquo diuiſibili, totum illud eſſet ſimul, & nō extra id quod tangitur, & ſic penetraretur; ergò.

Arg. 1. contra 1. concl. Si Deus ſepararet à linea, omnia indiuiſibilia continuatiua, etiam tunc maneret continua; ergò ad continuandā lineam, non ſunt neceſſaria indiuiſibilia, ac proinde, neque ad continuandas alias quantitates; conſequen.

quentia patet, & antecedens probatur; quia, vel illud quod tunc remaneret in linea, eſſet aliquid indiuiſibile, & hoc non; alioquin enim non eſſent ablata omnia puncta, & indiuiſibilia; vel diuiſibile ſecundum longitudinem, & tunc eſſet linea, & conſequentèr habens partes intrinſicè vnitas, in quas ſit diuiſibilis, quãuis careat prædictia punctis; ergò.

℞. Negando ſuppoſitum antecedentis; caſus enim impoſſibilis eſt; quia aliàs maneret continuum diuiſum in omnẽ ſui partem: quandoquidem ſublata omni continuatiuo, ſi manenr res, quæ ante continuabantur, debent etiam manere diuiſæ in omnem ſui partem, quod eſt contra naturam quantitatis continuæ, quę nulla diuiſione axhauriri poteſt, ſed ſemper eſt vlterius, & vlterius diuiſibilis; vndè paritèr negamus cõſequentiam.

Arg, 2. contra 2. concl. Quæuis res corporea ſe ipſa eſt finita, & termina-

ta,

ta; ergo non indiget aliquo indiuiſibili terminante; conſequentia patet, & antecedens probatur, quia ex ſe non eſt infinita; ergo finita.

℞. Diſtinguo antecedẽs; eſt fini- & terminata negatiuè, concedo antecedens; poſitiuè, negatur, non eſt enim finita & terminata ſecundum ſitum, & ordinem reſiſtentem penetrationi, & ſic facientem contactum poſitiuum.

Arg. 3. contra eandem. Qualitas intenſibilis, & habens latitudinem, non requirit indiuiſibilia ad vnionem, aut terminationem ſuarum partium; ergò neq; à pari quantitas illa requiret,

℞. tranſeat antecedens; & negatur conſequentia; diſcrimen eſt; quia in partibus qualitatis, vt qualitas eſt, non requiritur ſituatio, & impenetratio; imo in eadem parte; & in eodem puncto fieri poteſt intenſio; in partibus autem quantitatis requiritur impenetratio, ita quod

quodpartes ſe totis non vniantur, ſed ſituatione extremitatum, & indiuiſibilium, vt vna pars ſit extra aliam.

CONTROVERSIA LXXXIX.

Vtrùm continuum componatur ex ſolis indiuiſibilibus?

NOTA, Senſum tituli eſſe, an continuum ita ex partibus conſtet, quod ſi illæ diuidantur, poſſit ad aliquam perueniri, quæ vlterius non ſit diuiſibilis, & ità, ſi diuidantur omnes, indiuiſibiles maneant vndè ſi continuum ex illis ſolùm conſtat, ſolùm conſtabit ex indiuiſibilibus.

Dico, continuum non conſtare ex ſolis indiuiſibilibus. Hæc ſtatuitur contra Zenonem, & alios antiquos, quibus ſubſcribunt plures ex modernioribus; eam tamen docet Ariſt. 6. phyſ. cap. 1 D.T. Ibidem

dem, quos ſequuntur turmatim interpretes, & probatur. Indiuiſibile additum indiuiſibili non facit maius, aut extenſius; ergò punctum additum puncto, non extendit, ergò non facit lineam; quia eſt impoſſibile dari lineam ſine aliqua extenſione. Imo etiàm ſequitur impoſſibilem eſſe ſuperficiem, aut corpus; quia ſi continuum ex indiuiſibilibus, tanquàm ex partibus conſtaret, fieret inde totum corpus nil aliud eſſe, quàm plura puncta, nàm profunditas eſſet multiplex ſuperficies; ſuperficies multiplex linea; & linea multiplex pũctum; & ſic de primo ad vltimum, totum corpus non eſſet aliud, quàm plura puncta. Antecedens probatur; quia ea, quæ ſecundum ſe tota ſe tangunt, non faciunt maius, vt manifeſtè conſtat in ædificio; ſi enim vnus lapis ſuper alium poſitus, ſecundum totum, quod habet, illum tangat, & econtra, tunc vnus in

alium

alium omninò intromitteretur, nec vnquã creſceret ædificium; ſed puncta ſe inuicem tangunt, ſecundum totum quod habent; quia cum ſint indiuiſibilia, ſi ſe quocunq; modo tangunt, neceſſe eſt, vel quod ſecundum ſe tota, vel ſecundum nihil, ſe contingant: ergò quantumuis addas puncta, nunquam tale ædificium creſcet, aut aliqua longitudo lineæ ex eis reſultabit.

Conſ. Quia, alias ſi daremus duplicem lineam, quarum vna decem coſtaret punctis, altera vndecim, & tunc hæc poſterior eſſet maior priore, non obſtante prædicto adæquato contactu punctorum inter ſe: ſed hoc eſt impoſſibile: ergò: ſequela maioris per ſe patet: minor vero probatur, quia poſterior linea ſolùm excedit priorem in vno puncto: ſed punctum nullius eſt extenſionis, & magnitudinis: ergò repugnat, quod vna linea ratione illius ſit longior, quàm alia.

Arg.

Arg. 1. Deus poteſt diuidere omnes partes continui actu, quia omnes diuiſibiles ſunt, ergò ab aliqua potentia diuidi poſſunt, ſiuè diuiſiuè, ſiuè collectiuè, facta autem hac totali diuiſione. non poſſunt amplius diuidi; ergò remanent indiuiſibiles, & ſic continuum componetur ex ſolis indiuiſibilis.

℞. Negando antecedens; implicat enim per viam diuiſionis omnes partes continui actu ſolui, quia per diuiſionem ita diuiditur vna pars, vt ſemper diuidatur in alias partes, & conſequentèr quælibet pars ſit ſemper diuiſibilis, & hoc modo dicuntur omnes eſſe diuiſibiles, non quia omnes ſimul diuidi poſſint, ſed omnes diuiſiue, & ſeorſim; vndè non cognoſcit Deus vltimam, quæ amplius diuidi non poſſit, quia hæc non eſt dabilis; poſſet tamen Deus ſoluere omnem partem continui, non per viam diuiſionis, ſed deſtruendo omnia indiuiſibilia, quibus par-

partes vniuntur; ſed tunc illæ partes manerent penetratæ, & non extenſæ, & ſic deſtrueretur quantitas, non manentibus partibus.

Arg. 2. Secundùm methematicos, ſi punctum moueretur, faceret lineam; ſed punctum motum non poteſt relinquere veſtigium, niſi conſtans ex Punctis, neq; enim poteſt tangere niſi puncta; ergo linea componetur ex ſolis punctis.

℞. Diſtingno maiorem, faceret lineam ſecundùm negationem, concedo maiorem; ſecundùm poſitionem partium, negatur; punctum enim ſolùm moueretur motu imaginatio, non reali, vt per hoc explicetur longitudo lineæ, ſine latitudine, & ſic, ſi daretur in re motus puncti, faceret lineam quãtum ad negationem, ſcilicet, carentiam latitudinis. & profunditatis; non quoad poſitionem partiũ.

Arg. 3. Sic ſe habet indiuiſibile ad continuum, ſicut vnitas ad nu-

me

merum, ex Ariſt. 1. top. cap. 14 ſed numerus componitur ex ſolis vnitatibus; ergò & continuum ex ſoli indiuiſibilibus.

℞. Diſtinguo maiorem; quantum ad omnia, negatur, indiuiſibile enim comparatur vnitati non in omnibus, ſed in eo, quod vnitas non eſt diuiſibilis diſcretè, ſicut punctum non eſt diuiſibile continuè; & inſuper, quia indiuiſibile, eſt initium continui, ſicut vnitas numeri. Sed tamèn, quia indiuiſibile pertinet ad continuum terminãdo, & continuando, non autèm partes diuiſibiles præbendo, non poteſt continuum quod habet partes, ſolis conſtare indiuiſibilibus, ſicut numerus ſolis conſtat vnitatibus, quia numerus conſtituitur ſeparatione, & diuiſione, non compoſitione; & ſic negatur paritas, & conſequentia:

CON-

CONTROVERSIA XC.

Vtrum dentur indiuiſibilia ſubſtantiæ?

DICO, non dari in ſubſtantia aliqua indiuiſibilia diſtincta ab indiuibilibus quantitatis. Hæc ſtatuitur contra plures ex nouioribus; eſt tamen communis Angelicæ ſcholæ ſenſus, & probatur. Quia, ſi ſubſtantia habet indiuiſibilia, quibus formalitèr vniantur partes, & ordinentur, neceſſe eſt fateri in ſubſtantia ante quantitatem dari ſufficiens principium impeneerationis, tam quoad ſe, quàm quoad locum; & ſic extenſio quantitatiua nil omninò addit ſupra entitatiuam ſubſtantiæ extenſionem, nec ab ea differt, ſiquidem ſi ſubſtantia habet partes extra partes extenſas in ordine ad totum, quia ordinatæ vniuntur in ipſo, & in ordine ad locum

cum, quia habet ſufficiens princi-
pium impenetràtionis, ratione
cuius extenditur in ordine ad locú,
non habet quantitas aliquid am-
plius tribuere, quia omnis extenſio
etiam quantitatiua, exhauritur ex-
tenſione quoad totum, & quoad
locum; nec amplius poteſt præbe-
ra quantitas, quam principium im-
penetrationis, remota enim quan-
titate, ſubſtantia penetrationi non
reſiſtit, imò quantitas modo ſub-
ſtantiæ poſita, vt in corpore Chriſti
in Euchariſtia, penetrat urſcũ quan-
titate panis; ergò dicendum eſt non
dari in ſubſtantia partes formalitèr
ordinatas per propria indiuiſibilia,
ſed ſolùm partes radicalitèr, & ſe-
cundum capacitatem, quia alias
deſtrueretur tota ratio, & eſſen-
tia quantitatis.

Arg. 1. Corpus Chriſti totum in
Sacramento euchariſtico, eſt in
puncto ſubſtantiæ: ergò ſignum eſt
quod talis ſubſtantia panis habeat
pun-

puncta diſtincta à punctis quantitatis.

℞. Negando conſequentiam; corpus enim Chriſti correſpondet puncto ſpecierum panis, quod eſt punctum formale, & quantitatiuum; conuertitur autem ſubſtantia panis, etiam quantùm ad punctum in corpus Chriſti, non tamèn quantùm ad punctum formale ſubſtantiæ, ſed radicale, id eſt, illa entitas panis, quæ de ſe eſt capax recipiendi quantitatem cum puncto.

Arg. 2. Indiuiſibile quantitatatis non ſubſiſtit, ſed inhæret, & non in partibus, quia diuiſibiles ſunt, & improportionatæ indiuiſibilibus; ergò in indiuiſibili ſubſtantiæ; ergò ſubſtantia habet indiuiſibilia, vt correſpondeant indiuiſibilibus quantitatis, quæ recipit.

℞. Negando vtramque conſequentiam; licet enim indiuiſibilia non ſubſiſtant, ſed in ſubſtantia recipiantur, non tamèn in indiuiſibi-

li ſubſtantiæ formali, ſed in radicali, id eſt, in entitate capaci indiuiſibilium.

Arg. 3. In ſubſtantia dantur partes ante quantitatem coordinatæ, ſubſtantia enim corporea ſecundùm ſe partes habet, ergò & indiuiſibilia quibus partes coordinentur, probatur conſequentia, quia ſicut in ſubſtantia dantur partes, quia correſpondere debent partibus quantitatis, ita & indiuiſibilia, quibus correſpondeant indiuiſibilia quantitatis; ergò.

℞. Negando antecedens; non enim præhabentur in ſubſtantia partes, & indiuiſibilia formaliter, formalitate coordinationis, & extenſionis, ſed capacitate ſubſtantiæ, quæ ſolùm radicaliter habet partes, & indiuiſibilia, non formalitèr, id eſt, habet capacitatem recipiendi indiuiſibilia, & ordinationem formalem partium per quantitatem.

CON-

CONTROVERSIA XCI.

Vtrum continuum conſtet veris partibus, eiſque actu infinitis?

NOTA, partes tàm in ſucceſſiuo, quam in permanenti duplicis eſſe generis; quædam vocantur aliquotæ, ſeu deſignatæ, quarum quælibet addit aliquid diuiſibile, ad aliam, ſine communicatione cum illa; aliæ vocantur proportionales, ſeu indeſignatæ, quæ entitatiuè non diſtinguuntur ab aliquotis, ſed intra eandem partem, aliter, atque aliter ſecundùm diuerſas proportiones, & comparationes diuiſibilitatem eius explicant, ità quòd nũquam poteſt diuiſibilitas partis exhauriri, ſed quacumquè ſignata, illa poteſt diuidi, & partes in quas diuiditur, etiàm poſſunt ſeruire alteri immediatæ, vt per illas diuidatur, & hoc eſt, iſtas partes proportiona-

les eſſe communicantes inter ſe, non quia penetrantur, ſed quia, quæ deſeruiunt vni, ſi deſignetur, etiàm poſſunt ſeruire ſequenti, ſi deſignetur, & ſumatur vt diuiſibilis.

Dico 1. In continuo reuera dari partes actu, & realitèr inter ſe diſtinctas, & habentes veram, & formalem rationem partium. Hęc ſtatuitur contra plures recentiores; eſt tamen Ariſt. 5. metaph. c. 12. & D. T. ibidem lec. 15. quos ſequuntur communiter philoſophi, & probatur 1. Quia, dimidia pars vlnę v.g. realitèr diſtinguitur ab alia medietate; Sed non tanquàm totum, & totum; ergò tanquàm pars, & pars; minor, & conſequentia patent, quia, quæ conſtituunt idem totum, vel non diſtinguuntur realitèr, vel tantum diſtinguuntur per modum partis actu, & realitèr talis: maior verò probatur, quia, ea quæ realitèr ſeparantur, realiter diſtinguuntur; Sed duæ medietates vnius lineę poſ-

ſunt

ſunt ad inuicem ſeparari, & de facto ſeparantur; ergò prius de facto diſtinguebantur.

Probatur 2. Proprium eſt quantitatis tribuere ſubſtantiæ quòd habeat partes, & quod vna pars ſit extra aliam; Sed ſi non dantur actu partes in continuo, nunquàm erit verum, quòd tales partes ſubſtantiæ tribuat; ergò; maior patet, ex his, quæ docuimus in logicis; minor verò probatur, quia antè diuiſionem ſubſtantia non habet partem, & partem; poſt diuiſionem verò, nēpè aquæ in duas medietates, non manet pars, & pars, ſed totum, & totum, ergò quantitas nunquàm tribuit ſubſtantiæ, quòd habeat partes actu.

Dico 2. Partes in continuo non ſunt actu infinitæ quoad numerum. Hæc eſt contra Suar. Ruuium, & alios ex modernis; eam tamen docet Ariſt. 5. metaph. capit. 13. D. Th. ibidem, quos ſequuntur om-

nes Thomiſtę, & probatur. Quia; ſi intelligantur partes actu infinitæ, ita quòd quælibet ſeorſim ab alia faciat additionem, vel diminutionem ad illam, ſine dubio erit infinita quantitas in actu, quia quodcunque diuiſibile quantumuis minimum, talis eſt naturę, quod poteſt ad alterum ſuperaddi, & extenſionem facere cum illo, ſi multiplicetur actu in infinitum in ipſo continuo, faciet continuum infinitum; Si verò pars ſuperaddita alteri non extendit, nec facit maius, hoc ipſo ſolùm eſt pars in potentia, & communicans cùm altera, non ponens in actu diſtinctam extenſionem; ergò partes proportionales, quæ re ipſa, & formaliter ſunt in continuo, non ſunt dicendæ actu infinitæ, ſed ſolùm in potentia.

Arg. 1. contra 1. concl. partes continui non ſunt actu inter ſe diſtinctæ; ergò nec ſunt actu partes, conſequentia patet, quia licet re ve-

ra ſit ibidem entitas partium, quia tamèn non ſunt actu diſtinctæ, ideo dicuntur non eſſe actu ibi ſub ratione partium, quandoquidem quod eſt actu pars, debet realiter diſtingui ab altera comparte: Antecedens verò probatur, quia nulla ex illis partibus habet propriam vnitatem, dùm ſunt in continuo; non quidem prædicamentalem, quia in quauis quantitate totali, tantùm eſt vnica vnitas prædicamentalis: neque tranſcendentialē; quia vnitas tranſcendentialis rei ſequitur eſſe ipſius. Vndè cum in continuo non dentur partes, quarum ſingulæ habeant ſuum eſſe, ſed omnes per vnicum, & ſimplex eſſe exiſtant; conſequens eſt, vt neque habeat tranſcendentalem vnitatem; ergò nullam.

℞. Negando antecedens, partes enim quantitatis ſunt quidèm realiter inter ſe diſtinctæ; non tamèn habent omninò propriè, & rigoroſè

vnitatem in àctu: cùm quo tamen ſtat, ſingulas partes habere ſuas vnitates partiales; quia ad hanc vnitatem non requiritur proprium eſſe.

Arg. 2. contra 2. concl. partes omnes, in quas poteſt diuidi continuum, actu ſunt in illo; vel ergò quęlibet pars diuidi poteſt in aliam, atque aliam diſtinctam, vel non poteſt, ita quod deueniendum ad aliquam, quæ vlterius non ſit diuiſibilis; Sed neutrum dici poteſt; ergò; maior patet; & minor probatur, quia ſi dicatur primum, neceſſariò debent eſſe partes actu infinitæ, & non ſolùm in potentia, quia cùm illa quantitas ſit in infinitum diuiſibilis, vt contentæ partes in continuo, debent eſſe actu infinitæ, quia, quantum eſt diuiſibile in ea, quæ inſunt; ergò omnes illæ partes, in quas poteſt diuidi quantum in infinitum, actu ſunt in illo. Si verò dicatur ſecundum; erunt quidem partes finitæ, ſed tamèn diuiſi-

ſibile exhaurietur per diuiſionem, quod dici nequit, cùm ſit ſemper diuiſibile; ergò.

℞. Negando minorem, ad cuius probationem dico, quòd tales partes ſunt ſe communicantes, quæ non faciunt infinitum ſimpliciter; partes enim proportionales non poſſunt diuidi in partes diſtinctas, & non ſe communicantes in infinitum, ſe ſolùm in partes ſe communicantes; quod eſt diuiſiuè eſſe in infinitum diuiſibiles, non collectiuè; licèt vnaquaque ſeorſim, & diuiſiuè ſumpta ſit diuiſibilis in partes diſtinctas, & in ea quæ inſunt, & de facto ſunt in ipſo continuo, vt in partes aliquotas: quæ tamèn de facto ſunt in continuo, actu finita ſunt; vnde negatur conſequentia, nempè quod detur actu infinitum.

CONTROVERSIA XCII.

[Quomodò incipiant, & deſinant ſucceſſiua, inſtantanea, & quies?

NOTA 1. quòd cùm inceptio ſignificet initium durationis, & deſitio finem, nihil aliud ſunt termini inceptionis, & deſitionis, quàm inſtantia, ſicut termini lineæ ſunt puncta, & ſic tota difficultas in inceptione, & deſitione rerum conſiſtit in deſignandis inſtantibus, quibus res initiatur, aut finitur.

Nota 2. Quòd duo ſunt incipiendi modi, & totidem finiendi; Scilicet intrinſicè, & extrinſicè; Intrinſicè autem dicitur aliquid incipere, quandò in aliquo inſtanti habet exiſtentiam, & immediatè ante non habebat illam, & hoc vocatur incipere per primum eſſe. Extrinſicè dicitur incipere, quandò in aliquo in-

inſtanti nondum habet eſſe, ſed immediatè poſt habebit, eò quòd talis res incipit modo temporis diuiſibili, non modo inſtantis, & ita non poteſt ſignari, vbi primò incipiat, & hoc vocatur incipere per vltimum non eſſe, ideſt, per inſtans; vbi vltimò non eſt, & immediatè poſt incipit eſſe.

Nota 3. Quòd ex parte deſitionis terminus intrinſecus eſt, quandò in aliquo inſtanti eſt verum dicere, nunc eſt, & immediatè poſt non erit, & hoc eſt deſinere per vltimum eſſe. Extrinſecus modus deſinendi eſt, quando eſt verum dicere, nunc non eſt, & immediatè antea erat, & vocatur deſinere per primum non eſſe, eò quòd non deſignatur, vbi res vltimò fuit, ſed vbi primò non eſt.

Dico 1. res ſucceſſiuas, v. g. motum, incipere per vltimum non eſſe, & deſinere per primum non eſſe. Hæc eſt Ariſt. 6. phyſ. cap. 5. & 6.

quem ſequitur D. Thomas, cùm omnibus expoſitoribus & probatur. Quæ incipiunt per primum ſui eſſe, & deſinunt per vltimum eſſe, habent eſſe in inſtanti, in quo primò incipiunt, vél deſinunt; Sed res omnes ſucceſſiuæ, cùm ab intrinſeco habeant partem poſt partem, non poſſunt habere eſſe in inſtanti, ſed potiùs in tempore; ergò nec per primum ſui eſſe incipiunt, nec per vltimum ſui eſſe deſinunt: reſtat ergò, quòd incipiant per vltimum ſui non eſſe, ita vt de illis verificetur. quòd nunc non ſint, benè tamèn in tempore ſequenti: & pariter, quod ità deſinant, quod tunc non ſint, & immediatè ante fuerint.

Dico 2. Indiuiſibilia motus, & temporis incipere per primum ſui eſſe, & deſinere per vltimum eſſe. Ita Ariſt. & D.Th. cum diſcipulis, & probatur Quoad primã partẽ. Quia quod eſt penitùs indiuiſibile debet

bet indiuiſibiliter, & inſtantaneè acquit; ergò hæc indiuiſibilia incipiũt in inſtanti, & conſequenter per primum ſui eſſe. Secunda pars etiam probatur; Quia hæc indiuiſibilia ſecundùm ſe ſumpta, tantùm durant per inſtans; ergò in eodem inſtanti, verum eſt de quouis illorum dicere: nunc eſt hoc indiuiſibile, & immediatè ante non erat, & illud eſt initiatiuum: & paritèr, nunc eſt, & immediatè poſt hòc non erit; & illud eſt deſitiuum: ergò deſinent per vltimum ſui eſſe; ſicut & per primum eſſe incipient.

Dico 3. Quietem priuatiuam incipere per vltimum non eſſe, & deſinere per primum non eſſe. Hæc eſt omnium philoſophorum cum Ariſt. & probatur. Quia, hæc quies dicit carentiam motus in ſubiecto apto nato moueri; ſed ſubiectum non eſt aptum moueri in inſtanti, ſed in tempore; ergò nec quieſcere; probatur conſequentia, quia ſubie-

ctum

ctum quod non eſt capax formę per aliquam durationem, non poteſt eſſe capax priuationis talis formæ pro eadem duratione; ergò priuatiua quies incipiet, & deſinet præſato modo, licet quies negatiua motus incipiat, & deſinat ſicut inſtans, quia ſolùm datur in inſtanti, in quo eſt incapacitas ad motum.

Arg. 1. contra 1. concl. ſi detur, quòd mulier prægnans moueatur, & in medio motus animetur fœtus, tunc fœtus incipit per primum ſui eſſe, vt dicemus in ſequenti controuerſia; ergò & motus ipſius; probatur conſequentia, quia cùm primò incipit eſſe fœtus incipit moueri ad motum matris; ergò.

℞. Negando conſeqnentiam; ad cuius prob. dico, quòd in illo inſtanti intrinſeco animationis fœtus, non eſt verum dicere, fœtum moueri; imò potius contingit oppoſitum, quatenùs tùnc non eſt motus; licèt ſit immediatè futurus poſt illud inſtans: Vndè cùm fœtus incipit

pit intrinſicè; tunc motus intrinſicè, & per vltimum non eſſe incipit.

Arg. 2. contra eandem In inſtanti terminatiuo motus reuera exiſtit motus; ergò potius eſt verificandum de illo, quod ſit; ergò non deſinet per primum non eſſe; conſequentia vtraque patet; & antecedens probatur, quia motus exiſtit ratione indiuiſibilis, vt ſuprà diximus; ergò dùm eſt indiuiſibile illius, etiam tunc erit motus.

℟. Negando conſequentiam vtramquè, quia ad hoc, vt motus abſolutè deſinat, ſatis eſt, quòd poſt aliquod indiuiſibile eius non ſit alia pars immediatè futura; quia, ſi talis pars ſubſequeretur, potiùs prædictus motus continuaretur, quam deſineret eſſe. Vndè cùm poſt mutatum eſſe terminatiuum illius non ſubſequatur alia pars immediatè futura, oportet vt ſit amplius eſſe motus; & ſic in illo inſtanti, verificabitur, motum non eſſe; quia

quia neque in ſe, neque in ſuo continuatiuo habet amplius eſſe.

Arg. 3. contra 3. concl. motus deſinit per primum non eſſe; ergò incipit quies per primum ſui eſſe; antecedens patet ex dictis; & conſequentia probatur, quia in illo inſtanti, in quo non eſt motus, iam eſt quies; ergò ſicut in illo eſt verum dicere; nunc non eſt motus, & immediatè ante erat, ſic etiam verum erit dicere, quòd tunc ſit quies, & immediatè ante non erat.

℞. Diſtinguendo conſequens; Si intelligatur de quiete priuatiua, negatur conſequentia; ſi de negatiua, conceditur; nàm in illo inſtanti, in quo non eſt motus, licèt mobile quieſcat quiete negatiua; non tamèn priuatiua; vt ex dictis patet.

CON-

CONTROVERSIA XCIII.

Quomodò incipiant, & deſinant entia permanentia?

DIco 1. ſubſtantiæ generabiles, quæ ad corruptionem aliarũ generantur, debent in prima ſui productione, per primum ſui eſſe incipere. Hæc eſt Ariſt.6. phyſ cap.5. & D. Th. quos ſequitur diſcipulorum conſenſus, & probatur. Quià, ſemper generatio fit in fine alicuius motûs præcedentis, ratione cuius diſponitur ſubiectum ad formę ſubſtantialis introductionem; ſed dum motus ille eſt, nondum eſt forma generanda, quia diſpoſitio requiſita ad illam nondum eſt producta, ſed ſolùm adeſt, quando verificatur finitum eſſe motum; ergò cùm hoc in inſtanti ſubſecuto poſt motum, quando nempè motus terminandus erat, verificetur; fit indè, vt in eo

eo verè dicatur, quod tunc eſt talis forma, & immediatè antea non erat, quod eſt incipere per primum ſui eſſe.

Dico 2. Res permanentes deſinunt per primum non eſſe, connaturaliter loquendo, etiamſi deſinant per annihilationem. Hæc eſt communis in ſcholis, & probatur. Quia, tales res permanentes deſinunt ad generationem alterius, ita quod idem eſt inſtans generationis vnius, & deſitionis alterius; & ita, ſi res generatur per primum eſſe, neceſſariò deſinit res corrupta per primum non eſſe, aliàs eſset verum dicere, nunc eſt res illa, immediatè poſt non erit, ſi deſineret per vltimum eſſe, sed in illo nunc, res eſt generata; ergò eſſet ſimul in illo eodem inſtanti forma genita, & corrupta, vel ſi in illo nunc non eſt forma genita, ſed immediatè poſt erit, non generabitur in inſtanti per primum eſſe, ſed in tempore per vlti-

timum non eſſe, cuius oppoſitum iam oſtendimus.

Arg. 1. contra 2. concl. nulla res permanens, nec per ſe, nec per accidens poteſt deſinere per vltimum eſſe; ergò non eſſe, quod eſt eius oppoſitum, etiàm indiuiſibilitèr debet poni, quia id, quod tollit, indiuiſibile eſt; ergò non in tempore; conſequentia patet; & antecedens probatur, quia, quod deſinit per vltimum eſſe, habet totum non eſſe in tempore, quia eſt verum dicere, nunc eſt, immediatè poſt non erit: immediatè autem poſt eſt tempus; ſed hoc non poteſt conuenire rei permanenti, quia conuenit ei totum ſuum eſſe indiuiſibilitèr; ergò.

℟. Negando antecedens; ad prob. dico, quòd bene poteſt non eſſe rei indiuiſibilis dari in tempore, & non in inſtanti intrinſecè; imò quod deſinit per vltimum eſſe, non habet ipſum non eſſe in inſtanti, ſed immediatè poſt, quia non eſſe, non

men-

menſuratur duratione, ſicut ipſum eſſe, niſi per accidens, quando ſequitur ad inceptionem alicuius eſſe, per cuius inceptionem aliquid corrumpitur; tunc enim deſinit res in inſtanti, in quo primo oppoſita forma generatur, & eſt.

Arg. 2 contra eandem; res ſucceſſiua, nec de potentia abſoluta poteſt incipere, aut deſinere in inſtanti per vltimum eſſe; ergò etiàm non poteſt verificari, quod res indiuiſibilis ſit in tempore; conſequentia patet ex paritate rationis; & antecedens probatur; quia ſi eſſet in inſtanti non haberet partem poſt partem, quod eſt contra quidditatem ſucceſſiui; ergò non poteſt verificari quod ſit in inſtanti.

℞. Negando conſequentiam; diſcrimen eſt, quia res ſucceſſiua v. g. motus petit intrinſecè, non menſurari duratione indiuiſibili, quia ſic deſtrueretur ratio motus quæ petit partem poſt partem; inſtans autem habet negationē partium & ſi-

ſimilitèr res indiuiſibiles, licet intrinſicè non poſſint menſurari menſura diuiſibili, & ſucceſſiua temporis; benè tamèn extrinſicè coexiſtendo in menſura quæ æquiualet, & coexiſtit multo tempori: v.g. æuo, quod tamèn non correſpondet motui, vt propria, & adæquata menſura, ſed vt inadæquata; quia multa ſucceſſiua coexiſtunt vni inſtanti angelico.

CONTROVERSIA XCIV.

Quo pacto terminentur corpora naturalia penes magnitudinem?

NOTA 1. Quòd terminus quātitatis in communi loquendo, dicitur. Aliquid indiuiſibile, quo res aliqua finitur. Et debet eſſe indiuiſibilis, quia ſi aliquid in eo diuidendum reſtet, nondùm ibi terminatur, & finitur, ſiquidem aliquid vlterius reſtat accipiendum.

Poteſt autèm terminus iſte eſſe intrinſecus, vèl extrinſecus. Intrinſecus ille eſt in quo adhuc res inuenitur, ſed vltrà non inuenitur. Extrinſecus, in quo res aliqua non inuenitur, ſed infrà, vel extra illum inuenitur, quod idem eſt, ac dicere, quòd ſit terminus incluſiuè, vel excluſiuè.

Nota 2. Quòd vnuſquiſque iſtorum terminorum aſſignari poteſt penes magnitudinem, vel paruitatem, qui etiam ſua propria ſortiuntur nomina. Terminus intrinſecus penes magnitudinem dicitur, maximum quod ſic, & eſt ille, in quo res eſſe poteſt, & in maiori non poteſt. Terminus extrinſecus magnitudinis dicitur, minimum quod non, & eſt ille, in quo res eſſe non poteſt, & in minori poteſt. Terminus intrinſecus paruitatis vocatur, minimum quod ſic, & eſt ille, in quo res eſſe poteſt, & in mimori non poteſt. Terminus extrinſecus paruitatis vocatur

tur, maximum quod non, & eſt ille, in quo res eſse non poteſt, & in maiori poteſt.

Dico 1. viuentia habent terminum intrinſecum iſtæ magnitudinis, nempè, maximum quod ſic, via generationis, & conſeruationis, qui eſt ſtatus naturalis ipſorum. Hæc eſt D. T. 2. de Anima lec. 8. quem ſequuntur omnes Philoſophi, & probatur. Quia, viuentia conſtant partibus organicis, quæ determinatum temperamentum, & quantitatem habere debent, quam ſi excedunt, inepta redduntur; ſed terminus in quem partes iſtæ, & ipſa viuentia creſcunt, debet eſſe intrinſecus; ergò viuentia habent talem terminum ſuæ magnitudinis via generationis, & conſeruationis, licet in via corruptionis, vel ſtatus præternaturalis poſſint ipſo carere; maior, & conſequentia patent, minor autèm probatur, quia talis terminus debet eſſe per augmentationem, & nutritionem,

nem, quæ ab intrinſeca virtute promanat, ſed virtus actiua intrinſeca terminatur intrinſeco termino, quia terminari debet termino aliquo à ſe producto, ergò; maior patet, & minor probaur, quia ſi terminus non eſt productus ab ipſa virtute, non eſt terminus talis virtutis, ſed diſparatè ſe habet ad ipſam vt patet; ergò.

Dico 2. non viuentia ex natura ſua habent terminum intrinſecum ſuæ magnitudinis, ita vt naturalitèr nequeant illum excedere. Hæc ſtatuitur contra B. Alb. Mag. Scot. Ochã; Conimb. Tolet. Maſium & plures alios ex recentioribus; eſt tamen Ariſtot. 1. de Anima tex. 41. D. T. ibĩd. lec. 8. & 1. p. q. 7. a. 3. quos ſequuntur communitèr Philoſophi, & probatur ratione deſumpta ex eodem S. D. Quæuis forma ſignata cuiuſcunque entis naturalis, eſt intrinſicè definita ad certam & determinatam perfectionem; ergò petit certam, & determinatam quantitatem:

tem: antecedens patet; & conſequentia probatur, quia ad determinatam formam debent ſequi certa, & determinata accidentia; ergò ſicut ipſa forma dicit tantam perfectionem, & non maiorem; ita petet tantam quantitatem, & non maiorem.

Conf. Quia, ex eo, quòd prædicta ſubſtantialis forma ſit definita ad certam perfectionem, & non maiorem, oritur, vt aliæ diſpoſitiones conſeruatiuæ petant certum, & determinatum terminum; ergò cùm quantitas ſit etiàm diſpoſitio valdè requiſita ad conſeruationem entis naturalis, non poteſt non habere terminum ſuæ magnitudinis.

Arg. 1. contra 2. concl. experimur, quòd ignis quantò ſit maior, tantò ſit actiuior, & commodiùs exercet ſuam operationem, extendendo illam in maiorem ſphæram; ergo ad eam exercendam non requirit determinatam quantitatem.

lem vni fu
teri , vt pa
naturale ,
accidenta
motum e
tum,ſumi
à quo pro
ſpecificat
termino
tinuus.

CONT

Vnit ſi

D ico ,
mo
tum mob
libet eſt A
ibidem le
nes diſcip
tinuatio
tus mobi
qui vtun c

Digitized by Google

oſitionem; in quò nulla ſa-
naturalis minuitur, ſed po-
ſcit; ergò in accretione non
um nullus certus terminus
ius capitis, aut alterius a na-
uitur.
Negando conſequentiam;
is eſt, ad hoc, vt ignis certis
ir limitibus, quòd habeat
natam formam; nàm eo ip-
certas diſpoſitiones conſer.
nter quas numeratur quan
ideò dùm eſt in maximo
non augebitur amplius:
autèm ex pluribus alijs ca-
rtos petunt terminos, quia
augentur, ſenſim langue-
iam alimenti diſponendo,
ex toto deficit.

CONTROVERSIA XCV.

Vtrùm detur terminus paruitatis intrinſecus, tàm in Animatis, quàm Inanimatis?

NOTA, ſenſum tituli eſſe, an corpus non mathematicum, ſed naturale, conſtans tali, vel tali naturali forma, & non in ſola ſubtractione quantitatis conſideratum, poſſit in quacunque minori parte, ac minori, ſine termino generari, vel conſeruari: an verò exigat determinatam aliquam quantitatem verſus paruitatem, infrà quam generari, aut conſeruari non poſſit, & hoc vocamus minimum illius corporis, ſiuè intrinſecùm aſſignetur, ſiuè extrinſecum, nàm hoc etiam reſoluitur.

Dico 1. In viuentibus terminus paruitatis intrinſecus aſſignandus eſt via generationis, & conſeruationis.

Hæc

Hæc eſt communis in ſcholis, & probatur 1. Quia, vt diximus in præcedenti controuerſia, ex forma determinata, ſequitur determinata quantitas, tàm ex parte magnitudinis, quàm ex parte paruitatis; ergò viuentia petent terminum intrinſecum ſuæ paruitatis via generationis, licet non via corruptionis.

Probatur 2. Quia, viuentia exigunt plura organa ad ſui compoſitionem, quæ non poſſunt diſponi in quacunque minima parte, niſi, vel omninò comprimantur, ſeu condēſentur, & ita inhabilia reddantur ad ſuas functiones, & munera exercenda, vel penetrentur, quod naturalitèr eſſe non poteſt, vt ſuprà docuimus; ergò.

Dico 2. Non viuentia habent terminum intrinſecum paruitatis, via generationis, & conſeruationis. Hæc ſtatuitur contra Scotum, Ocham, Ruuium, Pereir. & alios ex modernis; eſt tamen D T. 1. p. q. 7. a. 3.

quem ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur 1. Quia poteſt eſſe adeò exigua materia, vt in illa nequeat forma non viuentis operari; ſed forma naturalitèr non inducitur, niſi in eam materiam, vbi poteſt exercere ſuas operationes, quia ex Ariſt. 2. de Cælo. cap. 3. vnumquodque eſt propter ſuam propriam operationē; ergò talis forma requirit quantitatem determinatam, vt introducatur: conſequentia patet; maior etiā ex ſe conſtat; exemplo penicilli v. g. qui poteſt eſſe adeo exiguus, vt nullam operationem artificioſam exercere valeat; ergò.

Probatur 2. Quia ignis v. g. non poteſt generari in puncto, vel indiuiſibili, quia eſt corpus; ergò generabitur in aliquo diuiſibili; ſi ergò non requirit quantitatem determinatam versùs paruitatem, ſed quacunque data in minori incepit; ergò non poteſt aſsignari primum eſſe, ſed quocunque dato, ante incepit; ergò

in-

incipit ad modum motus, quod eſt omninò falſum; ergò dicendum erit ipſum habere terminum intrinſecum ſuæ paruitatis.

Arg. 1. contra 2. concl. detur minimum panis, in quo ipſius ſpecies ſaluari poſſit, & Sacerdos intendat conſecrare medietatem tantùm, tunc talis medietas conſecrabitur; & altera medietas dabitur ſub forma panis; ergò tunc erit aliquid panis ſub minori minimo, quod eſt non habere terminum intrinſecum paruitatis.

℞. Negando conſequentiam; illa enim pars media non conſecrata cùm maneat continuata, & ſub eadem quantitate cùm alia medietate conſecrata, eodem modo conſeruabitur, ſicut antè conſecrationem, eò quòd quantitas medietatis conſecratæ ex ſuſtentatione diuina habet vim ſubſtantiæ, & ita omnia præſtat, quę ibi ſubſtantia præſtaret, ſi adeſſet, ſi autèm ibi ſuiſſet ſubſtan-

tia in illa medietate, conſeruaretur alia illi adiuncta, & ſic fieret etiàm facta conſecratione.

Arg. 2 contra eandem. In aggeneratione qua ignis ſerpit per papyrum; forma tunc introducitur ad modum motus ipſius aggenerationis continuæ; ergò in minores, ac minores partes ſine termino determinato paruitatis; ergò paritèr quandò primò generatur; probatur conſequentia, quia non exigit magis determinata accidentia in generatione, quàm in aggeneratione; ergò.

℞. Negando conſequentiam vtramq; aggeneratio enim fit per modum motus in minores, ac minores partes, quia non ponuntur ſeorſim, ſed vt aggregatæ, & coniunctæ ei, cui aggenerantur; Vndè in aggeneratione nunquàm datur quantitas minor minima ſeparata, & ſeorsim, hoc enim inconuenit, coniuncta autem alteri maiori non ſolùm inconueniens non eſt, ſed neceſſarium

in

in omnibus corporibus. In prima autem generatione fit corpus aliquod per ſe, vt totum, non vt pars aggregata, & ita ſi fieret in minori, ac minori quantitate, fieret ſine quantitate ſibi debita, ac propria, quæ debet eſſe certa, ac determinata ſicut alia accidentia.

Arg. 3. contra eandem; poſſe diuidi in infinitum ſine termino, eſt paſſio quantitatis; ergò nil obſtat, quo minùs de facto ſic diuidatur, & ſic non dabitur terminus intrinſecus paruitatis; antecedens patet, & conſequentia probatur; quia non obſtat forma ſubſtantialis ipſa, cui quantitas inhæret, cum hæc ipſa forma ſit ratio, & radix ipſius quantitatis, & conſequenter diuiſibilitatis in infinitum; neque natura quantitatis ſecundùm ſe, quia hæc potius petit diuidi ſine termino; nec denique obſtabunt qualitates concomitantes, quia iſtæ in puncto poſſunt conſeruari, intendi, & re-

nem, quæ ab intrinſeca virtute promanat, ſed virtus actiua intrinſeca terminatur intrinſeco termino, quia terminari debet termino aliquo à ſe producto, ergò; maior patet, & minor probaur, quia ſi terminus non eſt productus ab ipſa virtute, non eſt terminus talis virtutis, ſed diſparatè ſe habet ad ipſam vt patet; ergò.

Dico 2. non viuentia ex natura ſua habent terminum intrinſecum ſuæ magnitudinis, ita vt naturalitèr nequeant illum excedere. Hæc ſtatuitur contra B. Alb. Mag. Scot. Ochā; Conimb. Tolet. Maſium & plures alios ex recentioribus; eſt tamen Ariſtot. 1. de Anima tex. 41. D. T. ibid. lec. 8. & 1. p. q. 7. a. 3. quos ſequuntur communitèr Philoſophi, & probatur ratione deſumpta ex eodem S. D. Quæuis forma ſignata cuiuſcunque entis naturalis, eſt intrinſicè definita ad certam & determinatam perfectionem; ergò petit certam, & determinatam quantitatem:

tem: antecedens patet; & conſequentia probatur, quia ad determinatam formam debent ſequi certa, & determinata accidentia; ergò ſicut ipſa forma dicit tantam perfectionem, & non maiorem; ita petet tantam quantitatem, & non maiorem.

Conf. Quia, ex eo, quòd prædicta ſubſtantialis forma ſit definita ad certam perfectionem, & non maiorem, oritur, vt aliæ diſpoſitiones conſeruatiuæ petant certum, & determinatum terminum; ergò cùm quantitas ſit etiàm diſpoſitio valdè requiſita ad conſeruationem entis naturalis, non poteſt non habere terminum ſuæ magnitudinis.

Arg. 1. contra 2. concl. experimur, quòd ignis quantò ſit maior, tantò ſit actiuior, & commodiùs exercet ſuam operationem, extendendo illam in maiorem ſphæram; ergo ad eam exercendam non requirit determinatam quantitatem.

ſecundum magnitudinem; probatur conſequentia; quia quantitas determinata requiritur propter melius, & magis accommodatum exercitium operationum; ergò.

℞. Negando conſequentiam; verum enim eſt antecedens de igne magis, ac magis creſcente, vſquedùm perueniat, ad maximum quod ſit. Si tamen eſſet naturalitèr poſſibile dari ignem maiorem maximo; tunc non eſſet in ſtatu debitæ diſpoſitionis, & conſeruationis, ſed via corruptionis; Vndè non eſſet ita bene diſpoſitus in ordine ad ſuam operationem, cum illa quantitate, ac ſine illa, quippè qui tenderet ad corruptionem.

Arg. 2. contra eandem. Ideò accretio viuentium clauditur certis terminis verſus magnitudinem; quia eorum augmentatio prouenit ex virtute interna, quæ finita eſt, & vſu minuitur; Sed incrementum non viuentium alitèr fit, nempè per

iuxta

iuxta poſitionem; in quò nulla facultas naturalis minuitur, ſed potius creſcit; ergò in accretione non viuentium nullus certus terminus ex vi huius capitis, aut alterius a natura ſtatuitur.

℞. Negando conſequentiam; quia ſatis eſt, ad hoc, vt ignis certis claudatur limitibus, quòd habeat determinatam formam; nàm eo ipſo petit certas diſpoſitiones conſeruatiuas, inter quas numeratur quantitas; & ideò dùm eſt in maximo quod ſic, non augebitur amplius: Viuentia autèm ex pluribus alijs capitibus certos petunt terminos, quia virtus qua augentur, ſenſim langueſcit, materiam alimenti diſponendo, & tandèm ex toto deficit.

CONTROVERSIA XCV.

Vtrùm detur terminus paruitatis intrinſecus, tàm in Animatis, quàm Inanimatis?

NOTA, ſenſum tituli eſſe, an corpus non mathematicum, ſed naturale, conſtans tali, vel tali naturali forma, & non in ſola ſubtractione quantitatis conſideratum, poſſit in quacunque minori parte, ac minori, ſine termino generari, vel conſeruari: an verò exigat determinatam aliquam quantitatem verſus paruitatem, infrà quam generari, aut conſeruari non poſſit, & hoc vocamus minimum illius corporis, ſiuè intrinſecùm aſſignetur, ſiuè extrinſecum, nàm hoc etiam reſoluitur.

Dico 1. In viuentibus terminus paruitatis intrinſecus aſſignandus eſt via generationis, & conſeruationis.

Hæc

Hæc eſt communis in ſcholis, & probatur 1. Quia, vt diximus in præcedenti controuerſia, ex forma determinata, ſequitur determinata quantitas, tàm ex parte magnitudinis, quàm ex parte paruitatis; ergò viuentia petent terminum intrinſecum ſuæ paruitatis via generationis, licet non via corruptionis.

Probatur 2. Quia, viuentia exigunt plura organa ad ſui compoſitionem, quæ non poſſunt diſponi in quacunque minima parte, niſi, vel omninò comprimantur, ſeu condēſentur, & ita inhabilia reddantur ad ſuas functiones, & munera exercenda, vel penetrentur, quod naturalitèr eſſe non poteſt, vt ſuprà docuimus; ergò.

Dico 2. Non viuentia habent terminum intrinſecum paruitatis, via generationis, & conſeruationis. Hæc ſtatuitur contra, Scotum, Ocham, Ruuium, Pereir. & alios ex modernis; eſt tamen D T. 1. p. q. 7. a. 3.

quem ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur 1. Quia poteſt eſſe adeò exigua materia, vt in illa nequeat forma non viuentis operari; ſed forma naturalitèr non inducitur, niſi in eam materiam, vbi poteſt exercere ſuas operationes, quia ex Ariſt. 2. de Cælo. cap. 3. vnumquodque eſt propter ſuam propriam operationẽ; ergò talis forma requirit quantitatem determinatam, vt introducatur: conſequentia patet; maior etiã ex ſe conſtat; exemplo penicilli v. g. qui poteſt eſſe adeo exiguus, vt nullam operationem artificioſam exercere valeat; ergò.

Probatur 2. Quia ignis v. g. non poteſt generari in puncto, vel indiuiſibili, quia eſt corpus; ergò generabitur in aliquo diuiſibili; ſi ergò non requirit quantitatem determinatam versùs paruitatem, ſed quacunque data in minori incepit; ergò non poteſt aſsignari primum eſſe, ſed quocunque dato, ante incepit; ergò in-

incipit ad modum motus, quod eſt omninò falſum; ergò dicendum erit ipſum habere terminum intrinſecum ſuæ paruitatis.

Arg. 1. contra 2. concl. detur minimum panis, in quo ipſius ſpecies ſaluari poſſit, & Sacerdos intendat conſecrare medietatem tantùm, tunc talis medietas conſecrabitur; & altera medietas dabitur ſub forma panis; ergò tunc erit aliquid panis ſub minori minimo, quod eſt non habere terminum intrinſecum paruitatis.

℞. Negando conſequentiam; illa enim pars media non conſecrata cùm maneat continuata, & ſub eadem quantitate cùm alia medietate conſecrata, eodem modo conſeruabitur, ſicut antè conſecrationem, eò quòd quantitas medietatis conſecratæ ex ſuſtentatione diuina habet vim ſubſtantiæ, & ita omnia præſtat, quę ibi ſubſtantia præſtaret, ſi adeſſet, ſi autèm ibi ſuiſſet ſubſtan-

tia in illa medietate, conſeruaretur alia illi adiuncta, & ſic fieret etiàm facta conſecratione.

Arg.2 contra eandem. In aggeneratione qua ignis ſerpit per papyrum; forma tunc introducitur ad modum motus ipſius aggenerationis continuæ; ergò in minores, ac minores partes ſine termino determinato paruitatis; ergò paritèr quandò primò generatur; probatur conſequentia, quia non exigit magis determinata accidentia in generatione, quàm in aggeneratione; ergò.

℞. Negando conſequentiam vtramq; aggeneratio enim fit per modum motus in minores, ac minores partes, quia non ponuntur ſeorſim, ſed vt aggregatæ, & coniunctæ ei, cui aggenerantur; Vndè in aggeneratione nunquàm datur quantitas minor minima ſeparata, & ſeorsim, hoc enim inconuenit, coniuncta autem alteri maiori non ſolùm inconueniens non eſt, ſed neceſſarium

in omnibus corporibus. In prima autem generatione fit corpus aliquod per ſe, vt totum, non vt pars aggregata, & ita ſi fieret in minori, ac minori quantitate, fieret ſine quantitate ſibi debita, ac propria, quæ debet eſſe certa, ac determinata ſicut alia accidentia.

Arg. 3. contra eandem; poſſe diuidi in infinitum ſine termino, eſt paſſio quantitatis; ergò nil obſtat, quo minùs de facto ſic diuidatur, & ſic non dabitur terminus intrinſecus paruitatis; antecedens patet, & conſequentia probatur; quia non obſtat forma ſubſtantialis ipſa, cui quantitas inhæret, cum hæc ipſa forma ſit ratio, & radix ipſius quantitatis, & conſequenter diuiſibilitatis in infinitum; neque natura quantitatis ſecundùm ſe, quia hæc potius petit diuidi ſine termino; nec denique obſtabunt qualitates concomitantes, quia iſtæ in puncto poſſunt conſeruari, intendi, & re-

mitti; ergò nil eſt aſſignabile, à quo tale impedimentum oriatur.

℞. Negando conſequentiam; ad prob. dico, quod forma non eſt radix quantitatis ſub ſtatu mathematico, & ſecundùm abſtractionem ab omni corpore, & motu, quo modo quantitas eſt in infinitum diuiſibilis; ſed eſt ipſius radix ſub ſtatu naturali, quo modo taliter diuidi, quantitati repugat; quantitas enim ſub hoc naturali ſtatu deſeruit operationi, & motui, alijſque diſpoſitionibus ad generationem requiſitis. In ſtatu autem mathematico ponitur ſolùm per conſiderationem intellectus, quo præcisè conſideratur id, quod extenſionis eſt, ex cujus vi præcisè conſiderati non repugnat diuidi, ſed ex alijs adiunctis prout in ſtatu naturali ſci i[illegible]er prout deſeruit operationi, & diſpoſitioni ad generationem, & vt dim[illegible]nat à certa, ac limitata forma, ſic non poteſt diuidi in quaſcunque minimas par-

partes, ſeruata illa forma. Vndè impedimentum diuiſionis pronenit ex determinata forma, quæ eſt radix quantitatis non abſolutè, & ſub ſtatu mathematico, ſed ſub ſtatu naturali.

CONTROVERSIA XCVI.

Vtrùm omne quod mouetur, ab alio moueatur?

NOTA, quòd licet duplex ſit genus motuum, vnum nempè, quod eſt actus imperfecti, qui definitur, quòd ſit actus entis in potentia, ſecundùm quòd in potentia, de quo ſuprà egimus; & aliud, quod ſit actus perfecti, quale eſt ſentire, intelligere, & velle; non tamèn de vtroque, ſed ſolùm de primo controuertitur.

Dico, non poſſe idem realitèr mouere per ſe primò ſeipſum; ſed neceſſariò debere interuenire realem

diſtinctionem inter mouens, & mobile, & ſic, Omne quod mouetur, ab alio mouetur. Hæc ſtatuitur contrà Scot. Greg. Plaz. Iand. Cabecaro, & plures ex nouioribus; eſt tamèn Ariſt. 7. phyſ cap. 1. D Th. ibidem, & 1. cont. gent. c 13. & ſæpius alibi; quos ſequuntur cateruatim diſcipuli & probatur 1. Non poteſt aliquid eſſe ſimul idem in actu, & in potentia reſpectu eiuſdem, nequè idem poteſt eſſe dependens à ſe ipſo; ſed vnumquodque in tantum eſt mouens, in quantùm eſt in actu, & motum, in quantum eſt in potentia; & ſimilitèr in quantum motum dependet à mouente; ergò nil poteſt eſſe ſimul mouens, & motum reſpectu eiuſdem.

Probatur 2. Quia, Aliquid mouere ſe ipſum per ſe primò, nil aliud eſt, quàm quod ſit ſibi ipſi, per ſe primò, cauſa ſui motus; ſed nullum mobile poteſt eſſe tale; ergò, maior patet; tum, quia illud dicitur per ſe pri-

primum in quolibet genere, quod ſibi, & alijs eſt cauſa in illo genere, ſicut ignis eſt primus in genere calidorum, quia ſibi, & alijs eſt cauſa caloris: tùm etiàm, quia ſi non eſſet ſibi cauſa motus ſui ipſius, non moueretur per ſe primò a ſe, ſed ab alio: minor verò probatur; quia id, cui primò conuenit motus, non debet in ſuo mouere, & moueri, pendere à motu alterius; alioquin, illi alteri, & non ſibi primò conueniret motus, quippè cùm ratione illius moueretur, ſed omne mobile, motu phyſico, de quò loquimur, cùm ſit diuiſibile, pendet in eſſe totius à partibus, & in ſuo motu à motibus partium, & ideò ſi vna quieſcat, nequit ſe ipſum per ſe primò mouere; ergò non poteſt eſſe per ſe primò ſibi ipſi cauſa motus.

Arg. 1. Totum cor mouetur, & totum ſe mouet; ergò in tali motu idē eſt mouens, & motum; conſequentia patet, & antecedens probatur; quia,

cùm

cùm talis motus ſit vitalis, eſt ab ipſo orde; ergò.

℞. Negando conſequentiam; motus enim cordis, ſicut & ipſius vita eſt accepta, & deriuata ab alio; Vndè non ita mouet ſe, quod non etiam ab alio moueatur in primo motu, quo vita incipit: & ita ille motus eſt vitalis tanquàm initium vitæ receptę ab alio, non tanquàm conſummatio, & perfectio vitæ, hæc enim operatio viuentis eſt à ſe mouente, quatenùs per vnam partem iam motam, & factam in actu mouet alias; & ita ille motus cordis non ordinatur ad quieſcendum in aliqua forma, ſed vt conſtituatur in actu ad mouendum reliquas partes, quæ cõſtitutio debet procedere à generante cum ſit primus motor.

Arg. 2. Propria paſſio recipitur in eodem ſubiecto, à quò emanat; ergò idem ſe habet actiuè, & paſſiuè reſpectu paſſionis emanantis, & receptæ.

℞. Di-

℞. Diſtinguo conſequens; vt paſſio eſt emanatio, concedo conſequentiam; vt eſt motus, negatur; Vt eſt enim idem cùm motu, ſemper eſt ab alio, nempè à generante: Reuerà tamèn emanatio reſpectu naturæ à qua dicitur emanare; non eſt motus propriè dictus, & conſequentèr non procedit in ea prædictum axioma, nec enim dicitur per emanationem res ſe mouere: reſpectu tamèn generantis naturam, & conſequentèr paſſiones eadem actione, & motu, iam in tali emanatione verificatur, quod mouetur ab alio natura recipiens paſſiones, aut in illas ſe de nouo reducens, ſcilicèt à generante ſaltèm mediatè.

Arg. 3. Actus immanentes, vt intellectio, & volitio recipiuntur in eodem, à quò egrediuntur; alias non eſſent immanentes; ergò in illis idē eſt agens, & patiens, mouens, & motum.

℞. Negando antecedèns, formali-

litèr loquendo; in actibus enim immanentibus, agens, & recipiens non ſunt idem; nàm agit potentia, cognoſcens ſimul cùm ſpecie; recipit verò ſola potentia, & non ſpecies; & appetitus agit vt motus à cognitione, & à Deo; recipit verò ſola potentia, qua ratione iſtæ potentiæ ſolent dici paſſiuæ.

Arg. 4. Viuentia mouent ſeipſa, in hoc enim præcisè diſtinguuntur à non viuentibus, vt docet D.T. 1.p. q.18. a.1. ergò in eis idem debet eſſe mouens, & motum.

℞. Negando conſequentiam; viuentia enim non ſe totis, nec per ſe primò ſe mouent, ſed mediantibus partibus, quatenus vna pars organica mouet aliam, & ſic vna pars eſt mouens, & altera mota: Vndè nihil, quod per ſe primò mouetur, à ſe moueri poteſt, ſed ab alio.

Contra, ex Ariſt. 8. phyſ. tex. 30. Nullum continuum mouet ſe ipſum; ſed partes viuentis ſunt continuæ;

ergò

ergò ratione partium non mouet ſeipſum.

℞. Diſtinguendo maiorem; nullum continuum homogeneum, concedo maiorem; heterogeneum, negatur; Quandò ergò dixit Ariſt. nullum continuum ſe ipſum mouere, loquitur de continuo homogeneo, quòd habet partes omninò ſimiles, ſic enim eſt perfectè continuū, quia perfectè ſimile: viuens autèm habet partes organicas, & hetherogeneas, quæ licèt ſint continuæ quantùm ad quantitatem, ſunt tamen diſſimiles quantùm ad diſpoſitionem, & qualitatem, ſecundùm quam mouent, & mouentur; vndè negamus conſequentiam.

CON-

CONTROVERSIA XCVII.

Vtrùm requiratur approximatio mouentis ad mobile, vt operetur.

NOTA I. Quòd agere immediatè nil aliud eſt, quàm attingere effectū per ſe, & non mediante alio: ſicut enim proprium eſt actualis agentis attingere effectum; ita agentis eſt immediati, vt per ſe, ſeu non mediante alio, illud attingat. Dupliciter autem aliquid poteſt immediatè agere nempè immediatione ſuppoſiti, & immediatione virtutis. Illud agit immediatione ſuppoſiti, quod per proprium ſuppoſitum attingit effectum, & non medio alio, vt dùm ignis calefacit lignum ſibi contiguum; quia tunc per

per proprium ſuppoſitum, & non per alienum imprimit illi calorem: Agere verò immediatione virtutis, eſt per virtutem propriam ſibi connaturalem, & non per virtutem acceptam ab alio, producere effectum, vt Sol, qui virtute ſuæ lucis in hæc inferiora operatur, dicitur immediatè in illa influere, immediatione virtutis.

Nota 2. Quòd vterque modus immediatè agendi, aliquando coincidit in eodem agente, & aliquando ſunt diuiſi. Primum cernitur, in adducto exemplo de igne, qui per proprium ſuppoſitum, & per propriam virtutem attingit paſſum: ſicut & ſecundum apparet in ſecundo exemplo, nempè de Sole, ex quo fit duplicem eſſe contactum inter agens, & paſſum, vnum virtutis, qui contactus virtualis dicitur, ad quē ſolùm requiritur, quòd virtus ſaltem diffuſa, per quam cauſa agit, contingat paſſum: alium verò ſuppo-

poſiti, ad quem neceſſaria eſt indiſtantia, & coniunctio ſuppoſitorum, agentis, & paſſi.

Nota 3. duo eſſe agentium genera; Alia, quæ per virtutem à ſe diffuſam ſuos attingunt effectus, quod in ſole cernimus; nam per influentiam quandam à ſe emiſſam, tanquàm per inſtrumentum operatur in res diſtantes, qui modus agendi conuenit agentibus corporeis, dùm non operantur in paſſum ſibi immediatè coniunctùm. Alia verò ſunt, quæ non per virtutem à ſe diffuſam, ſed intra ſe contentam agunt, vt contingit in cauſa creante, quæ non per virtutem actiuam, quam foras emittat, ſed per ſuam omnipotentiam, ſeu intellectionem, & volitionem omnia efficit.

Dico 1. In omni agente requiritur approximatio, ſeu immediatio ſuppoſiti, reſpectu ſui primi effectus, & conſequentèr reſpectu paſſi, ſi effectus ex paſſo educitur. Hæc ſtatuitur contrà plures ex modernis; eſt

eſt tamen Ariſt. 7. phyſ. cap. 2. D. T. ibid. lect. 2. quos ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur primò. Quia, Agens educens formam ex paſſo, educit illam vt vnitam, aut inhærentem illi, & ſic exit effectus ex concurſu agentis, & paſſi; ſed oportet, quòd virtus ſit cōiuncta paſſo, vt effectum illi coniunctum producat, ergo debet ſupponere tale paſſum vnitum agenti, & ſic neceſſariò requiretur approximatio agentis ad paſſum, ſiuè mouentis ad mobile, vt operetur.

Probatur 2. Quia, non poteſt agens agere circa materiam ſibi non ſubiectam, & determinatam ergà ſe; ſed non eſt alius modus determinandi, & ſubijciendi materiam agenti; niſi penes contactum, & propinquitatem; ergò requiretur approximatio agentis ad paſſum, vt in illud agat; maior, & conſequentia patet; minor autèm probatur; quia, quod remotum eſt, & diſtans, non

non habet vndè determinetur ad hoc agens, potiùs quàm ad illud, cùm reſpectu illius nullam coniunctionem habeat, aut vnionis, aut propinquitatis; per quam ad illud determinetur; ergò.
Dico 2. In agentibus quæ diffundunt ſuam virtutem in remotum, oportet quòd prius agant in propinquum, & ſic reſpectu omnis effectus debet dari aliquis contactus, ſeu propinquitas agentis, ſaltèm virtualis. Hęc ſtatuitur contra Auic. Scot. Gab. & alios. Eſt tamen Arit. & D. T. loco citato, & probatur 1. Quia, videmus in omni motu augmentationis, alterationis, & locali, qui fit per impulſum, vel tractionem, ſemper reperiri aliquem contactum intèr mouens, & paſſum; quod immediatè mouetur; ergò.
Probatur 2. Quia, alias non eſſet vndè limitaremus ſphæram actiuitatis in agentibus, poſſet enim quodcunquè agens agere in omnem

nem diſtantiam; ſed hoc dici nequit; ergò; minor, & conſequentia patent: maior autèm probatur, quia ſi poteſt agere in aliquid ſine tranſmiſſione virtutis per medium, quod diſtet duobus palmis, non eſt, cur non poſſit ſimilitèr in illud agere, quòd duobus milliaribus diſtat, vel in quodcunq; aliud ſine termino, ſiquidèm non dependet à medio, vt virtus operetur; ergò.

Arg. 1. contra 2. concl. Agens perfectiùs agit in paſſum ſibi directè obiectum, quàm in poſitum ad latus, licet hoc ſit magis propinquum agenti; ergò non requiritur, vt prius agens agat in propinquum, quàm in diſtans; conſequentia patet, & antecedens probatur, quia Sol partes exiſtentes ex directo magis illuminat, quàm illas, quæ ſunt ad latus, licet minùs diſtent ab ipſo. Et paritèr manus obiecta igni per foramen, v. g. fornaci, maiorem ſentit calorem, dùm ex directo, quàm dùm

dùm ad latus ponitur, etiamſi ad latus poſita minus diſtet à foramine fornacis; ergò.

℞. Negando conſequentiam: ex propria enim agentium natura priùs agunt in propinquam, quàm diſtans; quandoquè tamen fortiùs influunt in rem ſibi è directo obiectam, quàm in eam, quæ eſt ad latus: ſicut obiectum quod à tergo habetur, nequit ad nos immittere ſpecies, & videri, quod non aliundè prouenit, quàm ex natura rei viſibilis, quæ per ſe loquendo, non niſi per lineam rectam ſpecies immittit.

Arg. 2. contra eandem; Videmus aliqua moueri in abſentia, vel diſtantia ſuorum agentium ſine virtute diffuſa per medium; ergò non requiritur prius agatur in propinquum, quàm in diſtans; conſequentia patet, & antecedens probatur, quia ſagitta impulſa mouetur in parte diſtanti, non impulſo aere medio; ergò.

℞. Ne-

℞. Negãdo antecedens;ad prob. dico, quod impulſu ſagittæ, virtus impellentis non ſolùm eſt in aere proximo, ſed etiàm in ipſa ſagitta, & in aere eam deferente, qui tamèn aer primò à ſagittante impulſus impellit añtecedẽtes partes,& illæ alias, & ſic sempèr tranſit virtus per medium; ſed quia eſt virtus de ſe tranſiens, cùm eſt in partibus ſequentibus,deſinit eſſe in antecedentibus, aer enim primò diuiſus à ſagitta, rursùs in ſe recluſus eſt, & quieſcit, impulſu vltrà tranſeunte.

Arg. 3. contra eandem. Calidũ vt quatuor applicatum medio habenti calorem in eodem gradu,non agit in illud; ſed tamèn agit in paſſum vltra diſtans, quod non habet calorem vt quatuor, vt per ſe patet; ergò poteſt prius in diſtans agere, quàm in propinquum; minor, & conſequentia patent; maior autèm probatur, quia non poteſt illud amplius intendere, cum non poſſit a-

litèr loquendo; in actibus enim immanentibus, agens, & recipiens non ſunt idem; nàm agit potentia cognoſcens ſimul cùm ſpecie; recipit verò ſola potentia, & non ſpecies; & appetitus agit vt motus à cognitione, & à Deo; recipit verò ſola potentia, qua ratione iſtæ potentiæ ſolent dici paſſiuæ.

Arg. 4. Viuentia mouent ſe ipſa, in hoc enim præcisè diſtinguuntur à non viuentibus, vt docet D.T. 1.p. q.18. a.1. ergò in eis idem debet eſſe mouens, & motum.

℞. Negando conſequentiam; viuentia enim non ſe totis, nec per ſe primò ſe mouent, ſed mediantibus partibus, quatenus vna pars organica mouet aliam, & ſic vna pars eſt mouens, & altera mota: Vndè nihil, quod per ſe primò mouetur, à ſe moueri poteſt, ſed ab alio.

Contra, ex Ariſt. 8. phyſ. tex. 30. Nullum continuum mouet ſe ipſum; ſed partes viuentis ſunt continuæ;

ergò

ergò ratione partium non mouet ſeipſum.

℞. Diſtinguendo maiorem; nullum continuum homogeneum, concedo maiorem; heterogeneum, negatur; Quandò ergò dixit Ariſt. nullum continuum ſe ipſum mouere, loquitur de continuo homogeneo, quòd habet partes omninò ſimiles, ſic enim eſt perfectè continuũ, quia perfectè ſimile: viuens autèm habet partes organicas, & hetherogeneas, quæ licèt ſint continuæ quantùm ad quantitatem, ſunt tamen diſſimiles quantùm ad diſpoſitionem;, & qualitatem, ſecundùm quam mouent, & mouentur; vndè negamus conſequentiam.

CON-

CONTROVERSIA XCVII.

Vtrùm requiratur approximatio mouentis ad mobile, vt operetur.

NOTA I. Quòd agere immediatè nil aliud eſt, quàm attingere effectũ per ſe, & non mediante alio: ſicut enim proprium eſt actualis agentis attingere effectum; ita agentis eſt immediati, vt per ſe, ſeu non mediante alio, illud attingat. Dupliciter autem aliquid poteſt immediatè agere nempè immediatione ſuppoſiti, & immediatione virtutis. Illud agit immediatione ſuppoſiti, quod per proprium ſuppoſitum attingit effectum, & non medio alio, vt dùm ignis calefacit lignum ſibi contiguum; quia tunc per

per proprium ſuppoſitum, & non per alienum imprimit illi calorem: Agere verò immediatione virtutis, eſt per virtutem propriam ſibi connaturalem, & non per virtutem acceptam ab alio; producere effectum, vt Sol, qui virtute ſuæ lucis in hæc inferiora operatur, dicitur immediatè in illa influere, immediatione virtutis.

Nota 2. Quòd vterque modus immediatè agendi, aliquando coincidit in eodem agente, & aliquando ſunt diuiſi. Primum cernitur, in adducto exemplo de igne, qui per proprium ſuppoſitum, & per propriam virtutem attingit paſſum: ſicut & ſecundum apparet in ſecundo exemplo, nempè de Sole, ex quo fit duplicem eſſe contactum inter agens, & paſſum, vnum virtutis, qui contactus virtualis dicitur, ad quẽ ſolùm requiritur, quòd virtus ſaltem diffuſa, per quam cauſa agit, contingat paſſum: alium verò ſuppo-

poſiti, ad quem neceſſaria eſt indiſtantia, & coniunctio ſuppoſitorum, agentis, & paſſi.

Nota 3. duo eſſe agentium genera; Alia, quæ per virtutem à ſe diffuſam ſuos attingunt effectus, quod in ſole cernimus; nam per influentiam quandam à ſe emiſſam, tanquàm per inſtrumentum operatur in res diſtantes, qui modus agendi conuenit agentibus corporeis, dùm non operantur in paſſum ſibi immediatè coniunctùm. Alia verò ſunt, quæ non per virtutem à ſe diffuſam, ſed intra ſe contentam agunt, vt contingit in cauſa creante, quæ non per virtutem actiuam, quam foras emittat, ſed per ſuam omnipotentiam, ſeu intellectionem, & volitionem omnia efficit.

Dico 1. In omni agente requiritur approximatio, ſeu immediatio ſuppoſiti, reſpectu ſui primi effectus, & conſequentèr reſpectu paſſi, ſi effectus ex paſſo educitur. Hæc ſtatuitur contrà plures ex modernis; eſt

eſt tamen Ariſt. 7. phyſ. cap. 2. D.T. ibid. lect. 2. quos ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur primò. Quia, Agens educens formam ex paſſo, educit illam vt vnitam, aut inhærentem illi, & ſic exit effectus ex concurſu agentis, & paſſi; ſed oportet, quòd virtus ſit cōiuncta paſſo, vt effectum illi coniunctum producat, ergo debet ſupponere tale paſſum vnitum agenti, & ſic neceſſariò requiretur approximatio agentis ad paſſum, ſiuè mouentis ad mobile, vt operetur.

Probatur 2. Quia, non poteſt agens agere circa materiam ſibi non ſubiectam, & determinatam ergà ſe; ſed non eſt alius modus determinandi, & ſubijciendi materiam agenti; niſi penes contactum, & propinquitatem; ergò requiretur approximatio agentis ad paſſum, vt in illud agat; maior, & conſequentia patet; minor autèm probatur; quia, quod remotum eſt, & diſtans, non

non habet vndè determinetur ad hoc agens, potiùs quàm ad illud, cùm reſpectu illius nullam coniunctionem habeat, aut vnionis, aut propinquitatis; per quam ad illud determinetur; ergò.

Dico 2. In agentibus quæ diffundunt ſuam virtutem in remotum, oportet quòd prius agant in propinquum, & ſic reſpectu omnis effectus debet dari aliquis contactus, ſeu propinquitas agentis, ſaltèm virtualis. Hęc ſtatuitur contra Auic. Scot. Gab. & alios. Eſt tamen Arit. & D. T. loco citato, & probatur 1. Quia, videmus in omni motu augmentationis, alterationis, & locali, qui fit per impulſum, vel tractionem, ſemper reperiri aliquem contactum intèr mouens, & paſſum; quod immediatè mouetur; ergò.

Probatur 2. Quia, alias non eſſet vndè limitaremus ſphæram actiuitatis in agentibus, poſſet enim quodcunquè agens agere in omnem

nem diſtantiam;ſed hoc dici nequit; ergò; minor,& conſequentia patent: maior autèm probatur, quia ſi poteſt agere in aliquid ſine tranſmiſſione virtutis per medium, quod diſtet duobus palmis, non eſt, cur non poſſit ſimilitèr in illud agere, quòd duobus milliaribus diſtat, vel in quodcunq; aliud ſine termino, ſiquidèm non dependet à medio, vt virtus operetur; ergò.

Arg. 1. contra 2. concl. Agens perfectiùs agit in paſſum ſibi directè obiectum, quàm in poſitum ad latus, licet hoc ſit magis propinquum agenti; ergò non requiritur, vt prius agens agat in propinquum, quàm in diſtans; conſequentia patet, & antecedens probatur, quia Sol partes exiſtentes ex directo magis illuminat, quàm illas, quæ ſunt ad latus, licet minùs diſtent ab ipſo. Et paritèr manus obiecta igni per foramen, v. g. fornaci, maiorem ſentit calorem, dùm ex directo, quàm

dùm

dùm ad latus ponitur, etiamſi ad latus poſita minus diſtet à foramine fornacis; ergò.

℞. Negando conſequentiam: ex propria enim agentium natura priùs agunt in propinquam, quàm diſtans; quandoquè tamen fortiùs influunt in rem ſibi è directo obiectam, quàm in eam, quæ eſt ad latus: ſicut obiectum quod à tergo habetur, nequit ad nos immittere ſpecies, & videri, quod non aliundè prouenit, quàm ex natura rei viſibilis, quæ per ſe loquendo, non niſi per lineam rectam ſpecies immittit.

Arg. 2. contra eandem; Videmus aliqua moueri in abſentia, vel diſtantia ſuorum agentium ſine virtute diffuſa per medium; ergò non requiritur prius agatur in propinquum, quàm in diſtans; conſequentia pat[illegible]t, & antecedens probatur, quia ſagitta impulſa mouetur in parte diſtanti, non impulſo aere medio; ergò.

℞. Ne-

℞. Negãdo antecedens;ad prob. dico, quod impulſu ſagittæ, virtus impellentis non ſolùm eſt in aere proximo, ſed etiàm in ipſa ſagitta, & in aere eam deferente, qui tamèn aer primò à ſagittante impulſus impellit añtecedẽtes partes,& illæ alias, & ſic ſempèr tranſit virtus per medium; ſed quia eſt virtus de ſe tranſiens, cùm eſt in partibus ſequentibus,deſinit eſſe in antecedentibus, aer enim primò diuiſus à ſagitta, rursùs in ſe recluſus eſt, & quieſcit, impulſu vltrà tranſeunte.

Arg. 3. contra eandem. Calidũ vt quatuor applicatum medio habenti calorem in eodem gradu,non agit in illud; ſed tamèn agit in paſſum vltra diſtans, quod non habet calorem vt quatuor, vt per ſe patet; ergò poteſt prius in diſtans agere, quàm in propinquum; minor, & conſequentia patent; maior autèm probatur, quia non poteſt illud amplius intendere, cum non poſſit a-

gere vltrà quatuor; ergò.

℞. Negando maiorem; quia in illo caſu, agens, vel conſeruat calorem vt quatuor, quem inuenit in medio, & ſic agit in illum conſeruando, & in reliquas partes alterando; vel coniungitur cùm illo calore, qui eſt in medio, & vterq; calor per modum vnius operatur in partes non habentes tantum calorem, & ſic nunquàm agit in remotum, quin prius agat in propinquum.

Arg. 4. contra eandem; diuina virtute poteſt aliquid in diſtans prius, quàm in propinquum; ergò illa conditio non requiritur eſſentialitèr, ſed ſolùm ratione ordinis naturalis; ſed non eſt, cur non poſſit hic ordo vinci, & ſuppleri, ab aliqua naturali cauſa, eandem enim inconuenientia ſequuntur, ſi ſupernaturalitèr vincatur, vel ſi naturalitèr; ergò.

℞. Negando minorem ſubſumptam;

pſam; conditio enim iſta approximationis ſuppleri quidèm poteſt à Deo, neque eſſentialitèr eſt requiſita; requiritur tamen naturalitèr, propter limitationem virtutis agentium naturalium; eò quòd virtus limitata, non ſolùm limitatos producit effectus, ſed etiàm in ipſo modo producendi limitata eſt, & ideo non poteſt in quamcumquè diſtantiam ſine limite operari, ſed in materiam determinatam, alioquin non magis determinabit ad vnam, quàm ad aliam; reſpectu autèm diuini concurſus nihil eſt diſtans, ob illimitationem virtutis, vndè non ſequuntur eadem inconuenientia, ſi Deus velit cum cauſa creata concurrere, ſine alligatione ad talem modum eius connaturalem, reſpectu materiæ ſibi proximæ, & coniunctæ.

Arg. 5. contra eandem; Quia, ex varijs experientijs conſtat Agens prius agere in diſtans, quàm in pro-

pinquum; ergò; probatur antecedens, quia in lebete ad ignem apposito, partes ſuperiores aquæ ſunt calidiores, fundum autèm lebetis, quod igni propinquius eſt, frigeſcit: Ignis corripit ſulphur, vel picem longè diſtantem, non aerem intermedium; Sol generat multa in terra, quæ non in medio, nequè per qualitatem diffuſam, quia id quod generatur, ſubſtantia eſt; ergò.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, quòd in omnibus his adductis experientiis, effectus quidèm, qui manifeſtè apparent, fiunt in diſtanti, ſed tamèn virtus quæ diffunditur, tranſit prius per medium, licèt non habeat in illo ſimilem effectum, quem in remotis propter diſſimilem diſpoſitionem: Vndè in lebente ad ignem applicato, certum eſt, quod calor, qui eſt in ſuperioribus aquæ partibus, tranſit per fundum lebetis; ſed tamen rareſacta aqua per calorem, dat locum aquæ

fri-

frigidiori, quæ eſt in ſuperiori parte, quippè denſiori, & grauiori, vt ad fundum deſcendat, & illud infrigidet, manentibus partibus calidis ſuperioribus. Sic ignis non inflammat proximum aerem, quia humidior eſt, inflammat tamen ſulphur, & picem diſtantem, quia magis ſicca, calore tamen per aerem tranſeunte: & paritèr lux ſolis, maiorem calorem in terra efficit, quàm in medio, & plures res in terra generat, ob diuerſam diſpoſitionem, quàm in medio, per quod tranſit virtus; quia magis addenſantur ſolares radij in terra, quàm in medio.

CONTROVERSIA XCVIII.

Vtrùm grauia, & leuia moueantur à generante, vel à ſeipſis?

DIco 1. grauia, & leuia, per ſe moueri à generante; Hæc ſta-

tuitur contra Scot. Anton. Andream Valeſium, Saxonien. Plazam, Pereir, Martines, Cabero, & plures alios ex modernis. Eſt tamen D.T. 1. p. q. 18. a. 1. & 2. cont. gent. cap. 46. & ſæpius alibi, quem ſequuntur omnes diſcipuli, & plures exteri, & probatur. Quia, id quod acquiritur per motum in grauibus, & leuibus eſt eſſe in loco, & in ſitu determinato in vniuerſo, quod vnicuiq; debetur iuxta propriam naturam, perfectiori enim debetur locus ſuperior, & inferiori inferior; ergò hoc ipſum debet dari à generante naturam; antecedens patet, & conſequentia probatur; quia ei debetur ex vi, & proprietate naturæ, & in ipſo inſtanti generationis, res enim generatur cùm ſuis proprietatibus, & accidentibus inſeparabilibus; ſicut res generatur cum colore, & figura, & cæteris diſpoſitionibus; ergò etiam illi debetur ſituatio, & ordinatio aliqua in vniuerſo,

ſo,

ſo, iuxta propriam naturam.
Dico 2. grauia, & leuia nunquàm mouentur à ſe ipſis. Hæc ſtatuitur contra præfatos Aduerſarios; eſt tamèn D. S. locis citatis, & omnium diſcipulorum, & probatur. Quia, moueri à ſe eſt proprium viuentiũ, in hoc enim præcisè diſtinguuntur viuentia, a non viuentibus, quia mouent ſe, & non ſolùm mouentur ab alio; & tunc dicitur aliquid carere vita, quando non ampliùs ſe mouet, ex D. T. 1. p. q. 18. a. 1. & conſtat, quod viuentia non ſolùm motu progreſſiuo, ſe mouent, quòd ſolùm conuenit animalibus perfectis, ſed etiam motu vegetationis, ſicut conuenit plantis, & ita quilibet motus à ſe ſufficit ad rationem vitæ; ergò dicendum eſt grauia, & leuia, quippe quæ ſunt inanimata, nunquàm moueri à ſe ipſis, ſed ſolùm à generante, vt iam diximus.
Probatur 2. Quia, in lapide v. g. omnes partes ſunt eiuſdem rationis,

& virtutis, nec eſt alia mouens, & alia mota, ſicut eſt neceſſarium in his, quæ ſe mouent, ex Ariſt. 7. phyſ. cap. 5. Alioquin eadem pars eſſet ſimul mouens, & mota in actu, & potentia reſpectu eiuſdem; ſed hoc falſum, vt ſuprà docuimus; ergò.

Arg. 1. contra 1. concl. In viuentibus motus augmentationis, & nutritionis pertinent ad eorum perfectionem, & naturalem diſpoſitionem, qui tamen motus non attribuuntur generanti; ergò motus grauium, & leuium, licèt pertineant ad eorum naturalem diſpoſitionem, & perfectionem, non ideò debent generanti attribui.

℞. Negando conſequentiam; diſcrimen eſt, quod augmentatio, & reliqui motus naturales, ſunt quidèm perfectiones, ſed non propriæ paſſiones ipſarum rerum, nec propriè paſſionum acquiſitiones; & ſic non tribuuntur à generante, ſed

acqui-

acquiruntur à genito: ſecùs autèm dicendum de motu grauium, & leuium.

Arg. 2. contra eandem. effectus in actu poſtulat cauſam in actu, maximè ſi talis ſit cauſa efficiens, quia vnumquodquè agit in quantùm eſt in actu; ſed quandò mouetur graue, ſæpè non eſt generans, vt patet; ergo talis motus non poteſt eſſe à generante; ergò erit ab ipſo graui, quia non apparet aliud, à quo talis motus cauſetur.

℞. Diſtinguo minorem; non eſt generans actu, tranſeat minor; non eſt in virtute, negatur; ſatis autem eſt, vt maneat virtus generantis, quàmuis ipſe perierit, vt patet in generatione viuentium, & ſic negatur conſequentia.

Arg. 3. contra eandem: graue in Superioribus generatum, vt pluuia, vel grando, quo magis ad centrum appropinquat, & magis à generante diſtat, eò velociùs mouetur, teſte

experientia ; ergò non mouetùr à generante ; probatur conſequentia, quia alioquin quo magis diſtaret ab illo, eo remiſſiùs moueretur ; quandoquidē quodlibet mouens eò fortius,& velociùs mouet,quo res mota minùs diſtat ab illo, vt conſtat in ſagitta ſursùm proiecta ; ergò.

℞. Negando conſequentiam ; ad cuius prob. dico, veram quidèm eſſe, quandò mouens mouet motù violento ; ſecùs verò quandò mouet motu naturali, & ratio diſparitatis ſumitur ex Ariſt. Quia, quantò motus grauis violentèr proiecti magis elongatur à proijciente, tantò minùs remanet de virtute, ſeu impulſu violentèr impreſſo, & ſic motus fit tardior. Cæterùm quantò magis graue appropinquat centro, & deſcendit, tantò magis conſortatur grauitas eius, proptèr propinquitatem ad proprium locum, & ſic graue eſt in meliori diſpoſitione, vt recipiat motum à gene-

rante;

rante; nàm cùm intèr corpora, & naturalia illorum loca, ſit quædam affinitas, & ſimilitudo, quantò corpus eſt ſuo loco propinquius, tantò minùs de impedimentis habet, eſtq; magis diſpoſitum, vt à ſuo generante moueatur.

CONTROVERSIA XCIX.

Vtrùm detur impulſus mouens proiectum?

DIco; Neceſſariò admitti debet qualitas quædam, ſeu vis impulſiua reſpectu proiectorum. Hæc eſt contra Pereiram; eam tamèn docet Ariſt. 8. phyſ. tex. 82. & D.T. in q. de Anima a. 11. ad 2. quos ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur. Quia, effectus ille, nempè, motus localis rei proiectæ ab aliqua vi debet prouenire; ſed non à ſola virtute, quæ inhæret proiicienti; ergò requiritur virtus aliqua extra

proijcientem emiſſa, vt operetur, non per modum permanentis; ſed per modum tranſeuntis; maior, & conſequentia patent; minor autèm probatur, quia virtus inhærens proijcienti diſtat à proiecto, nec poteſt operari in diſtans, nulla virtute illi communicata, in quo effectum operatur, aliàs enim illa virtus, ſi poſſet in diſtans agere, ſine communicatione virtutis, poſſet in quamcumquè diſtantiam mouere; ſed hoc dici nequit, vt patet; ergo debebit admitti præfata impulſiua virtus, quæ in ipſa re proiecta, & in aëre deferente recipiatur.

Arg. 1. Quia non apparet, quæ ſit iſta qualitas, & cuius ſpeciei, cùm modò habeat vim leuitatis, ſursùm tendendo; modò grauitatis, deorſùm; modò nullius, tendendo ad partes circumſtantes; ſed non poteſt vna qualitas tot motuum diuerſitates cauſare; ergò talis qualitas non eſt admittenda.

℞. Ne-

℞. Negando minorem; cùm enim talis virtus ſit ab animali impreſſa, quaſi inſtrumentum ipſius, ideò poteſt tot diuerſos habere motus, ſicut ipſa virtus animalis, cuius vices gerit, vt ipſius participatio.

Arg. 2. Non apparet, quomodò talis qualitas corrumpatur, cùm non aſſignetur ei contrarium, à quo deſtruatur; ergò non debebit admitti.

℞. Negando antecedens, quia talis qualitas, & impulſus deſinit, ſicut lux, & ſonus, & aliæ qualitates tranſeuntes, quæ aliquando corrumpuntur à contrario, aliquandò deſinunt ex defectu cauſæ conſeruantis, quia dantur per modum trãſeuntis, ſicut & ipſe motus. Sed tamèn lux dependet à cauſa conſeruante, ſcilicet luminoſo, talitèr quòd in abſentia eius nèc in inſtanti duret, quia illuminatio fit in inſtanti, & non per motum, Vndè deficiente luminoſo, in inſtanti deficit. Im-

pul-

pulſus autèm datur per modum motus, quia datur per modum virtutis inſtrumentalis ad mouendum aliquod corpus, & ideò aliquandiù durat in abſentia motoris: & quia illa virtus finita eſt, mouet vſquè ad ſinitum terminum, & tamdiù mouetur aliquid à proijciente; quamdiù manet vis impulſus proijcientis.

CONTROVERSIA C.

A quò cauſetur motus reflexus proiectorum?

NOTA, In motu reflexo duo inueniri, ſcilicet, id quod per ſe mouet, & cauſat motum ſecundùm ſe; & id quod refrangit motum, & cauſat reflexionem quod per accidens ſe habet, & cauſat motum reflexum, ad modum, quo per antiperiſtaſim cauſatur maior intenſio in qualitate oppoſita; vel ex reuerberatione lucis in alio corpore cauſa-

ſatur intenſior lux, & calor, ſicut enim quandò frigus circumdat calidum, calor ille à frigore repercuſſus reuertitur ad calidum, & illud intendit, ita etiàm motus directus, ſiuè fiat per impulſum proijcientis, ſiue per motum naturalem grauitatis, ſi tangit corpus durum, refrangitur, & fit duplex motus.

Dico, Quod ſi proiectum tangat corpus, eſt cauſa motus reflexi, quantùm ad diſcontinuationem, & refractionem, & impellens eſt cauſa illius, quantùm ad ſubſtantiam motus. Hæc eſt communis inter philoſophos, & probatur. Motus tibiæ curuæ, quantùm ad obliquitatem, eſt à curuitate, & quantùm ad ſubſtantiam motus vitalis eſt ab anima informante tibiam, & ibi modificante motum; ergò à pari motus reflexus, in quantùm eſt obliquatus, & deficiens à directo, eſt à duritie corporis impedientis motum directum, quantùm autem ad

ad ſubſtantiam motus, eſt ab impulſu proijcientis, velut à cauſa mouente directè, & ſuo impulſu tãgente corpus durum, vbi obliquatur, & modificatur impulſus in motum contrarium.

Arg. 1. Paries v. g. vndè reſilit proiectum, manet immotus, & careret vi impulſiua; ergò non poteſt eſſe cauſa motus reflexi, ſi motus proijcientis ibi deficit.

℞. Negando conſequentiam; licet enim paries, quando fit reflexio, maneat immotus, & vi impulſiua careat, quantùm ad impellendum, & mouendum per ſe; non tamèn caret illa, quantùm ad reſiſtendum, & impediendum motum directum, & cauſandum reflexum, per accidens; ad hoc enim non requiritur vis impellens, ſed impediens, nec requiritur quòd paries ſit motus, ſed ipſo motu directo attactus; ſicut frigus circumſtans cauſat calorem per accidens.

Arg. 2.

Arg. 2. Quando pila v. g. in terram decidit, & reſilit aſcendendo. ille aſcenſus non poteſt cauſari à terra cum ſit illi contrarius; ergò.

℞. Diſtinguo antecedens; non poteſt cauſari per ſe, concedo antecedens; per accidens, negatur; quando ergò pila in terram cadit, & aſcendendo flectitur, ille aſcenſus per accidens eſt à terra, quia non eſt ab illa in quantùm aſcenſus, ſed in quantùm motus obliquus, & à directo refractus; ſicut quandò aqua calefacta frigore circumdatur, fit calidior per antiperiſtaſin, non quia calor à frigore fiat, ſed quia ab illo refrangitur, & conſequentèr multiplicatur redeundo ad calorem aquæ.

Arg. 3. non omnia corpora reſiliunt, vt ferrum, vel lapis non reſilit, ſi corpus durum tangit; ergò non eſt à pariete illa reflexio, ſed ab aliqua alia diſpoſitione corporis impulſi.

℞. Ne-

℞. Negando conſequentiam; quia ad reflectionem requiritur aliqua diſpoſitio in corpore reſiliente, vt pòte, quòd ſit talis denſitatis, vel leuigationis, quæ ſi deſint, non ſit motus reflexus, non ex defectu mouentis, vel refrangentis, ſed ex defectu diſpoſitionis requiſitę; ſicut lux non in omni corpore refrangitur, nec frigus circumſtans ſemper antiperiſtaſin facit.

CONTROVERSIA CI.

Vtrùm Mundus fuerit ab æterno conditus?

DIco, Mundum non fuiſſe ab æterno, ſed de nouo incepiſſe. Hæc ſtatuitur contra Ariſtot. ſimpl. Auic. & Auerr. eſt tamèn de fide, & probatur; Quia conueniens fuit Mundum de nouo incepiſſe; tùm vt creaturæ nullo modo eſſent creatori in duratione æquales: tùm etiàm,

etiam, vt oſtenderetur creatorem illis non indigere, ſed potius eas ab ipſo eſſentialiter quoad ſui productionem, & conſeruationem pendere: tum denique, nè aliquis de creaturarum productione dubitaret, aut arbitraretur, à Deo ex neceſſitate naturæ, & non liberè fuiſſe productas; ergò non congruebat mundum fuiſſe ab æterno productum.

Arg. 1. de ratione boni eſt, ſe alijs communicare, cùm bonum ſit diffuſiuum ſui; ergò de ratione ſummi boni eſt, ſe creaturis ſummè communicare; ergò debuit mundum ab æterno producere; probatur hæc conſequentia, quia niſi ab æterno mundum produceret, non ſummè ſe creaturis communicaſſet, quandoquidèm productio, & communicatio ab æterno maior eſt, quàm temporalis; ergò.

℞. Negando vtramq; conſequentiam; quia licet ſit de ratione ſummi boni, eſſe ſummè communicatiuum

uum ſui, non tamen eſt actu ità ſe communicare; quia cùm liberè agat, poteſt ſua ſumma ſapientia, & libertate eos communicationis eligere modos, qui ſibi placuerint; quoſquè magis expedire iudicauerit; vnde potuit temporaneam ſui communicationem eligere.

Arg. 2. Motus non habuit initium, ergò nec mundus, conſequentia patet, & antecedens probatur, quia dato quocunquè motu, neceſſe eſt, vt ad illum præſupponatur mobile, cùmq; hoc mobile fuerit prius factum per alium motum, & ſic de alijs, vſquè in infinitum, oportet vt ante quemcumquè, motus præceſſerit alius, & alius à parte ante; ergò motus fuit ab æterno.

℞. Negando antecedens; ad prob. dico, non omne mobile factum fuiſſe per motum, ſed aliqua eſſe facta per creationem, quæ rationem motus non habet, cùm nullum præſupponat ſubiectum.

Arg. 3:

Arg. 3. poſita cauſa ex omni parte ſufficiente ad agendum, ſtatim neceſſariò ſequitur effectus; ſicut poſito ſole, ſtatim ſequitur illuminatio; ſed Deus eſt ab æterno ex omni parte ſufficiens cauſa productiua mundi; ergò & mundum ab æterno produxit.

℞. Diſtinguendo maiorem; ſi loquamur de naturali cauſa, & naturalitèr operante, concedo maiorem; ſi de cauſa, quæ liberè agit, qualis eſt Deus, negatur maior, & paritèr conſequentia.

Contra hoc eſt. Quia, poſita actione, & productione, ſtatim terminus, & res per illam producta debet poni, ſiuè actio illa procedat à cauſa naturalitèr, ſiuè a liberè operante; Sed actio creatiua Dei eſt æterna; ergo & mundus; probatur minor, quia creatio eſt actio immanens diuini intellectus; ergò neceſſariò debet eſſe æterna, cùm ſit realitèr ipſe Deus.

℞. Di-

℟. Diſtinguo maiorem; ſi fiat ſermo de actione libera creata, & finita, concedo maiorem; ſi de actione libera, & infinitæ virtutis, qualis eſt actio Dei; negatur maior; ſicut enim talis actio ſe ipſa, non obſtante quòd ſit immanens, poteſt attingere effectum ad extra, quia eſt infinita in genere actionis; ita ob eandem rationem poteſt illum attingere, eo tempore, quò Deo illam elicienti placuerit; quamuis illa intellectio, & volitio, ſit multò antiquior, quàm productiō effectûs. Sic ergò Deus ab æterno voluit mūdi productionem; non tamèn ita quòd mundus fuiſſet ab æterno; ſed quòd in ſua æternitate voluerit illum pro tali tempore fore.

CON-

CONTROVERSIA CII.

Vtrùm Mundus prout nunc eſt poſſit ex ſolo concurſu Dei ordinario, in æternum à parte poſt durare.

NOTA, conſultò in titulo addi, particulam illam, ex ſolo cōcurſu Dei ordinario; per potentiam enim Dei abſolutam, certum omninò eſt, poſſe ſine fine durare. Quod ergò controuertitur, eſt, an mundus prout nunc eſt, cum ſuis ſucceſſiuis generationibus, & corruptionibus, poſsit naturalitèr ſine fine durare, ex eo, quòd pereuntibus quibuſdam indiuiduis, alia, & alia, in infinitum ſuccedant.

Dico, vniuerſum hoc ſibi relictum, & ſolo Dei ordinario concurſu adiunctum, poſſe in perpetuum à parte poſt durare. Hæc ſtatuitur contrà Plat. eſt tamen Ariſt. & D. T. quos ſe-

ſequuntur omnes diſcipuli, & probatur; Quia partes huius vniuerſi ſunt cæli, elementa, mixta, viuentia imperfecta, & viuentia perfecta; Sed hæc omnia poſſunt ex natura ſua ſine fine durare, ergò; maior patet, & minor imprimis, quoad cælos probatione non indiget, cùm ſint incorruptibiles; quoad elementa verò, & reliqua probatur; quia, cùm materia prima rerum ſublunarium, ſit incorruptibilis, & nequeat ſine forma perſiſtere, debent remanere plures, & diuerſæ formæ, per quas exiſtat; ergò ad minùs manebunt quatuor elementa, quia cùm hæc ſint talis naturæ, vt licet ad inuicem pugnent, & vnum ab alio ex parte ſuperetur, nunquàm tamèn ex toto pereunt; Sed elementum quod ſemel deuictum eſt, recuperat quandoq; amiſſum, & illatum reſarcit damnum, contrarium inuadendo. Quoad mixta, & viuentia non potentia generari à ſibi ſimilibus

bus, ſatis conſtat; nàm cùm motus cęli, & influxus elementorum poſſit eſſe perpetuus, fit indè, vt perpetuò poſſint in terra, aqua, & aere generari omnes mixtorum ſpecies, quæ virtute prædictæ influentiæ generantur: conſtat autèm ea mixta, quæ non petunt à ſibi ſimilibus generari, poſſe virtute talis influentię produci. Quoàd viuentia deniq; perfecta, & petentia à ſibi ſimilibus generari, ſuadetur eadem minor; nàm ſicut à tot ſæculis nulla vnquàm ſpecies ex toto defecerit, ſed deficientibus vnis formis in materia, alias ſibi ſimiles in illam introducunt, ſic ſemper durare poterunt, vt modò de elementis ob hãc rationem dicebamus; ergò poterũt naturalitèr horùm animalium ſpecies in perpetuum propagari; & conſequentèr id ipſum de hoc vniuerſo, quoàd omnia præfata dici debebit.

Arg. 1. humidum radicale accep-

tum in generatione viuentium, quod perfectiſſimum eſt, ſi ſemel amittatur, non ita perfectum per nutritionem inſtauratur, vt volunt medici; ergò parentes ſemper filijs præſtabunt imperfectiorem ſubſtantiam, quam ſit illa, quam à ſuis parentibus acceperunt; & conſequentèr virtus naturalis generatiua finiretur, cùm ſit finita, & quotidiè per nutritionem imperfectior euadat, donec in nihilum abeat.

℞. Negando conſequentiam; quia, vel ex benigna cælorum influentia, vel alijs de cauſis accidentalibus in inſtanti generationis occurrentibus ſæpius filij ſuæ proli communicant humidum radicale perfectius illo, quod a ſuis acceperunt parentibus, & conſequentèr virtus naturalis generatiua non decreſcit indies, ita vt filius ſit parente debilior, & ſic deinceps.

Arg. 2. Ideò Deus ex ſe non habet finem in eſſendo, quia non habuit

buit initium ; ergo quod initium habuit, finem habebit, ſi ſuæ relinquatur naturæ; Mundus autèm naturalitèr initium habet, vt iam diximus; ergò.

℞. Negendo conſequentiam; Angelus enim perire non poteſt naturalitèr loquendo, & tamèn initiũ habuit: & licet id, quod ex natura ſua petit nunquàm incepiſſe, quod ſoli Deo congruit, petat etiam neceſſariò, nunquàm diſinere; non tamèn valet econtra.

Arg. 3. ſequeretur, quòd mundus, qui finitus eſt, gauderet infinitis viribus, ſed hoc falſum, vt patet; ergò: ſequela probatur, quia, quod infinitè durat, infinitam virtutem habet, vt ſemper ſit, cùm ſuperet omnem virtutem, quæ ipſum deſtruere poſſet; ergò.

℞. Negando ſequelam; ad cuius prob. dico, quòd vt aliquid in perpetuum duret, non eſt neceſsè, vt habeat infinitam virtutem, quia

hoc contingere poteſt, vel ex defectu contrariarum qualitatum, vt contingit in Angelis, aut certè ex perpetua ſucceſſione vnius indiuidui, poſt aliud, vt eueniret in caſu noſtro.

CONTROVERSIA CIII.

Vtrùm res permanentes potuerint eſſe ab æterno?

NOTA, hic duo vt certa de fide ſupponi; Primum, nempè mundum incepiſſe in tempore, & ſimilitèr motum eius; ſecundum, Deum non ex neceſſitate mundum produxiſſe, ſed potuiſſe non producere, & poſſe nunc deſtruere. Controuertitur ergò, an res permanentes, quæ ſunt in mundo potuerint ab æterno creari.

Dico, non implicare contradictionem creaturam eſſe ab æterno. Hæc ſtatuitur contrà B, Alb. Mag. D. Bo-

D. Bonau. Richar. Guliel. Pariſien. Gand. Eugub. Tolet. Valeſ. & plures ex modernis; eſt tamèn D. T. 1. p. q. 46. a. 1. ad 1. & q 3. de potentia, a. 14. quem ſequitur Caiet. Capr. Bannes, Heru. Sotus, Sonc. Suar. Ruuius, eſtquè communis in ſcholis, & probatur. Quia, non implicat ex parte Dei creantis; nequè ex parte effectus faciendi; nequè ex parte ipſius actionis, ſeu creationis; ergò ex nullo capite repugnabit; patet conſequentia, quia recenſentur omnia, vndè talis repugnantia oriri poſſet; Antecedens verò quoad primam partem probatur; nempè, quòd non repugnet ex parte Dei creantis; Quia, Deus eandem habet potentiam ab æterno, quam nunc, & eandem virtutem agendo liberè, quam ſi ageret ex neceſſitate naturæ; Sed nunc poteſt creare mundum, & ſi ageret ex neceſſitate naturæ, ab æterno crearet, ſicut, Sol, ſi eſſet ab æterno, ab æterno il-

lluminaret, ex Aug. 6. de Trin. cap. 1. ergò ex parte Dei neque deeſt potentia, neque vlla eſt repugnantia. Secunda pars antecedentis, quòd non repugnet ex parte creaturæ, probatur; Quia, creatura non eſt minus poſſibilis ab æterno, quàm nunc, nec enim incepit in tempore eſſe poſsibilis, nec aliqua incompoſſibilitas ipſi cùm æternitate; tùm, quia de facto dantur creaturæ æternæ à parte poſt, vt creaturæ incorruptibiles; ergò & poſſunt dari à parte ante: Tùm etiàm, quia licèt creaturæ eſſent ab æterno, non tamen æternæ ęternitate per eſſentiã, ſed in propria duratione creata coexiſterent ipſi æternitati a parte ante, ſicùt modò coexiſtunt aliquæ à parte poſt. Tertia tandèm antecedentis pars, nempè, quòd non repugnet ex parte ipſius actionis, probatur; Quia, actio Dei non eſt per motum, & ſucceſſionem, ſed in inſtanti, & ità non requirit tempus,
ſed

ſed poteſt eſſe ante omne tempus. Nec minùs per illam actionem dependeret creatura à Deo liberè, quia per voluntatem Dei operantem ad extrà, reciperet eſſe limitatum, & dependens, & fieret ex nihilo, & ex non eſſe, non quia duratione antecederet non eſſe, ſed prioritate naturæ, quatenùs illa creatura non eſſet à ſe, ſed ab alio, & ex Deo cauſante; ergò ſalueretur tota ratio creationis, & ex nullo capite repugnaret creaturam permanentem ab æterno fuiſſe productam.

Arg. 1. repugnat annihilationem eſſe ab æterno; ergò & creationem; Antecedens patet, quia annihilatio eſt ab eſſe, ad non eſſe totius; Vndè præſuppponit eſſe rei prius duratione, quàm non eſſe illius, cùm implicet rem aliquam ſimul eſſe, & non eſſe, & ſic repugnabit eſſe ab æterno: conſequentia verò probatùr tùm ex paritate rationis: tùm etiàm, quia tàm annihilatio, quàm

creatio eſt inſtantanea, verſatur inter eoſdem terminos, nempè, inter eſſe, & non eſſe; & habet mutuam inter ſe oppoſitionem; ergò eodem proportionali modo de vtraq; philoſophandum erit.

℞. Negando conſequentiam; ad cuius probationem dico, diſparem eſſe rationem; quia annihilatio neceſſariò eſt ab eſſe, ad non eſſe, quandoquidèm quod prius non eſt, nequit deſinere eſſe, & ſic non potuit eſſe ab æterno; at vero creatio tantùm petit non eſſe ex præſuppoſito ſubiecto; vndè ipſi ab æterno fuiſſe non repugnat.

Arg. 2 ſi talis creatura fuiſſet ab æterno, tunc eſſet infinita in duratione, vt patet; ergò & in eſſe, ſeu eſſentia, quod tamèn dici nequit.

℞. Negando conſequentiam; quia infinitas in duratione non arguit infinitatem in eſſe, aut in virtute rei durantis, ſed in actione, & virtute conſeruante illam in eſſe;

quia

quia duratio, cùm ſit continuatio exiſtentiæ, eſt aliquid conueniens rei, non ex proprijs; ſed ex participatione agentis; Vndè, quòd aliquæ creaturæ durent in infinitum à parte poſt, non arguit infinitatem in eſſentia.

Arg. 3. Non eſſet Deus liber in creando, ſi ab æterno crearet; Sed hoc dici nequit; ergo; probatur maior; quia, non eſſet liber antequam crearet, ſupponimus enim non dari ante; nec cùm crearet, quia non poterat ſimul creare, & non creare: nec poſt, quia, ad præteritum non eſt potentia; ergò.

℟. Negando maiorem; ad prob. dico, quod Deus liberê ab æterno crearet, etiàm dùm actu crearet, quia poteſt abſolutè, non creare, licet ex ſuppoſitione, quòd creet, non ſtet non creare, non ſolùm ſi ab æterno crearet, ſed etiam nunc, & ex ſuppoſitione quòd creat ſine initio durationis, non poteſt non

conſeruare. Quandò autèm dicitur; quòd antecedentér ad creationem, non poteſt non creare; debet concedi, de antecedentia durationis, & negari de antecedentia naturæ & originis; aliàs enim ſi non eſſet liber pro illa antecedentia, neceſſariò crearet, & non poſſet differre, ſicut de facto diſtulit vſque ad initia temporum.

Arg. 4. in tali caſu res creata non procederet de non eſſe, ad eſſe; ergò non crearetur; conſequentia patet, & antecedens probatur, quia nunquàm fuit verum dicere, quòd non erat; ergò.

℞. Negando antecedens; quia tùnc non eſſe, præcederet eſſe, non quidèm duratione, ſed natura, quia ſi ſibi relinqueretur, nihil eſſet, & quia non producitur ex aliquo præexiſtente, non tamèn habet eſſe, niſi ab alio; nempè à creante, & per dependentiam ab eo: Vndè differret talis duratio ab æternitate Dei, quia,

quia, hæc non ſolùm caret initio durationis, ſed etiàm cauſalitatis, & originis ab alio, & eſt tota ſimul.

Arg. 5. Tùnc non eſſet ſignabile initium, quandò talis creatura incepit, quia, quolibet deſignato, antea fuit, ſed hoc dici nequit; ergò.

R. Diſtinguendo maiorem; non eſt aſſignabile principium inceptionis in duratione, concedo maiorem; principium originis, & cauſalitatis, negatur, hoc enim ſolùm eſt de ratione creationis. Quarè ſi res fieret ab æterno, procederet ſine initio durationis, ſicut res incorruptibiles accipiunt durationem ſine fine, & ita acciperent tunc durationem oppoſito modo ad tempus, id eſt, ſine inceptione; ſed ſempèr exiſtendo, cùm dependentia tamen ab alio, in quo differret à proceſſione diuinarum perſonarum, quæ ſine dependentia procedunt in ipſa æternitate eſſentiali, non in participata; creatura autèm ab æterno haberet infi-

nitatem durationis participatę, & ita careret initio, quia initium infinitati opponitur, ſicut infinita quãtitas initio, & fine careret.

CONTROVERSIA CIV.

Vtrùm repugnet res ſucceſsiuas fuiſſe ab æterno.

NOTA, res ſucceſſiuas eſſe motus, & generationes rerum; & per motus intelligimus, tàm locales, quàm alterationis, & in localibus motum rectum, & circularem; continuum, & diſcretum.

Dico, nullum motum fuiſſe poſſibilem ab æterno, & conſequentèr neque generationes ſubſtantiales, quæ ſine motu præcedente nõ fiũt. Hæc ſtatuitur contra Scot. Cap. Ferr. Soncin. Naz. Complut. Heru. Iau. Pererium, Maſium, Vaſq. Cabero, & plures alios modernos, tàm Thomiſtas, quàm exteros; eſt tamèn

mèn D. Thomæ opus 27. quem, ſequitur Sotus, Durandus, lisbonienſis, Conimb. Ruuius, Plaza, Suar. & plures alij ex modernis; & probatur 1. Quia motus ex ſua natura ſucceſſiuus eſt, & conſtat partibus tranſeuntibus, quarum vna deſinit, & altera incipit. Si ergò datur aliqua pars quæ nunquàm incepit, quia ab eterno datur motus, illa non potuit, neque infinito tempore neque finito durare. Non infinito, quia ſic toto illo tempore non eſſet ſucceſsio, nec tranſitus illius partis, ſed permanentia, & conſequentèr, nequè eſſet motus ab æterno. Non finito, quia ſic illa pars motus, ſub qua mobile creatum eſt, ſolùm finito tempore duraret, & illa, quæ immediatè ſecuta eſt, tùnc verè incepit, quia iàm non fuit ab ęterno; & ſic ab illa computando vſquè ad iſtam partem motus, quæ modo datur, dabitur ante illam, & hanc inceptio, & deſitio

at-

atquè ideò finita duratio, quia illa eſt finita, quæ incipit, & deſinit; ſed vltrà totam iſtam durationem finitam, à parte ante ſolùm reſtat alia pars motus etiam finita; ergò totus ille motus, ab æterno finitus eſſet, quia finitum additum finito, non facit infinitum; & ſic quicunq; motus ſempèr finitus erit, & nunquàm ab æterno.

Probatur 2. Quia, ſi motus, & generationes eſſent ab æterno, non repugnaret dari infinitum in actu, Sed hoc admitti nequit, vt ſupra probauimus; ergò; ſequela maioris probatur, quia poſſent eſſe infinitę generationes hominum, & manerent infinitæ animę ſeparatæ, quia immortales ſunt, & vna non tranſit in corpus alterius; aut ſimilitèr, cùm eſſent infiniti dies, poſſet quolibet die creari vnus Angelus, & ſic angeli nunc eſſent infiniti actu; ſed hoc repugnat communi ſcholarum conſenſui; ergò.

Arg. 1.

Arg. 1. Doctor Angelicus adducens rationes eorum, qui contra Ariſtot. demonſtrare volunt mundum non eſſe ab æterno, ſoluit eas, & oſtendit non repugnare, quod mundus ſit ab æterno; ergò in eo ſenſu adimittit mundum eſſe poſſibilem ab æterno, quo illum poſuit Ariſtoteles, nempè cùm motu; ergò ſenſit *D.* T. motum poſſe eſſe ab æterno.

℞. Ad antecedens dicendo, quòd D. T. ſolùm intendit potuiſſe mundum eſſe ab æterno ſecundùm ſubſtantiam, vel aliquas creaturas permanentes, non ſecundùm generationes, & motus. Et ſicut durabit mundus in æternum ſecundùm ſubſtantiam, ſed non ſecuudùm ſtatum, quem nunc habet; ita ab æterno potuit fieri ſecundùm ſe, ſed non ſecundùm ſtatum motus; Vndè negatur vtraque conſequentia.

Arg. 2. Cælum poteſt ab æterno creari cùm motu circulari, ergò ſaltem

tem non repugnat, quòd ille motus ſit ab æterno, conſequentia patet, & antecedens probatur, quia talis motus caret principio, quia circularis eſt; ergò;

℞. Negando antecedens; ad prob. diſtinguo antecedens; motus circularis caret principio ex parte mobilis, ſeu magnitudinis, in qua fit, concedo antecedens; ex parte durationis, negatur; oportet enim partem motus tranſire, & partem ſuccedere, & ſic debet quælibet pars finitè durare, ſi enim infinitè duraret, pro tunc motus non eſſet, nec ſucceſſio; finita autèm duratio repugnat rei æternæ, quæ producitur ſine durationis] initio.

Arg. 3. Poterat ab æterno produci ignis applicatus ſtuppę, qui planè combureret illam; ergò poſſet dari generatio talis ignis in ſtuppa ab æterno; ſicut & daretur illuminatio ſi Sol ab æterno produceretur;

℞. Ne-

℞. Negando atecedens; quia ille ignis ſic applicatus generaret quidem ignem, non tamèn ab æterno, ſed quamprimùm poſſet motus incipere, & ſtuppa corrumpi; non poſſet autèm corrumpi, niſi poſt infinitam durationem, quia cùm producatur ſine initio durationis, producitur vt permanens & conſeruatus infinita duratione, & poſt illam in tempore poterit generare. Illuminatio autèm ſolis, cùm non fiat per motum, & quæcunque alia inſtantanea operatio ab ęterno dari poteſt, ſed non mutari, & deſinere eſſe per durationem finitam; operatio autèm cùm motu eſſe non poteſt ab ęterno, & ideò immobilis debet eſſe res per durationem infinitã. Cætera quę hic ab aliquibus philoſophis tradi ſolent de Deo, ex vi motus; nos ea tradimus ſatis copiosè in noſtro cõtrouerſorio Theologico ad primam partem, vndè conſulto illa hic omittimus. Et hęc

ſint

ſint ſatis, & ſufficiant de re phyſica; & cedant ad laudem vnici motoris immobilis, Virginis Deiparę, S. P. N. Dominici, Doctoris Eccleſiæ, Angelici Præceptoris, cuius hodie ſolemnia celebrantur; Romæ Apud S. Sixtum Septimo Martij, Anno, milleſimo, Sexcenteſimo, quinquageſimo octauo.

LAVS DEO.

INDEX RERVM.

A

ACcidentia materialia ſubiectantur in toto. 110
Actio ad quæ dicat ordinem? 309
Actio definitur, & diuiditur. 420
Actus entitatiuus quid ſit? 43
Actus alius primus, alius ſecundus, alius in eſſendo, alter in operando 86
Aeternitas, æuum, & tempus quomodò differant? 541
Anima rationalis quomodò differat ab alijs formis? 101
Appetitus innatus, elicitus, deſiderij, & complacentiæ. 61
Ars, & natura variè differunt. 198
Aurum Alchimicum triplici laborat defectu. 206

C

CAſus, & fortuna in quo differant? 356
Cauſa efficiens, & materialis quomodò cauſent? 92. Cauſa

ſa variè ſumitur. 267. Cauſa in communi definitur. 208. Cauſa quadruplex. 213. Cauſa totalis quę ſit? 236. Cauſa materialis definitur. 246. Cauſa efficiens diuiditur. 267. & 268. cauſa efficiens definitur. 271. Cauſa per accidens dupliciter dicitur. 354

Concurſus Dei ſimultaneus, quid? 314. Concurſus pręuius quid? 321

Conditiones materię ad cauſandum tres. 247

E

ENs mobile quid ſit? 1. & 2 Exiſtentia ſubſtantię quid? 49. Exiſtentia qualis ſit actus 87. Exiſtentia inſtantis quomodò ſit diuiſibilis? 537

F

FAtum vndè dicatur? 363 Finis definitur. 367. Finis diuiditur. 368

Forma definitur. 85. Forma vna intrinſeca, alia extrinſeca. 86. Forma ſubſtantialis, & aci-

cidentalis in quo differant? 86
Forma ſubſtantialis definitur. 88. formę eductio a materia tres conditiones requirit. 91. Formam educi de materia quid ſit? 94. Forma accidentalis multiplex. 110. Formę quis effectus? 255
Fortuna definitur. 358
G
GEneratio, & corruptio Quid? 78.
H
HAbitus ſpeculatiuus quis? 14
I
IDea definitur. 259
Immediatio alia ſuppoſiti, alia virtutis. 642
Indiuiſibilia alia in contiuuo, alia in ſucceſsiuis. 587
Infinitum definitur, & diuiditur. 427. Infinitum ſumitur materialitèr, & formaliter. 449
Ingenerabile aliud poſitiuè, aliud negatiuè. 77
Inſtrumenta moralia in quo diffe-

ſerant à phyſicis? 340. Inſtrumenta ſunt in triplici differentia. 341

L

LOcus definitur, & diuiditur. 454. Loci proprietates. 457

Loci immobilitas explicatur. 467. Locus circumſcriptiuus quis ſit? 492

M

MAteria prima quid ſit? 37 & 40. materiæ effectus tres. 249. materia per formā exiſtit. 533

Modi incipiendi, & deſinendi quatuor. 610

Motio præuia quid reddat cauſis motis. 324. Motio metaphorica quæ? 286

Motus phyſicus; & metaphyſicus in quo differant? 7. Motus deſinitur. 394. Motus diſcretus quis? 403. Motus ſupra mutationem addit tria. 408. Motus quatuor requirit. 564. Motus perfecti quis? 625. Motus

tus reflexus includit duo. 662
Mutatio variè ſumitur 401. Mutatio definitur, & diuiditur. 548
N
NAtura variè ſumitur. 162. & 163. Natura definitur. 164. Natura perfectior arte. 199
P
PArtes aliæ ſubſtantiales, aliæ quantitatiuæ. 136. Aliæ ſeparatæ, aliæ vnitæ. 142. Aliæ aliquotæ, aliæ proportionales. 603
Paſſiones quomodò producuntur à generante? 301
Penetratio corporum in quo conſiſtat? 485
Phyſica quid ſit? 1
Potentia ſubiectiua, & obiectiua quomodò differant? 46. Potentia vna actiua, alia paſſiua. 60. Potentia receptiua formæ multiplex. 111
Præmotio phyſica quam tollit indifferentiam? 339
Principium, cauſa, & elementum in quo differant? 17 Principi-

cipia alia in fieri, alia in facto eſſe. 24
Prioritas vna, in quo, alia a quo. 218
Priuatio quid, & quomodo à negatione differat? 127

S

Sequela phyſica, & logica, quomodò differant? 211

T

Tempus definitur. 25
Termini magnitudinis, & paruitatis qui ſint? 622
Totum Phyſicum, aliud eſſentiale, aliud integrale. 135. Totum aliud per ſe, aliud per aggregationem. 146

V

Vacuũ definitur, & diuiditur. 506
Vbi definitur, & diuiditur. 455
Violentum quid ſit? 188. & 194
Vnio tripliciter ſumitur. 152
Vnitas ſpecifica alia poſitiua, alia negatiua. 71
Vnum contrariũ quomodo fiat ex alio 21: Vnum aliud per ſe aliud per acidens. 136

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA